

Cyngor Bwrdeistref Sirol
MERTHYR TUDFUL
MERTHYR TYDFIL
County Borough Council

Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

STRATEGAETH LEOL I REOLI RISG LLIFOGYDD

Asesiad Amgylcheddol Strategol:
Adroddiad Amgylcheddol

Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

STRATEGAETH LEOL I REOLI RISG LLIFOGYDD

Asesiad Amgylcheddol Strategol: Adroddiad Amgylcheddol

MATH O DDOGFEN (FERSIWN): I'R CYHOEDD

RHIF Y PROSIECT: 70113899

EIN RHIF: CYF 001

DYDDIAD: MAWRTH 2024

Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

STRATEGAETH LEOL I REOLI RISG LLIFOGYDD

Asesiad Amgylcheddol Strategol: Adroddiad Amgylcheddol

WSP

1 Cwrt y Ddinas
Stryd Tyndall Street
Caerdydd
CF10 4BZ

Ffôn: +44 2920 769 200

WSP.com

RHEOLI ANSAWDD

Cyhoeddi/Adolygu	Cyhoeddiad Cyntaf	Adolygiad 1	Adolygiad 2	Adolygiad 3
Sylwadau	Draft ar gyfer CBSMT	Y Drafft Terfynol ar gyfer Ymgynghoriad	Diweddariadau ar ôl yr ymgynghoriad	
Dyddiad	Rhagfyr 2023	Rhagfyr 2023	Mawrth 2024	
Paratowyd gan	Sarah Utting Keri Sheppard	Keri Sheppard	Keri Sheppard	
Llofnod				
Gwiriwyd gan	Rachel Drabble	Rachel Drabble	Charlotte Town	
Llofnod				
Awdurdodwyd gan	Katie Dean	Katie Dean	Katie Dean	
Llofnod				
Rhif y Prosiect	70113899	70113899	70113899	
Rhif yr Adroddiad	001	002	003	

CYNNWYS

1	CYFLWYNIAD	1
2	CYNGOR BWRDEISTREF SIROL MERTHYR TUDFUL – STRATEGAETH LEOL I REOLI RISG LLIFOGYDD	4
3	METHODOLEG	10
4	NODI PROBLEMAU, CYFLEOEDD AC AMCANION SEA	ERROR!
	BOOKMARK NOT DEFINED.	
5	ASESU CYDWEDDOLDEB YR AMCANION	23
6	ASESU'R MESURAU	26
7	EFFEITHIAU CRONNOL	36
8	LLINIARU, GWELLA A MONITRO	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
9	ARGYMHELLION	47
10	Y CAMAU NESAF	50

TABLAU

Tabl 2-1 - Mesurau Arfaethedig LFRMS	6
Tabl 3-1 - Camau SEA	10
Tabl 3-2 - Allwedd i'r Effeithiau a'r Arwyddocâd	13
Tabl 4-1 - Cwmpas SEA	16
Tabl 4-2 - Materion a Chyfleoedd Allweddol	17
Tabl 4-3 - Fframwaith SEA	21
Tabl 5-1 - Allwedd i'r Asesiad Cydweddoldeb	23

Tabl 5-2 - Asesu Cydweddoldeb	24
Table 6-1 - Arwyddocâd yr Effeithiau	26
Table 6-2 - Trosolwg o'r Effeithiau	27
Table 6-3 - Asesiad o'r Mesurau - Crynodeb o'r Canfyddiadau	30
Table 6-4 - Asesiad o'r Dewisiadau Eraill	34
Table 7-1 - Allwedd i'r Effeithiau Cronnol	36
Table 8-1 - Lliniaru, Gwella a Monitro	44
Table 8-2 - Mesurau Monitro Arfaethedig	47
Table 9-1 - Argymhellion SEA	49

FFIGURAU

Ffigur 1-1 - Ffin Weinyddol CBSMT	1
Ffigur 2-1 - Amcanion, Mesurau a Gweithrediadau LFRMS	4
Ffigur 2-2 - Aliniad Amcanion LFRMS ag Amcanion y Strategaeth Genedlaethol	5

ATODIADAU

ATODIAD A

ADOLYGU'R CYNLLUNIAU, Y POLISI'AU A'R RHAGLENNI

ATODIAD B

GWAELODLIN

ATODIAD C

YMATEBION I'R YMGYNGHORIAD

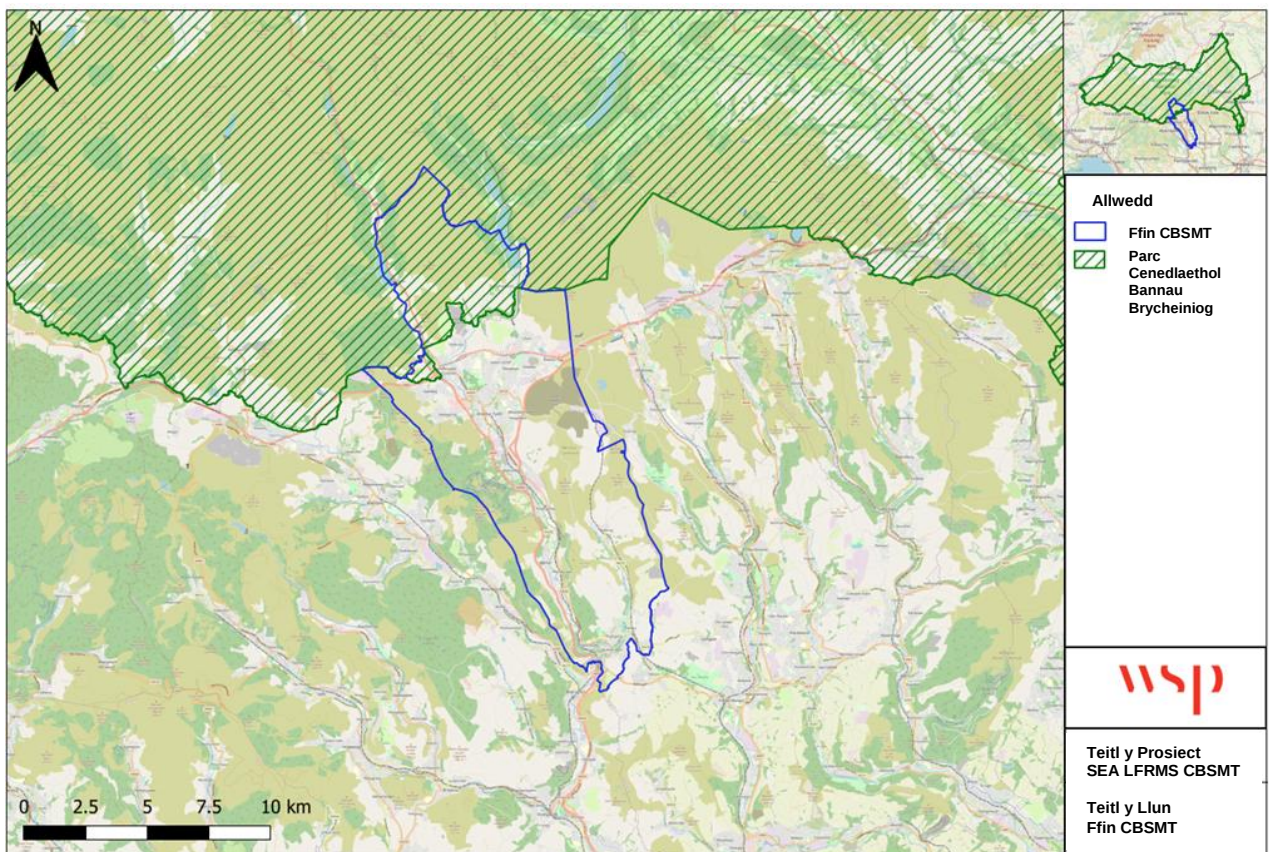
ATODIAD D

ASESU'R MESURAU

1 CYFLWYNIAD

- 1.1.1 Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful (CBSMT) yn y broses o baratoi Strategaeth Leol newydd i Reoli Risg Llifogydd (y cyfeirir ati o hyn ymlaen fel yr “LFRMS”). Bydd hyn yn disodli LFRMS presennol CBSMT¹, y cytunwyd arno yn 2013.
- 1.1.2 Bydd yr LFRMS yn cwmpasu ffin weinyddol CBSMT, gan gynnwys ardal o fewn Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, fel y dangosir yn Ffigur 1-1.
- 1.1.3 Bydd yr LFRMS yn canolbwyntio ar ffynonellau lleol o risg llifogydd ond bydd hefyd yn cydnabod ac yn ystyried ffynonellau eraill o risg llifogydd (gan gynnwys cyrsiau dŵr mwy o faint a charthffosydd) ac Awdurdodau eraill sy’n gysylltiedig â Rheoli Risg.
- 1.1.4 Yr LFRMS hwn fydd ail Strategaeth Leol CBSMT. Er ei fod yn flaenorol wedi cyhoeddi Strategaeth Leol a Chynllun Rheoli Risg Llifogydd ar wahân, mae’r Strategaeth newydd hon yn integreiddio’r ddwy ddogfen yn un. Mae hyn yn lleihau cymhlethdod ac yn galluogi CBSMT i gyfathrebu a rheoli’r risg o lifogydd lleol yn fwy effeithiol.

Ffigur 1-1 - Ffin Weinyddol CBSMT

1.2 STRATEGAETH LEOL I REOLI RISG LLIFOGYDD

- 1.2.1 Mae Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010² yn darparu ar gyfer rheoli risg llifogydd yn well ac yn fwy cynhwysfawr i bobl, cartrefi a busnesau, wrth helpu i ddiogelu cymunedau rhag cynnydd mewn dŵr wyneb ac amddiffyn cyflenwadau dŵr.
- 1.2.2 Mae'r Ddeddf yn diffinio "risg llifogydd lleol" fel yr hyn sy'n deillio o:
- ddŵr ffo arwyneb;
 - dŵr daear; a
 - chysiau dŵr cyffredin (gan gynnwys risgiau'n deillio o lynnoedd, pyllau, neu ardaloedd eraill o ddŵr sy'n llifo i gwrs dŵr cyffredin).
- 1.2.3 Mae'r Ddeddf yn nodi ei bod hi'n ofynnol i Awdurdodau Llifogydd Lleol Arweiniol (LLFA) ddatblygu, cynnal, cymhwyso a monitro strategaeth ar gyfer rheoli risg llifogydd yn eu hardaloedd lleol.
- 1.2.4 CBSMT yw'r LLFA ar gyfer ardal weinyddol Merthyr Tudful ac mae wedi penderfynu bod angen Asesiad Amgylcheddol Strategol (SEA) ar gyfer eu LFRMS, ar ôl ystyried gofynion Rheoliadau Asesiadau Amgylcheddol o Gynlluniau a Rhaglenni (Cymru) 2004³.
- 1.2.5 Mae'r Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru⁴ (y cyfeirir ati o hyn ymlaen fel y "Strategaeth Genedlaethol") yn amlinellu'r strategaeth ar gyfer rheoli risg llifogydd cenedlaethol ar hyd a lled Cymru. Mae'r Strategaeth Genedlaethol yn nodi pum amcan troswaol ar gyfer rheoli risg llifogydd ac erydu arfordirol yng Nghymru:
- gwella ein dealltwriaeth o risg a'r ffordd rydym yn hysbysu am risg;
 - bod yn barod ac adeiladu gwytnwch;
 - blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r risg fwyaf;
 - atal mwy o bobl rhag dod i gysylltiad â risg; a
 - darparu ymateb effeithiol a pharhaus i ddigwyddiadau.
- 1.2.6 Rhaid i'r LFRMS fod yn gyson â'r Strategaeth Genedlaethol a fydd yn sicrhau bod yr amcanion a nodir yn y Strategaeth Genedlaethol yn cael eu cyflawni trwy waith yr holl Awdurdodau Rheoli Risg yng Nghymru.

Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Strategaeth Leol i Reoli Risg Llifogydd, 2013. Ar gael yn: <https://www.merthyr.gov.uk/media/1472/mtcbc-local-flood-risk-management-strategy-lfrms.pdf> (Cyrchwyd 10/10/2023)

² Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010. Ar gael yn: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/29/contents> (Cyrchwyd 10/10/2023)

³ Offerynnau Statudol Cymru 2004 Rhif 1656, Rheoliadau Asesiadau Amgylcheddol o Gynlluniau a Rhaglenni 2004. Ar gael yn: <https://www.legislation.gov.uk/wsi/2004/1656/made> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁴ Llywodraeth Cymru, Y Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru, 2020. Ar gael yn: <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2021-03/the-national-strategy-for-flood-and-coastal-erosion-risk-management-in-wales.pdf> (Cyrchwyd 10/10/2023)

1.3 PWRPAS YR ADRODDIAD HWN

1.3.1 Mae CBSMT wedi comisiynu WSP i gynnal SEA o'r LFRMS.

1.3.2 Defnyddir yr SEA i ddisgrifio'r modd y caiff asesiad amgylcheddol ei gymhwyso i gynlluniau a rhaglenni yn unol â Chyfarwyddeb y Cyngor Ewropeaidd 2001/42/EC (Cyfarwyddeb SEA) ac a weithredir yng Nghymru drwy Reoliadau Asesiadau Amgylcheddol o Gynlluniau a Rhaglenni (Cymru) 2004 (Rheoliadau SEA)⁵.

1.3.3 Mae'r SEA yn orfodol ar gyfer cynlluniau (gan gynnwys strategaethau) a rhaglenni a baratoir ar gyfer amaethyddiaeth, coedwigaeth, pysgodfeydd, ynni, diwydiant, trafnidiaeth, rheoli gwastraff neu ddŵr, telathrebu, twristiaeth, cynllunio gwlad a thref neu ddefnydd tir, ac sy'n pennu'r fframwaith ar gyfer caniatâd i ddatblygu yn y dyfodol ar gyfer prosiectau a restrir yn y Gyfarwyddeb Asesu Effeithiau Amgylcheddol 85/337/EEC⁶ a'r Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Asesu Effeithiau Amgylcheddol)⁷.

1.3.4 Mae'r SEA yn broses ailadroddol sy'n ymwneud â chasglu data a thystiolaeth, asesu effeithiau amgylcheddol, datblygu mesurau lliniaru a gwneud argymhellion i fireinio cynlluniau neu raglenni yn wyneb yr effeithiau amgylcheddol a ragwelir.

1.3.5 Mae'r adroddiad hwn yn nodi ail gam y broses SEA yn dilyn ymlaen o'r Adroddiad Cwmpasu a bennodd y materion i'w cynnwys yn yr SEA. Mae'r adroddiad hwn yn nodi:

- gwybodaeth am yr LFRMS (**Adran 2**);
- y fethodoleg a ddefnyddiwyd ar gyfer yr SEA (**Adran 3**);
- crynodeb o'r materion a'r cyfleoedd a nodwyd yn ystod y cwmpasu (**Adran 4**);
- canlyniadau'r SEA (**Adran 5 ac Adran 6**);
- yr effeithiau cronol (**Adran 7**);
- lliniaru, gwella a monitro (**Adran 8**);
- argymhellion (**Adran 9**); a'r
- camau nesaf (**Adran 10**).

⁵ Offerynnau Statudol Cymru 2004 Rhif 1656, Rheoliadau Asesiadau Amgylcheddol o Gynlluniau a Rhaglenni 2004 [ar-lein] ar gael yn: <https://www.legislation.gov.uk/wsi/2004/1656/made>

⁶ Cyfarwyddeb Asesu Effeithiau Amgylcheddol (85/337/EEC) 2014. Ar gael yn: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0052&from=EN>

⁷ Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Asesu Effeithiau Amgylcheddol) 2017. Ar gael yn: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2017/571/introduction/made>

2 CYNGOR BWRDEISTREF SIROL MERTHYR TUDFUL – STRATEGAETH LEOL I REOLI RISG LLIFOGYDD

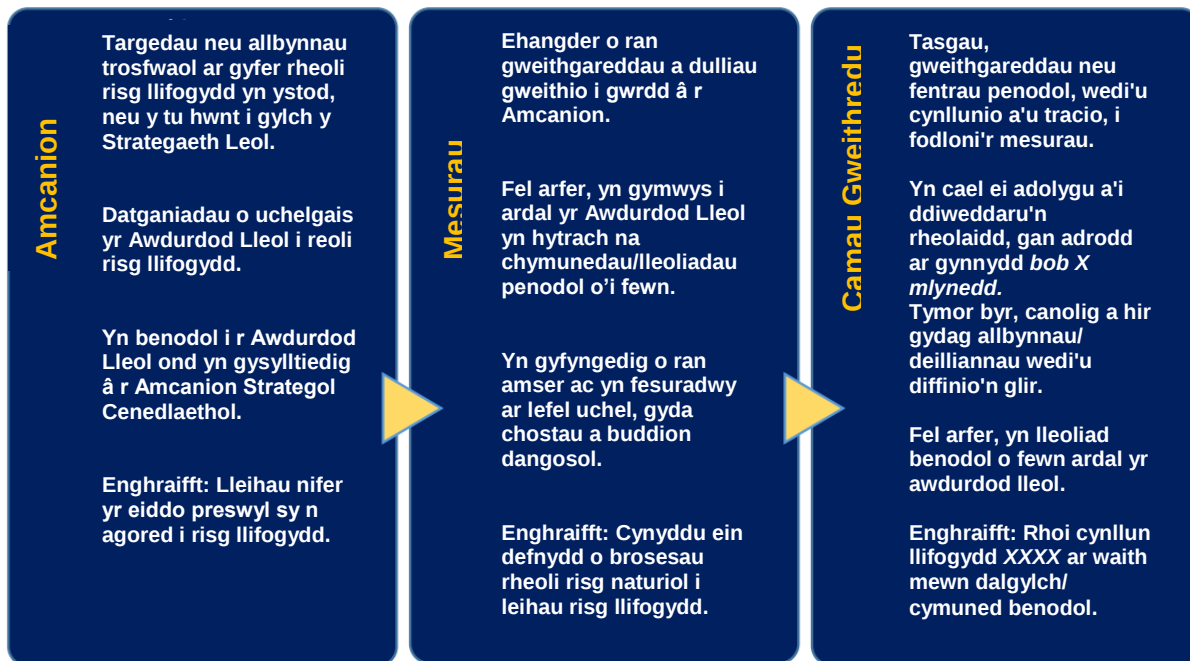
2.1 CYFLWYNIAD

- 2.1.1 Cyhoeddodd CBSMT ei Strategaeth Leol gyntaf yn 2013, gan nodi ei ddull troswaol o reoli risg llifogydd lleol. Ochr yn ochr â'i Strategaeth Leol, cyhoeddwyd Cynllun Rheoli Risg Llifogydd (FRMP). Datblygodd y FRMP yr amcanion a'r camau gweithredu lefel-uchel a amlinellwyd yn ei Strategaeth Leol i fod yn gynllun manylach ar gyfer rheoli llifogydd yn ein cymunedau.
- 2.1.2 Er bod CBSMT wedi cyhoeddi Strategaeth Leol a FRMP ar wahân o'r blaen, nod y Strategaeth Leol newydd hon yw integreiddio'r ddwy ddogfen yn un. Mae hyn yn lleihau cymhlethdod ac yn ein galluogi ni i gyfathrebu a rheoli'r risg o lifogydd lleol yn fwy effeithiol.
- 2.1.3 Bydd yr LFRMS (y Strategaeth) newydd yn egluro'r modd y bydd llifogydd yn cael eu rheoli ar draws CBSMT, yn gyson â'r amcanion, y mesurau a'r polisïau a'r ddeddfwriaeth gysylltiedig a nodir yn y Strategaeth Genedlaethol.
- 2.1.4 Bydd yr LFRMS a'r Cynllun Gweithredu yn cael eu hadolygu gan Lywodraeth Cymru a'u cyhoeddi ym mis Ebrill 2024. Bydd y Cynllun Gweithredu yn ddogfen esblygol a gaiff ei hadolygu a'i diweddarau'n flynyddol. Bydd y ddogfen Strategaeth ei hun yn cael ei hadnewyddu bob chwe blynedd, yn unol â Strategaeth Genedlaethol Llywodraeth Cymru ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd.

2.2 AMCANION A MESURAU

- 2.2.1 Mae'r LFRMS yn nodi'r Amcanion, y Mesurau a'r Camau Gweithredu ar gyfer rheoli risg llifogydd. Mae'r tri grŵp hyn yn darparu gwahanol lefelau o fanylion ar ffyrdd o reoli risgiau llifogydd. Crynhoir ystyr pob un yn Ffigur 2-1 isod.

Ffigur 2-1 – Amcanion, Mesurau a Chamau Gweithredu'r LFRMS

- 2.2.2 Mae gan yr LFRMS bum amcan trosfwaol, sydd fel a ganlyn:
- Amcan 1 LFRMS – Gwella ein dealltwriaeth o risg a'r ffordd rydym yn hysbysu am risg;
 - Amcan 2 LFRMS – Bod yn barod ac adeiladu gwytnwch;
 - Amcan 3 LFRMS – Blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r perygl mwyaf;
 - Amcan 4 LFRMS – Atal mwy o bobl rhag dod i gysylltiad â risg; a
 - Amcan 5 LFRMS – Darparu ymateb effeithiol a pharhaus i lifogydd.
- 2.2.3 Mae'r amcanion hyn yn cyd-fynd â'r Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol, sydd fel a ganlyn:
- Amcan Cenedlaethol A: Gwella ein dealltwriaeth o risg a'r ffordd rydym yn hysbysu am risg;
 - Amcan Cenedlaethol B: Bod yn barod ac adeiladu gwytnwch;
 - Amcan Cenedlaethol C: Blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r perygl mwyaf;
 - Amcan Cenedlaethol D: Atal mwy o bobl rhag dod i gysylltiad â risg; a
 - Amcan Cenedlaethol E: Darparu ymateb effeithiol a pharhaus i ddigwyddiadau.
- 2.2.4 Mae **Ffigur 2-2** isod yn dangos yr aliniad rhwng yr amcanion cenedlaethol ac amcanion trosfwaol yr LFRMS.

Ffigur 2-2 – Yr Aliniad rhwng Amcanion yr LFRMS ac Amcanion y Strategaeth Genedlaethol

Amcanion Strategaeth Leol CBSMT	Amcanion y Strategaeth Genedlaethol				
	A	B	C	D	E
Gwella ein dealltwriaeth o risg	•	•			
Bod yn barod a chyfathrebu	•	•			
Lleihau llifogydd dŵr wyneb i'r cymunedau mwyaf agored i risg			•	•	
Darparu ymateb effeithiol a chydlynol i lifogydd					•

- 2.2.5 Mae'r Strategaeth yn cynnig nifer o fesurau i amlinellu'r modd y mae CBSMT yn bwriadu cwrdd â'r amcanion a amlinellwyd uchod, er mwyn lleihau'r risg o lifogydd yn y Fwrdeistref Sirol yn awr ac yn y dyfodol. Mae'r mesurau wedi'u trefnu yn ôl y categorïau canlynol:
- Cynllunio ac addasu datblygiadau;
 - Rhagweld, rhybuddio a hysbysu;
 - Astudiaethau, asesiadau a chynlluniau;
 - Allgymorth, ymwybyddiaeth ac ymgysylltiad;
 - Bod yn barod ac ymateb;
 - Rheoli'r tir a'r amgylchedd; a
 - Rheoli a chynnal a chadw asedau.

2.2.6 Mae'r mesurau arfaethedig wedi'u nodi yn Nhabl 2-1.

Tabl 2-1 – Mesurau Arfaethedig yr LFRMS

Mesur	Disgrifiad
Cynllunio ac Addasu Datblygiadau	
1. Awdurdod Cynllunio Lleol (LPA)	Rydym yn bwriadu gweithio gyda'r LPA i wella'r ystyriaeth gynnar o risg llifogydd gan ddatblygwyr yn ystod Cyfnod yr Uwchgynllunio neu'n gynharach. Cyflawnir hyn drwy gydweithio â'r LPA i ddatblygu uwchgynlluniau ar gyfer Safleoedd Datblygu Strategol, a chyfrannu at strategaethau ar gyfer y Canllawiau Cynllunio Atodol (yr SPGs) posibl i arwain datblygiadau llai tuag at ddyrannu lleoedd yn well wrth reoli risg llifogydd a chynnal bioamrywiaeth.
2. Corff Cymeradwyo SuDS (system ddraenio gynaliadwy) (SAB)	Mae lle i integreiddio'n well rhwng yr LPA a'r SAB wrth ystyried y risg o lifogydd a achosir gan, ac i, ddatblygiadau. Gellir cofnodi hyn yn yr adolygiad o'r Cynllun Datblygu Lleol, trwy ddatblygu Canllawiau Cynllunio Atodol a rhannu gwybodaeth yn well rhwng y SAB a'r LPA yn ystod y cam ymgeisio.
Rhagweld, Rhybuddio a Hysbysu	
3. Rhybuddion a Rhagolygon	Byddwn yn parhau i weithio gyda chydweithwyr ym meysydd cynllunio at argyfwng a chyfathrebu, i sicrhau bod rhybuddion cyhoeddus a gwybodaeth am argyfyngau llifogydd y gorau y gallant fod. O'n harolwg ni, gwelwyd bod mwy o ddefnydd o gyfryngau cymdeithasol ar gyfer rhybuddion yn opsiwn poblogaidd iawn. Mae'n anodd darparu rhybuddion am lifogydd dŵr wyneb oherwydd natur gyflym ac anrhagweladwy'r math hwn o lifogydd. Wrth i dechnoleg a modelu llifogydd wella, bydd yr LLFA yn cael y wybodaeth ddiweddaraf am atebion sydd ar gael ar gyfer rhagweld llifogydd dŵr wyneb, ac yn ystyried eu budd a'u haddasrwydd i'w defnyddio ym Merthyr Tudful.
4. Monitro Llifogydd	Mae nifer o lifogydd yn y gorffennol wedi'u hachosi gan broblemau gyda chymeriant y cwlfertau, megis rhwystrau neu broblemau â'r capasiti. O ganlyniad, mae 23 o orsafoedd monitro wedi'u gosod ar gymeriant cwlfertau â risg uchel ar draws y Fwrdeistref. Mae'r gorsafoedd monitro hyn wedi bod yn annibynadwy, ac felly rydyn ni'n bwriadu gwella'r system hon o ran caledwedd a meddalwedd. Yn dilyn dadansoddiad dalgylch pellach a gynigir gan y Strategaeth hon, rydyn ni'n bwriadu ehangu'r system fonitro i gynnwys unrhyw gymeriant arall â risg uchel.
Astudiaethau, Asesiadau a Chynlluniau	
5. Deall Risg Llifogydd	Bydd gwella ein dealltwriaeth o risg llifogydd ar draws y Fwrdeistref ar hyn o bryd yn ein galluogi i ganfod ardaloedd risg-uchel yn well. Byddwn yn ymdrechu i fodelu llifogydd yn annibynnol a herio mapiau o'r llifogydd gyda pherchennog y data lle ceir anghysondebau. Ers y llifogydd a achoswyd gan Storm Dennis yn 2020, mae nifer o gynlluniau amddiffyn rhag llifogydd a gwelliannau wedi'u cyflawni ar draws y Fwrdeistref. Ymgymeir â modelu llifogydd fel y gellir adlewyrchu'r gwelliannau hyn yn y mapiau llifogydd cenedlaethol.

Mesur	Disgrifiad
6. Modelu Llifogydd ac Arolygon	Bydd y broses o fodelu llifogydd yn cael ei defnyddio i lywio prosiectau ac ymyriadau yn y dyfodol i sicrhau bod y cynlluniau yn cael eu lleoli yn y mannau mwyaf effeithiol ar gyfer lleihau risg. Bydd y defnydd o fodelu hefyd yn sicrhau y gellir asesu cynlluniau arfaethedig yn erbyn effeithiau posibl a achosir gan newid yn yr hinsawdd.
7. Dŵr Daear	Byddwn yn anelu at wella'r wybodaeth sydd ar gael i ddatblygwyr er mwyn lleihau'r tebygolrwydd y bydd cartrefi newydd yn cael eu codi mewn ardaloedd lle mae risg na chaiff dŵr daear mo'i ddraenio'n briodol. Cyflawnwyd gwaith arloesol gan Asiantaeth yr Amgylchedd a'r Awdurdod Glo yng Ngogledd-ddwyrain Lloegr ar gyfer datblygiadau trwy gategoreiddio cyfyngiadau mwynloddio a dŵr daear mewn perthynas â draenio a SuDS. Gellir defnyddio'r gwaith hwn i gyfeirio ato.
8. Llifogydd Hanesyddol	Bydd CBSMT yn defnyddio GIS fel sail i adeiladu cronfa ddata o lifogydd hanesyddol a gasglwyd o ffynonellau lleol ac Awdurdodau Rheoli Risg eraill (yr RMAs). Bydd hyn yn cefnogi'r dasg o nodi cynlluniau lliniaru llifogydd ac yn helpu i wella ein dealltwriaeth o risg llifogydd yn y Fwrdeistref.
Allgymorth, Ymwybyddiaeth ac Ymgysylltiad	
9. Addysg ac Ymwybyddiaeth o Llifogydd	Mae gan y Cyngor ddyletswydd o dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl 2004 i rybuddio a hysbysu ei drigolion am risgiau cyn, yn ystod, ac ar ôl digwyddiad. Er gwaethaf yr ymgysylltu blaenorol gan Gynghorau, Llywodraeth Cymru ac Awdurdodau Rheoli Risg eraill, mae lefel ymwybyddiaeth y cyhoedd o risg llifogydd yn parhau'n isel. Defnyddir y gweithgareddau isod i wella addysg ac ymwybyddiaeth o lifogydd: - cyflwyniadau mewn ysgolion; - digwyddiadau galw-heibio cymunedol; - mw ymgyssylltiad cymunedol wrth ddatblygu ac adeiladu prosiectau amddiffyn rhag llifogydd; - hyfforddiant i staff CBSMT ar risg llifogydd a newid hinsawdd.
10. Cyfrifoldebau Risg Llifogydd	Bydd y Cyngor yn parhau i ymgysylltu â pherchnogion glannau afon sy'n meddu ar asedau risg-uchel gan ailasesu'r wybodaeth am y perchnogion hyn yn dilyn asesiadau risg o'u hasedau fel rhan o ddatblygiad y Strategaeth hon. Fel rhan o'r gweithgareddau ymwybyddiaeth ac addysg a amlinellir ym Mesur 9, caiff gwybodaeth ei darparu am gyfrifoldebau risg llifogydd y Cyngor, y cyhoedd ac Awdurdodau Rheoli Risg eraill. Gweler Adran 5 am fanylion ynghylch cyfrifoldebau risg llifogydd.
11. Gweithio mewn Partneriaeth	Mae gweithio mewn partneriaeth yn bwysig i Awdurdodau Rheoli Risg sy'n anelu tuag at yr un nodau ac mae'n addas iawn ar gyfer rheoli risg llifogydd. Mae'n meithrin cydweithrediad ac yn darparu llwyfan effeithiol i rannu gwybodaeth a gwaith. Bydd CBSMT yn gweithio gyda CNC gyda'r bwriad o ddefnyddio gwaith partneriaeth i ddatblygu Uwchgynllun Llifogydd Strategol, sef strategaeth hirdymor a chyfannol ar gyfer rheoli risg o lifogydd ar gyfer Dalgylch Afon Taf.
12. Cynllun Ymateb i Llifogydd	Er mwyn cynyddu ymwybyddiaeth o'r Cynllun Ymateb Brys i Llifogydd yn fewnol, cynigir bod yr Awdurdod Lleol o bryd i'w gilydd yn trefnu digwyddiad sy'n ymateb i lifogydd mewn modd efelychiadol. Bydd hyn yn helpu staff i fod yn ymwybodol ac yn

Mesur	Disgrifiad
	hyderus o'u rolau mewn ymatebion brys, ac yn cynorthwyo'r dasg o adolygu'r Cynllun Ymateb Brys i Llifogydd.
13. Cydnerthedd Cymunedol	Mae gwybod beth i'w wneud cyn ac yn ystod llifogydd yn hanfodol i hyn ac felly bydd CBSMT yn cefnogi ymdrechion i godi ymwybyddiaeth. Mae sawl dull ar gael i wella parodrwydd gan gynnwys cynlluniau llifogydd cymunedol ac unigol; digwyddiadau addysg neu weithdai gyda thrigolion ac ysgolion; a thudalennau gwe neu daflenni. Mae mesurau i Ddiogelu Eiddo rhag Llifogydd (PFR) yn rhan allweddol o gydnerthedd cymunedol. Eu nod yw lleihau'r llifddwr sy'n mynd i mewn i eiddo neu leihau'r effeithiau a chynorthwyo adferiad cyflym os bydd dŵr yn mynd i mewn i'r eiddo. Bydd CBSMT yn darparu mwy o wybodaeth i drigolion ar PFR ar ei wefan a thrwy ymgysylltu â'r gymuned.
14. Ymateb ac Adfer yn Gyfannol ar ôl Llifogydd	Mae angen i CBSMT feddu ar y gallu i ymdrin ag effeithiau llifogydd ar iechyd meddwl er mwyn cefnogi adferiad effeithiol a pharhaus. Bwriadwn annog ymatebwyr cyntaf o CBSMT i weithio gyda chydweithwyr yn Adran Seicoleg Rhondda Cynon Taf (RhCT) i ddarparu cymorth cyntaf seicolegol yn ystod llifogydd difrifol fel y gallwn ddarparu'r ymateb mwyaf effeithiol posibl. Byddwn yn ymdrechu i weithio gyda'r Bwrdd Iechyd ac Awdurdodau Rheoli Risg eraill tuag at gynnig sesiynau cymorth.
15. Digwyddiad Ymchwilio i Llifogydd	Nid oes trothwy statudol wedi'i osod ar gyfer adroddiadau Adran 19, ond mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl y caiff adroddiadau Adran 19 eu llunio pan fydd 20 neu fwy o gartrefi mewn un ardal yn dioddef llifogydd mewnol. Bydd CBSMT yn ymdrechu i gwblhau adroddiadau Adran 19 o fewn tri mis i'r llifogydd. Fel yr LLFA, bydd CBSMT yn ymchwilio i bob achos o lifogydd yn y Fwrdeistref y mae'n ymwybodol ohono, ac yn cofnodi hynny'n fewnol yn unol â mesur 16. Bydd y cofnod hwn yn cynnwys maint a ffynhonnell y llifogydd lle bo modd.
16. Cofnodi Llifogydd	Bydd cwblhau cofnod cywir o bob graddfa llifogydd yn darparu adnodd gwerthfawr ar gyfer deall y risg o lifogydd ar draws y Fwrdeistref. Rydym yn bwriadu datblygu system fewnol ar gyfer cofnodi unrhyw raddfa a ffynhonnell ar gyfer llifogydd. Byddwn yn sicrhau ei fod yn hawdd cofnodi digwyddiad ac y gellir ei wneud gan unrhyw adran angenrheidiol o'r Cyngor.
Rheoli'r Tir a'r Amgylchedd	
17. Rheoli Llifogydd yn Naturiol (NFM)	Byddwn yn gweithio gyda Thimau Cefn Gwlad ac Ynni CBSMT i sicrhau bod cynlluniau NFM yn darparu buddion lluosog o ran rheoli risg llifogydd, lliniaru newid yn yr hinsawdd, a hyrwyddo budd ecolegol gan gynnwys ansawdd dŵr. Bydd yr LLFA hefyd yn gweithio gyda'r timau hyn i annog y defnydd o gynlluniau NFM mewn prosiectau sy'n ymwneud ag ecoleg a rheoli tir.
18. Echdynnu Mwynau	Rydyn ni'n bwriadu parhau i gyflawni'r cynlluniau hyn a sicrhau bod peirianwyr draenio tir a pheirianwyr risg llifogydd yn cael mewnbwn i bob cynllun er mwyn i'r cynlluniau gael y budd mwyaf posibl o'r mesurau i reoli'r risg. Bydd technegau i reoli risg llifogydd yn naturiol yn cael eu hystyried fel mesurau ategol lle bo'n briodol. Rydyn ni'n bwriadu gwella ein gwybodaeth am ryngweithiad dŵr daear a cheuffydd, a byddwn yn gweithio gyda'r Awdurdod Glo i gyflawni cynlluniau lle mae ceuffydd yn achosi problemau mewn perthynas â risg llifogydd.

Mesur	Disgrifiad
	Bydd Tîm Risg Llifogydd y Cyngor yn rhan o'r Gweithgor sy'n ymwneud â'r trafodaethau ynghylch adfer safle'r pwll glo. Bydd lleihau'r risg o lifogydd ar y safle yn flaenoriaeth.
19. Risg Llifogydd a Newid Hinsawdd	Rydyn ni'n cynnig bod newid hinsawdd a'r ymaddasu a ddaw yn sgil hynny yn cael eu cynnwys yn ein haddysg ar risg llifogydd (Mesur 9), er mwyn cefnogi cymunedau i gynllunio ar gyfer y dyfodol. Bydd ymwybyddiaeth CBSMT o risg llifogydd a newid hinsawdd yn cael ei chynyddu drwy weithdai gan Awdurdodau Rheoli Risg eraill (e.e. CNC) a chaiff y cynnwys ei ledaenu'n fewnol i ddilyn.
Rheoli a Chynnal a Chadw Asedau	
20. Cynlluniau Rheoli Risg Llifogydd	Rydyn ni'n bwriadu datblygu rhaglen o gynlluniau ar gyfer rheoli risg llifogydd i dargedu'r cymunedau hynny sydd â'r perygl mwyaf, gan nodi'r modd y caiff y cynlluniau hyn eu cyflawni dros y cylch strategaeth hwn.
21. Cofrestr a Chofnod o Asedau Risg Llifogydd	Nid oes unrhyw ddull ffurfiol o adnabod asedau sydd ag "effaith arwyddocaol", felly bydd y Cyngor yn defnyddio hanes, bregusrwydd a modelau o'r llifogydd lle bo'n briodol i bennu'r asedau hyn. Byddwn yn parhau i ehangu'r cofnod asedau a bydd CBSMT yn defnyddio ei rôl mewn ymchwilio i berygl llifogydd, asesu ceisiadau SAB, cynllunio a chaniatáu cyrsiau dŵr cyffredin i nodi asedau newydd yn rhagweithiol. Ar hyn o bryd, mae gan CBSMT gronfa ddata asedau sy'n seiliedig ar GIS a bydd yn cael ei hadolygu a'i gwella gan roi cyfle i gofnodi asedau, archwiliadau a llifogydd yn well.
22. Cynnal a Chadw Asedau a Effeithiwyd gan Llifogydd	Mae cynnal a chadw asedau a effeithiwyd gan lifogydd yn rhan allweddol o leihau risg. Achosir nifer o lifogydd gan rwystrau i fewnlifoedd a sianeli neu systemau draenio priffyrdd. Gall trefn gynnal a chadw gadarn helpu i leihau'r risg o rwystrau ac ymestyn oes yr asedau â risg o lifogydd.

3 METHODOLEG

3.1 CYFLWYNIAD

- 3.1.1 Mae'r SEA yn broses systematig a ymgwymerir wrth baratoi cynllun. Ei rôl yw hyrwyddo datblygiad cynaliadwy drwy asesu effeithiau amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd, yn ogystal â lliniaru unrhyw effeithiau andwyol posibl y gallai'r cynllun ei gael fel arall.

3.2 ASESAD AMGYLCHEDDOL STRATEGOL

- 3.2.1 Cynhelir y broses SEA wrth baratoi cynlluniau lleol a strategaethau datblygu gofodol. Ei rôl yw hyrwyddo datblygiad cynaliadwy drwy asesu i ba raddau y bydd cynlluniau newydd yn helpu i gyflawni amcanion amgylcheddol, economaidd a chymdeithasol perthnasol.
- 3.2.2 Defnyddir SEA i ddisgrifio'r modd y caiff asesiad amgylcheddol ei gymhwyso ar gyfer cynlluniau a rhaglenni yn unol â'r Rheoliadau SEA.
- 3.2.3 Mae SEA yn orfodol ar gyfer cynlluniau a rhaglenni sy'n cael eu paratoi ar gyfer amaethyddiaeth, coedwigaeth, pysgodfeydd, ynni, diwydiant, trafnidiaeth, rheoli gwastraff neu ddŵr, telathrebu, twristiaeth, cynllunio gwlad a thref neu ddefnydd tir, ac sy'n gosod y fframwaith ar gyfer caniatáu prosiectau'r dyfodol fel y'u rhestrir yn Atodiad I neu II i Gyfarwyddeb y Cyngor 85/337/EEC⁸.
- 3.2.4 Mae **Tabl 3-1** isod yn nodi'r broses SEA.

Tabl 3-1 – Camau'r SEA

Camau'r SEA	Camau a Thasgau'r SEA	Pwrpas
Cam A: Gosod y cyd-destun a'r amcanion, sefydlu'r llinell sylfaen a phenderfynu ar y cwmpas		
A1	Nodi cynlluniau, rhaglenni ac amcanion perthnasol eraill i ddiogelu'r amgylchedd er mwyn canfod amcanion SEA.	Pennu'r ffordd y mae ffactorau allanol yn effeithio ar y Cynllun neu'r rhaglen, awgrymu syniadau ar gyfer mynd i'r afael ag unrhyw gyfyngiadau, a helpu.
A2	Casglu gwybodaeth sylfaenol	Darparu sylfaen dystiolaeth ar gyfer problemau amgylcheddol, rhagfynegi effeithiau, a monitro; helpu i ddatblygu amcanion yr SEA.
A3	Canfod problemau amgylcheddol	Helpu i ganolbwyntio'r SEA a symleiddio'r camau dilynol, gan gynnwys dadansoddi gwybodaeth sylfaenol, gosod amcanion yr SEA, rhagfynegi effeithiau a monitro.

⁸ Cyfnodolyn Swyddogol y Cymunedau Ewropeaidd, Cyfarwyddeb y Cyngor dyddiedig 27 Mehefin 1985 ar asesu effeithiau rhai prosiectau cyhoeddus a phreifat ar yr amgylchedd (85/337/EEC). Ar gael yn: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31985L0337&from=EN> (Cyrchwyd 01/11/2023)

Camau'r SEA	Camau a Thasgau'r SEA	Pwrpas
A4	Datblygu amcanion yr SEA	Darparu modd o asesu perfformiad amgylcheddol y Cynllun neu'r Rhaglen a'r dewisiadau amgen.
A5	Ymgynghori ar gwmpas yr SEA	Sicrhau bod yr SEA yn ymdrin ag effeithiau amgylcheddol sylweddol tebygol y Cynllun/Rhaglen.
Cam B: Datblygu a mireinio dewisiadau amgen ac asesu effeithiau		
B1	Profi amcanion y Cynllun neu'r Rhaglen yn erbyn amcanion yr SEA	Canfod synergeddau neu anghysondebau posibl rhwng amcanion y Cynllun neu'r Rhaglen ac amcanion yr SEA a helpu i ddatblygu dewisiadau amgen.
B2	Datblygu dewisiadau amgen strategol	Datblygu a mireinio dewisiadau amgen strategol.
B3	Rhagfynegi effeithiau'r Cynllun neu'r Rhaglen, gan gynnwys dewisiadau amgen	Rhagfynegi effeithiau amgylcheddol sylweddol y Cynllun neu'r Rhaglen a'r dewisiadau amgen.
B4	Gwerthuso effeithiau'r Cynllun neu'r Rhaglen, gan gynnwys dewisiadau amgen	Gwerthuso'r effeithiau a ragwelir ar gyfer y Cynllun neu'r rhaglen a'i ddewisiadau amgen a chynorthwyo i fireinio'r Cynllun neu'r Rhaglen.
B5	Lliniaru effeithiau andwyol	Sicrhau bod effeithiau andwyol yn cael eu nodi, a bod mesurau lliniaru posibl yn cael eu hystyried.
B6	Cynnig mesurau i fonitro'r effeithiau amgylcheddol a gwyd yn sgil gweithredu'r Cynllun neu'r Rhaglen	Manylu ar y modd y gellir asesu perfformiad amgylcheddol y Cynllun neu'r Rhaglen.
Cam C: Paratoi'r Adroddiad Amgylcheddol		
C3	Paratoi'r Adroddiad Amgylcheddol	Cyflwyno effeithiau amgylcheddol rhagweledig y Cynllun neu'r Rhaglen, gan gynnwys y dewisiadau amgen, ar ffurf sy'n addas ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus a'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau.
Cam D: Ymgynghori ar y cynllun neu'r rhaglen ddrafft a'r Adroddiad Amgylcheddol		
D1	Ymgynghori â'r cyhoedd a Chyrff Ymgynghori ynghylch y Cynllun neu'r Rhaglen Ddrafft a'r Adroddiad Amgylcheddol	Rhoi cyfle i'r cyhoedd a'r Cyrff Ymgynghori fynegi eu barn ar ganfyddiadau'r Adroddiad Amgylcheddol a'i ddefnyddio fel cyfeirbwynt wrth wneud sylwadau ar y Cynllun neu'r Rhaglen. Casglu mwy o wybodaeth trwy ganfod barn a phryderon y cyhoedd.

Camau'r SEA	Camau a Thasgau'r SEA	Pwrpas
D2	Asesu newidiadau sylweddol	Sicrhau bod goblygiadau amgylcheddol unrhyw newidiadau sylweddol i'r Cynllun neu'r Rhaglen Ddrafft ar hyn o bryd yn cael eu hasesu a'u hystyried.
D3	Gwneud penderfyniadau a darparu gwybodaeth	Darparu gwybodaeth ar y modd yr ystyriwyd yr Adroddiad Amgylcheddol a barn yr ymgynghoreion wrth benderfynu ar ffurf derfynol y Cynllun neu'r Rhaglen i'w mabwysiadu.
Cam E: Monitro effeithiau arwyddocaol y Cynllun ar yr amgylchedd		
E1	Datblygu nodau a dulliau monitro	Tracio effeithiau amgylcheddol y Cynllun i ddangos a ydynt fel y rhagfynegwyd ac i helpu i ganfod effeithiau andwyol.
E2	Ymateb i effeithiau andwyol	Paratoi ar gyfer ymatebion priodol lle nodir effeithiau andwyol.

3.3 METHODOLEG YR ADRODDIAD AMGYLCHEDDOL

- 3.3.1 Mae Cam D (y cam hwn) yn cynnwys asesiad o'r Cynllun LFRMS terfynol (yn dilyn ymgynghori), yn erbyn amcanion Fframwaith Arfarnu SEA a nodwyd yn yr Adroddiad Cwmpasu (Cam A). Mae'r cam hwn yn ymgorffori'r ymatebion i'r ymgynghoriad a dderbyniwyd ar yr LFRMS a'r SEA gan Gyfoeth Naturiol Cymru, Cadw a rhanddeiliaid eraill. Mae'r ymatebion a dderbyniwyd a'r camau a gymerwyd wedi'u nodi yn Atodiad C o'r prif Adroddiad Amgylcheddol.
- 3.3.2 Yn unol â'r rheoliadau SEA, mae angen i'r SEA hefyd ystyried a chymharu'r holl ddewisiadau amgen rhesymol wrth i'r LFRMS ddatblygu ac asesu'r rhain yn erbyn nodweddion amgylcheddol, economaidd a chymdeithasol sylfaenol y Fwrdeistref Sirol. Y dewisiadau amgen rhesymol yw'r gwahanol opsiynau realistig a ystyriwyd gan y sawl sy'n llunio'r Cynllun ac yn datblygu'i bolisiau.
- 3.3.3 Gan nad oes unrhyw fesurau amgen arfaethedig, mae'r SEA wedi ystyried ymyriadau blaenorol y Cynllun fel dewisiadau amgen rhesymol.
- 3.3.4 Felly, mae'r Adroddiad Amgylcheddol hwn wedi ymdrin â'r asesiad o'r canlynol:
- cydweddoldeb yr amcanion;
 - y mesurau arfaethedig; a'r
 - mesurau amgen.

3.4 ASESU'R CYDWEDDOLDEB

- 3.4.1 Mae profi cydweddoldeb Amcanion yr LFRMS yn erbyn Fframwaith Arfarnu'r SEA o gymorth i ganfod synergeddau ac anghysondebau posibl. Gall y wybodaeth hon helpu i ddatblygu a mireinio amcanion y Cynllun Lleol.
- 3.4.2 Gweler Adran 5 am fanylion pellach.

3.5 ASESU'R EFFEITHIAU

- 3.5.1 Mae'r asesiad o fesurau wedi ystyried yr effeithiau canlynol:
- Arwyddocâd effaith gyffredinol (negyddol, cadarnhaol, ansicr, potensial ar gyfer effaith negyddol a chadarnhaol neu ddibwys)
 - Maint yr effeithiau (uchel, canolig, isel):
 - Uchel: Mae'n debygol y bydd y derbynnydd dan sylw yn colli'r cwbl neu'n newid llawer. Rhagwelir y bydd yr effeithiau yn barhaol ac yn ddi-droi'n-ôl.
 - Canolig: Colled/newid/gwelliant rhannol i un neu fwy o elfennau/nodweddion/priodoleddau allweddol y derbynnydd dan sylw. Rhagwelir y bydd yr effeithiau yn rhai tymor canolig-hir ond yn aml yn wrthdroadwy.
 - Isel: Mân golled/newid/gwelliant i un neu fwy o elfennau/nodweddion/priodoleddau allweddol y derbynnydd dan sylw. Yn aml, rhagwelir y bydd yr effeithiau yn rhai gwrthdroadwy a byrdymor.
 - Natur yr effaith (uniongyrchol, anuniongyrchol)
 - Maint Gofodol (lleol, rhanbarthol, cenedlaethol)
 - Gwrthdroadwyedd yr effaith:
 - Gwrthdroadwy: Gall y derbynnydd ddychwelyd i gyflwr sylfaenol heb ymyrraeth sylweddol
 - Di-droi'n-ôl: Byddai angen ymyrraeth sylweddol ar y derbynnydd i ddychwelyd i'w gyflwr sylfaenol
 - Hyd (tymor byr, canolig neu hir):
 - Tymor byr: 0-5 mlynedd
 - Tymor canolig: 5-10 mlynedd (hyd at ddiwedd cyfnod y Cynllun)
 - Tymor hir: 10+ mlynedd (y tu hwnt i gyfnod y Cynllun)

- 3.5.2 Mae **Tabl 3-2** yn nodi'r allwedd i arwyddocâd yr effeithiau a ddefnyddir yn yr asesiad.

Tabl 3-2 - Allwedd i Arwyddocâd yr Effeithiau

Arwyddocâd yr Effaith	Allwedd
Potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol arwyddocaol	++
Potensial ar gyfer mân effeithiau cadarnhaol	+
Potensial ar gyfer mân effeithiau negyddol	-

Arwyddocâd yr Effaith	Allwedd
Potensial ar gyfer effeithiau negyddol arwyddocaol	--
Effeithiau ansicr – gwybodaeth ansicr neu annigonol i benderfynu ynghylch yr arfarniad ar hyn o bryd	?
Potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol a negyddol	+/-
Dibwys / Dim effaith	0
Maint (Uchel, Canolig neu Isel)	H / M / L
Natur yr effaith (uniongyrchol/anuniongyrchol).	D / I
Hyd a Lled Ofodol (lleol - bwrdeistref gyfan / rhanbarthol - De Cymru / cenedlaethol - Cymru)	L / R / N
Gwrthdroadwyedd yr effaith (gwrthdroadwy / di-droi'n-ôl)	R / I
Parhad (Parhaol / Dros Dro)	P / T
Hyd (tymor byr / canolig / hir).	ST / MT / LT

3.5.3 Sylwer: lle mae effeithiau ansicr a dibwys wedi'u nodi, nid oedd modd pennu natur yr effaith, yr ehangder gofodol, y gwrthdroadwyedd na hyd yr effaith. Yn yr achos hwn, mae'r celloedd hyn wedi'u gadael yn wag.

3.6 EFFEITHIAU CRONNOL

3.6.1 Mae'r Rheoliadau SEA yn mynnu bod effeithiau cronrol yn cael eu hystyried wrth nodi effeithiau arwyddocaol tebygol. Felly, mae nifer o gynlluniau a pholisïau (lleol, rhanbarthol a chenedlaethol) wedi'u hadolygu ar gyfer effeithiau cronrol posibl, yn ogystal ag effeithiau cronrol posibl a allai ddigwydd ochr yn ochr â gweithredu'r LFRMS Drafft.

3.6.2 At hynny, mae'r asesiad o safleoedd wedi ystyried effeithiau cronrol safleoedd datblygu cyfagos, gan gynnwys y rhai y tu hwnt i ffiniau'r Fwrdeistref.

3.6.3 Mae asesiad o'r effeithiau cronrol wedi'i nodi yn **Adran 7** yr adroddiad hwn.

3.7 MESURAU LLINIARU, GWELLA A MONITRO

3.7.1 Mae'r Rheoliadau SEA yn mynnu bod mesurau lliniaru yn cael eu hystyried i atal, lleihau neu wrthbwysu unrhyw effeithiau andwyol sylweddol ar yr amgylchedd o ganlyniad i weithredu'r Cynllun. Gelwir y mesurau hyn yn fesurau "lliniaru".

- 3.7.2 Mae mesurau lliniaru wedi'u nodi mewn perthynas ag asesu polisïau, gweledigaethau lleoedd, dyraniadau safle a dewisiadau safle amgen. Mae'r rhain yn cynnwys camau rhagweithiol i osgoi effeithiau a chamau andwyol a gymerwyd ar ôl nodi effeithiau posibl. Mae'r rhain wedi'u rhestru yn **Adran 8** o'r adroddiad hwn.
- 3.7.3 Mae **Adran 8** hefyd yn cynnwys mesurau gwella sy'n anelu at wneud y mwyaf o effeithiau cadarnhaol a gwella cynaliadwyedd. Bydd y mecanwaith yn sicrhau bod unrhyw effeithiau andwyol ar yr amgylchedd yn cael eu hatal, eu lleihau a'u gwrthbwysu, a bod unrhyw gyfleoedd i'w gwella, yn cael eu hyrwyddo.
- 3.7.4 Mae'r Rheoliadau SEA hefyd yn mynnu bod cynllun yn cael ei fonitro fel y gellir nodi effeithiau arwyddocaol y gweithredu, a chymryd camau adferol. Pwrpas y monitro yw darparu mesur pwysig o gynaliadwyedd y Strategaeth derfynol, a mesur perfformiad y Cynllun yn erbyn amcanion a thargedau cynaliadwyedd. Defnyddir y gwaith monitro hefyd i reoli ansicrwydd, gwella gwybodaeth, hyrwyddo tryloywder ac atebolrwydd, a rheoli gwybodaeth am gynaliadwyedd.

3.8 RHAGDYBIAETHAU A CHYFYNGIADAU

- 3.8.1 Mae paratoi'r LFRMS ochr yn ochr â'r SEA wedi caniatáu proses ailadroddol ar gyfer asesu a mireinio naratif a pholisïau'r Cynllun. Felly, mae'n bosibl bod rhai o'r argymhellion a nodir yn yr adroddiad hwn eisoes wedi cael sylw yn yr LFRMS.
- 3.8.2 Mae'r asesiad o amcanion a mesurau wedi'i gynnal fel "ymarfer desg" gan ddefnyddio'r wybodaeth sylfaenol o'r Adroddiad Cwmpasu. Ni chynhaliwyd unrhyw ymweliadau safle yn benodol at ddibenion yr SEA.
- 3.8.3 Mae Cynllun Gofodol Cymru (WSP) wedi sicrhau bod effeithiau'n cael eu rhagweld yn gywir; fodd bynnag, gall hyn fod yn heriol o ystyried y ddealltwriaeth gyfyngedig o'r union modd y caiff y Strategaeth ei gweithredu. O ystyried yr ansicrwydd, mae'n anochel y bydd angen gwneud rhai rhagdybiaethau; er hynny, mae'r rhain yn cael eu gwneud yn ofalus a'u hesbonio'n fanwl yn nhestun yr asesiad.
- 3.8.4 Mewn rhai achosion, o ystyried tybiaethau rhesymol, nid yw'n bosibl rhagweld "effeithiau arwyddocaol", ond mae modd cynnig sylwadau mwy cyffredinol ar effeithiau cadarnhaol a negyddol posibl y Cynllun Drafft a'i ddewisiadau amgen.

4 NODI MATERION, CYFLEOEDD AC AMCANION YR SEA

4.1 CYFLWYNIAD

- 4.1.1 Mae'r adran hon yn nodi'r materion a'r cyfleoedd sy'n ymwneud â chynaliadwyedd ar gyfer yr LFRMS a Fframwaith Arfarnu'r SEA, sef yr hyn y mae'r Cynllun Lleol wedi'i asesu yn ei erbyn.
- 4.1.2 Cynhyrchwyd Adroddiad Cwmpasu, i gefnogi'r LFRMS, gan WSP ym mis Hydref 2023, a hynny a gychwynnodd y broses SEA (gweler **Tabl 3-1**). Roedd yr adroddiad hwn yn adolygu deddfwriaeth, cynlluniau a rhaglenni sylfaenol perthnasol, yn nodi gwybodaeth sylfaenol yn ogystal â materion a chyfleoedd allweddol ar gyfer y Cynllun Lleol, ac yn nodi fframwaith asesu. Mae'r adolygiad o gynlluniau, polisïau a rhaglenni i'w weld yn **Atodiad A** ac mae'r llinell sylfaen lawn wedi'i chofnodi yn **Atodiad B**.
- 4.1.3 Ymgynghorwyd ynghylch yr adroddiad hwn gyda'r Ymgynghoreion Statudol (Cyfoeth Naturiol Cymru a Chadw) yn ogystal â Llywodraeth Cymru a cheir manylion o'u sylwadau ymgynghori yn **Atodiad C**. Mae'r wybodaeth waelodlin a ddefnyddiwyd yn Adroddiad Cwmpasu'r SEA wedi'i nodi yn **Atodiad B**.

4.2 ADOLYGU CYNLLUNIAU, POLISÏAU A RHAGLENNI

- 4.2.1 Gall cynllun gael ei ddylanwadu mewn amrywiol ffyrdd gan gynlluniau, polisïau neu raglenni eraill, neu gan amcanion gwarchod yr amgylchedd allanol megis y rhai a nodir mewn polisïau neu ddeddfwriaeth. Mae'r perthnasoedd hyn yn galluogi'r Awdurdod Cyfrifol i fanteisio ar synergeddau posibl ac i ymdrin ag unrhyw anghysondebau a chyfyngiadau.
- 4.2.2 Cynhaliodd yr Adroddiad Cwmpasu adolygiad cychwynnol o bolisïau, cynlluniau, rhaglenni, strategaethau a mentrau a allai gael effaith ar baratoi polisïau perthnasol sy'n cael eu hadolygu fel rhan o ddiweddariad yr LFRMS. Mae'r adolygiad hwn wedi llywio datblygiad yr LFRMS a fframwaith yr SEA.
- 4.2.3 Ceir manylion llawn am yr adolygiad o gynlluniau, polisïau a rhaglenni yn **Atodiad A**.

4.3 MATERION A CHYFLEOEDD CYNALADWYEDD

- 4.3.1 Roedd yr Adroddiad Cwmpasu yn nodi nifer o faterion a chyfleoedd ar gyfer yr LFRMS ac roeddynt yn ymwneud â phob un o'r pynciau SEA a amlinellwyd yn yr Adroddiad Cwmpasu. Mae'r pynciau hynny a gwmpaswyd yn yr SEA wedi'u hamlinellu yn **Nhabl 4-1** isod.

Table 4-1 - Cwmpas yr SEA

Pwnc SEA	Cwmpaswyd?	Rhesymeg
Poblogaeth a Chydraddoldeb	Do	Mae gan y Strategaeth y potensial i effeithio'n gadarnhaol ac yn negyddol ar boblogaeth, cydraddoldeb ac iechyd pobl. Oherwydd bod y pynciau hyn yn gorgyffwrdd â'i gilydd o ran risg llifogydd, cynigir y bydd un amcan SEA yn ymdrin â'r ddau bwnc.
Iechyd Pobl	Do	

Pwnc SEA	Cwmpaswyd?	Rhesymeg
Yr Economi	Do	Mae gan yr LFRMS y potensial i effeithio'n sylweddol ar fusnesau ac economi'r ardal a bydd yn destun sylw manwl.
Bioamrywiaeth	Do	Mae potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol a negyddol ar fioamrywiaeth o ganlyniad i'r LFRMS.
Tirwedd a Threflun	Do	Mae potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol a negyddol ar dirwedd a threflun o ganlyniad i'r LFRMS.
Amgylchedd Hanesyddol	Do	Mae potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol a negyddol ar yr amgylchedd hanesyddol o ganlyniad i'r LFRMS.
Amgylchedd Dŵr	Do	Mae potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol a negyddol ar yr amgylchedd dŵr o ganlyniad i'r LFRMS.
Ansawdd Aer ac Allyriadau Nwyon Tŷ Gwydr	Naddo	Mae'r LFRMS yn annhebygol o gael effaith sylweddol ar ansawdd aer ac allyriadau nwyon tŷ gwydr, ond bydd yn destun sylw manwl.
Ffactorau Hinsoddol	Do	Mae potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol a negyddol ar ffactorau hinsoddol o ganlyniad i'r LFRMS.
Asedau Materol	Do	Mae potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol a negyddol ar asedau materol o ganlyniad i'r LFRMS.

4.3.2 Mae'r materion a'r cyfleoedd allweddol ar gyfer pob un o'r pynciau hyn wedi'u crynhoi yn **Nhabl 4-2** isod.

Tabl 4-2 – Y Materion a'r Cyfleoedd Allweddol

Pwnc SEA	Materion a Chyfleoedd
Poblogaeth a Chydraddoldeb	- Rhagwelir y bydd twf yn y boblogaeth erbyn 2030. - Gyda phoblogaeth gynyddol sy'n heneiddio ar draws ardal CBSMT, mae'n debygol y bydd straen ychwanegol ar wasanaethau a seilwaith y rhanbarth, gan gynnwys cyfnodau pan geir llifogydd. - Mae cyfleoedd i leihau a rheoli'r risg o lifogydd ar gyfer yr henoed a chymunedau gwledig. - Dylai'r LFRMS anelu at leihau a rheoli'r risg o lifogydd. - Bydd angen i ddatblygiadau gefnogi newidiadau demograffig yn y dyfodol. - Yn aml, mae anghyfartaledd o ran amddifadedd cymdeithasol a dod i gysylltiad â phob ffynhonnell sy'n achosi risg o lifogydd. - Dylai'r Strategaeth Leol anelu at leihau a rheoli risg llifogydd. - Bydd angen i ddatblygiadau gefnogi newidiadau demograffig yn y dyfodol.
Iechyd Pobl	Disgwylir i'r boblogaeth barhau i gynyddu a gall hynny roi straen ychwanegol ar wasanaethau a seilweithiau.

Pwnc SEA	Materion a Chyfleoedd
	- Mae'r prif risgiau iechyd a gwyd yn sgil llifogydd yn cynnwys boddi, anaf difrifol o ddisgyn i ddŵr sy'n llifo'n gyflym, anadliad carbon monocsid, straen a heintiau o ddod i gysylltiad â dŵr llifogydd. - Gall llifogydd gyflwyno amrywiaeth o ffactorau straen eilaidd i unigolion. - Mae gwahaniaethau mawr rhwng disgwyliad oes yr ardaloedd mwyaf a lleiaf difreintiedig. - Dylai'r LFRMS sicrhau bod y mesurau atal llifogydd yn bodloni gofynion ac anghenion poblogaeth y dyfodol. - Mae gwahaniaethau mawr rhwng disgwyliad oes yr ardaloedd mwyaf a lleiaf difreintiedig. - Dylai'r LFRMS sicrhau bod y mesurau atal llifogydd yn bodloni gofynion ac anghenion poblogaeth y dyfodol. - Mae angen i'r LFRMS gydbwysu costau a buddion yr amddiffynfeydd rhag llifogydd.
Yr Economi	- Mae'r gyfradd cyflogaeth wedi cynyddu, ac mae'r gyfradd anweithgaredd economaidd wedi gostwng, gan ddangos twf economaidd. - Mae pandemig COVID-19 wedi beichio'r economi leol drwy roi pwysau ar ddarparu gwasanaethau cyhoeddus ac atal busnesau rhag gweithredu a thrigolion rhag gweithio. - Darparodd CBSMT gymorth grant i fusnesau lleol a mentrau cymdeithasol yn ystod y pandemig. - Mae potensial am fwy o straen i gefnogi pobl nad ydynt o oedran gweithio wrth i boblogaeth y rhai 65 oed a hŷn gynyddu. - Darparodd Llywodraeth Cymru gymorth ariannol i fusnesau lleol oedd yn dod dros y llifogydd a achoswyd gan Stormydd Ciara a Dennis. - Mae cyfle i gefnogi'r twf yn yr economi a chyflawni gweledigaeth economaidd CBSMT ar gyfer 2020-2035, yn enwedig yn dilyn y pandemig, drwy amddiffyn busnesau lleol rhag llifogydd. - Dylai'r LFRMS leihau a rheoli'r risg o lifogydd ar gyfer busnesau lleol.
Bioamrywiaeth	- Bellach, mae Cymru'n un o wledydd tlotaf y byd o ran natur. - Bydd newid yn yr hinsawdd a dirywiad yn yr ansawdd dŵr yn rhoi straen ar ecosystemau daearol a dyfrol. - Mae angen cynyddu gwytnwch yr ecosystemau. - Gall llifogydd gael effeithiau andwyol ar fioamrywiaeth gan gynnwys boddi, amlhau clefydau a dinistrio cynefinoedd. - Dangoswyd bod llifogydd eithafol yn cael effaith negyddol ar ecosystemau dŵr croyw. - Mae llifogydd yn cynyddu dŵr ffo sy'n cyflwyno mwy o bridd, deunydd organig a llygryddion i gyrsiau dŵr. - Gall biomas planhigion a'r doreth o fertebratau ac infertebratau gael eu lleihau'n ddramatig gan lifogydd eithafol. - Mae Rhywogaethau Estron Goresgynnol (INNS), plâu a phathogenau yn gallu lledaenu, gan achosi difrod i weddiill y fioamrywiaeth. Mae gan CBSMT broblemau gyda <i>Phytophthora ramorum</i>, <i>Rhododendron ponticum</i>, a <i>Chalara fraxinea</i> (gwywiad yr onnen). - Dylai'r LFRMS ystyried difrifoldeb yr amgylchedd presennol a gwaelodlin bioamrywiaeth pob rhan o gymdeithas a rhoi pwyslais ar wella ansawdd presennol y dŵr a bioamrywiaeth y dyfodol o fewn CBSMT. - Bydd angen i'r LFRMS gadw at nodau bioamrywiaeth CBSMT yn y dyfodol a lliniaru unrhyw effeithiau posibl ar gynefinoedd sy'n arwain at golli bioamrywiaeth.

Pwnc SEA	Materion a Chyfleoedd
	Dylai'r LFRMS ymgorffori atebion sy'n seiliedig ar natur a gweithio tuag at enillion net mewn bioamrywiaeth.
Tirwedd a Threflun	- Gall newid yn yr hinsawdd gael effaith ar nodweddion tirwedd megis sychu cronfeydd dŵr, lleihau cyfaint y dŵr mewn afonydd a chynyddu amllder a dwyster llifogydd. - Bydd y twf disgwylidig yn y boblogaeth yn gyrru'r angen am gartrefi a chyfleusterau ychwanegol. - Mae'r Parc Cenedlaethol yn meddu ar broblemau rheoli tir sy'n ymwneud yn enwedig â bioamrywiaeth, ac yn deillio o newidiadau yn y byd amaeth, datblygiadau lleol, newid hinsawdd, a rhywogaethau estron goresgynnol yn lledaenu. - Mae angen hefyd ystyried dibenion Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a'i amgylchedd. Pwrpas y rhain yw cadw a gwella harddwch naturiol a mwynhad o Nodweddion Arbennig y Parc, sy'n cynnwys Awyr Dywyll a Llonyddwch. - Bydd angen i'r LFRMS sicrhau ei fod yn gwarchod tirwedd a threflun unigryw CBSMT, gan gynnwys yr amgylcheddau gwledig a threfol. - Dylai'r LFRMS gefnogi cyfleoedd i greu atebion sy'n seiliedig ar natur, yn ymgorffori seilwaith gwyrdd/glas ac yn darparu asedau hamdden newydd i'r gymuned.
Amgylchedd Hanesyddol	- Yn y dyfodol, mae gan dwf a datblygiad y potensial i effeithio ar oroesiad, ffabrig, cyflwr ac amgylchedd yr asedau treftadaeth ddiwylliannol (uwchben ac o dan y ddaear). - Gall cynnydd mewn glawiad, tywydd eithafol a llifogydd arwain at ddifrodi, diraddio a/neu erydu safleoedd treftadaeth ac archeolegol heb y modd i'w hadfer. - Dylai'r LFRMS hyrwyddo rheolaeth a chynhaliaeth yr asedau hanesyddol a diwylliannol, a gwella gwytnwch hinsoddol y safleoedd diwylliannol, gan sicrhau bod nodweddion nodedig yn cael eu gwarchod. - Dylai'r LFRMS anelu at wella dealltwriaeth a gwerthfawrogiad o arwyddocâd asedau treftadaeth.
Amgylchedd Dŵr	- Gall effeithiau newid hinsawdd arwain at fwy o lifogydd a sychder ar gyfer ffynonellau dŵr CBSMT. - Gall y potensial i ddefnyddio ffynonellau dŵr daear effeithio ar dderbynyddion cyfagos sy'n dibynnu ar ddŵr daear, gan gynnwys ecosystemau daearol a chysiau dŵr sy'n dibynnu ar ddŵr daear, yn ogystal â'r dŵr daear a echdynnir eisoes. - Gallai ansawdd dŵr is gael effeithiau andwyol sylweddol ar ecosystemau dibynnol. - Mae ansawdd ffisegol a chemegol yr adnoddau dŵr yn agwedd bwysig ar yr amgylchedd naturiol, a gall llygredd a achosir gan ddŵr ffo o seilwaith trafndiaeth newydd neu bresennol effeithio'n andwyol arnynt. Yn ogystal â hynny, gall newidiadau i gyrff dŵr effeithio ar eu hansawdd fel cynefin. - Gall effeithiau hirdymor y gorffennol diwydiannol achosi heriau sy'n effeithio ar ansawdd dŵr. - Dylai'r LFRMS geisio ymgorffori strategaethau lliniaru megis systemau draenio trefol cynaliadwy (SUDS) a seilwaith gwyrdd (GI) er mwyn addasu i newid hinsawdd a gwrthweithio perygl llifogydd. Gall GI hefyd leihau dŵr ffo ar yr wyneb a gwella ansawdd y dŵr. - Mae angen gwella/adfer y geomorffoleg er mwyn gwella cynefinoedd a phrosesau naturiol.

Pwnc SEA	Materion a Chyfleoedd
	- Mae gan yr LFRMS gyfle i fod yn niweidiol neu'n fuddiol wrth weithredu mesurau lliniaru'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr. - Mae cyfleoedd i gydweithio ar atebion sy'n seiliedig ar natur ar gyfer buddion ehangach, gan gynnwys y risg o lifogydd.
Ffactorau Hinsoddol	- Mae'r risg o lifogydd mwy yn parhau i fod yn risg hinsoddol allweddol i seilwaith CBSMT a rhagwelir y bydd risg cynyddol o wlybaniaeth trwm yn ystod misoedd y gaeaf o hyn allan. - Bydd maint y newid hinsawdd yn y dyfodol yn cael ei effeithio'n fawr gan faint o nwyon tŷ gwydr a ollyngir. - Bydd y risg o lifogydd yn y dyfodol yn achosi difrod sylweddol i seilwaith. - Bydd newidiadau yng nglawiad y dyfodol yn cael effaith sylweddol ar iechyd a llesiant pobl ac ar gyfalaf naturiol CBSMT. - Mae angen i'r LFRMS ddiogelu rhag llifogydd hinsoddol yn awr ac yn y dyfodol. - Er mwyn cynyddu gwytnwch, bydd angen i'r LFRMS gynllunio, gweithredu a hwyluso'r dasg o addasu i'r tymheredd uwch a thywydd eithafol a ddaw yn sgil newid hinsawdd, yn enwedig glaw trwm/llifogydd a phoethder.
Asedau Materol	- Mae'r boblogaeth gynyddol a'r angen cysylltiedig am ddatblygiad yn debygol o gynyddu'r defnydd o bridd a thir. - Bydd cyfleoedd i wneud defnydd o dir a ddatblygwyd o'r blaen (tir llwyd) ac i leihau nifer yr achosion o dir diffaith. - Mae angen lleihau'r defnydd o adnoddau, gan gynnwys ynni ac asedau materol. - Bydd newid hinsawdd y dyfodol a chynnydd mewn glawiad yn debygol o arwain at fwy o risg i'r amgylchedd adeiledig, yn ogystal ag asedau a systemau seilwaith. - Mae ymgorffori seilwaith gwyrdd yn cyflwyno cyfleoedd ar gyfer dal a storio carbon. - Mae angen lleihau effaith bosibl llifogydd ar drafnidiaeth a seilwaith hanfodol arall, yn awr ac yn y dyfodol. - Mae hefyd angen gwarchod a gwella daeareg, geomorffoleg, adnoddau mwynol ac ansawdd priddoedd ym Merthyr Tudful. - Mae angen i'r LFRMS ddiogelu a gwella'r seilwaith llifogydd presennol er mwyn ymestyn ei oes. - Mae potensial i gael atebion sy'n seiliedig ar natur yn y dyfodol, e.e. darparu mynediadau i'r amgylchedd a chaniatáu llwybrau newydd.

4.1 FFRAMWAITH ARFARNU'R SEA

4.1.1 Mae amcanion Fframwaith Arfarnu'r SEA a ddarperir yn Nhabl 4-3 ond yn ymwneud â materion SEA sydd wedi'u cynnwys yn yr asesiad (gweler Tabl 4-2). Mae amcanion yr SEA a'r dangosyddion cysylltiedig yn deillio o'r data sylfaenol, y materion a'r cyfleoedd ynghyd â'r adolygiad o gynlluniau, polisiau a rhaglenni perthnasol eraill.

Tabl 4-3 – Fframwaith yr SEA

Pwnc yr SEA	Amcan yr SEA	Cwestiynau Arfarnu Ategol – A fydd y polisi/ymyrraeth ...
Poblogaeth a Chydraddoldeb Iechyd Pobl	SEA1: Cynyddu a gwella amddiffyniad rhag llifogydd yn ogystal ag ymwybyddiaeth a dealltwriaeth i gwrdd â newidiadau demograffig y presennol a'r dyfodol, a diogelu a gwella pobl o ran eu hiechyd, ansawdd bywyd a llesiant.	yn cefnogi twf poblogaeth y dyfodol? yn diogelu ac yn gwella amwynderau hamdden a mynediadau i'r cyhoedd? yn osgoi effeithiau negyddol ar iechyd neu ansawdd bywyd pobl, e.e. llygredd sŵn ac aer? yn cefnogi mentrau ymgysylltu cymunedol? yn lleihau lefelau'r trallod a achosir gan lifogydd? yn lleihau lefelau anghydraddoldeb o ran dod i gysylltiad â llifogydd?
Yr Economi	SEA2: Cynyddu dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o risg llifogydd, a chynyddu gwytnwch busnesau ac economi'r ardal.	yn darparu mwy o amddiffyniad i fusnesau a pherchnogion? yn lleihau difrod economaidd? yn cynyddu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth y perchnogion busnes?
Bioamrywiaeth	SEA3: Diogelu, gwella a darparu gwytnwch i gynefinoedd, rhywogaethau a rhwydweithiau ecolegol gwerthfawr sy'n cyfrannu at weithrediad ecosystemau, gan gyfrannu at fudd net mewn bioamrywiaeth.	yn achosi difrod i safleoedd a ddynodwyd yn lleol, yn genedlaethol ac yn rhwngwladol? yn cynnal ac yn gwella bioamrywiaeth? yn chwilio am gyfleoedd er budd net i fioamrywiaeth? yn rhwystro darnio cynefinoedd ac yn hyrwyddo rhwydweithiau ecolegol? yn arwain at ddatblygiadau a fydd yn gwella bioamrywiaeth ar y safle? yn arwain at gynydd posibl mewn rhywogaethau estron goresgynnol? yn cynyddu gwytnwch i gynefinoedd, rhywogaethau a rhwydweithiau ecolegol gwerthfawr?
Tirwedd a Threflun	SEA4: Diogelu a gwella trefluniau a thirweddau CBSMT, gan gynnwys yr	yn parchu, yn cynnal ac yn cryfhau cymeriad a hynodrwydd lleol? yn parchu, yn cynnal ac yn cryfhau Nodweddion Arbennig ac amgylchedd PCBB?

Pwnc yr SEA	Amcan yr SEA	Cwestiynau Arfarnu Ategol – A fydd y polisi/ymyrraeth ...
	amgylcheddau gwledig a threfol.	yn creu dyluniadau cynaliadwy o ansawdd uchel? yn gwella ansawdd a chyflwr y treflun a'r dirwedd? yn gwella ansawdd, maint a hygyrchedd y mannau gwyrdd? yn gwella'r Awyr Dywyll a'r Llonyddwch?
Amgylchedd Hanesyddol	SEA5: Diogelu a gwella'r amgylchedd hanesyddol, gan gynnwys asedau treftadaeth (a ddynodwyd ai peidio) a'u lleoliadau unigryw.	yn cadw a/neu'n gwella asedau treftadaeth, eu cynefin a'r amgylchedd hanesyddol ehangach? yn parchu, yn cynnal ac yn cryfhau cymeriad a hynodrwydd yr ardal leol?
Amgylchedd Dŵr	SEA6: Cynnal a gwella ansawdd dŵr wyneb a dŵr daear.	yn cefnogi'r dasg o amddiffyn a gwella cyrff dŵr? yn gwella statws cyrff dŵr y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr (WFD)? yn effeithio ar faint ac argaeledd dŵr? yn cynyddu nifer y cyrff dŵr sydd wedi'u haddasu'n helaeth?
Ffactorau Hinsoddol	SEA7: Sicrhau bod CBSMT yn gallu gwrthsefyll effeithiau newid yn yr hinsawdd a bod datblygiadau'n cefnogi dylunio ynni-effeithlon a charbon-isel. SEA8: Lleihau'r risg o lifogydd.	yn cynyddu gwytnwch cyffredinol y Fwrdeistref Sirol i effeithiau newid hinsawdd? yn effeithio ar allu asedau a seilwaith i wrthsefyll newid yn yr hinsawdd? yn cynyddu lefelau carbon ymgorfforedig? yn lleihau'r risg o lifogydd?
Asedau Materol	SEA9: Lleihau effaith bosibl llifogydd ar drafnidiaeth a seilwaith hollbwysig arall, yn awr ac yn y dyfodol. SEA10: Gwarchod a gwella daeareg, geomorffoleg, adnoddau mwynol ac ansawdd y priddoedd o fewn CBSMT.	yn cefnogi'r defnydd o ddeunyddiau cynaliadwy? yn lleihau maint y gwastraff? yn gwneud defnydd o'r seilwaith presennol? yn osgoi difrod i safleoedd o bwysigrwydd daearegol? yn gwarchod tir amaethyddol? yn diogelu ac yn gwella hawliau tramwy cyhoeddus? yn diogelu ac yn gwella'r rhwydwaith trafnidiaeth? yn diogelu ac yn gwella seilwaith hanfodol? yn diogelu, yn cynnal ac yn gwella iechyd a swyddogaeth y priddoedd?

5 ASESU CYDWEDDOLDEB YR AMCANION

5.1 CYFLWYNIAD

- 5.1.1 Mae'r adran hon yn asesu pa mor gydweiddol yw'r Amcanion ag amcanion Fframwaith Arfarnu'r SEA.
- 5.1.2 Mae'r Amcanion wedi'u profi'n unigol yn erbyn amcanion Fframwaith Arfarnu'r SEA i nodi synergeddau ac anghysondebau posibl. Gall y wybodaeth hon helpu i ddatblygu a mireinio amcanion y Strategaeth.
- 5.1.3 Mae **Tabl 5-1** isod yn nodi allwedd yr arfarniad, tra bod **Tabl 5-2** drosodd yn nodi canfyddiadau'r profion a wnaed i asesu cydweddoldeb yr amcanion LFRMS.

Tabl 5-1 – Yr Allwedd i Asesu'r Cydweddoldeb

Effaith	Allwedd
Cydweiddol	✓
Anghydweiddol / Gwrthdaro Posibl	✗
Dim Perthynas	0

- 5.1.4 Dyma'r amcanion:

- Amcan LFRMS 1 – Gwella ein dealltwriaeth o risg a'r ffordd rydym yn hysbysu am risg;
- Amcan LFRMS 2 – Bod yn barod ac adeiladu gwytnwch;
- Amcan LFRMS 3 – Blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r risg fwyaf;
- Amcan LFRMS 4 – Atal mwy o bobl rhag dod i gysylltiad â risg; a
- Amcan LFRMS 5 – Darparu ymateb effeithiol a pharhaus i lifogydd.

Tabl 5-2 – Asesu Cydweddoldeb

Amcan	SEA1	SEA2	SEA3	SEA4	SEA5	SEA6	SEA7	SEA8	SEA9	SEA10
Amcan LFRMS 1 – Gwella ein dealltwriaeth o risg a'r ffordd rydym yn hysbysu am risg	✓	✓	0	0	0	0	0	✓	✓	0
Amcan LFRMS 2 – Bod yn barod ac adeiladu gwynwch	✓	✓	✓	?	?	✓	✓	✓	✓	?
Amcan LFRMS 3 – Blaenoriaethu buddsoddiad i'r cymunedau sy'n wynebu'r risg fwyaf	✓	✓	✓	?	?	0	0	✓	✓	?
Amcan LFRMS 4 – Atal mwy o bobl rhag dod i gysylltiad â risg	✓	✓	✓	0	0	0	0	✓	✓	0
Amcan LFRMS 5 – Darparu ymateb effeithiol a pharhaus i lifogydd	✓	✓	0	0	0	0	0	✓	✓	0

5.2 CANFYDDIADAU'R ASESIAD O GYDWEDDOLDEB

- 5.2.1 Dengys Tabl 5-2 uchod nad yw'r un o'r amcanion wedi arwain at unrhyw ganfyddiadau anghydweddol. Nid yw'n syndod mai SEA8 (lleihau'r perygl o lifogydd) oedd fwyaf cydweddol, gan ddangos aliniad â'r holl amcanion arfaethedig. Yn yr un modd, oherwydd yr amddiffyniad rhag llifogydd a gynigir ynghyd â natur drawsbynciol y risg o lifogydd, ystyriwyd bod SEA1 (poblogaeth ac iechyd pobl) yn cydweddu â holl amcanion yr LFRMS.
- 5.2.2 Ystyrir hefyd bod SEA2 (yr economi) ac SEA9 (trafnidiaeth a seilwaith hanfodol) yn cydweddu â'r holl amcanion, gan y byddant yn cynyddu dealltwriaeth, parodrwydd a gwytnwch, ac yn debygol o gynnig mwy o amddiffyniad i fusnesau (a pherchnogion busnes) yn ogystal â seilwaith hanfodol.
- 5.2.3 Amcan 2 "Bod yn barod ac adeiladu gwytnwch" oedd yr amcan mwyaf cydweddol, gan ddangos aliniad â bron pob amcan, gan y tybir y bydd yr amcan hwnnw'n cwmpasu pob agwedd ar amddiffyn yr amgylchedd a'r gymuned rhag risg llifogydd.
- 5.2.4 Ystyrir bod SEA3 (Bioamrywiaeth) yn gydnaws ag amcanion 2, 3 a 4 drwy weithredu a hyrwyddo atebion sy'n seiliedig ar natur, a gweithio gyda chymunedau i'w gweithredu, bioamrywiaeth, gwytnwch ecosystemau, ansawdd dŵr, ansawdd a swyddogaeth pridd, iechyd meddwl ac iechyd corfforol, mae dal carbon yn rhai o'r manteision lluosog y gall datrysiadau sy'n seiliedig ar natur eu cyflawni ochr yn ochr â buddion perygl llifogydd.

6 ASESU'R MESURAU

6.1 CYFLWYNIAD

- 6.1.1 Mae asesiad o fesurau'r Strategaeth Leol ar gyfer Rheoli Risg Llifogydd (yr LFRMS) wedi'i grynhoi isod a'i gyflwyno'n llawn yn **Atodiad A**. Defnyddiwyd dull matrices ar gyfer yr asesiad gan gynnwys meini prawf i ddynodi arwyddocâd fel y'u nodir isod yn **Nhabl 6-1**.
- 6.1.2 Mae **Tabl 6-2** drosodd yn rhoi trosolwg o berfformiad mesurau'r LFRMS yn erbyn pob amcan SEA ac mae **Tabl 6-3** yn amlinellu effeithiau arwyddocaol yn seiliedig ar bob amcan yr SEA. At ddiben yr SEA, ystyrir bod yr effeithiau arwyddocaol fel a ganlyn:
- Effeithiau Cadarnhaol Arwyddocaol;
 - Effeithiau Negyddol Arwyddocaol; ac
 - Effeithiau Ansicr.
- 6.1.3 Ceir rhagor o fanylion am yr effeithiau anarwyddocaol, h.y. mân effeithiau cadarnhaol, mân effeithiau negyddol, effeithiau cymysg ac effeithiau niwtral yn **Atodiad A**. Mae'r Atodiad hefyd yn nodi natur yr effeithiau megis maint, ehangder gofodol a hyd.

Tabl 6-1 – Arwyddocâd yr Effaith

Arwyddocâd yr Effaith	Allwedd
Potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol arwyddocaol	++
Potensial ar gyfer mân effeithiau cadarnhaol	+
Potensial ar gyfer mân effeithiau negyddol	-
Potensial ar gyfer effeithiau negyddol arwyddocaol	--
Effeithiau ansicr – ar hyn o bryd, ni all yr arfarniad ddod i gasgliad am fod y wybodaeth yn ansicr neu'n annigonol	?
Potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol a negyddol	+/-
Effaith ddibwys / Dim effaith	0

6.2 ASESU'R MESURAU

6.2.1 Mae Tabl 6-2 yn rhoi trosolwg o effeithiau'r mesurau a aseswyd.

Tabl 6-2 – Trosolwg o'r Effeithiau

Mesur	SEA1	SEA2	SEA3	SEA4	SEA5	SEA6	SEA7	SEA8	SEA9	SEA10
1. Awdurdod Cynllunio Lleol (LPA)	+	+	+	+	0	0	0	+	+	0
2. Corff Cymeradwyo SuDS (SAB)	+	+	+	?	?	+	+	++	+	?
3. Rhybuddion a Rhagolygon	+	+	0	0	0	0	0	+	0	0
4. Monitro Llifogydd	+	+	0	?	?	+	+	++	+	0
5. Deall y Risg o Llifogydd	0	+	+	0	0	+	0	+	+	0
6. Modelu ac Arolygu Llifogydd	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0
7. Dŵr Daear	+	+	0	0	0	+	0	+	0	0
8. Llifogydd Hanesyddol	+	+	0	0	0	0	0	+	+	0

Mesur	SEA1	SEA2	SEA3	SEA4	SEA5	SEA6	SEA7	SEA8	SEA9	SEA10
9. Addysg ac Ymwybyddiaeth o Llifogydd	+	+	0	0	0	0	0	+	0	0
10. Cyfrifoldebau Risg Llifogydd	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0
11. Gweithio mewn Partneriaeth	0	+	0	0	0	0	+	++	+	0
12. Cynllun Ymateb i Llifogydd	+	+	0	0	0	0	0	+	0	0
13. Cydnherthedd Cymunedol	+	+	0	0	0	0	0	+	0	0
14. Ymateb ac Adfer yn Gyfannol yn sgil Llifogydd	++	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15. Ymchwilio i Llifogydd	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0
16. Cofnodi Llifogydd	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0
17. Rheoli Llifogydd yn Naturiol (NFM)	+	0	++	+	?	+	+	+	+	++

Mesur	SEA1	SEA2	SEA3	SEA4	SEA5	SEA6	SEA7	SEA8	SEA9	SEA10
18. Echdynnu Mwynau	0	0	0	0	0	+	0	+	0	0
19. Risg o Lifogydd a Newid Hinsawdd	+/-	+/-	+	+	?	+	+	+	+	+
20. Cynlluniau Rheoli'r Risg o Lifogydd	+	+	?	?	?	?	?	++	++	?
21. Cofrestr a Chofnod o Asedau sy'n Wynebu Risg o Lifogydd	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0
22. Cynnal a Chadw Asedau Llifogydd	+	+	0	0	0	0	+	+	+	0

6.2.2 Mae Tabl 6-3 yn crynhoi canfyddiadau'r asesiad o fesurau.

Tabl 6-3 – Asesu'r Mesurau – Crynodeb o'r Canfyddiadau

Amcan yr SEA	Crynodeb
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Pobl	
SEA2: Yr Economi	Mae SEA2 wedi arwain at nifer o fân effeithiau cadarnhaol. Yn gyffredinol, mae hyn yn ganlyniad i fesurau sy'n anelu at gynyddu dealltwriaeth o risg llifogydd (Mesur 5), gwella systemau rhybuddio (Mesur 3), a gweithredu cynlluniau rheoli llifogydd mewn modd naturiol fel y SuDS (Mesur 2). O'u cyfuno, mae'r mesurau hyn yn helpu perchnogion busnes i baratoi ar gyfer llifogydd, ac yn caniatáu iddynt amddiffyn eu hasedau a lleihau'r difrod a achosir gan lifogydd. Fodd bynnag, mae'n bosibl y bydd mân effeithiau negyddol ar fusnesau ac economi'r ardal os na fydd modd dibynnu mwyach ar yr amddiffynfeydd rhag llifogydd.
SEA3: Bioamrywiaeth	Mae effeithiau ansicr wedi codi lle nad yw'n glir sut mae datblygiadau unigol a chynlluniau rheoli risg llifogydd yn bwriadu
SEA4: Tirwedd a Threflun	Mae SEA4 wedi arwain at dair mân effaith gadarnhaol. Mae hyn yn gyffredinol yn defnyddio cynlluniau Rheoli Llifogydd yn Naturiol fel SuDS i warchod a gwella'r amgylcheddau gwledig a threfol o fewn CBSMT trwy leihau'r risg o lifogydd.

Amcan yr SEA	Crynodeb
	Mae effeithiau ansicr wedi codi ym mesurau 1, 4 ac 20 gan ei bod yn ansicr sut y bydd y seilwaith gwyrdd a'r tirlunio yn cael eu gweithredu mewn datblygiadau unigol yn y dyfodol, a sut y bydd dyluniad y gorsafoedd monitro a pheirianeg galed yn effeithio ar y treflun ac ar amgylchedd y dirwedd.
SEA5: Yr Amgylchedd Hanesyddol	
SEA6: Amgylchedd Dŵr	O'r 22 o fesurau, mae saith wedi arwain at fân effeithiau cadarnhaol ar SEA6. Yn gyffredinol, mae hyn oherwydd mesurau sy'n anelu at ymgorffori'r SuDS a'r NFM ac sy'n helpu i leihau llifogydd ac adfer prosesau gwaddod naturiol. Mae effeithiau ansicr wedi codi ym mesurau 7 (Dŵr Daear) ac 20, lle nad yw'n hysbys eto sut y gall cynigion effeithio ar ansawdd dŵr daear.
SEA7: Gwynnchwch Hinsoddol	
SEA8: Risg Llifogydd	O'r holl Amcanion SEA, dim ond SEA8 sydd wedi arwain at effeithiau cadarnhaol sylweddol, yn benodol ar gyfer mesurau 2 (Corff Cymeradwyo SuDS) a 4 (Monitro Llifogydd). Mae nodau'r mesurau hyn yn ceisio lleihau perygl llifogydd mewn ardaloedd risg-uchel, cynnal a chadw cwlffertau yn well, codi ymwybyddiaeth, a datblygu'r dasg o fonitro risg llifogydd mewn "amser real".
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	Mae effeithiau ansicr wedi codi lle nad yw'n glir sut y bydd y cynlluniau arfaethedig ar gyfer rheoli perygl llifogydd yn helpu

Amcan yr SEA	Crynodeb
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	Mae pob mesur ac eithrio un wedi arwain at effeithiau dibwys ar SEA10. Mae mân effaith gadarnhaol wedi'i nodi lle mae mesur 17 (Rheoli Llifogydd yn Naturiol) yn anelu'n benodol at gael Tîm Cefn Gwlad CBSMT i ymgorffori NFM o fewn prosiectau sy'n ymwneid yn bennaf â rheoli tir.

6.3 ASESU DEWISIADAU RHESYMOL ERAILL

- 6.3.1 Ni chynhyrchodd yr LFRMS unrhyw opsiynau amgen penodol, felly, mae'r SEA yn ystyried bod parhau â'r strategaeth bresennol yn ddewis amgen rhesymol.
- 6.3.2 Mae'r prif asesiad wedi'i amlinellu yn **Nhabl 6-3** drosodd. Ar y cyfan, mae'r Strategaeth bresennol wedi perfformio'n debyg i'r LFRMS arfaethedig, gan fod llawer o'r amcanion a'r mesurau yn gorgyffwrdd, ac yn y pen draw bydd yn sicrhau amddiffyniad rhag llifogydd. Mae effeithiau cadarnhaol ac arwyddocaol yn debygol o aros ar gyfer SEA1 (poblogaeth, cydraddoldeb ac iechyd) ac SEA8 (risg llifogydd) trwy barhad y Strategaeth hon.
- 6.3.3 Mae'r ddwy Strategaeth ychydig yn wahanol am fod ymyriadau peirianyddol caled megis adeiladu sianeli a chwlfertau, wedi'u cynnwys o fewn y Strategaeth bresennol. Er y bydd atebion sy'n ymwneud â "pheirianeg feddal" yn cael eu ffafrio, roedd yr asesiad yn dal i nodi lefel uwch o ansicrwydd, o gymharu â'r Strategaeth newydd arfaethedig. Yn gyffredinol, mae'r rhain yn gysylltiedig ag effeithiau adeiladu andwyol dros dro ac effeithiau tymor hwy o feddiannu tir annatblygedig a'i ddiraddio. Mae hyn wedi arwain at effeithiau ansicr ar dirwedd a threflun (SEA4), yr amgylchedd hanesyddol (SEA5), a daeareg a phriddoedd (SEA10).
- 6.3.4 Er y gallai opsiynau arwain at feddiannu tir annatblygedig, oherwydd y mesur "Monitro Cynefinoedd", mae potensial i'r Strategaeth bresennol barhau i ddarparu amddiffyniad i gynefinoedd a rhywogaethau gwerthfawr, ac felly mae'r potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol a negyddol. Nid yw'r Strategaeth arfaethedig newydd yn cynnwys ei hamcan ei hun ar wella bioamrywiaeth, ond mae wedi'i phlethu i mewn i'r penawdau "rheoli llifogydd naturiol" ac "awdurdod cynllunio lleol". Efallai na fydd y rhain yn cynnig cymaint o amddiffyniad â'r Strategaeth flaenorol.
- 6.3.5 Mae SEA2 (yr economi) hefyd wedi arwain at effeithiau ansicr. Nod Amcan Trosfwaol 1 yw lleihau aflonyddwch i'r gymuned drwy leihau nifer yr eiddo preswyl a masnachol yr effeithir arnynt gan risg o lifogydd; fodd bynnag, nid yw'r Strategaeth yn nodi unrhyw fesurau penodol i gefnogi busnesau lleol. Nid yw'n glir sut y bydd busnesau lleol yn cael eu cefnogi.
- 6.3.6 Yn gyffredinol, gan fod y Strategaeth newydd yn cynnwys mesurau llai caled a mwy o fanylion am y mesurau arfaethedig, mae ganddi'r potensial i wireddu mwy o effeithiau cadarnhaol ar gyfer amcanion yr SEA.

Tabl 6-4 – Asesu’r Dewisiadau Amgen

Amcan yr SEA	Effaith Arwyddocaol	Crynodeb
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Pobl	++	Mae’r Strategaeth yn cynnwys strategaeth lefel-uchel i leihau’r effaith gymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol a ddaw yn sgil llifogydd. Mae amcanion mwy penodol (fel Amcan 10 – bod yn barod ac Amcan 14 – asesu risg) yn anelu’n benodol at leihau effeithiau llifogydd ar y boblogaeth leol a’u hiechyd. Mae’r Strategaeth yn cefnogi ymgysylltiad cymunedol i gefnogi ymwybyddiaeth a pharodrwydd cyffredinol.
SEA2: Yr Economi	?	Nod Amcan Trosfwaol 1 yw lleihau aflonyddwch cymunedol drwy leihau nifer yr eiddo preswyl a masnachol yr effeithir arnynt gan risg o lifogydd; fodd bynnag, nid yw’r Strategaeth yn nodi unrhyw fesurau penodol i gefnogi busnesau lleol. Nid yw’n glir sut y bydd busnesau lleol yn cael eu cefnogi.
SEA3: Bioamrywiaeth	+/-	Mae mesurau arfaethedig wedi’u cynllunio i roi blaenoriaeth uchel i’r rhai sy’n debygol o wella bioamrywiaeth. Nod y mesur SuDS yw darparu cynefinoedd ar gyfer bywyd gwyllt mewn ardaloedd trefol a chyfleoedd i wella bioamrywiaeth. Nod y mesur “Monitro Cynefinoedd” presennol yw monitro’r newid (lleihad, cynnydd, gwelliant o ran y cynefinoedd naturiol) yn unol â’r Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol. Mae’r mesurau hyn yn debygol o gyfrannu at enillion net o ran bioamrywiaeth; fodd bynnag, mae mesurau hefyd yn cynnwys amddiffynfeydd caled, a allai arwain at ddifrodi a diraddio bioamrywiaeth. Nid oes unrhyw sôn am enillion net o ran bioamrywiaeth.
SEA4: Tirwedd a Threflun	?	Nod y mesur SuDS yw darparu cynefinoedd ar gyfer bywyd gwyllt mewn ardaloedd trefol a chyfleoedd i wella bioamrywiaeth. Gallai hyn yn ei dro wella amgylchedd y dirwedd a’r treflun. Fodd bynnag, nid yw’r Strategaeth yn cydnabod y goblygiadau posibl y gall llifogydd eu hachosi i amgylchedd y dirwedd a’r treflun, yn enwedig mewn perthynas â phwysigrwydd Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Gallai cyflwyno atebion “peirianyddol caled” effeithio’n andwyol ar amgylchedd y dirwedd a’r treflun.
SEA5: Amgylchedd Hanesyddol	?	Nod yr amcan “Asedau Hanesyddol” yw cynnal arolygon i sefydlu pa fesurau, lle bo’n ymarferol, fydd eu hangen er mwyn darparu gwytnwch ychwanegol rhag i ddŵr llifogydd ymdreiddio i asedau hanesyddol ac i wneud hynny mewn modd sy’n gydnaws â’u nodweddion pensaernïol a hanesyddol. Bydd hyn hefyd yn tynnu ar y gronfa ddata bresennol o asedau hanesyddol a gofnodwyd, cyn dechrau unrhyw waith. Er y gwneir cryn ymdrech i warchod yr amgylchedd hanesyddol, mae’r Strategaeth yn dal i anelu at gyflwyno seilwaith sydd â’r potensial i effeithio’n andwyol ar yr amgylchedd hanesyddol.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	+	Nod Amcan Trosfwaol 3 yw “gwarchod a gwella’r ansawdd dŵr”. Cefnogir yr Amcan hwn gan nifer o fesurau sydd wedi’u hanelu at wella ansawdd dŵr megis SuDS a “Chynllunio Datblygiadau Cynaliadwy a Strategol”. Fodd bynnag, mae’r rhain yn canolbwyntio mwy ar ansawdd dŵr wyneb yn hytrach na dŵr daear.

Amcan yr SEA	Effaith Arwyddocaol	Crynodeb
SEA7: Gwytnwch Hinsoddol	+	Bydd y Strategaeth yn cynnig gwytnwch i wrthsefyll newid hinsawdd, ond gallai rhai mesurau (fel “adeiladu a chynnal sianeli” ac “adeiladu a chynnal a chadw cwlfertau”) ymgorffori lefelau uchel o garbon yn ystod y cyfnod adeiladu. Fodd bynnag, er mwyn ceisio diogelu'r seilwaith presennol, caiff gwaith cynnal a chadw ei ffafrio dros adeiladu strwythurau'n llwyr o'r newydd.
SEA8: Risg Llifogydd	++	Nod pob mesur yw lleihau risg llifogydd o bob ffynhonnell, gan gynyddu'r gwytnwch/lleihau'r risg o lifogydd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	Nod cyffredinol Amcan 1 yw “lleihau'r tarfu ar seilwaith hanfodol neu baratoi cynlluniau i gynnal y gweithrediadau”. Nid oes unrhyw fesur penodol sy'n ymdrin â diogelu seilwaith hanfodol; fodd bynnag, gan fod pob mesur yn anelu at leihau'r risg o lifogydd a chynyddu gwytnwch, mae'n debygol y bydd seilwaith yn cael ei warchod.
AAS10: Daeareg a Phriddoedd	?	Mae potensial i'r Strategaeth ddylanwadu ar reolaeth tir i liniaru'r risg o lifogydd, sy'n cynnwys lleihau gwrtaith a newidiadau eraill i arferion ffermio. Nid yw'r effeithiau y gallai hyn ei gael ar ansawdd cyffredinol y pridd yn glir. Nid yw'n glir ychwaith a fyddai'r cyfryw ymyriadau yn arwain at golli tir amaethyddol o ansawdd uchel neu safleoedd o bwysigrwydd daearegol.

7 EFFEITHIAU CRONNOL

7.1 CYFLWYNIAD

- 7.1.1 Mae'r Rheoliadau SEA yn mynnu bod effeithiau cronol yn cael eu hystyried wrth nodi effeithiau arwyddocaol tebygol. Mae effeithiau cronol yn codi, er enghraifft:
- lle mae sawl mesur unigol yn cael effaith gyfunol ar amcan; neu
 - lle mae nifer o fesurau yn cael effeithiau anarwyddocaol fel rhai unigol ond gyda'i gilydd yn cael effaith arwyddocaol.
- 7.1.2 Gall effeithiau cronol fod yn ganlyniad i ystod o weithgareddau neu ddigwyddiadau lluosog o un gweithgaredd, a gall eu harwyddocâd amrywio yn ôl ffactorau megis natur y safleoedd a'r polisïau arfaethedig, yn ogystal â sensitifrwydd y cymunedau a'r amgylchedd sy'n eu derbyn.
- 7.1.3 Mae'r adran hon felly yn ymdrin â chanfyddiadau'r canlynol:
- y modd y gall gwahanol fesurau arfaethedig o fewn CBSMT ryngweithio ac achosi effeithiau cronol ar dderbynnydd (effeithiau o fewn prosiectau);
 - y modd y gallai mesurau arfaethedig o fewn yr LFRMS achosi effeithiau cronol mewn cysylltiad â chynlluniau, polisïau a phrosiectau eraill yn yr ardal gyfagos (effeithiau rhwng prosiectau).

7.2 EFFEITHIAU O FEWN PROSIECTAU

- 7.2.1 Roedd asesiad yr SEA o bolisïau a safleoedd strategol yn tynnu sylw at effeithiau cronol posibl o fewn y prosiect. Mae'r rhain wedi'u nodi yn **Nhabl 7-2** isod.
- 7.2.2 Mae **Tabl 7-1** isod yn amlinellu'r allwedd i effeithiau cronol y prosiect.

Tabl 7-1 – Allwedd i'r Effeithiau Cronol

Effaith	Allwedd
Effeithiau cronol cadarnhaol	+
Effeithiau cronol negyddol	-
Effeithiau cronol cymysg	+/-
Effeithiau cronol ansicr	?
Dim effeithiau cronol cyffredinol	0

Tabl 7-2 – Effeithiau o Fewn Prosiectau

Amcan yr SEA	Effaith	Crynodeb yr Effeithiau
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Pobl	+	Mae'r lefel uwch o amddiffyniad a gynigir ar draws y mesurau arfaethedig yn debygol o arwain at gynnydd cronol yn yr amddiffyniad a gynigir i boblogaethau'r presennol a'r dyfodol.
SEA2: Yr Economi	+	Mae'r lefel uwch o amddiffyniad a gynigir ar draws y mesurau arfaethedig yn debygol o arwain at gynnydd cronol yn yr amddiffyniad a gynigir i ddatblygiadau presennol ac yn y dyfodol.
SEA3: Bioamrywiaeth	?	Nid yw lefel y seilwaith sydd ei angen ar gyfer rhai cynlluniau na chymhareb y beirianeg galed i feddal, yn hysbys eto. Os oes angen nifer o gynlluniau peirianeg galed, gall hynny arwain at golled gronol o dir a cholli cynefinoedd yn ei sgil (effaith negyddol parhaol). Mae gweithgareddau adeiladu hefyd yn debygol o gael effaith andwyol dros dro ar gynefinoedd a rhywogaethau cyfagos oherwydd y sŵn a'r aflonyddwch ac mae'n debygol o amharu ar amwynderau gweledol oherwydd presenoldeb offer adeiladu. Mae gan atebion a gynigir gan beirianeg feddal y potensial i arwain at gynnydd cronol yn lefel seilwaithiau a chynefinoedd gwyrdd.
SEA4: Tirwedd a Threflun	?	Nid yw lefel y seilwaith sydd ei angen ar gyfer rhai cynlluniau na chymhareb y beirianeg galed i feddal, yn hysbys eto. Os oes angen cynlluniau peirianyddol caled, mae'r gwaith adeiladu yn debygol o effeithio'n andwyol dros dro ar amgylchedd y dirwedd a'r treflun, oherwydd y sŵn a'r aflonyddwch a thrwy golli amwynderau gweledol oherwydd yr offer a'r gweithgareddau adeiladu. At hynny, gall cynlluniau sydd wedi'u dylunio'n wael achosi effeithiau parhaol tymor hwy wrth i amwynderau gweledol gael eu colli. Mae gan atebion peirianeg feddal y potensial i arwain at gynnydd cronol yn lefelau seilwaith gwyrdd.
SEA5: Yr Amgylchedd Hanesyddol	+/-	Gallai mesurau lluosog gyda'i gilydd ddarparu cynnydd cronol o ran amddiffyniad i'r amgylchedd hanesyddol. Fodd bynnag, nid yw lleoliad a lefel y seilwaith sydd ei angen ar gyfer rhai cynlluniau a'r gymhareb peirianeg galed i feddal, yn hysbys eto. Gallai'r amgylchedd hanesyddol gael ei ddiraddio'n gronol pe bai sawl cynllun ansensitif yn cael ei gyflwyno.
SEA6: Ansawdd Dŵr	?	Gall gwaith adeiladu gael effaith fewngronol ac andwyol ar ansawdd dŵr, trwy lygredd posibl o ddŵr ffo wyneb a sborion llwch a allai achosi problemau gyda solidau crog, llygryddion symudol, ac ewtroffigedd. Fodd bynnag, mae hyn yn dibynnu ar gymhareb yr opsiynau peirianeg galed i feddal y gellid ei chyflwyno. Os bydd NFM yn cael ei ffafrio, gallai cynlluniau lluosog o'r fath helpu i wella ansawdd dŵr, gan fod llawer o'r mecanweithiau y mae mesurau naturiol yn eu defnyddio i leihau llifogydd hefyd yn gweithio i adfer prosesau gwaddod naturiol a gwella ansawdd dŵr.

Amcan yr SEA	Effaith	Crynodeb yr Effeithiau
		Gall y rhain helpu i ddynwared prosesau rheoleiddio naturiol a all helpu i gynnal a gwella ansawdd dŵr
SEA7: Gwytnwch hinsoddol ac effeithlonrwydd ynni	+/-	Gan ddibynnu ar nifer y cynlluniau a gyflwynir a'u math, gellir cael cynnydd cronol mewn carbon ymgorfforedig, yn enwedig os caiff nifer uchel o gynlluniau peirianeg galed eu cyflwyno. Ar y llaw arall, bydd cynnydd yn y gallu i wrthsefyll llifogydd yn helpu i sicrhau bod seilwaith yn medru gwrthsefyll effeithiau newid yn yr hinsawdd yn well. Gall cyflawni cynlluniau a mesurau lluosog gynyddu gwytnwch mewn modd cronol.
SEA8: Risg Llifogydd	+	Mae'r lefel uwch o amddiffyniad a gynigir ar draws y mesurau arfaethedig yn debygol o arwain at gynnydd cronol yn yr amddiffyniad rhag risg o lifogydd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	Mae'r lefel uwch o amddiffyniad a gynigir ar draws y mesurau arfaethedig yn debygol o arwain at gynnydd cronol yn yr amddiffyniad a gynigir i seilwaith hanfodol a thrafnidiaeth.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	?	Nid yw lefel y seilwaith sydd ei angen ar gyfer rhai cynlluniau na chymhareb y beirianeg galed i feddal, yn hysbys eto. Os bydd angen nifer o gynlluniau peirianeg caled, mae potensial ar gyfer colli tir yn gronol gan arwain efallai at golli tir amaethyddol a safleoedd daearegol gwerthfawr. Mae atebion peirianeg feddal yn meddu ar y potensial i arwain at gynnydd cronol yn lefelau'r amddiffyniad ar gyfer tir amaethyddol gwerthfawr, ac i wella ansawdd y pridd.

7.3 EFFEITHIAU RHWNG PROSIECTAU

7.3.1 Mae **Tabl 7-3** isod yn amlinellu ffynonellau effeithiau rhyng-gronnol posibl, tra bod **Tabl 7-4** yn manylu ar yr effeithiau cronol a nodwyd ar gyfer pob un o'r Testunau SEA mewn perthynas â'r polisïau a'r cynlluniau hyn. Mae'n defnyddio'r un allwedd i effeithiau ag a nodir yn **Nhabl 7-1** uchod.

Tabl 7-2 – Ffynonellau'r Effeithiau Rhyng-Gronnol

Polisi neu Gynllun	Manylion y Cynllun
Cynllun Datblygu Lleol Amnewid, 2020	Mae'r Cynllun Datblygu Lleol Amnewid yn darparu'r fframwaith i'r polisi cynllunio lleol ar gyfer yr ardal hyd at 2031. Mae'n sail i benderfyniadau sy'n ymwneud â chynllunio defnydd tir yn y Fwrdeistref Sirol, ac eithrio Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog.
Cynllun Trafnidiaeth Lleol Cymoedd De-ddwyrain Cymru	Cafodd y cynllun hwn ei gyd-gynhyrchu gan Gyngorau Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, Caerffili, Merthyr Tudful, Rhondda Cynon Taf a Thorfaen. Mae'n nodi eu blaenoriaethau ar gyfer cynlluniau trafndiaeth yn y pum mlynedd rhwng 2015 a 2020, a'u dyheadau tymor canolig a hir hyd at 2030.
Cynllun Datgarboneiddio 2023-2030	Mae'n darparu fframwaith ar gyfer gweithio tuag at allyriadau carbon sero net yn y Sir hyd at 2030. Mae'r ddogfen wedi'i rhannu'n chwe maes thema allweddol gyda Chynlluniau Gweithredu cysylltiedig. Mae'r rhain yn cynnwys cynllunio ar gyfer adeiladau ac ystadau, symudedd a thrafnidiaeth, caffael, gwasanaethau ar gontract allanol, rheoli tir a llywodraethu.
Cynlluniau Lleol Cyfagos	Mae cynlluniau lleol mewn awdurdodau lleol cyfagos (Caerffili, Rhondda Cynon Taf) yn dylanwadu ar welliannau datblygu trawsffiniol. Sylwer: er bod Powys yn ALI cyfagos, nid yw'r CDLI yn cynnwys Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Felly, mae un ar wahân ar gyfer Bannau Brycheiniog. Mae'r cynlluniau'n cynnwys: • Cynllun Datblygu Lleol Caerffili hyd at 2021 (Mabwysiadwyd 2010) a'i adolygiad yn 2021; • CDLI Rhondda Cynon Taf hyd at 2021 (Mabwysiadwyd 2011) a'i adolygiad yn 2020; • Cynllun Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog (2007-2022 a thu hwnt); • LFRMS Powys (2013-2017); ac • LFRMS Rhondda Cynon Taf 2013.

Tabl 7-4 – Crynodeb o Effeithiau Cronnol Rhwng Prosiectau

Amcan yr SEA	Cynllun Datblygu Lleol Amnewid	Cynllun Trafnidiaeth Lleol Cymoedd De-ddwyrain Cymru	Cynllun Datgarboneiddio 2023-2030	Cynlluniau Lleol Cyfagos	Crynodeb o'r Effeithiau
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd	+/-	0	+	+/-	Mae rhai effeithiau cronrol cadarnhaol yn deillio o fesurau lliniaru megis SuDS a gwahardd datblygiadau newydd rhag cael eu gosod o fewn parthau lle ceir risg uchel o lifogydd – mae hyn oll yn helpu i gynyddu a gwella'r amddiffyniad rhag llifogydd. Gall yr effeithiau cronrol fod yn negyddol oherwydd y straen cynyddol ar gyfleusterau iechyd cymunedol wrth i'r galw amdanynt dyfu yn sgil cynnydd yn nifer y trigolion. Bydd y ddarpariaeth a'r gwelliannau i'r parth cyhoeddus, y seilwaith trafndiaeth, y mannau agored a'r cynlluniau i leihau carbon, yn arwain at effeithiau cadarnhaol ar iechyd a llesiant y boblogaeth o fewn y rhanbarth. Mae hyn oherwydd y gall mynediad at fannau gwyrdd a theithio llesol ddarparu gwell canlyniadau o ran iechyd meddwl a llesiant, gan gynnwys lefelau is o iselder a phryder a gwell ansawdd bywyd. Yn ogystal â hynny, mae'n helpu i uno cymunedau, lleihau unigrwydd, a lliniaru'r effeithiau negyddol a ddaw yn sgil llygredd aer a sŵn gormodol.
SEA2: Yr Economi	+/-	0	0	+/-	Mae effeithiau cronrol negyddol yn bosibl wrth i ddatblygiadau cynyddol achosi risg uwch o ddŵr ffo wyneb. Fodd bynnag, byddai effeithiau cronrol cadarnhaol yn cynyddu lefelau'r amddiffyniad rhag llifogydd trwy ymgorffori arwynebau hydraid a SuDS.
SEA3: Bioamrywiaeth	+/-	+/-	+	+/-	Gall safleoedd a chynefinoedd statudol ac anstatudol wynebu colled, difrod neu ddarniad cronrol wrth i ddatblygiadau tai a seilwaith trafndiaeth gael eu darparu. Er y rhagdybir y byddai rhywogaethau a warchodir yn cael eu lliniaru ar lefel prosiect, ceir effeithiau ehangach ar fioamrywiaeth. Gall cynlluniau lluosog gael effeithiau cronrol cadarnhaol ar enillion net bioamrywiaeth. Mae'r rhain yn debygol o gael eu llywio gan bolisiau lle mae seilwaith gwyrdd yn cael ei

Amcan yr SEA	Cynllun Datblygu Lleol Amnewid	Cynllun Trafnidiaeth Lleol Cymoedd De-ddwyrain Cymru	Cynllun Datgarboneiddio 2023-2030	Cynlluniau Lleol Cyfagos	Crynodeb o'r Effeithiau
					ymgorffori yn y dyluniad i gynyddu bioamrywiaeth ac os collir bioamrywiaeth ar y safle, bydd mesurau lliniaru yn gwella ansawdd a rheolaeth yng ngweddill y safle neu'n sicrhau gwell bioamrywiaeth oddi ar y safle. Ceir rhagor o effeithiau cronol cadarnhaol wrth ddatblygu cynlluniau trafndiaeth gynaliadwy. Bydd hyn yn cynyddu mynediad at gludiant llesol a dulliau o drafndiaeth gyhoeddus, gan leihau'r defnydd o geir preifat a thrwy hynny, lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr ac amseroedd teithio a thagfeydd, ac arwain at fwy o lonyddwch a gwell ansawdd aer.
SEA4: Landscape & Townscape	+/-	+/-	+	+/-	Gallai darparu gwelliannau i dir y cyhoedd drwy'r Cynlluniau Lleol a'r Cynlluniau Trafnidiaeth gynyddu a gwella'r manau agored yn ogystal ag amgylchedd y trefluniau a'r tirweddau o fewn y Sir. Bydd hyn yn arwain at effeithiau cronol cadarnhaol; fodd bynnag, gallai datblygiadau lluosog arwain at golled gronol o fannau agored.
SEA5: Historic Environmnet	+	+/-	0	+	Gall datblygiadau tai a chynlluniau trafndiaeth lluosog ym Merthyr Tudful a'r siroedd cyfagos gael effeithiau cronol negyddol dros dro ar yr amgylchedd hanesyddol. Yn ystod y gwaith adeiladu ar y datblygiadau hyn, gall yr amgylchedd hanesyddol gael ei aflonyddu gan sŵn a llygredd aer. Bydd effeithiau cronol cadarnhaol pellach yn deillio o ddatblygu cynlluniau trafndiaeth gynaliadwy. Bydd hyn yn cynyddu mynediad at wahanol ddulliau o drafndiaeth gyhoeddus, yn gostwng y defnydd o geir preifat, ac felly'n lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr, amseroedd teithio a thagfeydd, ac yn arwain at fwy o lonyddwch a gwell amgylchedd hanesyddol. Gallai effeithiau cadarnhaol pellach ddeillio o wella'r mynediad i'r amgylchedd hanesyddol drwy gynlluniau trafndiaeth amgenach, gan gynnwys gwella'r cysylltiadau â thrafnidiaeth actif a allai cynhyrchu gweithgaredd ac ennyn bywiogrwydd.

Amcan yr SEA	Cynllun Datblygu Lleol Amnewid	Cynllun Trafnidiaeth Lleol Cymoedd De-ddwyrain Cymru	Cynllun Datgarboneiddio 2023-2030	Cynlluniau Lleol Cyfagos	Crynodeb o'r Effeithiau
SEA6: Ansawdd Dŵr	+	0	0	+	Gall yr effeithiau ar ddŵr wyneb a dŵr daear gynyddu'n gronol, yn enwedig o ganlyniad i newidiadau ffisegol a ddaw yn sgil datblygiadau. Mae mesurau draenio ac ansawdd dŵr yn debygol o fod yn benodol i bob datblygiad. Bydd mesurau lliniaru ar gyfer datblygiadau yn cael eu rheoli gan bolisi'r cynlluniau lleol.
SEA7: Effeithlonrwydd Ynni	+	+	+	+	Gall effeithiau cronol a chadarnhaol ddeillio o ddatblygiadau a seilweithiau newydd sy'n well o ran bod yn garbon-isel, yn ynni-ffeithlon ac yn gydnerth mewn perthynas â newid hinsawdd. Mae mesurau ar gyfer addasu i newid yn yr hinsawdd yn debygol o fod yn benodol i bob cynllun lleol.
SEA8: Llifogydd	+/-	0	0	+/-	Bydd defnyddio arwynebau llawr caled fel rhan gynyddol o'r ddarpariaeth ar gyfer datblygiadau tai a thrafnidiaeth, yn cynyddu dŵr ffo wyneb, gan arwain at effeithiau negyddol posibl ar lifogydd. Fodd bynnag, mae'r datblygiadau arfaethedig yn debygol o ymgorffori arwynebau hydraiddd a SUDS gan leihau'r risg o lifogydd os cânt eu gweithredu ledled y Sir. Bydd cynlluniau hefyd yn sicrhau bod datblygiadau'n digwydd i fwrdd o ardaloedd lle ceir risg o lifogydd.
SEA9: Seilwaith Hanfodol	+	0	0	+	Bydd cynlluniau datblygu lleol yn ymgorffori'r defnydd o SuDS ar gyfer datblygiadau newydd i liniaru llifogydd a dargyfeirio dŵr ffo wyneb. Bydd hyn yn cael effeithiau cronol cadarnhaol ar dfraniaeth a seilwaith hanfodol arall.

Amcan yr SEA	Cynllun Datblygu Lleol Amnewid	Cynllun Trafnidiaeth Lleol Cymoedd De-ddwyrain Cymru	Cynllun Datgarboneiddio 2023-2030	Cynlluniau Lleol Cyfagos	Crynodeb o'r Effeithiau
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	+	-	0	+	Ceir effeithiau cronol cadarnhaol wrth i gynlluniau datblygu lleol hyrwyddo'r defnydd effeithlon o briddoedd tir a mwynau trwy eu hailddefnyddio a'u hadfer, yn enwedig gyda datblygiadau newydd. Fodd bynnag, efallai y bydd effeithiau cronol negyddol dros dro o ganlyniad i'r gwaith adeiladu a'r posibilrwydd o feddiannu tir ar gyfer tai, trafnidiaeth a seilwaith newydd.

8 LLINIARU, GWELLA A MONITRO

8.1 MESURAU LLINIARU A GWELLA

- 8.1.1 Mae lliniaru effeithiau negyddol ac arwyddocaol y Cynllun a hyrwyddo'r effeithiau cadarnhaol yn un o ddibenion allweddol yr SEA. Yn ôl Rheoliadau'r SEA, mae'n ofynnol i ystyried mesurau lliniaru er mwyn atal, lleihau neu wrthbwysu unrhyw effeithiau andwyol o bwys ar yr amgylchedd wrth weithredu'r Cynllun. Gelwir y mesurau hyn yn fesurau "lliniaru". Mae mesurau lliniaru yn cynnwys camau rhagweithiol i osgoi effeithiau a chatau andwyol a gymerir ar ôl canfod effeithiau posibl.
- 8.1.2 Mae'r mesurau lliniaru a gynigir yn **Nhabl 8-1** wedi'u cynllunio i osgoi neu leihau'r effeithiau a nodwyd fel rhai a allai fod yn negyddol yn ôl asesiadau polisi'r Amcanion SEA. Mae'r tabl hefyd yn cynnwys mesurau sy'n anelu at gyflawni'r effeithiau cadarnhaol gorau posibl ac at wella cynaliadwyedd.

Tabl 8-1 – Lliniaru, Gwella a Monitro

Amcan yr IIA	Lliniaru/Gwella	Mecanwaith
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd	Ni ddylai cyfathrebu gael ei gyfyngu i gyfryngau cymdeithasol. Dylai'r mesurau sicrhau eu bod yn cyrraedd pob grŵp mewn modd cynhwysol ac amserol. Dylid ystyried y rhai nad oes ganddynt o bosibl fynediad neu'r wybodaeth i gyrchu'r rhyngwrwyd a/neu ffôn clyfar.	O fewn yr LFRMS
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd SEA2: Yr Economi	Dylid gweithredu mesurau lliniaru ar gyfer arferion gorau, e.e. rheoli sŵn ac ansawdd aer i leihau effeithiau'r gwaith adeiladu ar y boblogaeth leol. Dylid ymgysylltu'n weithredol â'r gymuned leol cyn dechrau unrhyw weithgareddau adeiladu.	Cynllun Rheoli Amgylcheddol ar gyfer Gwaith Adeiladu (CEMP) Cynllun Ymgysylltu Cymunedol
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd SEA3: Bioamrywiaeth	Dylai atebion NFM gynnig cyfleoedd i greu ardaloedd newydd o seilweithiau a mannau gwyrdd y gall y gymuned leol gael mynediad iddynt.	O fewn yr LFRMS Dyluniad lefel cynllun
SEA3: Bioamrywiaeth	Dylai cynlluniau ymgorffori'r enillion net o ran bioamrywiaeth lle bo modd.	O fewn yr LFRMS Dyluniad lefel cynllun
SEA3: Bioamrywiaeth	Dylai dyluniad y cynllun anelu at leihau'r effeithiau amgylcheddol trwy "ddylunio i osgoi" nodweddion cynefin a all fod o bwysigrwydd lleol, cenedlaethol a rhyngwladol. Dylid osgoi colli cynefinoedd, ond lle na ellir osgoi hynny, dylid adfer cynefinoedd ar ôl cwblhau'r gwaith adeiladu, ac ystyried camau i greu cynefinoedd cydadferol i gymryd lle'r rhai a ddifrodwyd neu a gollwyd.	Dyluniad lefel cynllun CEMP Cynllun Rheoli Bioamrywiaeth

Amcan yr IIA	Lliniaru/Gwella	Mecanwaith
SEA4: Tirwedd a Threflun SEA5: Yr Amgylchedd Hanesyddol	Dylai'r mesurau ymgorffori canllawiau Cymdeithas Ymchwil a Gwybodaeth y Diwydiant Adeiladu (CIRIA) ar waith dylunio SuDS i sicrhau dyluniadau o ansawdd uchel a fydd yn lleihau'r effeithiau ar yr amgylchedd hanesyddol.	Dyluniad lefel cynllun
SEA4: Tirwedd a Threflun SEA5: Yr Amgylchedd Hanesyddol	Dylai datblygiadau gael eu dylunio'n dda a'u sgrinio i sicrhau eu bod yn effeithio gyn lleied â phosibl ar y treflun, y dirwedd a'r lleoliad hanesyddol.	Dyluniad lefel cynllun
SEA5: Yr Amgylchedd Hanesyddol	Dylid rhoi ystyriaeth ofalus i bresenoldeb posibl asedau treftadaeth (yn enwedig archeoleg gladdedig) wrth gwblhau cynigion ar gyfer llwybro piblinellau. Lle bo angen, dylid cynnal rhaglen brawf ar gyfer torri ffosydd a chofnodi archeolegol.	Arolygon archeolegol/treftadaeth CEMP
SEA6: Ansawdd Dŵr	Dylid bod yn ofalus yn ystod gwaith adeiladu ynghylch y potensial i halogion fel silt, concrit neu olew tanwydd, lygru cyrsiau dŵr trwy ddŵr ffo. Dylid ymgymryd â'r holl weithgareddau adeiladu yn unol â'r canllawiau perthnasol a'r arferion gorau ar gyfer atal llygredd. Dylid datblygu Cynlluniau Rheoli Llygredd i gyfyngu ar yr effeithiau andwyol sy'n deillio o lygredd. Mae datrysiadau sy'n seiliedig ar natur a rheoli llifogydd naturiol yn cynnig cyfle i adfer sianeli sydd wedi'u haddasu'n drwm i brosesau naturiol. Felly, nid yw'r datganiad presennol yn gywir. Lle gallai cyrff dŵr gael eu dosbarthu fel HMWB o ganlyniad i'w swyddogaeth fel ased perygl llifogydd, mae cyfleoedd o hyd i ddarparu mesurau lliniaru i helpu i gyflawni Potensial Ecolegol Da.	CEMP Cynllun Rheoli Digwyddiadau Llygredd
SEA6: Ansawdd Dŵr	Dylai'r NFM hefyd osgoi sianeli sydd wedi'u haddasu'n helaeth. Potensial i gyfrannu at wella statws ecolegol cyrff dŵr drwy nodi synergeddau rhwng atebion FCERM a mesurau WFD.	Dyluniad lefel cynllun
SEA6: Ansawdd Dŵr	Dylai cynlluniau gael eu dylunio a'u lleoli'n ofalus i osgoi gwaith ymwithiol fel stancio a allai symud halogion. Yn dibynnu ar natur cynlluniau perygl llifogydd arfaethedig, gellid effeithio ar swyddogaethau hydromorffolegol naturiol, gan arwain at effeithiau negyddol	Dylunio lefel cynllun / opsiwneiddio

Amcan yr IIA	Lliniaru/Gwella	Mecanwaith
SEA7: Gwytnwch Hinsoddol ac Effeithlonrwydd Ynni	Dylai cynlluniau gynnwys mesurau i sicrhau bod y dylunio'n gynaliadwy er mwyn lleihau'r lefelau carbon. Byddir yn ymchwilio i'r defnydd o ynni adnewyddadwy a gyflenwir yn ystod y gwaith adeiladu a'r gweithredu, yn ogystal â'r defnydd o ddeunyddiau sy'n cynnwys llai o garbon.	Dyluniad lefel cynllun
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	Dylid cyfeirio cynlluniau i ffwrdd o ardaloedd lle ceir tir amaethyddol gwerthfawr a/neu safleoedd daearegol pwysig a llesteirio symudiadau'r halogion.	Dyluniad lefel cynllun

8.2 MESURAU MONITRO

- 8.2.1 Mae Rheoliadau'r SEA yn mynnu bod y cynllun yn cael ei fonitro fel y gellir nodi effeithiau arwyddocaol y gweithredu, a chymryd camau adferol. Pwrpas y monitro yw darparu mesur pwysig o gynaliadwyedd y cynllun terfynol, a mesur perfformiad y cynllun yn erbyn amcanion a thargedau cynaliadwyedd. Defnyddir y broses monitro hefyd i reoli ansicrwydd, gwella gwybodaeth, hwyluso tryloywder ac atebolrwydd, ac arolygu gwybodaeth am gynaliadwyedd.
- 8.2.2 Nod monitro yw gwirio a yw'r cynllun yn cael yr effeithiau sylweddol a ragwelwyd yn y SEA, ac i ddelio ag unrhyw broblemau annisgwyl. Mae'r effeithiau sylweddol sy'n weddill (er bod effeithiau ansicr) sy'n parhau i fod ar ôl gweithredu'r mesurau lliniaru a gwella uchod yn cynnwys:
- **SEA3** (Bioamrywiaeth): Colli a darnio cynefinoedd posibl o ganlyniad i adeiladu cynlluniau amddiffyn rhag llifogydd.
 - **SEA4** (Tirwedd a Threflun): Diraddiad posibl o'r dirwedd a'r treflun o adeiladu cynlluniau amddiffyn rhag llifogydd.
 - **SEA5** (Yr Amgylchedd Hanesyddol): Colli asedau treftadaeth posibl (gan gynnwys olion archaeolegol) a dirywiad y lleoliad hanesyddol o adeiladu cynlluniau amddiffyn rhag llifogydd.
 - **SEA6**: Dirywiad posibl o ansawdd dŵr daear.
 - **SEA7**: Y nifer sy'n manteisio ar ddylunio ynni carbon isel yn effeithlon.
 - **SEA10**: (Daeareg a Phriddoedd): Colli tir amaethyddol posibl o ganlyniad i adeiladu cynlluniau amddiffyn rhag llifogydd.
- Dylid nodi bod yr effeithiau ansicr hyn i'w gweld fynychaf lle mae gwybodaeth am y Cynllun yn gyfyngedig ar hyn o bryd.
- 8.2.3 Mae Tabl 8-2 isod yn nodi'r mesurau monitro a allai fod yn addas ar gyfer monitro'r effeithiau ansicr a gweddilliol a amlinellwyd uchod.
- 8.2.4 Mae Tabl 5-2 isod yn nodi'r mesurau monitro hynny a allai fod yn addas wrth fonitro'r effeithiau gweddilliol ansicr hynny a amlinellir uchod. Mae mesurau monitro ychwanegol hefyd wedi'u cynnwys i fonitro effeithiau cadarnhaol sylweddol posibl yr LFRMS

Tabl 8-2 – Mesurau Monitro Arfaethedig

Amcan SEA	Beth ellir ei fesur?	Mecanwaith
SEA3: Bioamrywiaeth	Nifer y cynlluniau newydd sy'n sicrhau cynnydd net bioamrywiaeth Y gymhareb o gynlluniau RhLIN anodd	Dylunio lefel y cynllun Monitro blynyddol
SEA4: Tirwedd a Threfi	Colled neu ddifrod i gymeriad a nodweddion tirwedd safleoedd dynodedig (e.e. AHNEau/Bannau Brycheiniog). Ardal o seilwaith glas a gwyrdd wedi'i greu Y gymhareb o gynlluniau RhLIN anodd	Dylunio lefel y cynllun Monitro blynyddol

Amcan SEA	Beth ellir ei fesur?	Mecanwaith
SEA5: Amgylchedd Hanesyddol	Nifer o ddatblygiadau o fewn ardal gadwraeth. Nifer yr asedau hanesyddol (gan gynnwys treftadaeth claddedig) a gollwyd a/neu a ddarganfuwyd. Nifer yr asedau treftadaeth sy'n elwa o amddiffyn rhag llifogydd.	Dylunio lefel y cynllun Monitro blynyddol
SEA6: Ansawdd dŵr	Ansawdd dŵr CFfD	Asesiad risg lefel y cynllun CFfD
SEA7: Effeithlonrwydd Ynni	Nifer o gynlluniau sy'n hyrwyddo effeithlonrwydd ynni. Nifer o gynlluniau od sy'n defnyddio seilwaith presennol.	Dylunio lefel y cynllun
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	Ardal o dir tir glas wedi'i aflonyddu neu ei golli. % o'r tir amaethyddol a gollwyd.	Dylunio lefel y cynllun Monitro blynyddol
Mesurau Monitro Ychwanegol		
SEA1: Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	Nifer yr eiddo sy'n elwa o amddiffyn rhag llifogydd % cynnydd mewn seilwaith gwyrdd / glas	Dylunio lefel y cynllun Monitro blynyddol
SEA2: Economi a Busnesau SEA8: Perygl llifogydd SEA9: Seilwaith Critigol	Nifer yr eiddo sy'n elwa o amddiffyn rhag llifogydd Nifer y busnesau sy'n elwa o amddiffyn rhag llifogydd Nifer yr asedau seilwaith critigol sy'n elwa o amddiffyn rhag llifogydd	Monitro blynyddol
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	% o'r tir sy'n cael ei adfer a'i wella	Monitro blynyddol

9 ARGYMHELLION

- 9.1.1 Mae'r adran hon yn rhestru'r argymhellion a ganfuwyd trwy gydol yr Asesiad SEA. Dylid nodi bod y rhain yn wahanol i'r mesurau lliniaru a amlinellwyd yn Adran 8 uchod, gan eu bod yn canolbwyntio ar newidiadau posibl i'r LFRMS, yn hytrach na mesurau a nodwyd mewn ymateb i effeithiau arwyddocaol.
- 9.1.2 Mae'r newidiadau hyn wedi cael eu hystyried gan CBSMT yn dilyn ymgynghoriad ac maent wedi'u cynnwys fel rhan o'r LFRMS terfynol. Mae Tabl 9-1 isod yn amlinellu'r argymhellion hyn.

Tabl 9-1 – Argymhellion SEA

Eitem	Argymhelliad
Cyffredinol	Os yw'n hysbys, argymhellir bod yr LFRMS yn cynnwys rhaglen ddangosol y cynlluniau ar gyfer rheoli risg llifogydd a'r mathau o gynlluniau i'w cyflawni.
Amcanion y Strategaeth	Mae'r amcanion trosfwaol yn brin o fanylion, sydd wedi arwain at rai effeithiau ansicr yn deillio o amcanion yr SEA. Byddai darparu rhagor o fanylion am yr hyn y gallai'r amcanion ei olygu gynyddu'r cydweddoldeb cyffredinol.
Mesur 1	Gallai'r mesur hwn hefyd gael ei gysylltu â'r Cynllun Datblygu Lleol i sicrhau bod risg llifogydd yn ystyriaeth allweddol i'r cynllun strategol, ac yn cael ei integreiddio yn y meini prawf wrth ddewis safleoedd.
Mesur 2	Argymhellir bod y mesur yn gwarantu "dyluniad o ansawdd uchel" i sicrhau bod SuDS wedi'u hymgorffori'n dda yn yr amgylchedd naturiol a hanesyddol ac nad ydynt yn amharu ar y lleoliadau hyn.
Mesur 2	Dylai'r mesur hwn hefyd ei gwneud hi'n glir a yw hefyd yn cynnwys SuDS gwledig gan fod eu rheolaeth ychydig yn wahanol i'r rhai trefol.
Mesur 3	Dylai'r mesur hwn hefyd roi ystyriaeth fanwl i fesurau cyfathrebu eraill a'u defnyddio i gyrraedd yr aelodau hynny o'r gymuned sydd heb y modd i gyrchu cyfryngau cymdeithasol.
Mesur 9	Gallai'r mesur hwn hefyd gynnwys gweithdai gloywi i sicrhau bod y gymuned yn parhau i fod yn wybodus ac yn effro i'r risgiau.
Mesur 17	Gallai'r mesur gynnwys rhagor o fanylion am y mathau o NFM a gynigir.
Mesur 19	Argymhellir y dylid manylu ymhellach ar elfen "adleoli" y mesurau gan nad yw'n gwbl glir a yw'n cyfeirio at y gymuned gyfan, ac yn/neu'n cyfeirio at ddatblygiadau sydd ar waith neu ar y gweill.
Mesur 20	Gallai'r mesur hefyd amlinellu maen prawf/trothwy o ran pryd y byddai atebion peirianyddol caled yn cael eu hystyried, e.e. ar ôl ystyried yr holl ddatrysiadau NFM, gwerth/pwysigrwydd yr ased y mae angen ei ddiogelu, ac ati.
Mesur 22	Argymhellir bod y mesur yn rhoi rhagor o fanylion am yr hyn a olygir gan "Cael mwy o fudd gan amwynderau a gynhelir yn dda".

10 Y CAMAU NESAF

- 10.1.1 Yn unol â Rheoliadau SEA, rhaid sicrhau bod Adroddiad SEA ar gael ar yr un pryd â'r cynllun neu'r rhaglen ddrafft, fel rhan annatod o'r broses ymgynghori, a'r berthynas rhwng y dogfennau a nodir yn glir.
- 10.1.2 Gofynnodd CBSMT am farn cyrff statudol a rhanddeiliaid eraill ar ganlyniadau'r SEA, er mwyn sicrhau bod yr SEA yn darparu asesiad cadarn o'r LFRMSS. Mae'r ER wedi'i ddiweddarau yng ngoleuni'r sylwadau a dderbyniwyd yn ystod yr ymgynghoriad.
- 10.1.3 Unwaith y bydd yr LFRMS yn cael ei fabwysiadu, bydd Datganiad SEA yn cael ei lunio i ddogfennu'r broses hon a bydd yn cynnwys cofnod o'r sylwadau a dderbyniwyd ar Adroddiad Amgylcheddol LFRMS ac SEA, a'r camau a gymerwyd yn ogystal â nodi sut mae'r SEA wedi dylanwadu ar ddatblygiad LFRMS.

Atodiad A

ADOLYGIAD O GYNLLUNIAU, POLISIÂU A RHAGLENNI

Tabl 0-1 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol – Poblogaeth ac Iechyd Pobl

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Cenedlaethol	
Deddf Cydraddoldeb, 2010	Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn diogelu pobl yn gyfreithiol rhag gwahaniaethu yn y gweithle ac yn y gymdeithas ehangach. Mae yn erbyn y gyfraith i wahaniaethu yn erbyn unrhyw un oherwydd: - oedran; - bod neu ddod yn berson trawsrywiol; - bod yn briod neu mewn partneriaeth sifil; - bod yn feichiog neu gael plentyn; - anabledd; - hil gan gynnwys lliw, cenedligrwydd, tarddiad ethnig neu genedlaethol; - crefydd, cred neu ddiffyg crefydd/cred; - rhyw; a - chyfeiriadedd rhywiol.
Polisi Cynllunio Cymru, 2021 (Rhifyn 11)	Rhaid i bolisiâu, cynigion a phenderfyniadau cynllunio geisio hyrwyddo datblygiadau cynaliadwy a chefnogi llesiant pobl a chymunedau ledled Cymru. Dylai awdurdodau cynllunio sicrhau bod buddion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol yn cael eu hystyried wrth lunio penderfyniadau. Dylai ymgeiswyr ddarparu tystiolaeth eu bod wedi ystyried cyfleoedd rhesymol i gyflwyno buddion amgylcheddol a chymdeithasol fel rhan o'u cynlluniau.
Cymru'r Dyfodol, Cynllun Cenedlaethol 2040	“Bydd y dull gweithredu rhanbarthol yn cydnabod bod rhannau gwahanol o Gymru yn gweithio'n wahanol i'w gilydd, gyda'u nodweddion a'u heriau sylfaenol eu hunain. Eir i'r afael ag anghydraddoldebau yn y pedwar rhanbarth drwy feithrin cysylltiadau cryfach rhwng gwasanaethau cyhoeddus, cymunedau a busnesau. Caiff pob rhanbarth ei annog i adeiladu ar ei gryfderau presennol a manteisio ar gyfleoedd i sicrhau mwy o ffyniant a gwella llesiant”.
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Mae'r Ddeddf yn rhoi saith nod llesiant ar waith. Mae'r Ddeddf yn ei gwneud hi'n glir bod yn rhaid i'r cyrff cyhoeddus rhestredig weithio i gyflawni pob un o'r nodau: - Cymru lewyrchus - Cymru gydnerth

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	■ Cymru sy'n fwy cyfartal ■ Cymru iachach ■ Cymru o gymunedau cydlynus ■ Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu ■ Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang Mae hyn yn ymwneud â sicrhau bod gan genedlaethau'r dyfodol o leiaf yr un ansawdd bywyd ag sydd gennym ni ar hyn o bryd. Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer gwneud penderfyniadau gwell drwy sicrhau bod cyrff cyhoeddus: ■ yn ystyried y tymor hir ■ yn helpu i atal problemau rhag digwydd neu waethygu ■ yn defnyddio dull gweithredu integredig ■ yn defnyddio dull gweithredu cydweithredol ■ yn ystyried ac yn cynnwys pobl o bob oed ac amrywiaeth
Build Back Fairer: The Covid-19 Marmot Review, 2020	Nododd Adolygiad Marmot fod lefelau anghydraddoldeb cymdeithasol, amgylcheddol ac economaidd mewn cymdeithas yn niweidiol i iechyd a llesiant. Mae'r adroddiad hwn yn nodi mai camgymeriad fyddai ceisio ailsefydlu'r status quo a fodolai cyn i'r DU ddod allan o'r pandemig. Arweiniodd y gostyngiadau mewn traffig ceir yn ystod y pandemig at aer glanach a lleihad mewn allyriadau nwyon tŷ gwydr. Daeth cerdded a seiclo fel dulliau trafnidiaeth yn angenrheidiol ac yn ddymunol. Wrth i'r pandemig ddod dan reolaeth ac wrth i drafnidiaeth gyhoeddus ddod yn ddiogel unwaith eto, mae modd inni bellach ddychmygu a gwireddu dyfodol i'n dinasoedd sydd yn cynnwys llai o draffig cerbydau, yn ddiogel ar gyfer cerdded a seiclo, ac yn cofleidio trafnidiaeth gyhoeddus. Mae Building Back Fairer yn gofyn am leihad sylweddol yn y defnydd o geir preifat a mwy o deithio llesol a defnydd o drafnidiaeth gyhoeddus. Mae angen ymdrechion i gefnogi hyn ar frys gan y byddent yn helpu i leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr ac yn arwain at amgylchedd mwy cynaliadwy.
Y Strategaeth ar gyfer Pobl Hŷn yng Nghymru: Byw'n Hirach, Heneiddio'n Dda (2013-2023)	Nododd y Strategaeth ar gyfer Pobl Hŷn yng Nghymru weledigaeth i wneud Cymru yn lle gwych i heneiddio ynddo. Nod y Strategaeth yw mynd i'r afael â'r rhwystrau a wynebwr gan bobl hŷn yng Nghymru heddiw a sicrhau bod llesiant o fewn cyrraedd pawb. Dyma'r weledigaeth: ■ Bod pobl yng Nghymru yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi a'u cefnogi, waeth beth fo'u hoedran. ■ Bod gan bob person hŷn yng Nghymru yr adnoddau cymdeithasol, amgylcheddol ac ariannol sydd eu hangen arnynt i ymateb i'r cyfleoedd a'r heriau a wynebant.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2014) Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014	Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn Ddeddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru sy'n diwygio cyfraith gwasanaethau cymdeithasol, a'i nod yw gwella llesiant y rhai sydd angen gofal a chymorth yn ogystal â gofalmwr sydd angen cymorth. Mae'n darparu fframwaith cyfreithiol ar gyfer gofal a chymorth yng Nghymru, yn seiliedig ar egwyddorion craidd cydweithrediad, partneriaeth, a deilliannau. Mae'r Ddeddf yn rhoi dyletswyddau ar awdurdodau lleol, byrddau iechyd a Gweinidogion Cymru i weithio tuag at hyrwyddo llesiant y rhai sydd angen gofal a chymorth, yn ogystal â gofalmwr sydd angen cymorth. Mae egwyddorion y Ddeddf fel a ganlyn: - mae'r Ddeddf yn helpu i sicrhau llesiant y rhai sydd angen gofal a chymorth; - mae'r system newydd yn canolbwyntio ar bobl gan roi llais cyfartal iddynt yn y penderfyniadau a wneir am y cymorth a gânt; - caiff gwasanaethau eu darparu drwy bartneriaethau a thrwy gydweithrediad; - bydd gwasanaethau'n ceisio atal anghenion rhag cynyddu a bydd y cymorth iawn ar gael ar yr adeg iawn.
Llywodraeth Cymru (2016) Cynllun Cydraddoldeb Strategol	Mae'r Cynllun yn nodi wyth amcan: - Amcan 1 – Dylunio a darparu gwasanaethau cyhoeddus - Amcan 2 – Sicrhau darpariaeth ddigonol o gyngor, gwybodaeth ac eiriolaeth - Amcan 3 – Lleihau anghydraddoldebau o ran cyflogaeth, sgiliau a chyflog - Amcan 4 – Lleihau harasio a cham-drin - Amcan 5 – Mynd i'r afael â rhwystrau i benderfynwyr o ran ymgysylltiad a chyfranogiad - Amcan 6 – Cryfhau cydlyniant cymunedol - Amcan 7 – Lleihau tlodi a gwella amodau byw - Amcan 8 – Anelu at gael Llywodraeth Cymru, fel cyflogwr, i osod esiampl yn y maes hwn
Y Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol, 2021	Nod y Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol yw annog gwell penderfyniadau ac yn y pen draw sicrhau deilliannau gwell i'r rhai sydd dan anfantais economaidd-gymdeithasol. Nod y canllawiau statudol hyn yw helpu'r cyrff cyhoeddus sydd wedi'u cynnwys yn y Ddyletswydd (y "cyrff cyhoeddus") i gyflawni gofynion y Ddyletswydd.
Llywodraeth Cymru (2017) Ffyniant i Bawb: Y Strategaeth Genedlaethol	Mae'r Strategaeth yn amlinellu gweledigaeth a chamau gweithredu o dan bob un o themâu allweddol y Rhaglen Lywodraethu – Ffyniannus a Diogel, Iach ac Egnïol, Uchelgais a Dysgu, ac Unedig a Chysylltiedig. Mae hefyd yn nodi pum maes blaenoriaeth sydd â'r potensial i wneud y cyfraniad mwyaf at ffyniant a llesiant yn y tymor hir. - Y Blynnyddoedd Cynnar - Tai - Gofal Cymdeithasol

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	- Iechyd Meddwl - Sgiliau
Datganiad Ardal Canol De Cymru	Lansiwyd Datganiadau Ardal yn 2020 ac mae Datganiad Ardal Canol De Cymru – sy’n cynnwys pum thema allweddol – yn ceisio mynd i’r afael ag effeithiau hirdymor y gorffennol ynghyd â heriau a chyfleoedd y dyfodol, gan archwilio ffyrdd y gallwn gydweithio i ddiogelu, gwerthfawrogi a chofleidio’r amgylchedd naturiol a’i roi wrth galon y broses o wneud penderfyniadau, yn unol â Pholisi Adnoddau Naturiol 2017 Llywodraeth Cymru. Yn ôl y thema sy’n cysylltu pobl â natur: <i>“Ceir angen dybryd i sicrhau ein bod yn cynnal a gwella cysylltiad pobl â’r byd naturiol a’u gwerthfawrogiad ohono. Yn anffodus, mae’n rhy hawdd i gymunedau ddatgysylltu’n gorfforol ac yn feddyliol rhag natur. Gall seilwaith trefol llwyd eang fod yn rhwylstr, yn aml mewn modd llythrennol. Dros y blynyddoedd i ddod, mae cynlluniau i dwf trefol sylweddol ddigwydd ar draws Canol De Cymru. Ein gweledigaeth yw y bydd pobl yn cael eu hamgylchynu gan amgylchedd o ansawdd da, gan ddiogelu, rheoli a chynnal ar yr un pryd ein cymysgedd trefol/gwledig unigryw.”</i>
Lleol	
Cynllun Datblygu Lleol Amnewid Cyntaf CBSMT 2016-2031	Mae gweledigaeth ac amcanion y CDLI yn darparu cyd-destun trosfwaol ar gyfer y Cynllun sy’n dangos y modd y mae ystyriaethau economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol yn cael eu cydbwysu i gyflawni datblygiad cynaliadwy BSMT hyd at 2031. Y weledigaeth yw cryfhau safle Merthyr Tudful fel y ganolfan ranbarthol ar gyfer Blaenau’r Cymoedd ym Mhrifddinas-Ranbarth Caerdydd, annog lefel gynaliadwy o dwf yn y boblogaeth, bod yn fan i fod yn falch ohono, ac: - yn fan lle mae pobl yn dysgu ac yn datblygu sgiliau i gyflawni eu huchelgeisiau; - yn fan lle mae pobl yn byw, yn gweithio, yn cael bywyd diogel, iach a bodlon; ac - yn fan lle mae pobl yn ymweld, yn mwynhau ac yn dychwelyd iddo.
Cynllun Cydraddoldeb Strategol CBSMT 2020-2024	Pwrpas y Cynllun yw gwella cyfleoedd cyfartal o fewn cymunedau trwy ddarparu gwasanaethau, cyflogaeth, comisiynau, arweinyddiaeth a gwaith partneriaeth. Gweledigaeth Cydraddoldeb Merthyr Tudful yw: “Man lle mae amrywiaeth yn cael ei gwerthfawrogi a’i pharchu a lle gall pawb gymryd rhan, ffynnu a chael y cyfle i gyflawni eu potensial heb wahaniaethu a rhagfarn.” Mae’r gweithgareddau yng Nghynllun Gweithredu’r Cynllun Cydraddoldeb Strategol hwn yn dangos ymrwymiad cryf i ddileu pob math o wahaniaethu a hyrwyddo cyfle cyfartal a chysylltiadau da rhwng pobl sy’n ymweld, yn byw ac yn gweithio ym MT.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf Morgannwg – Asesiad Llesiant a Chynllun Llesiant 2023-2028	Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf Morgannwg yn dod â phartneriaid lleol allweddol ynghyd yn ardaloedd awdurdodau lleol Merthyr Tudful, Pen-y-bont ar Ogwr a Rhondda Cynon Taf. Thema drosfwaol y Cynllun Llesiant yw “Cwm Taf Morgannwg Fwy Cyfartal” ac mae hynny’n llywio pob agwedd ar waith y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Y ddau amcan yw: - Cymdogaethau Lleol Iach – Cwm Taf Morgannwg lle mae ein cymunedau’n gynhwysol ac yn teimlo’n gydlynol a phobl yn teimlo’n ddiogel, yn cael eu cefnogi a’u gwerthfawrogi. - Cymdogaethau Lleol Cynaliadwy a Gwydn – Cwm Taf Morgannwg lle rydym yn deall ac yn ymateb i’r risg o newid yn yr hinsawdd i’n cymunedau. Er mwyn gwneud hyn rhaid i ni werthfawrogi, rheoli a mwynhau ein mannau gwyrdd a glas yn gyfrifol.

Tabl 0-2 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol – Iechyd Pobl

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
<i>National</i>	
Build Back Fairer: The Covid-19 Marmot Review, 2020	Nododd Adolygiad Marmot fod lefelau anghydraddoldeb cymdeithasol, amgylcheddol ac economaidd mewn cymdeithas yn niweidiol i iechyd a llesiant. Mae’r adroddiad hwn yn nodi mai camgymeriad fyddai ceisio ailsefydlu’r status quo a fodolai cyn i’r DU ddod allan o’r pandemig. Arweiniodd y gostyngiadau mewn traffig ceir yn ystod y pandemig at aer glanach a gostyngiad mewn allyriadau nwyon tŷ gwydr. Daeth cerdded a seiclo fel dulliau trafnidiaeth yn angenrheidiol ac yn ddymunol. Wrth i’r pandemig ddod dan reolaeth ac wrth i dfrnidiaeth gyhoeddus ddod yn ddiogel unwaith eto, mae modd inni bellach ddychmygu a gwireddu dyfodol i’n dinasoedd sy’n cynnwys llai o draffig cerbydau, yn ddiogel ar gyfer cerdded a seiclo, ac yn cofleidio trafnidiaeth gyhoeddus. Mae Building Back Fairer yn gofyn am leihad sylweddol yn y defnydd o geir preifat a mwy o deithio llesol a defnydd o dfrnidiaeth gyhoeddus. Mae angen ymdrechion i gefnogi hyn ar frys gan y byddent yn helpu i leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr ac yn arwain at amgylchedd mwy cynaliadwy.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Polisi Cynllunio Cymru, 2021 (Rhifyn 11)	Rhaid i bolisiâu, cynigion a phenderfyniadau cynllunio geisio hyrwyddo datblygiadau cynaliadwy a chefnogi llesiant pobl a chymunedau ledled Cymru. Dylai awdurdodau cynllunio sicrhau bod buddion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol yn cael eu hystyried wrth lunio penderfyniadau. Dylai ymgeiswyr ddarparu tystiolaeth eu bod wedi ystyried cyfleoedd rhesymol i gyflwyno buddion amgylcheddol a chymdeithasol fel rhan o'u cynlluniau.
Llywodraeth Cymru (2012) Law yn Llaw at Iechyd Meddwl: Strategaeth ar gyfer Iechyd Meddwl a Llesiant yng Nghymru	Strategaeth drawslywodraethol yw Law yn Llaw at Iechyd Meddwl sy'n gosod nodau ar gyfer gwella iechyd meddwl a gwasanaethau iechyd meddwl yng Nghymru. Dyma'r Strategaeth Iechyd Meddwl gyntaf sy'n cwmpasu pob oedran: plant a phobl ifanc, oedolion oedran gweithio a phobl hŷn. Ei nod yw hyrwyddo llesiant meddwl pawb yng Nghymru a sicrhau bod pobl â phroblemau iechyd meddwl a salwch meddwl yn cael y cymorth sydd ei angen arnynt. Dylai hyn fod trwy ddull sy'n eu helpu i wella ac sy'n edrych ar bob agwedd ar fywyd person. Mae'r Strategaeth yn anelu at chwe deilliant: ■ Mae iechyd meddwl a llesiant y boblogaeth gyfan yn gwella. ■ Mae effaith problemau iechyd meddwl a/neu salwch meddwl ar unigolion o bob oedran, eu teuluoedd a'u gofalwyr, cymunedau a'r economi yn cael eu hadnabod yn well ac yn lleihau. ■ Mae anghydraddoldebau, stigma a gwahaniaethu a ddioddefir gan bobl sy'n cael problemau iechyd meddwl a salwch meddwl yn lleihau. ■ Mae unigolion yn cael gwell profiad o ran y gefnogaeth a'r driniaeth a gânt ac mae ganddynt fwy o fewnbwn a rheolaeth dros benderfyniadau cysylltiedig. ■ Mae'r mynediad i fesurau ataliol, ymyrraeth gynnar a thriniaethau, a'u hansawdd, yn well ac mae mwy o bobl yn gwella o ganlyniad i hynny. ■ Mae gwerthoedd ac agweddau a sgiliau'r rhai sy'n trin neu'n cefnogi unigolion o bob oedran sydd â phroblemau iechyd meddwl neu salwch meddwl yn gwella.
Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2014) Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014	Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn Ddeddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru sy'n diwygio cyfraith gwasanaethau cymdeithasol, a'i nod yw gwella llesiant y rhai sydd angen gofal a chymorth yn ogystal â gofalwyr sydd angen cymorth. Mae'n darparu fframwaith cyfreithiol ar gyfer gofal a chymorth yng Nghymru, yn seiliedig ar egwyddorion craidd cydweithrediad, partneriaeth, a deilliannau. Mae'r Ddeddf yn rhoi dyletswyddau ar awdurdodau lleol, byrddau iechyd a Gweinidogion Cymru i weithio tuag at hyrwyddo llesiant y rhai sydd angen gofal a chymorth, yn ogystal â gofalwyr sydd angen cymorth. Mae egwyddorion y Ddeddf fel a ganlyn: ■ mae'r Ddeddf yn helpu i sicrhau llesiant y rhai sydd angen gofal a chymorth; ■ mae'r system newydd yn canolbwyntio ar bobl gan roi llais cyfartal iddynt yn y penderfyniadau a wneir am y cymorth a gânt;

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	- caiff gwasanaethau eu darparu drwy bartneriaethau a thrwy gydweithrediad; - bydd gwasanaethau'n ceisio atal anghenion rhag cynyddu a bydd y cymorth iawn ar gael ar yr adeg iawn.
Deddf Teithio Llesol (Cymru) (2013)	Disgrifiwyd Deddf Teithio Llesol (Cymru) 2013 fel y ddeddfwriaeth gyntaf yn y byd i hyrwyddo Teithio Llesol. Daeth y Ddeddf yn ddyletswydd ym mis Medi 2014 ac mae'n gosod gofyniad statudol ar awdurdodau lleol i wella llwybrau i gerddwyr a seiclwyr yn barhaus, ac i baratoi mapiau sy'n nodi llwybrau presennol a llwybrau posibl yn y dyfodol. Drwy gysylltu safleoedd allweddol fel gweithleoedd, ysbytai, ysgolion ac ardaloedd siopa â llwybrau di-draffig a lonydd seiclo, nod y Ddeddf yw annog pobl i ddibynnu llai ar eu ceir wrth wneud teithiau byr. Nod y Ddeddf yw gwneud teithio llesol yr opsiwn mwyaf deniadol ar gyfer teithiau byrrach. Bydd hynny'n sail i alluogi mwy o bobl i deithio'n llesol gan fwynhau'r manteision iechyd a ddaw yn ei sgil. At hynny, bydd yn helpu i leihau allyriadau tŷ gwydr, mynd i'r afael â thlodi ac anfantais, a helpu ein heconomi i dyfu.
Cynllun Strategol Iechyd Cyhoeddus Cymru 2023-2026	Mae'r Cynllun Strategol yn nodi'r camau gweithredu a fydd yn cael eu cyflawni dros dair blynedd gyntaf y strategaeth newydd sef Cydweithio i gael Cymru Iachach 2023-2035. Mae'r Cynllun Strategol yn canolbwyntio ar gyflawni chwe blaenoriaeth strategol: - Dylanwadu ar benderfynyddion ehangach iechyd - Hybu llesiant meddyliol a chymdeithasol - Hybu ymddygiad iach - Cefnogi datblygiad system iechyd a gofal cynaliadwy sy'n canolbwyntio ar ataliad ac ymyrraeth gynnar - Darparu gwasanaethau iechyd cyhoeddus rhagorol i amddiffyn y cyhoedd a sicrhau'r deilliannau gorau posibl o ran iechyd y boblogaeth - Mynd i'r afael ag effeithiau newid hinsawdd ar iechyd cyhoeddus
Llywodraeth Cymru (2016) Cynllun Gweithredu Teithio Llesol i Gymru	Mae'r Ddeddf Teithio Llesol yn canolbwyntio ar gerdded a seiclo fel dull o deithio, h.y. ar gyfer teithiau pwrpasol. Nid oedd cerdded a seiclo er dibenion hamdden yn unig wedi'u cynnwys yn y Ddeddf. Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi cerdded a seiclo fel modd i hamddena a seiclo fel modd i chwarae, yn gryf. Bydd llawer o'r camau gweithredu sydd wedi'u cynnwys yn y Cynllun Gweithredu Teithio Llesol o fudd i gerdded a seiclo adloniadol neu gystadleuol lawn cymaint â theithiau llesol. Gweledigaeth y cynllun yw "i bobl yng Nghymru, mae arnom eisiau i gerdded a seiclo ddod yn ddewis ffordd o symud o gwmpas ar deithiau byrion".
Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017	Mae'r Bil yn nodi cyfres o gynigion ym meysydd blaenoriaeth polisi iechyd y cyhoedd. Mae'r Bil yn cadarnhau ymrwymiad Llywodraeth Cymru i arwain iechyd y cyhoedd a defnyddio deddfwriaeth fel ffordd o wella a diogelu iechyd pobl Cymru ymhellach. Mae'n rhan o agenda iechyd cyhoeddus cynhwysfawr ochr yn ochr â gwasanaethau, polisïau, rhaglenni ac ymgyrchoedd, yn ogystal â gwaith ar draws y llywodraeth i fynd i'r afael ag achosion afiechyd.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	Mae'r Bil yn ceisio gwneud gwahaniaeth cadarnhaol ac ymarferol mewn nifer o feysydd penodol, er budd grwpiau penodol yn ogystal â chymunedau cyfan. Mae'n cynnwys y cynigion gwreiddiol a ystyriwyd gan y Cynulliad blaenorol ond heb y darpariaethau sy'n cyfyngu ar y defnydd o ddyfeisiau mewnanadlu nicotin mewn rhai mannau cyhoeddus. Mae'r Bil hefyd yn elwa ar y ffaith ei fod eisoes wedi cael ei graffu'n drylwyr ac mae'n cynnwys y newidiadau a wnaed i'w wella yn ystod y cyfnodau diwygio gwreiddiol. Mae'r Bil yn cynnwys darpariaeth ar gyfer y canlynol: - Tybaco a chynhyrchion nicotin - Gweithdrefnau arbennig - Gwasanaethau fferyllol - Toiledau
Datganiad Ardal Canol De Cymru	Mae'r thema ar wella iechyd yn datgan: <i>Mae'r amgylchedd ffisegol sy'n ein hamgylchynu yn cael effaith ar ein hiechyd: yr aer rydym yn ei anadlu; ein mynediad at ddŵr glân; ein dewisiadau o ran yr hyn rydym yn ei fwyta ac yfed; faint o weithgarwch corfforol rydym yn ei wneud, a ble rydym yn dewis ei wneud. Mae Lesley Griffiths, Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig Llywodraeth Cymru, wedi dweud bod: "creu lleoedd yn llwyddiannus yn allweddol i greu mannau cynaliadwy lle gall pobl fyw bywydau egniol ac iach, a bod yn falch o ddweud o ble y maent yn dod." Mae creu mannau cynaliadwy yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru ac mae'r broses gynllunio yn rhoi cyfle i ni gyd ddilyn ffordd o fyw iachach. Fodd bynnag, er mwyn manteisio ar y cyfle hwnnw a gwireddu'r buddion posibl, mae'n rhaid i'n hiechyd ddod yn rhan ganolog o greu lleoedd.</i>
Local	
Cynllun Datblygu Lleol Amnewid Cyntaf CBSMT 2016-2031	Mae gweledigaeth ac amcanion y CDLI yn darparu cyd-destun trosfwaol ar gyfer y Cynllun sy'n dangos y modd y mae ystyriaethau economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol yn cael eu cydbwysu i gyflawni datblygiad cynaliadwy BSMT hyd at 2031. Y weledigaeth yw cryfhau safle Merthyr Tudful fel y ganolfan ranbarthol ar gyfer Blaenau'r Cymoedd ym Mhrifddinas-Ranbarth Caerdydd, annog lefel gynaliadwy o dwf yn y boblogaeth, bod yn fan i fod yn falch ohono, ac: - yn fan lle mae pobl yn dysgu ac yn datblygu sgiliau i gyflawni eu huchelgeisiau; - yn fan lle mae pobl yn byw, yn gweithio, yn cael bywyd diogel, iach a bodlon; ac - yn fan lle mae pobl yn ymweld, yn mwynhau ac yn dychwelyd iddo.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Datganiad Llesiant CBSMT 2023-2028	Fel rhan o'r ddyletswydd llesiant o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, mae'n ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi - Merthyr Tudful uchelgeisiol sy'n canolbwyntio ar ddysgu - byddwn yn atgyfnerthu sut rydym ni'n galluogi pobl i dyfu a - Merthyr Tudful lachach - byddwn yn grymuso pobl i fyw bywydau annibynnol ac urddasol - Merthyr Tudful Diogel a Ffyniannus - byddwn yn cefnogi'r modd mae ein heconomi yn gwella ac yn tyfu; gan sicrhau bod pobl - Merthyr Tudful Glân a Gwyrdd - byddwn yn cefnogi'r gwaith o greu amgylchedd glân a gwyrdd yn awr ac yn y dyfodol.

Tabl 0-3 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol - Yr Economi

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Cenedlaethol	
Cymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol 2040	Cymru'r Dyfodol – Y Cynllun Cenedlaethol 2040 yw fframwaith datblygu cenedlaethol Cymru ac mae'n gosod y cyfeiriad ar gyfer datblygu yng Nghymru hyd at 2040. Mae'n gynllun datblygu gyda strategaeth ar gyfer mynd i'r afael â blaenoriaethau cenedlaethol allweddol drwy'r system gynllunio, gan gynnwys cynnal a datblygu economi fywiog, cyflawni datgarboneiddio a gwytnwch hinsoddol, datblygu ecosystemau cryf a gwella iechyd a llesiant cymunedau.
Polisi Cynllunio Cymru, 2021 (Rhifyn 11)	Rhaid i bolisiâu, cynigion a phenderfyniadau cynllunio geisio hyrwyddo datblygiadau cynaliadwy a chefnogi llesiant pobl a chymunedau ledled Cymru. Dylai awdurdodau cynllunio sicrhau bod buddion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol yn cael eu hystyried wrth lunio penderfyniadau. Dylai ymgeiswyr ddarparu tystiolaeth eu bod wedi ystyried cyfleoedd rhesymol i gyflwyno buddion amgylcheddol a chymdeithasol fel rhan o'u cynlluniau.
Strategaeth Twf Diwydiannol y DU, 2017	Mae'r Strategaeth Ddiwydiannol yn nodi cynllun hirdymor i hybu cynhyrchiant a gallu pobl i ennill arian ledled y DU. Mae'n nodi'r modd y mae Llywodraeth y DU yn gweithio tuag at adeiladu Prydain sy'n addas ar gyfer y dyfodol – y modd y bydd yn helpu busnesau i greu swyddi sy'n talu'n well ym mhob rhan o'r DU gyda buddsoddiad yn sgiliau, diwydiannau a seilweithiau'r dyfodol.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	Mae'r Strategaeth yn cynnwys pum sylfaen: ■ Syniadau: yr economi mwyaf arloesol y byd ■ Pobl: swyddi da a mwy o allu i bawb ennill arian ■ Seilwaith: uwchraddiad mawr i seilwaith y DU ■ Amgylchedd busnes: y lle gorau i ddechrau a thyfu busnes ■ Lleoedd: cymunedau llewyrchus ar draws y DU Bydd Llywodraeth y DU yn defnyddio'r strategaeth hon i weithio gyda diwydiant, y byd academiaidd a chymdeithas sifil dros y blynyddoedd nesaf i adeiladu ar gryfderau'r DU, datgloi mwy o'i photensial, a chreu economi fwy cynhyrchiol sy'n gweithio i bawb ledled y DU.
Strategaeth Twf Glân, 2017	Mae'r Strategaeth hon yn nodi set gynhwysfawr o bolisïau a chynigion sy'n anelu at gyflymu "twf glân", h.y. tyfu'r economi a lleihau'r allyriadau. Mae gan y Strategaeth ddau brif amcan: 1. cyflawni ein hymrwymadau domestig ar y gost net isaf bosibl i drethdalwyr, defnyddwyr a busnesau'r DU; a 2. manteisio i'r eithaf o'r buddion cymdeithasol ac economaidd a ddaw i'r DU yn sgil y trawsnewid hwn. Er mwyn cyflawni'r amcanion hyn, bydd angen i'r DU feithrin technolegau, prosesau a systemau carbon-isel sydd mor rhad â phosibl.
Llywodraeth Cymru (2010) Adnewyddu'r Economi: Cyfeiriad Newydd	Mae dwy egwyddor bwysig yn sail i "Adnewyddu'r Economi: Cyfeiriad Newydd" - yr angen i gael y Llywodraeth gyfan i weithredu mewn perthynas â datblygiad economaidd, a'r pwysigrwydd o gael Llywodraeth y Cynulliad i weithredu'n glir trwy ddull mwy strategol a galluogol gan greu amgylchedd sy'n ennyn twf a budd i bob cwmni. Mae'r ddwy egwyddor hyn ar waith drwy ein pum blaenoriaeth, sef: ■ buddsoddi mewn seilwaith cynaliadwy o ansawdd; ■ gwneud Cymru'n lle mwy deniadol i wneud busnes; ■ ehangu a dyfnhau'r sylfaen sgiliau; ■ annog arloesedd; ■ targedu'r cymorth yr ydym yn ei gynnig i fusnesau.
Llywodraeth Cymru (2017) Ffyniant i Bawb: cynllun gweithredu economaidd	Diben y Cynllun Gweithredu ar yr Economi yw helpu i gyflawni Ffyniant i Bawb: y Strategaeth i Gymru. Mae ein Cynllun yn disgrifio gweledigaeth ar gyfer twf cynhwysol, wedi'i adeiladu ar seiliau cadarn, diwydiannau cryf y dyfodol a rhanbarthau cynhyrchiol. Mae'r Cynllun yn hyrwyddo dau nod sef sicrhau twf yn yr economi a lleihau anghydraddoldeb. Mae'n nodi sawl cynnig uchelgeisiol sy'n ymrwymo'r Llywodraeth i newid cyfeiriad ei pholisïau mewn amryw faes allweddol at un diben cyffredin, sef gweithio gyda busnesau ac eraill i wella cydnerthedd a pharatoi economi Cymru at y dyfodol.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Llywodraeth Cymru (2021) Dyfodol Gweithgynhyrchu i Gymru: fframwaith	Fel sail i'r Cynllun, byddwn yn gweithio i sicrhau tri deilliant: Economi ffyniannus sy'n canolbwyntio drwy'r amser ar fod yn gydnherth ac ar allu newid. Rhaid cryfhau sylfeini'r economi trwy greu sylfaen amrywiol ond cydgysylltiedig o gwmnïau sy'n edrych tuag allan, yn arloesi, yn gynhyrchol ac yn cyflogi gweithlu â'r sgiliau addas ar gyfer byd sy'n newid. Economi werdd y bydd gofyn iddi fod yn gylchol iawn, lle mae adnoddau yn cael eu cadw o fewn yr economi, gan ychwanegu at werth yr economi a chan osgoi gwastraff. Mae'r math hwn o economi yn annatod i gymdeithas carbon-isel, felly mae angen i ni fuddsoddi mewn seilwaith carbon-isel all wrthsefyll effeithiau hinsawdd sy'n newid, prosiectau ynni adnewyddadwy, meddwl/dylunio ar lefel system gyfan a chartrefi cynaliadwy. Economi gyfartal sy'n golygu buddsoddi ym mhotensial cynhyrchol pawb mewn cymunedau. Mae angen i ni feithrin uchelgais, annog dysgu am oes, deall ymddygiadau ac agweddau yn well a chefnogi pobl i wneud y gorau o'u potensial. Bydd ein dull rhanbarthol o weithio yn cefnogi dosbarthiad teg o gyfleoedd a byddwn yn parhau i fynnu a hyrwyddo gwaith teg.
Lleol	
Cynllun Datblygu Lleol Amnewid Cyntaf CBSMT 2016-2031	Mae gweledigaeth ac amcanion y CDLI yn darparu cyd-destun trosfwaol ar gyfer y Cynllun sy'n dangos y modd y mae ystyriaethau economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol yn cael eu cydbwysu i gyflawni datblygiad cynaliadwy BSMT hyd at 2031. Y weledigaeth yw cryfhau safle Merthyr Tudful fel y ganolfan ranbarthol ar gyfer Blaenau'r Cymoedd ym Mhrifddinas-Ranbarth Caerdydd, annog lefel gynaliadwy o dwf yn y boblogaeth, bod yn fan i fod yn falch ohono, ac: - yn fan lle mae pobl yn dysgu ac yn datblygu sgiliau i gyflawni eu huchelgeisiau; - yn fan lle mae pobl yn byw, yn gweithio, yn cael bywyd diogel, iach a bodlon; ac - yn fan lle mae pobl yn ymweld, yn mwynhau ac yn dychwelyd iddo.
Gweledigaeth Economaidd CBSMT 2021-2035	Mae'r adroddiad yn nodi'r weledigaeth economaidd ar gyfer Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful am y 15 mlynedd nesaf. Y Weledigaeth Economaidd yw "Creu amgylchedd sy'n cefnogi twf ein busnesau ac yn denu busnesau newydd i fuddsoddi; arfogi ein holl bobl â'r sgiliau a'r wybodaeth i gael swydd neu ddechrau busnes; cefnogi ein sefydliadau cymunedol i ffynnu; a denu mwy o ymwelwyr i fwynhau ein Bwrdeistref hynod." Dyma'r Uchelgeisiau Craidd ar gyfer yr economi leol: Creu Amrywiaeth Economaidd: cynyddu gwytnwch ar gyfer heriau'r dyfodol drwy gynorthwyo i greu'r math cywir o fusnesau sydd yn cael eu cynorthwyo gan y math cywir o seilwaith busnes. Sefydlu "Cyrchfan Merthyr": blaenoriaethu twf ein heconomi i ymwelwyr drwy adeiladu ar y cyfle unigryw y gall ein darpariaeth awyr agored ei chynnig, ein tirwedd naturiol anhygoel a'n diwylliant a'n treftadaeth sy'n adnabyddus yn fyd eang.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	▪ Addysg a Hyfforddiant: rhoi'r sgiliau angenrheidiol i'n cymuned allu ffynnu yn economi'r dyfodol, a rhoi'r hyder i fusnesau a ▪ Tai Modern a Lleoedd Gwych: darparu tai sy'n effeithlon o ran ynni ac yn sicrhau fod gan bawb le diogel i alw'n gartref; creu ▪ Trawsfurfio Cysylltiadau: cryfhau'r seilwaith digidol a ffisegol er mwyn denu buddsoddwyr, darparu platfform i fusnesau ▪ Gwasanaethau Cyhoeddus a Chymunedol: bod yn flaengar a dyfeisgar yn y modd yr ydym yn darparu ac yn rheoli asedau ▪ Adnoddau Naturiol ac Economi Carbon-isel: diogelu a gwella ein hadnoddau naturiol, er budd cenedlaethau'r presennol

Tabl 0-1 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol – Bioamrywiaeth

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Rhyngwladol	
Confensiwn Bern ar Gadwraeth Bywyd Gwyllt a Chynefinoedd Naturiol Ewropeaidd (1979)	Mae gan y Confensiwn dri phrif nod ac fe'u rhestrir yn Erthygl 1: ▪ Gwarchod fflora a ffawna gwyllt a'u cynefinoedd naturiol; ▪ Hyrwyddo cydweithrediad rhwng gwladwriaethau; a ▪ Rhoi sylw arbennig i rywogaethau (gan gynnwys rhai mudol) sydd mewn perygl ac yn agored i niwed.
Cadwraeth Cynefinoedd Naturiol a Ffawna a Fflora Gwyllt (y Gyfarwyddeb Cynefinoedd) (1992)	Nodi Rhwydwaith Ewropeaidd o Safleoedd o Bwysigrwydd Cymunedol (SCIs) i'w dynodi'n Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (SACs). Byddai angen i SA adrodd ar unrhyw effeithiau posibl ar SACs a dylai pob cynllun datblygu anelu at osgoi unrhyw effeithiau andwyol arnynt.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
UE (2011) Strategaeth Fioamrywiaeth yr UE hyd at 2020 – tuag at ei gweithredu	Y nod yw atal gwasanaethau bioamrywiaeth ac ecosystem rhag cael eu colli yn yr UE erbyn 2020. Mae'r strategaeth yn darparu fframwaith ar gyfer gweithredu dros y degawd nesaf ac yn cwmpasu'r meysydd allweddol a ganlyn: ■ gwarchod ac adfer natur; ■ cynnal a gwella ecosystemau a'u gwasanaethau; ■ sicrhau cynaliadwyedd amaethyddiaeth, coedwigaeth a physgodfeydd; ■ brwydro yn erbyn rhywogaethau goresgynnol estron; a ■ mynd i'r afael â'r argyfwng bioamrywiaeth byd-eang.
UE (2013) 7 ^{fed} Rhaglen Gweithredu Amgylcheddol (EAP) hyd at 2020	Roedd y 7^{fed} EAP yn llywio polisi amgylcheddol yr UE hyd at 2020 ac yn gosod uchelgeisiau ar gyfer 2050. Gosododd y Rhaglen y canlynol fel un o'i phrif amcanion sef "diogelu, cadw a gwella cyfalaf naturiol yr Undeb." Roedd y 7^{fed} EAP yn adlewyrchu ymrwymiad yr UE i warchod bioamrywiaeth a'r gwasanaethau ecosystem y mae'n eu darparu, gan wneud hynny am ei werth cynhenid a'i gyfraniad at lesiant economaidd. Mae'r Rhaglen yn amlygu'r gobaith y bydd integreiddio gwerth y gwasanaethau ecosystem wrth gyfrifo ac adrodd yn eu cylch ar draws yr Undeb a'i aelod-wladwriaethau erbyn 2020, yn arwain at reoli cyfalaf naturiol yn well.
Cynllun Strategol y Confensiwn ar Amrywiaeth Fiolegol (CBD) ar gyfer Bioamrywiaeth 2011-2020	Mae'r Cynllun hwn yn darparu fframwaith trosfwaol ar gyfer bioamrywiaeth, ac yn cynnwys pob confensiwn sy'n ymwneud â bioamrywiaeth, system gyfan y Cenhedloedd Unedig, a'r holl bartneriaid eraill sy'n ymwneud â rheoli a datblygu polisi yn y maes. Mae gan y Cynllun bum nod strategol gan gynnwys 20 o dargedau Aichi: ■ Nod Strategol A: Mynd i'r afael â'r achosion wrth wraidd colli bioamrywiaeth trwy ei phrif-ffrydio ar draws y Llywodraeth a chymdeithas. ■ Nod Strategol B: Lleihau'r pwysau uniongyrchol ar fioamrywiaeth a hyrwyddo defnydd cynaliadwy. ■ Nod Strategol C: Gwella statws bioamrywiaeth trwy ddiogelu ecosystemau, rhywogaethau, ac amrywiaethau genetig. ■ Nod Strategol D: Gwella'r buddion y mae bioamrywiaeth a gwasanaethau ecosystem yn eu cynnig i bawb. ■ Nod Strategol E: Gwella gweithrediad trwy gynllunio cyfranogol, rheoli gwybodaeth a meithrin gallu.
Confensiwn Ramsar ar Gadwraeth Gwlyptiroedd o Bwys Rhyngwladol (1971)	Mae Confensiwn Ramsar yn ymdrin â phob agwedd ar gadwraeth gwlyptir. Dyma dri phrif biler ei weithgareddau: ■ dynodi gwlyptiroedd o bwysigrwydd rhyngwladol yn Safleoedd Ramsar; ■ hyrwyddo defnydd doeth o'r holl wlyptiroedd yn nhiriogaeth pob gwlad; ac ■ annog cydweithrediad rhyngwladol â gwledydd eraill i hybu'r defnydd doeth o wlyptiroedd a'u hadnoddau.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Fframwaith Bioamrywiaeth Fyd-eang Kunming-Montreal (GBF)	Mae'r 15^{fed} Cynhadledd ar gyfer Partïon i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Amrywiaeth Fiolegol wedi mabwysiadu "Fframwaith Bioamrywiaeth Fyd-eang Kunming-Montreal" (GBF) sy'n cynnwys 4 nod a 23 targed i'w cyflawni erbyn 2030. Bydd gweithredu Fframwaith Bioamrywiaeth Fyd-eang Kunming-Montreal yn cael ei lywio a'i gefnogi trwy becyn cynhwysfawr o benderfyniadau a fabwysiadwyd hefyd yn COP 15. Mae'r pecyn hwn yn cynnwys fframwaith monitro ar gyfer y GBF, mecanwaith gwell ar gyfer cynllunio, monitro, adrodd ac adolygu gweithrediadau, yr adnoddau ariannol angenrheidiol ar gyfer gweithredu, fframweithiau strategol ar gyfer datblygu gallu a chydweithrediad technegol a gwyddonol, yn ogystal â chytundeb ar wybodaeth ynghylch dilyniant digidol yr adnoddau genetig. Wrth fabwysiadu Fframwaith Bioamrywiaeth Fyd-eang Kunming-Montreal, ymrwymodd pob Parti i osod targedau cenedlaethol i'w gweithredu, ac fe wahoddwyd yr holl "actorion" eraill i ddatblygu a chyfathrebu eu hymrwymadau eu hunain. Yng nghyfarfod nesaf Cynhadledd y Partïon yn 2024 yn Nhwrçi, bydd y byd yn cymryd stoc o'r targedau a'r ymrwymadau a osodwyd.
UNEP ac ELD, "State of Finance for Nature", 2022	seiliedig ar natur (NbS) fel y gallant fynd i'r afael â heriau byd-eang sy'n ymwneud â cholli bioamrywiaeth, diraddio tir a newid yn lai na 1.5C a chyflawni niwtraliaeth o ran diraddio tir erbyn 2030, mae'n rhaid i'r llif cyllid cyfredol ar gyfer NbS ddyblu ar fyrder
Cenedlaethol	
Deddf yr Amgylchedd (2021) (dim ond rhai adrannau sy'n ymwneud â Chymru)	
Llywodraeth EM, Cynllun Amgylcheddol 25 Mlynedd, 2018	Mae'r Cynllun Amgylcheddol 25 Mlynedd yn amlinellu uchelgais Llywodraeth y DU i adael ein hamgylchedd mewn cyflwr gwell nag y daethom o hyd iddo, a'r camau y bwriedir eu cymryd i gyflawni'r uchelgais hwnnw.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	Mae'r Cynllun yn cynnwys deg targed allweddol ac mae dau ohonynt yn canolbwyntio ar fioamrywiaeth. <u>Planhigion a bywyd gwyllt ffyniannus:</u> - Adfer 75% o'r filiwn hectar sy'n warchodfa i safleoedd daearol a dŵr croyw i gyflwr ffafriol, gan sicrhau ei werth hirdymor i fywyd gwyllt. - Creu neu adfer 500,000 hectar o gynefinoedd sy'n gyforiog o fywyd gwyllt y tu allan i'r rhwydwaith o safleoedd gwarchodedig, gan ganolbwyntio ar y prif gynefinoedd fel rhan o gyfres ehangach o newidiadau rheoli tir sy'n darparu buddion helaeth. - Cymryd camau i adennill rhywogaethau o anifeiliaid, planhigion a ffyngau sydd dan fygythiad, sy'n eiconig neu'n bwysig yn economaidd, a lle bo'n bosibl atal difodiant a achosir gan ddyn neu golli rhywogaethau sydd dan fygythiad yn Lloegr a'r Tiriogaethau Tramor; - Cynyddu coetir yn Lloegr yn unol â'n dyhead o orchudd 12% erbyn 2060: byddai hyn yn golygu plannu 180,000 hectar erbyn diwedd 2042. <u>Gwella bioddiogeledd:</u> - Rheoli a lleihau effaith y clefydau sy'n effeithio ar blanhigion ac anifeiliaid ar hyn o bryd, lleihau'r risg o rai newydd, a mynd i'r afael â rhywogaethau estron goresgynnol; - Cyrraedd y nodau manwl a gaiff eu nodi yng Nghynllun Cadernid Iechyd Coed 2018; - Sicrhau amddiffyniad bioddiogeledd cryf ar ein ffiniau, gan fanteisio ar y cyfleoedd y mae gadael yr UE yn eu darparu; a - Gweithio gyda diwydiant i leihau effaith afiechydon endemig.
Llywodraeth EM, Cynllun Gwella Amgylcheddol 2023	Mae'r Cynllun Amgylcheddol 25 Mlynedd yn nodi'r uchelgais i adnewyddu'r cynllun bob pum mlynedd, sef ymrwymiad a ddaeth i rym yn Neddf yr Amgylchedd 2021. Mae'r ddogfen hon yn parhau i ddefnyddio'r deg nod a restrir yn y Cynllun Amgylcheddol 25 Mlynedd; fodd bynnag, "Planhigion a Bywyd Gwyllt Llewyrchus" yw'r nod uchaf erbyn hyn. Mae'n amlinellu'r cynnydd a wnaed hyd yma a'r ffordd y mae Defra'n bwriadu cyflawni fframwaith a gweledigaeth y Cynllun Amgylcheddol 25 Mlynedd.
Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad (fel y'i diwygiwyd 1981)	Mae Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 yn cydgrynhoi ac yn diwygio'r ddeddfwriaeth genedlaethol bresennol i weithredu'r Confensiwn ar Gadwraeth Bywyd Gwyllt a Chynefinoedd Naturiol Ewropeaidd (Confensiwn Bern) a Chyfarwyddeb y Cyngor 79/409/EEC ar gadwraeth adar gwyllt (Cyfarwyddeb Adar) ym Mhrydain Fawr (DS Mae Cyfarwyddeb y Cyngor 79/409/EEC bellach wedi'i disodli gan Gyfarwyddeb 2009/147/EC Senedd Ewrop a Chyfarwyddeb y Cyngor dyddiedig 30 Tachwedd 2009 ar gadwraeth adar gwyllt (fersiwn codeiddiedig). Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer hysbysu a chadarnhau Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) a diogelu bywyd gwyllt.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Rheoliadau Difrod Amgylcheddol (Atal ac Adfer) (Cymru) 2009	Mae'r Rheoliadau'n gosod rhwymedigaethau ar lawer o fusnesau i atal, neu unioni, unrhyw ddifrod amgylcheddol y maent yn gyfrifol amdano. Maent yn seiliedig ar "Egwyddor y Llygrwr sy'n Talu", felly caiff y gwaith o atal ac unioni difrod amgylcheddol ei gyflawni gan y rhai sy'n gyfrifol amdano gan arbed y gost i'r trethdalwr. Mae'r Rheoliadau'n mynnu ymateb i'r achosion mwyaf arwyddocaol o ddifrod amgylcheddol, gan gwmpasu mathau penodol o: - ddifrod i rywogaethau a chynefinoedd; - difrod i ddŵr; neu - risgiau i iechyd pobl yn sgil halogi tir.
Fframwaith Bioamrywiaeth Cymru (2010)	Mae'r Cynllun Adfer Natur yn rhoi natur wrth galon y broses o wneud penderfyniadau, trwy gynyddu gwytnwch systemau naturiol (ecosystemau), a thrwy gymryd camau penodol ar gyfer cynefinoedd a rhywogaethau. Mae'n nodi'r modd y bydd Cymru'n cyflawni ymrwymïadau Strategaeth Fioamrywiaeth yr UE a Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Amrywiaeth Fiolegol i atal y dirywiad mewn bioamrywiaeth erbyn 2020 ac yna gwrthdroi'r dirywiad hwnnw. Mae'r Cynllun yn adeiladu ar fframwaith deddfwriaethol newydd arloesol: Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), sy'n edrych ar effeithiau hirdymor penderfyniadau ac yn gweithio i gyflawni'r Saith Nod Llesiant, gan gynnwys cynyddu gwytnwch ecosystemau, tra bydd Bil yr Amgylchedd (Cymru) yn ymgorffori egwyddorion Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Amrywiaeth Fiolegol yn y gyfraith trwy fabwysiadu dull o reoli adnoddau naturiol sy'n seiliedig ar ecosystemau.
Deddf yr Amgylchedd (Cymru) (2016)	Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) yn darparu fframwaith ailadroddol sy'n sicrhau y bydd rheoli adnoddau naturiol mewn modd cynaliadwy yn ystyriaeth graidd wrth wneud penderfyniadau. Daeth y Ddeddf â dyletswydd newydd i ddisodli'r ddyletswydd bioamrywiaeth bresennol (yn Neddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006) a fynnai fod awdurdodau cyhoeddus yn rhoi sylw i warchod bioamrywiaeth. Mae'r ddyletswydd Adran 6 newydd yn mynd â hyn gam ymhellach, gan fynnu bod pob awdurdod cyhoeddus, wrth gyflawni eu swyddogaethau yng Nghymru, yn ceisio "cynnal a gwella bioamrywiaeth" wrth weithredu'u swyddogaethau priodol. Trwy wneud hynny, mae'n rhaid i awdurdodau cyhoeddus hefyd geisio "hyrwyddo cadernid ecosystemau". Mae Adran 7 yn mynnu bod rhestrau bioamrywiaeth yn cael eu cynhyrchu. Mae'r rhestrau hyn yn cynnwys mathau o rywogaethau sydd o'r "Pwys Pennaf" i gynnal a gwella bioamrywiaeth yng Nghymru.
Polisi Cynllunio Cymru, 2021 (Rhifyn 11)	Rhaid i bolisiau, cynigion a phenderfyniadau cynllunio geisio hyrwyddo datblygiadau cynaliadwy a chefnogi llesiant pobl a chymunedau ledled Cymru. Dylai awdurdodau cynllunio sicrhau bod buddion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	diwylliannol yn cael eu hystyried wrth lunio penderfyniadau. Dylai ymgeiswyr ddarparu tystiolaeth eu bod wedi ystyried cyfleoedd rhesymol i gyflwyno buddion amgylcheddol a chymdeithasol fel rhan o'u cynlluniau. Fel y nodwyd yn Adran 6.2, dylai awdurdodau cynllunio fabwysiadu dull strategol a rhagweithiol o ymdrin â seilwaith gwyrdd a bioamrywiaeth drwy gynhyrchu rhestrau a mapiau diweddar o'r seilwaith gwyrdd presennol ac asedau a rhwydweithiau ecolegol.
Datganiad Ardal Canol De Cymru	Mae'r thema "Adeiladu Ecosystemau Gwydn" yn datgan: <i>"Mae angen i ni ddeall gwerth yr hyn sydd gennym a'i ddiogelu. Mae ein hecosystemau o dan fygythiad ar sawl ffrynt: dulliau amhriodol o reoli tir, llygredd, datblygu anghynaliadwy, rhywogaethau estron goresgynnol a newid hinsawdd."</i> <i>"Yng Nghanol De Cymru, gan weithio gyda'n partneriaid, rydym bellach yn deall ble i ganolbwyntio ein hymdrechion er mwyn meithrin gwytnwch o fewn ecosystemau, gan eu gwneud yn fwy gwydn, gwerthfawr a buddiol i'n cymunedau. Fe wnaethom ddatblygu Proffiliau Ecosystem er mwyn ehangu ein dealltwriaeth o ecosystemau eu hunain, a'r gwasanaethau maent yn eu darparu ar gyfer llesiant."</i> Dyma'r saith ecosystem allweddol yng Nghanol De Cymru: • Arfordirol • Dŵr croyw • Glaswelltiroedd • Mawndiroedd • Y Cymoedd • Trefol • Coetiroedd
Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol (SoNaRR) ar gyfer Cymru 2020	Mae SoNaRR yn asesu sut y caiff adnoddau naturiol eu rheoli'n gynaliadwy yng Nghymru, ac mae'n cyflwyno amrywiaeth o gyfleoedd ar gyfer gweithredu. Mae'r adran Pontydd i'r Dyfodol yn cynnig ymagwedd drawsnewidiol ar gyfer sut gall Cymru gau'r bwch rhwng ble rydyn ni nawr a ble mae angen i ni fod i wireddu dyfodol cynaliadwy. Mae SoNaRR yn asesu Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy (neu SMNR, Sustainable Management of Natural Resources) yn erbyn pedwar nod hirdymor SMNR. Mae'r rhain fel a ganlyn: diogelu a chyfoethogi stociau adnoddau naturiol, ecosystemau gwydn, lleoedd iach ar gyfer pobl, ac economi atgynhyrchiol.
Lleol	

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Cynllun Gweithredu Adfer Natur Merthyr Tudful (2019-2024)	Cyflwynodd Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 (adran 6, isadran 1) ddyletswydd bioamrywiaeth a chydnerthedd ehangach (y ddyletswydd a6) ar gyfer awdurdodau cyhoeddus wrth gyflawni swyddogaethau sy'n berthnasol i Gymru. Mae'r CGANMT yn nodi'r mesurau a gymerwyd gan CBSMT i gydymffurfio â dyletswydd a6. Dyma Ddatganiad Lefel-uchel y CGANMT: "Trwy gydol ein gweithrediadau byddwn (lle bo'n bosibl) yn ceisio cynnal a gwella amrywiaeth ein hamgylchedd naturiol fel ei fod yn wydn ac yn cefnogi iechyd a llesiant cymdeithasol ac economaidd y cymunedau lleol, er mwynhad a'i werth cynhenid ei hun."
Cynllun Gweithredu Adfer Natur Bannau Brycheiniog (2019-2024)	Prif fwiad y Cynllun Gweithredu Adfer Natur (CGAN) yw llywio gwaith Partneriaeth Natur Leol Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, sef cydweithrediad newydd ar gyfer pawb sydd am gyfrannu. Uchelgais graidd y Cynllun hwn yw: <i>"Helpu i wrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth trwy ganolbwyntio ar ddatblygu rhwydweithiau ecolegol gwydn (mewn geiriau eraill: rhwydweithiau ar gyfer adfer natur) sydd yn fwy amrywiol, yn fwy o ran maint, yn well o ran eu cyflwr ecolegol ac yn fwy cydgysylltiedig."</i>

Tabl 0-2 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol - Tirwedd a Threflun

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Rhyngwladol	
Confensiwn Tirweddau Ewropeaidd 2000 (Daeth yn gyfrwymol ym mis Mawrth 2007)	Mae Confensiwn Tirwedd Cyngor Ewrop yn hyrwyddo'r dasg o warchod, rheoli a chynllunio tirweddau ac yn trefnu cydweithrediad rhyngwladol ar faterion yn ymwneud â thirwedd. Mae mesurau penodol yn cynnwys: ■ codi ymwybyddiaeth ynghylch gwerth tirweddau ymhlith pob sector o gymdeithas ynghyd â rôl cymdeithas wrth eu llunio; ■ hyrwyddo hyfforddiant ac addysg am dirweddau ymhlith arbenigwyr yn y maes, proffesiynau cysylltiedig eraill ac o fewn cyrsiau ysgol a phrifysgol; ■ adnabod ac asesu tirweddau; ■ dadansoddi newid o ran y dirwedd, gyda chyfranogiad gweithredol y rhanddeiliaid; ■ gosod amcanion ar gyfer ansawdd tirwedd, gyda'r cyhoedd yn cymryd rhan yn y broses; a

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	gweithredu polisiau tirwedd trwy sefydlu cynlluniau a rhaglenni ymarferol.
Cenedlaethol	
Polisi Cynllunio Cymru, 2021 (Rhifyn 11)	Rhaid i bolisiau, cynigion a phenderfyniadau cynllunio geisio hyrwyddo datblygiadau cynaliadwy a chefnogi llesiant pobl a chymunedau ledled Cymru. Dylai awdurdodau cynllunio sicrhau bod buddion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol yn cael eu hystyried wrth lunio penderfyniadau. Dylai ymgeiswyr ddarparu tystiolaeth eu bod wedi ystyried cyfleoedd rhesymol i gyflwyno buddion amgylcheddol a chymdeithasol fel rhan o'u cynlluniau. Dylai awdurdodau cynllunio ddarparu ar gyfer cadwraeth a, lle bo'n briodol, gwella tirweddau lleol. Mae Polisi Cynllunio Cymru yn argymhell defnyddio asesiadau LANDMAP i lywio penderfyniadau sy'n ymwneud â rheoli datblygiadau, asesu cymeriad tirweddau, astudio tirweddau o ran dyluniad a sensitifrwydd.
Gwerthfawr a Chydnherth: Blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol	Mae'r datganiad hwn yn nodi pedwar amcan ar gyfer yr Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol a Pharciau Cenedlaethol yng Nghymru. - Yn gyntaf, eu bod yn Lleodd Gwerthfawr sy'n denu mwy na'r cynulleidfaoedd traddodiadol ac sy'n argyhoeddi croestoriad mwy amrywiol o gymdeithas Cymru i deimlo bod ganddyn nhw ran yn y tirweddau cenedlaethol hyn. - Yn ail, bod ynddyn nhw Amgylcheddau Cydnherth sy'n cyfoethogi gwerth natur ac yn gwyrddo'i'r dirywiad mewn bioamrywiaeth. Mae hyn yn bwysig ynddo'i hun ac o ran sicrhau manteision hirdymor i gymdeithas. Rhaid i'r ardaloedd hyn fod yn esiamplau ar gyfer rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy, gyda'r Awdurdodau a'r partneriaethau'n arwain gweithgareddau sy'n rhoi stop ar y dirywiad mewn bioamrywiaeth. - Yn drydydd, eu bod yn cynnal Cymunedau Cydnherth. Mae'r berthynas rhwng pobl a'r amgylchedd wedi ffurfio'r tirweddau hyn a'u cymunedau. Mae sicrhau cydnherthedd economaidd a chymdeithasol y cymunedau hyn yn rhan annatod o ddiben eu dynodi. - Yn olaf, rhaid i bartneriaethau'r AHNE ac Awdurdodau'r Parciau Cenedlaethol fabwysiadu Ffyrdd Cydnherth o Weithio gan ysgogi cydweithio i gael y buddiannau mwyaf a thaclo'r heriau a wynebir yn y tirweddau hyn.
Lleol	
Cynllun Datblygu Lleol Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2007-2022	Mae'r polisiau perthnasol yn cynnwys: SQ4 Tirwedd - Sicrhau y bydd pob datblygiad yn y dyfodol yn gwarchod ac yn gwella cymeriad hardd ac amrywiol y Dirwedd.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Strategaeth Mannau Agored CBSMT, 2016	Bydd y Strategaeth yn cael ei defnyddio i lywio a helpu i ddehongli polisiâu Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) y Cyngor sy'n ymwneud â darparu mannau agored mewn datblygiadau newydd a diogelu'r mannau agored presennol. Bydd hefyd yn cael ei ddefnyddio i lywio'r gwaith o reoli safleoedd y mannau agored, ac fel mecanwaith ar gyfer cyfeirio cyllid at safleoedd priodol lle gellir gwneud gwelliannau i nifer, ansawdd a hygyrchedd y mannau agored. Bydd y Strategaeth yn sicrhau bod dull cydgysylltiedig yn cael ei fabwysiadu i ddiwallu anghenion mannau agored CBSMT ac i ddiogelu a datblygu rhwydwaith o fannau agored yn y Fwrdeistref Sirol.
Ardaloedd Tirwedd Arbennig CBSMT, 2018	

Tabl 0-3 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol – Yr Amgylchedd Hanesyddol

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Rhyngwladol	
UNESCO, Confensiwn Treftadaeth y Byd, 1972	Lluniodd y Confensiwn hwn fframwaith ar gyfer canfod lleoliadau diwylliannol neu naturiol ac iddynt “werth cyffredinol eithriadol” a’u dynodi’n Safleoedd Treftadaeth y Byd.
Confensiwn Valetta, 1992	Amlinellodd y Confensiwn hwn fesurau diogelu ar gyfer asedau treftadaeth archeolegol, gan gynnwys datblygu a chynnal rhestr o safleoedd. Nod y confensiwn oedd gwarchod safleoedd ar gyfer astudiaeth yn y dyfodol, amlinellu’r gofynion i gofnodi “darganfyddiadau siawns”, yn ogystal â rheoli cloddiadau. Mae angen mewnbwn archeolegwyr arbenigol i lunio polisïau a phenderfyniadau cynllunio o dan y confensiwn hwn hefyd.
Confensiwn er Gwarchod Treftadaeth Bensaernïol Ewrop, Granada (1985)	Prif ddiben y Confensiwn oedd atgyfnerthu a hyrwyddo polisïau ar gyfer gwarchod a gwella treftadaeth Ewrop. Roedd yn cadarnhau’r angen am undod Ewropeaidd o ran cadwraeth treftadaeth ac fe’i cynlluniwyd i feithrin cydweithrediad ymarferol ymhlith y Partïon. Rhoddodd y Confensiwn ystyriaeth i eiddo oedd yn cynnwys yr elfennau parhaol canlynol a restrwyd yn Erthygl 1: henebion: pob adeilad a strwythur o ddiddordeb hanesyddol, archeolegol, artistig, gwyddonol, cymdeithasol neu dechnegol amlwg, gan gynnwys eu gosodiadau a’u ffitiadau; grwpiau o adeiladau: grwpiau homogenaidd o adeiladau trefol neu wledig sy’n amlwg oherwydd eu diddordeb hanesyddol, archeolegol, artistig, gwyddonol, cymdeithasol neu dechnegol, ac sy’n ddigon cydlynol i ffurfio unedau y gellir eu diffinio’n dopograffig; a safleoedd: gweithiau cyfun gan ddyn a natur, sef ardaloedd yr adeiledir yn rhannol arnynt ac sy’n ddigon nodedig a homogenaidd i’w diffinio’n dopograffig ac sydd o ddiddordeb hanesyddol, archeolegol, artistig, gwyddonol, cymdeithasol neu dechnegol amlwg.
Cenedlaethol	
Llywodraeth Cymru (2010) Gwerthfawrogi Amgylchedd Hanesyddol Cymru	Ym mis Chwefror 2010, comisiynwyd ECOTEC Research and Consulting Ltd gan y Bartneriaeth Gwerthfawrogi ein Hamgylchedd i wneud gwaith ymchwil er mwyn rhoi gwerth ar amgylchedd hanesyddol Cymru. Yn gyffredinol, mae’r astudiaeth yn helpu i hybu’r achos dros fuddsoddi yn amgylchedd hanesyddol Cymru drwy ddangos gwerth cyhoeddus asedau hanesyddol ledled y wlad a’r angen am ddarparu mynediad, buddsoddiad a chadwraeth ddigonol.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Deddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990, fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2016	
Deddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archeolegol 1979, fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2016	Lle ceir Henebion ar dir amaethyddol, mae'r Ddeddf ganlynol yn dylanwadu ar faint o reolaeth gyhoeddus sydd ar gael i sicrhau bod yr henebion cofrestredig yn cael eu diogelu. Mae Deddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archeolegol 1979, fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2016, yn darparu'r fframwaith cyfreithiol ar gyfer dynodi, gwarchod a rheoli henebion cofrestredig yng Nghymru. Mae Gweinidogion Cymru, drwy weithredu ar ran Gwasanaeth Amgylchedd Hanesyddol Llywodraeth Cymru (Cadw) yn casglu ac yn cynnal Cofrestr o henebion o bwysigrwydd cenedlaethol. Mae'n drosedd difrodi heneb gofrestredig neu ymgymryd â gwaith heb y caniatâd priodol. Mae Deddf 1979 hefyd yn rheoleiddio'r gwaith o gaffael neu warchod henebion hynafol gan Weinidogion Cymru neu awdurdodau lleol, yn ogystal â mynediad cyhoeddus at henebion o'r fath. Yn ychwanegol at ddiwygio agweddau ar Ddeddfau 1979 a 1990, mae Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2016, yn cynnwys nifer o ddarpariaethau annibynnol. Mae un yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i gasglu a chynnal rhestr statudol o enwau lleoedd hanesyddol yng Nghymru. Mae un arall yn ei gwneud hi'n ofynnol i Weinidogion Cymru gasglu a diweddarw cofnod o'r amgylchedd hanesyddol ar gyfer pob ardal awdurdod lleol yng Nghymru.
Polisi Cynllunio Cymru, 2021 (Rhifyn 11)	

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	diwylliannol yn cael eu hystyried wrth lunio penderfyniadau. Dylai ymgeiswyr ddarparu tystiolaeth eu bod wedi ystyried cyfleoedd rhesymol i gyflwyno buddion amgylcheddol a chymdeithasol fel rhan o'u cynlluniau. Rhaid i'r system gynllunio ystyried amcanion Llywodraeth Cymru i ddiogelu, cadw, hyrwyddo a gwella'r amgylchedd hanesyddol fel adnodd i hyrwyddo llesiant cyffredinol ar gyfer cenedlaethau heddiw ac yforyi.
Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023	Dyma'r ddeddfwriaeth gydgrynhoi gyntaf yn rhaglen bum-mllynedd ddechreuol Llywodraeth Cymru i wella hygyrchedd cyfraith Cymru. Mae'r darn hanesyddol hwn o ddeddfwriaeth yn darparu cyfraith gwbl ddwyieithog, drefnus a hygyrch ar gyfer diogelu a rheoli ein hamgylchedd hanesyddol unigryw yn effeithiol fel y gall barhau i gyfrannu at lesiant Cymru a'i phobl.
Cynllun Ymaddasu Sector yr Amgylchedd Hanesyddol a Newid Hinsawdd yng Nghymru (2020)	Mae Grŵp yr Amgylchedd Hanesyddol (HEG) wedi paratoi'r cynllun hwn mewn ymgais i godi ymwybyddiaeth o beryglon a chyfleoedd a ddaw i amgylchedd hanesyddol Cymru yn sgil y newid hinsawdd a'r angen i addasu. Yr amcan yw hyrwyddo cydweithrediad a gweithrediad ym mhob sector er mwyn: - cynyddu ein gwybodaeth a'n dealltwriaeth o'r bygythiadau a'r cyfleoedd a ddaw i'r amgylchedd hanesyddol yn sgil newidiadau i'r tywydd a'r hinsawdd yn y tymor byr, y tymor canolig a'r tymor hir; - cynyddu ein gallu trwy ddatblygu ymwybyddiaeth, sgiliau ac adnoddau i reoli effeithiau'r newid hinsawdd ar yr amgylchedd hanesyddol; - datblygu cydnerthedd yr amgylchedd hanesyddol drwy gymryd camau i addasu ac ymateb i'r peryglon, gwneud yr amgylchedd hanesyddol yn llai agored i niwed a sicrhau'r manteision mwyaf posibl.
Lleol	
Strategaeth Treftadaeth Adeiledig a Chynllun Gweithredu Merthyr Tudful (2008)	Ymgwymerwyd â'r Strategaeth gan y Stiwdio Gadwraeth fel comisiwn ar y cyd rhwng Adrannau Cynllunio ac Adfywio Merthyr Tudful er mwyn gwella'r ffordd y caiff ein "hasedau treftadaeth" eu rheoli. Mae'r Strategaeth yn asesu goroesiad yr asedau hyn ac yn datblygu cynllun gweithredu i fynd i'r afael â dynodiad, cyllid, polisi a rheolaeth. Rhestrir prif ddeilliannau'r Strategaeth Dreftadaeth isod: - yr angen i gynhyrchu cynllun rheoli ar gyfer tirweddau hanesyddol Merthyr Tudful a Gelligaer; - yr angen i ddynodi nifer o Ardaloedd Cadwraeth newydd; - yr angen i godi'r safon wrth asesu ceisiadau ar gyfer Adeiladau Rhestredig a chynyddu'r cyfrifoldeb ar berchnogion am gynnal a chadw Adeiladau Rhestredig; - yr angen i ail-arolygu Adeiladau Rhestredig Lleol yn y Fwrdeistref; - yr angen i sefydlu sylfaen bolisi gadarn i ddiogelu treftadaeth y Fwrdeistref;

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	- yr angen i godi arian i wella cofadeiliadau ac adeiladau; - yr angen i gynyddu cyfranogiad y gymuned mewn cadwraeth a threftadaeth; ac yn olaf - yr angen i wneud cadwraeth yn rhan annatod o adfywiad economaidd.
Cynllun Datblygu Lleol Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2007- 2022	Dyma rai polisiâu perthnasol: - Polisi 15 Adeiladau Rhestredig - Polisi 16 Dymchwel Adeiladau Rhestredig - Polisi 17 Amgylchedd yr Adeiladau Rhestredig - Polisi 18 Gwarchod Adeiladau o Bwysigrwydd Lleol - Polisi 19 Datblygiadau sy'n effeithio ar Ardaloedd Cadwraeth - Polisi 20 Parciau a Gerddi Hanesyddol - Polisi 21 Tirweddau Hanesyddol - Polisi 22 Ardaloedd sy'n destun Gwerthusiad Archeolegol

Tabl 0-4 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol - Amgylchfyd Dŵr

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Rhyngwladol	
Cyfarwyddeb 2000/60/EC Senedd Ewrop a'r Cyngor dyddiedig 23 Hydref 2000 yn sefydlu fframwaith ar gyfer gweithredu gan y Gymuned ym maes polisi dŵr ("Y Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr")	Prif nodau'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr (WFD) yw: ■ atal dirywiad a gwella statws ecosystemau dyfrol, gan gynnwys dŵr daear; ■ hyrwyddo defnydd cynaliadwy o ddŵr; ■ lleihau llygredd; ■ cyfrannu at liniaru effeithiau llifogydd a sychder. Mae'r WFD yn gofyn am greu Cynlluniau Rheoli Basn Afon (RBMPs). Gosodir amcanion statudol ar gyfer dyfroedd yr Alban trwy Gynlluniau Rheoli Basn Afon. Mae'r amcanion hyn yn seiliedig ar asesiadau ecolegol a dyfarniadau economaidd. Mae'r cynlluniau'n ymdrin â phob math o gorff dŵr, e.e. afonydd, llynnoedd, aberoedd, dyfroedd arfordirol a dŵr daear.
Cyfarwyddeb 2007/60/EC Senedd Ewrop a'r Cyngor dyddiedig 23 Hydref 2007 ar asesu a rheoli peryglon llifogydd	Mae'r Gyfarwyddeb hon yn mynnu bod Aelod-wladwriaethau yn asesu a yw pob cwrs dŵr ac arfordir mewn perygl o lifogydd, yn mapio maint y llifogydd a'r asedau a'r bobl sydd mewn perygl yn yr ardaloedd hyn, ac yn cymryd mesurau digonol a chydgysylltiedig i leihau'r risg hwn o lifogydd.
Cyfarwyddeb 2006/118/EC Senedd Ewrop a'r Cyngor dyddiedig 12 Rhagfyr 2006 ar ddiogelu dŵr daear rhag llygredd a dirywiad	Mae'r Gyfarwyddeb hon yn sefydlu trefn sy'n gosod safonau ansawdd dŵr daear ac yn cyflwyno mesurau i atal neu gyfyngu ar lygryddion yn treiddio i ddŵr daear. Mae'r Gyfarwyddeb yn sefydlu meini prawf ansawdd sy'n ystyried nodweddion lleol ac yn darparu ar gyfer gwelliannau pellach yn seiliedig ar ddata'r gwaith monitro ac unrhyw wybodaeth wyddonol newydd a ddaw i'r fei.
Cenedlaethol	

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Deddf yr Amgylchedd (2021)	Mae Deddf yr Amgylchedd, a ddaeth i rym yn 2021, yn gweithredu fel fframwaith newydd y DU ar gyfer diogelu'r amgylchedd. Mae Deddf yr Amgylchedd yn caniatáu i'r DU ymgorffori amddiffyniad amgylcheddol gwell o fewn y gyfraith. Mae'n rhoi pwerau i'r Llywodraeth osod targedau rhwymol newydd, gan gynnwys rhai ar gyfer ansawdd aer, dŵr, bioamrywiaeth, a lleihau gwastraff. Dyma'r amcanion ar gyfer y targedau dan ystyriaeth: ■ lleihau llygredd o amaethyddiaeth, yn enwedig ffosforws a nitrad; ■ lleihau llygredd o ddŵr gwastraff, yn enwedig ffosforws a nitrad; ■ lleihau'r galw am ddŵr; ■ gwella ansawdd cynefinoedd ar dir ac ar safleoedd dŵr croyw ac arfordirol, a fynegir trwy gyflwr ein safleoedd gwarchodedig (SoDdGA); ■ gwella statws cyffredinol y poblogaethau o rywogaethau ar dir ac mewn dyfroedd croyw.
Rheoliadau Perygl Llifogydd (2009)	Crëwyd Rheoliadau Perygl Llifogydd 2009 i drosi Cyfarwyddeb Llifogydd yr UE (Cyfarwyddeb 2007/60/EC) yn gyfraith ddomestig yng Nghymru a Lloegr. Mae'r Gyfarwyddeb Llifogydd yn darparu fframwaith i asesu a rheoli peryglon llifogydd er mwyn lleihau canlyniadau andwyol i iechyd pobl, yr amgylchedd (gan gynnwys treftadaeth ddiwylliannol) a gweithgareddau economaidd.
Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr (2010)	Yn ôl Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010, mae'n ofynnol i Awdurdodau Rheoli Risg: ■ gydweithredu â'i gilydd; ■ gweithredu mewn modd sy'n gyson â Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru a'r strategaethau rheoli risg llifogydd lleol a ddatblygwyd gan Awdurdodau Llifogydd Lleol Arweiniol; ■ cyfnewid gwybodaeth. Mae gan Awdurdodau Rheoli Risg hyblygrwydd i ffurfio partneriaethau ac i weithredu ar ran ei gilydd.
Dŵr Cymru (2019) Cynllun Rheoli Adnoddau Dŵr Terfynol	Mae'r Cynllun yn edrych ymlaen dros y 30 mlynedd rhwng 2020 a 2050 er mwyn asesu unrhyw risgiau i allu Dŵr Cymru i gyflenwi digon o ddŵr ar gyfer gofynion ei gwsmeriaid, gan gymryd i ystyriaeth y ffactorau uchod. Mae'r Cynllun wedi pennu'r strategaeth "Digon o Ddŵr i Bawb" yng ngweledigaeth "Dŵr Cymru 2050"
LIC (2020) Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru	Mae Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 yn nodi sut y mae'n rhaid i Weinidogion Cymru ddatblygu, cynnal a chymhwyso Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol (FCERM) yng Nghymru. Mae'r Strategaeth hon yn nodi'r modd y mae Cymru'n bwriadu rheoli'r risgiau sy'n deillio o lifogydd ac erydu arfordirol ledled Cymru dros y 10 mlynedd nesaf, tra bydd yn cryfhau ac yn egluro'r rolau a'r cyfrifoldebau. Mae'n nodi'r polisïau a'r cyfeiriad ar

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	gyfer yr holl Awdurdodau sy'n Rheoli'r Risg o Lifogydd yng Nghymru, gyda mesurau'n egluro'r ffordd o gyflawni hyn. Gellid ystyried hwnnw fel ei chynllun gweithredu. Mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod FCERM yn faes blaenoriaeth, a nodir hyn drwy'r Strategaeth a thrwy ymrwymïadau ei Rhaglen Lywodraethu. Mae'r Strategaeth Genedlaethol yn nodi pum amcan trosfwaol ar gyfer rheoli'r perygl o lifogydd ac erydu arfordirol yng Nghymru: ▪ gwella ein dealltwriaeth o risg a'r ffordd rydym yn hysbysu am risg; ▪ paratoi ac adeiladu cydnherthedd; ▪ blaenoriaethu buddsoddiad mewn cymunedau sy'n wynebu'r perygl mwyaf; ▪ atal rhagor o bobl rhag dod i gysylltiad â risg; a ▪ darparu ymateb effeithiol a pharhaus i ddigwyddiadau.
Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) (Cymru) 2021	Cyflwynwyd Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) (Cymru) 2021 i leihau llygryddion amaeth rhag treiddio i'r amgylchedd drwy osod rheolau ar gyfer rhai arferion ffermio. Mae'r Rheoliadau hefyd yn gosod safonau ar gyfer gwneud silwair a storio elifiant silwair, ac ar gyfer systemau i storio slyri. Maent yn disodli'r Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd) (Silwair a Slyri) (Cymru) 2010, gan sefydlu arferion da gogyfer rheoli maethynnau a'u cyfuno mewn un set o reoliadau er mwyn lleihau cymhlethdod.
Rheoliadau'r Amgylchedd Dŵr (Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017	Mae Rheoliadau'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr (WFD) yn fecanwaith pwysig ar gyfer asesu a rheoli'r amgylchedd dŵr yn y DU. Mae'r Gyfarwyddeb yn anelu at "statws da" ar gyfer yr holl ddŵr daear a dŵr wyneb (afonydd, llynnoedd, dŵr trosiannol a dyfroedd arfordirol). O dan Reoliadau'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr, rhaid paratoi cynllun rheoli basn afon ar gyfer pob ardal basn afon. Mae'r cynllun yn cynnwys amcanion amgylcheddol a chrynodeb o raglenni'r mesurau sydd eu hangen i gyflawni'r amcanion hynny.
Cynlluniau Rheoli Perygl Llifogydd CNC	Mae'r Cynlluniau Rheoli Perygl Llifogydd (FRMPs) hyn yn nodi'r modd y byddwn yn rheoli risg llifogydd mewn ardaloedd allweddol ledled Cymru dros y chwe blynedd nesaf (2023 – 2029). Mae'r cynlluniau'n egluro'r blaenoriaethau a'r camau gweithredu yr ydym yn eu cynnig i reoli'r risg o lifogydd ar lefel genedlaethol a lleol. Maent hefyd yn ystyried y ffordd y mae angen inni addasu a lliniaru yn erbyn newid hinsawdd. Cynhyrchwyd Asesiadau Amgylcheddol Strategol (yr SEAs) hefyd fel rhan o'r broses hon ar sail genedlaethol a lleol.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd CNC: Lle Canol De Cymru	Mae adran Lle De Canol Cymru yn rhoi gwybodaeth am lefel y risg ar raddfa leol ac yn disgrifio'r hyn y mae CNC wedi'i gynllunio ar gyfer y cymunedau y maent yn pryderu fwyaf yn eu cylch. Mae'n nodi 14 blaenoriaeth: - Blaenoriaeth 1: Ymateb i'r argyfwng hinsawdd a natur drwy geisio arferion arloesol, hyrwyddo dulliau o ymaddasu a pharatoi ar gyfer newid yn y dyfodol. - Blaenoriaeth 2: Datblygu a darparu dulliau dalgylch i leihau llifogydd a chyfrannu at gydnerthedd ecosystemau, gan weithio gyda phartneriaid a rhanddeiliaid lle bo hynny'n bosibl ac yn briodol. - Blaenoriaeth 3: Gwella gallu cymunedau i wrthsefyll perygl llifogydd nawr ac yn y dyfodol. Gweithio i gefnogi cymunedau i ddod yn fwy ymwybodol a chymryd camau i liniaru eu perygl llifogydd eu hunain. - Blaenoriaeth 4: Ceisio a chymryd cyfleoedd i wella iechyd a llesiant cymunedau, bioamrywiaeth a'r amgylchedd, a'r buddion ehangach y maent yn eu darparu, i gefnogi ymateb CNC i'r Argyfwng Natur. - Blaenoriaeth 5: Cynyddu cydnerthedd asedau rheoli perygl llifogydd, i leihau effeithiau perygl llifogydd nawr ac yn y dyfodol. - Blaenoriaeth 6: Gwella effeithiolrwydd ein cynhyrchion a'n gwasanaethau allweddol, gan gynnwys ein gwasanaethau digidol, er mwyn darparu gwasanaethau gwell i'r cyhoedd. - Blaenoriaeth 7: Parhau i wella ein dealltwriaeth a'n dulliau cyfathrebu ynglŷn â pherygl llifogydd nawr ac at y dyfodol (gan gynnwys newid yn yr hinsawdd) fel bod penderfyniadau'n seiliedig ar y dystiolaeth a'r wybodaeth orau sydd ar gael. - Blaenoriaeth 8: Darparu ymateb effeithiol a pharhaus i ddigwyddiadau llifogydd, gan weithio ar y cyd ag awdurdodau rheoli risg a phartneriaid proffesiynol lle bo angen. - Blaenoriaeth 9: Gwella ein gwasanaeth rhybuddion llifogydd yn barhaus i alluogi pobl i gymryd camau effeithiol mewn ymateb i lifogydd. - Blaenoriaeth 10: Darparu cyngor cynllunio effeithiol ar beryglon a chanlyniadau llifogydd i leihau datblygu amhriodol mewn ardaloedd sydd mewn perygl o lifogydd. - Blaenoriaeth 11: Blaenoriaethu ein gwaith ar sail risg yn unol â Strategaeth Genedlaethol Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol Llywodraeth Cymru a datblygu ein sylfaen dystiolaeth i sicrhau buddsoddiad yn y dyfodol mewn rheoli perygl llifogydd. - Blaenoriaeth 12: Hyrwyddo, cefnogi a gweithredu atebion sy'n seiliedig ar natur lle bo'n briodol i leihau'r perygl o lifogydd ac effeithiau llifogydd a sicrhau buddion ehangach i'r ecosystem. - Blaenoriaeth 13: Ymgymryd â'n rôl oruchwylio strategol i ddeall pob ffynhonnell o berygl llifogydd ar sail genedlaethol er mwyn llywio buddsoddiad a sicrhau ein bod yn cynllunio gwaith yn y ffordd orau, gan gynnwys gyda phartneriaid eraill. - Blaenoriaeth 14: Sicrhau bod gennym weithlu Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol gyda'r galluedd a'r sgiliau sydd eu hangen i gyflawni ein blaenoriaethau ac ymateb i heriau'r dyfodol.
Deddf Dŵr 2014	Deddf Dŵr 2014 yw'r ddeddfwriaeth sy'n llywio'r gwaith o reoli ein hadnoddau dŵr. Crybwyllir y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr yn y ddogfen, ond mae a wnelo hyn yn fwy ag ansawdd dŵr yn hytrach nag adnoddau.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Lleol	
Cynllun Rheoli Dalgylch Cymoedd y De-ddwyrain	Mae'r Cynllun yn nodi ffyrdd o wella Dalgylch Cymoedd y De-ddwyrain sy'n cynnwys y canlynol: - Atal dirywiad mewn statws. Ni chaniateir i statws cyrff dŵr ddirywio o'r statws cyfredol. - Cyflawni'r amcanion ar gyfer ardaloedd gwarchodedig a chyflawni'r safonau a nodir gan y gyfarwydddeb berthnasol y cawsant eu dynodi oddi tani. Ar gyfer safleoedd Natura 2000 sy'n ddibynol ar ddŵr, y nod yw cyflawni amcanion cadwraeth. Mae sicrhau statws da erbyn 2021 yn garreg filltir tuag at wireddu'r amcan hwnnw. - Anelu at sicrhau statws cyffredinol da ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear. Gweithredu mesurau i sicrhau statws cyffredinol da lle maent yn dechnegol ymarferol heb fod yn anghymesur o ddrud.
Dalgylch Cyfle Taf ac Elái, 2021	Sefydlodd trydydd cylch y Cynllun Rheoli Basn Afon (RBMP) ddeg Dalgylch Cyfle ledled Cymru. Mae Dalgylchoedd Cyfle wedi'u cytuno fel y mecanwaith i gyflawni trydydd cylch y Cynlluniau Rheoli Basn Afon (RBMPs) (2021-2027). Ffocws y Dalgylchoedd Cyfle yw cynyddu buddion lluosog i gyrff dŵr, iechyd a llesiant, a'u darparu trwy weithio mewn partneriaeth. Mae Dalgylchoedd Cyfle yn fecanwaith i integreiddio RBMP â ffrydiau gwaith eraill ac i gyflawni blaenoriaethau'r Cynllun Adnoddau Naturiol, megis cynnig atebion sy'n seiliedig ar natur. Mae Datganiadau Ardal yn darparu cyfeiriad lleol pwysig i'r heriau a'r cyfleoedd lleol a nodwyd ar gyfer pob ardal. Mae Taf ac Elái yn un o'r Dalgylchoedd Cyfle hyn. Dyma'r meysydd allweddol ar gyfer Dalgylchoedd Cyfle Taf ac Elái: - Cydweithio - Cyflawni addasiadau corfforol - Trefoli - Adfer prosesau naturiol
Strategaeth Trwyddedu Tynnu Dŵr Cymoedd y De-ddwyrain, 2017	CNC yw'r corff rheoleiddiol sy'n gyfrifol am reoli adnoddau dŵr yng Nghymru. Mae angen i ni reoli anghenion dŵr yr amgylchedd, cymdeithas a'r economi, yn awr ac yn y dyfodol. Rydyn ni'n wynebu nifer o heriau fydd yn effeithio ar ein hadnoddau dŵr a'n ffyrdd o'u rheoli. Mae'r rhain yn cynnwys twf yn y boblogaeth, mwy o alw am ddŵr a newid yn yr hinsawdd. Mae'r Strategaeth Drwyddedu yn nodi sut y caiff adnoddau dŵr eu rheoli yn nalgylchoedd yr afonydd yng nghymoedd y de-ddwyrain. Mae'n rhoi gwybodaeth ynghylch lle mae'r dŵr ar gael ar gyfer ei dynnu ac yn rhoi syniad o ba mor ddibynadwy y bydd trwydded newydd i dynnu dŵr.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Cynllun Rheoli Basn Afon Hafren 2021-2027	Mae FRMP ardal basn afon Hafren yn gynllun a baratowyd ar y cyd gan Asiantaeth yr Amgylchedd a Chyfoeth Naturiol Cymru mewn partneriaeth â 5 LLFA. Mae'r FRMP yn cynnwys gwybodaeth sy'n ymwneud â "phrif afonydd" (afonydd a nentydd mwy o faint sydd wedi'u nodi ar ddogfen swyddogol a elwir y prif fap afonydd), y môr a chronfeydd dŵr ar gyfer yr holl ardal sy'n cynnwys basn yr afon. Asiantaeth yr Amgylchedd sy'n arwain y gwaith ar gyfer Afon Hafren. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn gweithio gydag Asiantaeth yr Amgylchedd a phartneriaid i sicrhau bod y trefniadau cydweithredol priodol ar waith ar gyfer cynllunio a rheoli'r dalgylch trawsffiniol ar gyfer ardal basn afon Hafren. Mae crynodeb o ran Cymru yng nghynllun rheoli basn afon Hafren yn disgrifio: - cyflwr presennol yr amgylchedd dŵr; - y pwysau sy'n effeithio ar yr amgylchedd dŵr; - yr amcanion amgylcheddol ar gyfer gwarchod a gwella'r dyfroedd; - y rhaglen o fesurau a chymau gweithredu y mae eu hangen i gyflawni'r amcanion; - y cynnydd oddi ar gynllun 2015.
Cynllun Datblygu Lleol Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2007-2022	Polisi 58 Systemau Draenio Cynaliadwy - Bydd yn ofynnol i bob cynnig ar gyfer datblygiad newydd roi ystyriaeth i gynnwys Systemau Draenio Cynaliadwy priodol. Lle y bo'n berthnasol, mae'n rhaid dangos bod y corff draenio perthnasol wedi cymeradwyo'r systemau draenio cynaliadwy a gynigir ar gyfer y datblygiad, yn ogystal â'r gweithdrefnau ar gyfer eu mabwysiadu a'u cynnal a'u cadw. Bydd hyn yn gysylltiedig ag amod a/neu drefniant adran 106 lle y bo'r angen.

Tabl 0-5 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol - Ansawdd Aer a Nwyon Tŷ Gwydr

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Rhyngwladol	
Protocol Kyoto i Gonfensiwn Fframwaith y Cenhedloedd Unedig ar Newid Hinsawdd (1992) Diwygiad Doha i Brotocol Kyoto (2012)	Mae'r gwledydd datblygedig yn ymrwymo i leihad o 5% fan lleiaf yn eu hallyriadau cyfunol o chwe nwy tŷ gwydr allweddol. Rhaid cyrraedd targed yr allyriadau ar gyfer pob gwlad erbyn y cyfnod 2008-2012. Gwelodd Gwelliant Doha y partïon yn ymrwymo i leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr fel eu bod o leiaf 18% yn is na lefelau 1990 yn y cyfnod wyth mlynedd rhwng 2013 a 2020.
Cytundeb Paris, 2015	Ei nod yw cyfyngu'r cynhesu byd-eang i lai na 2°C uwchlaw lefelau cyn-ddiwydiannol. Fodd bynnag, nod y gwledydd yw cyfyngu'r cynnydd i 1.5°C er mwyn lleihau effeithiau cynhesu byd-eang. Mae'r UE wedi ymrwymo i darged rhwymol o ostwng allyriadau nwyon tŷ gwydr o leiaf 40% erbyn 2030 o'u cymharu â 1990.
Cenedlaethol	
Deddf yr Amgylchedd (2021)	Mae Deddf yr Amgylchedd, a ddaeth i rym yn 2021, yn gweithredu fel fframwaith newydd y DU ar gyfer diogelu'r amgylchedd. Mae Deddf yr Amgylchedd yn caniatáu i'r DU ymgorffori amddiffyniad amgylcheddol gwell yn ei chyfraith. Mae'n rhoi pwerau i'r Llywodraeth osod targedau rhwymol newydd, gan gynnwys rhai ar gyfer ansawdd aer, dŵr, bioamrywiaeth, a lleihau gwastraff. Dyma'r amcanion dan ystyriaeth ar gyfer targedau: ■ lleihau lefel gymedrig flynyddol y deunyddiau cronynnol mân (PM2.5) mewn aer amgylchynol (fel sy'n ofynnol gan Fil yr Amgylchedd); ■ yn y tymor hir, lleihau'r risg o bobl yn dod i gysylltiad â PM2.5.
Deddf Newid Hinsawdd, 2008	Gwella rheolaeth garbon a helpu i drosglwyddo tuag at economi carbon-isel yn y DU. Dangos arweinyddiaeth gref y DU yn rhyngwladol, gan ddangos yr ymrwymiad i gymryd cyfrifoldeb ar y cyd am leihau allyriadau byd-eang yng nghyd-destun datblygu trafodaethau ar gytundeb byd-eang ôl-2012 yn Copenhagen yn 2009. Gostwng allyriadau nwyon tŷ gwydr o leiaf 80% erbyn 2050 trwy weithredu yn y DU a thramor, a gostwng allyriadau CO2 o leiaf 26% erbyn 2020, gan ddefnyddio 1990 fel llinell sylfaen.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Rheoliadau Safonau Ansawdd Aer (Cymru) (2010)	Mae'r Rheoliadau hyn yn gweithredu ar gyfer Cymru ddeddfwriaeth y Gymuned ar asesu a rheoli ansawdd aer amgylchynol a gwerthoedd terfyn ar gyfer ansawdd aer. Mae'r Rheoliadau hyn yn gweithredu Cyfarwydddeb 2008/50/EC ar ansawdd aer amgylchynol ac aer glanach ar gyfer Ewrop, a Chyfarwydddeb 2004/107/EC sy'n ymwneud ag arsenig, cadmiwm, mercwri, nicel a hydrocarbonau aromatig polysyclog mewn aer amgylchynol.
Llywodraeth Cymru (2010) Strategaeth Cymru ar y Newid yn yr Hinsawdd	Mae'r Strategaeth Newid yn yr Hinsawdd a'r Cynlluniau Cyflawni cysylltiedig ar Leihau ac Ymaddasu Allyriadau, yn nodi'r modd y mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyfyngu ar allyriadau nwyon tŷ gwydr ac ymaddasu i newidiadau yn yr hinsawdd. Mae Cynllun Cyflawni'r Strategaeth Newid Hinsawdd ar gyfer Lleihau Allyriadau yn amlinellu'r polisiau a'r rhaglenni i gyflawni targed Cymru o leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr 3% y flwyddyn yn y meysydd cymhwysedd a ddatganolwyd.
Bil Aer Glân i Gymru (2023)	Mae Deddf Aer Glân i Gymru yn un o ymrwymadau allweddol ein Cynllun Aer Glân i Gymru: Aer Iach, Cymru Iach. Bydd yn caniatáu inni weithio'n well ar draws llywodraeth leol a chenedlaethol a chyda rhanddeiliaid, i wella ansawdd aer a lleihau effeithiau llygredd aer ar iechyd pobl, natur, yr amgylchedd a'n heconomi.
Datganiad Ardal Canol De Cymru	Mae'r thema sy'n ymwneud â gwella ansawdd aer yn nodi: <i>"Fel ardal fwyaf poblog y wlad, sy'n cynnwys nifer o brif ffyrdd trafndiaeth pwysig ac ardaloedd â phroblemau traffig nodweddiadol, mae'n gwneud synnwyr na ellir anwybyddu problemau ynghylch ansawdd aer yng Nghanol De Cymru. Wedi dweud hynny, nid trafndiaeth yw'r unig ffactor cyfrannol. Mae newidiadau mewn arferion amaethyddol wedi chwarae eu rhan, fel y mae diwydiant a thanau gwyllt sy'n digwydd ar adegau penodol o'r flwyddyn.</i> <i>Yn gyffredin â'r themâu eraill yn ein Datganiad Ardal, mae Canol De Cymru yn cynnig y dylid mabwysiadu dull mwy cydgysylltiedig i wrthsefyll ansawdd aer gwael, gan ddatblygu ffyrdd newydd o weithio yn fewnol a chyda phartneriaid strategol er mwyn gwella ansawdd aer ym mhob man, ac nid dim ond yn yr ardaloedd â'r problemau llygredd mwyaf neu o amgylch yr ardaloedd hynny."</i>
Lleol	
Cynllun Gweithredu Ansawdd Aer CBSMT 2018-2020	Mae'r Cynllun Gweithredu Ansawdd Aer (AQAP) wedi'i gynhyrchu fel rhan o ddyletswyddau statudol y Cyngor sy'n ofynnol gan y Fframwaith Rheoli Ansawdd Aer Lleol. Mae'r AQAP yn amlinellu'r camau i wella ansawdd aer ym Merthyr Tudful. Dyma'r blaenoriaethau allweddol i'w gweithredu: ■ Blaenoriaeth 1 - Allyriadau traffig ffyrdd lleol

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	Blaenoriaeth 2 - Allyriadau traffig cyffredinol y dref
Cynllun Datblygu Lleol Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2007- 2022	Polisi 14 Ansawdd Aer - Caniateir cynigion ar gyfer datblygiad dim ond lle y profir na fydd unrhyw effaith niweidiol, yn unigol neu'n gronnol, ar ansawdd aer. Ni chaniateir cynigion ar gyfer datblygiad sy'n debygol o gael effaith negyddol ar ansawdd aer neu a allai lygru, oni bai y darperir mesurau lliniaru i osgoi'r effaith

Tabl 0-6 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol - Ffactorau Hinsoddol

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Rhyngwladol	
Protocol Kyoto i Gonfensiwn Fframwaith y Cenhedloedd Unedig ar Newid Hinsawdd (1992) Diwygiad Doha i Brotocol Kyoto (2012)	Mae'r gwledydd datblygedig yn ymrwymo i leihad o 5% fan lleiaf yn eu hallyriadau cyfunol o chwe nwy tŷ gwydr allweddol. Rhaid cyrraedd targed yr allyriadau ar gyfer pob gwlad erbyn y cyfnod 2008-2012. Gwelodd Gwelliant Doha y partïon yn ymrwymo i leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr fel eu bod o leiaf 18% yn is na lefelau 1990 yn y cyfnod wyth mlynedd rhwng 2013 a 2020.
Cytundeb Paris, 2015	Ei nod yw cyfyngu'r cynhesu byd-eang i lai na 2°C uwchlaw lefelau cyn-ddiwydiannol. Fodd bynnag, nod y gwledydd yw cyfyngu'r cynnydd i 1.5°C er mwyn lleihau effeithiau cynhesu byd-eang. Mae'r UE wedi ymrwymo i darged rhwymol o ostwng allyriadau nwyon tŷ gwydr o leiaf 40% erbyn 2030 o'u cymharu â 1990.
Cenedlaethol	
Llywodraeth Cymru (2010) Strategaeth Cymru ar y Newid yn yr Hinsawdd	Mae'r Strategaeth Newid yn yr Hinsawdd a'r Cynlluniau Cyflawni cysylltiedig ar Leihau ac Ymaddasu Allyriadau, yn nodi'r modd y mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyfyngu ar allyriadau nwyon tŷ gwydr ac ymaddasu i newidiadau yn yr hinsawdd. Mae

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Llywodraeth Cymru (2019) Ffyniant i Bawb: Cymru sy'n Effro i'r Hinsawdd	Mae'r Cynllun yn ceisio cyfleu'r camau y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd ar draws ystod eang o bynciau i newid pethau, o dan y thema "addasu i'r newid yn yr hinsawdd". Mae Ffyniant i Bawb: Cymru sy'n Effro i'r Hinsawdd yn dangos y camau y bydd Llywodraeth Cymru yn eu cymryd dros y pum mlynedd nesaf yn y meysydd lle mae'r risg fwyaf, sef: ■ amddiffyn pobl, cymunedau, adeiladau a seilwaith rhag llifogydd; ■ amddiffyn cyflenwadau dŵr rhag sychder a llif isel mewn afonydd; ■ taclo arferion rheoli tir sy'n gwaethygu risgiau'r hinsawdd; ■ rheoli'r risgiau i fusnesau ffermio ac ecosystemau.
Deddf yr Amgylchedd (Cymru) (2016)	
Leol	
Cynllun Datgarboneiddio CBSMT 2023-2030	garbon-niwtral erbyn 2030. Bydd ein Map Trywydd Sero Net yn defnyddio dull sy'n seiliedig ar themâu, gyda phob un ohonynt yn ■ CBSMT – Cynllunio Ystadau ac Adeiladau ■ Symudedd a Chludiant ■ Caffael ■ Gwasanaethau Allanol ■ Rheoli Tir ■ Llywodraethiant

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Cynllun Datblygu Lleol Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2007-2022	SP4 Newid yn yr Hinsawdd - Bydd yn ofynnol i bob cynnig ddangos, lle y bo'n berthnasol, sut y bydd y datblygiad: a) yn gydnerth ac yn gallu addasu i effeithiau tebygol y newid hinsawdd; b) yn cyfyngu ac yn lliniaru achosion y newid hinsawdd; ac c) yn cyfrannu at nod niwtraleddd carbon.

Tabl 0-7 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol – Daeareg a Phriddoedd

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Cenedlaethol	
Cynulliad Cymru (2012) Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) (Diwygio) 2012	Mae'r Rheoliadau yn gwneud darpariaeth, o ran Cymru, ynghylch adnabod ac adfer tir halogedig o dan Ran 2A o Ddeddf Diogelu'r Amgylchedd 1990. Maent yn nodi categorïau o safleoedd ("safleoedd arbennig"), gan gynnwys tir sydd wedi'i halogi gan sylweddau ymbelydrol yn y tir hwnnw, arno neu oddi tano.
Lleol	
Strategaeth Archwilio Tir Halogedig CBSMT	Mae'r Strategaeth yn rhoi manylion y gweithdrefnau ar gyfer cysylltu â chyrff rheoleiddio fel Asiantaeth yr Amgylchedd (Cymru), ac ar gyfer ymgynghori â chyrff eraill megis busnesau a sefydliadau gwirfoddol. Mae rolau a chyfrifoldebau o fewn y Cyngor ar gyfer datblygu'r Strategaeth ac ar gyfer nodi ac archwilio tir halogedig, hefyd wedi'u nodi.
Cynllun Datblygu Lleol Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2007-2022	Polisi 13 Ansawdd Pridd: Mae'n rhaid i gynigion datblygu ddangos eu bod yn dilyn arferion da o ran defnyddio a rheoli pridd yn gynaliadwy wrth ddatblygu ac adeiladu, trwy gydymffurfio â Chod Ymarfer Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig ar gyfer Defnyddio Priddoedd yn Gynaliadwy ar Safleoedd Adeiladu. Ni chaniateir datblygiadau sy'n cael effaith niweidiol ac annerbyniol ar ansawdd pridd.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	Polisi SP3 Diogelu'r Amgylchedd – Polisi Strategol: Mae'n rhaid i bob cynnig am ddatblygiad neu newid defnydd tir neu adeiladau yn y Parc Cenedlaethol ddangos nad yw'r datblygiad arfaethedig yn cael effaith annerbyniol ar y canlynol, nac yn amharu arnynt, nac yn atal mwynhad ohonynt: f) ansawdd pridd ac aer (gweler Polisiâu 13 ac 14); ff) Tir Amaethyddol Gradd 1,2,3a.

Tabl 0-8 - Cynlluniau, Polisiâu, Strategaethau a Rhaglenni Perthnasol – Asedau Materol

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
Cenedlaethol	
Deddf yr Amgylchedd (2021)	Mae Deddf yr Amgylchedd, a ddaeth i rym yn 2021, yn gweithredu fel fframwaith newydd y DU ar gyfer diogelu'r amgylchedd. Mae Deddf yr Amgylchedd yn caniatáu i'r DU ymgorffori amddiffyniad amgylcheddol gwell yn ei chyfraith. Mae'n rhoi pwerau i'r Llywodraeth osod targedau rhwymol newydd, gan gynnwys rhai ar gyfer ansawdd aer, dŵr, bioamrywiaeth, a lleihau gwastraff. Amcanion ar gyfer targedau dan ystyriaeth: - cynyddu cynhyrchiant adnoddau; - lleihau cyfaint y gwastraff "gweddilliol" a gynhyrchir gennym.
Deddf yr Amgylchedd (Cymru) (2016)	Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) yn darparu fframwaith ailadroddol sy'n sicrhau y bydd rheoli adnoddau naturiol mewn modd cynaliadwy yn ystyriaeth graidd wrth wneud penderfyniadau. Mae'r Ddeddf yn cyflwyno pwerau newydd er mwyn cynyddu'r deunyddiau a anfonir i'w hailgylchu, gwella ansawdd y deunyddiau a fydd ar gael i'w hailgylchu, a sicrhau na fydd deunyddiau y gellid bod wedi'u hailgylchu yn cael eu gwastraffu. Mae'r pwerau newydd yn galluogi Gweinidogion Cymru i: - fynnu bod busnesau a chyrff eraill sy'n cynhyrchu gwastraff, e.e. y sector cyhoeddus, yn gwahanu deunyddiau glân y gellir eu hailgylchu cyn iddynt gael eu casglu; - mynnu bod casglwyr gwastraff yn casglu gwastraff ailgylchadwy ar wahân;

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	- gwahardd deunyddiau y gellir eu hailgylchu rhag diweddu mewn peiriannau llosgi gwastraff; - gwahardd busnesau a'r sector cyhoeddus rhag gwaredu gwastraff bwyd mewn carthffosydd.
Strategaeth Drafnidiaeth Cymru, Llywodraeth Cymru (2010) Tuag at Ddyfodol Diwastraff - Cymru'n Un: Cenedl Un Blaned. Y ddogfen strategaeth wastraff troswaol ar gyfer Cymru	Mae'r Strategaeth yn rhoi manylion am ganlyniadau, polisiâu a thargedau lefel-uchel, ac yn ffurfio rhan o gyfres o ddogfennau sydd, gyda'i gilydd, yn ffurfio'r Cynllun Rheoli Gwastraff Cenedlaethol ar gyfer Cymru. Mae'n amlinellu fframwaith hirdymor ar gyfer defnyddio adnoddau a rheoli gwastraff yn effeithlon rhwng nawr a 2050. Mae'n anelu at gyflawni'r deilliannau canlynol: - amgylchedd cynaliadwy, lle mae effaith gwastraff yng Nghymru'n cael ei leihau nes ei bod o fewn ein terfynau amgylcheddol erbyn 2050. Mae hyn yn golygu mai dim ond ar lefelau "Un Blaned" y bydd cynhyrchu a rheoli gwastraff yn bodoli; - cymdeithas ffyniannus, gydag economi gynaliadwy, sy'n gwneud defnydd effeithlon o adnoddau; - cymdeithas deg a chyfiawn, lle gall pob dinesydd gyflawni ei botensial llawn fel unigolyn a chyfrannu at lesiant Cymru drwy weithredu i atal, aildefnyddio ac ailgylchu gwastraff. Mae dwy garreg filltir heriol wedi'u gosod: 2025: Tuag at Ddyfodol Diwastraff; 2050: Cyflawni Dyfodol Diwastraff.
Llywodraeth Cymru (2012) Cynnal Cymru Fyw: Papur Gwyrdd ar Ffordd Newydd o Reoli Adnoddau Naturiol Cymru	- yn gwella gwytnwch ac amrywiaeth ein hamgylchedd a'i fioamrywiaeth gynhaliol; - yn darparu rheoleiddio symlach a mwy cost-effeithiol; - yn cynnig mwy o sicrwydd i'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau.
Llywodraeth Cymru (2016) Effeithlonrwydd Ynni yng Nghymru: Strategaeth ar gyfer y 10 mlynedd nesaf 2016-2026	Bydd y Strategaeth yn llywio camau gweithredu i gyrraedd nodau'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), sef: trechu tlodi a'r bygythiad byd-eang yn sgil newid hinsawdd, datblygu cadernid i'n cymunedau, hybu twf gwyrdd yn yr economi, a mynd i'r afael ag anghydraddoldebau iechyd a achosir gan effeithlonrwydd ynni gwael. Dyma'r weledigaeth ar gyfer Cymru sy'n fwy ynni-effeithlon erbyn 2025: "Rydym am sicrhau bod Cymru yn y sefyllfa orau bosibl i wireddu ei photensial llawn o ran effeithlonrwydd ynni, a dod yn un o brif allforwyr technoleg a medrau ym maes effeithlonrwydd ynni."
Llywodraeth Cymru (2017) Polisi Adnoddau Naturiol	dod o hyd i atebion sy'n seiliedig ar natur - gweithio'n fwy effeithiol gyda byd natur i fynd i'r afael â'n heriau mawr;

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	- cynyddu ynni adnewyddadwy a dulliau o ddefnyddio adnoddau'n fwy effeithlon – a gosod llwybr clir ar gyfer buddsoddi yn y meysydd hyn; - mabwysiadu dull sy'n seiliedig ar leoedd – ymateb i anghenion a chyfleoedd lleol.
Cynllun Adnoddau Coedwigoedd Gethin, Ynysowen ac Ystâd Allen	Lleolir y coedwigoedd hyn yng Nghynghorau Sir Merthyr Tudful a Rhondda Cynon Taf. Mae'r ardal yn 1364 hectar o faint. Tir fferm gyda rhywfaint o goetiroedd preifat sy'n ffinio â'r ardal hon yn bennaf. Dyma rai o amcanion allweddol y Cynllun: Parhau i gynhyrchu pren - Bydd hyn yn parhau i fod yn ysgogiad hollbwysig ar gyfer y coedwigoedd hyn. Bydd y cyfleoedd i amrywio rhywogaethau yn cael eu rhoi ar waith lle bo'n briodol, a bydd hyn yn gwella cynaliadwyedd y coedwigoedd. Fe fydd coetiroedd brodorol yn cael eu hadfer a'u hymestyn er mwyn creu gwell cysylltiad rhwng cynefinoedd a chynyddu gwerth y dirwedd. Hamdden - Ar y cyfan, mae'r coedwigoedd ar agor ar gyfer gweithgareddau hamdden tawel, fel cerdded, seiclo. Bydd hyn yn parhau ac yn cael ei ystyried yn ystod holl weithrediadau'r coedwigoedd. Mae gan Barc Beiciau Cymru gytundeb rheoli gyda CNC ar gyfer cynnal a rheoli'r llwybrau beicio sy'n mynd i lawr yr allt. Mae hyn o fudd i hamdden a thwristiaeth yn, ac o amgylch, Coedwig Gethin. Caiff y coedwigoedd yn y cynllun hwn eu defnyddio gan drigolion yr ardal ar gyfer cerdded a seiclo. Cynefinoedd hollbwysig - Ceir ardaloedd dynodedig o "warchodfeydd naturiol" o fewn Cynllun Adnoddau'r Goedwig (dynodiad UKWAS) ac maent yn bodloni'r meini prawf. Ymhellach, yng Nghoedwig Gethin gwyddys fod poblogaeth o fadfallod i'w chael ym mhyllau'r chwarel. Caiff y cynefinoedd hyn eu hystyried yn y cynlluniau a chofnodir y cysylltiad rhwng cynefinoedd gan dimau cynllunio coedwigoedd lleol. Systemau rheoli - y cylchdro cyntaf o gnydau conwydd yw cyfran helaeth o'r coedwigoedd. Lle y ceir trefn deneuo dda, y dull rheoli a ffefrir yw System Goedamaeth Fach ei Heffaith. Bydd hon yn manteisio ar aildyfiant naturiol y cnydau newydd neu danblannu o bosibl. Bydd system llwyrgwmpo'n cael ei defnyddio fel y bo'n briodol a bydd angen ei gweithredu yn ôl statws y cnydau (o ran teneuwch, aramlygiad, priddoedd ac ati) ger y llwybrau beicio. Mynediad at goetiroedd llai - Caiff mynediad cyfyngedig i reoli'r coetiroedd eu nodi yn y Cynllun hwn. Yr ardaloedd eu hunain sy'n rhaglennu, ariannu ac ymgynghori â'r awdurdodau perthnasol. Heb y mynediad hwn, cyfyngedig fyddai'r arfer o gwmpo coed neu adfer coetiroedd brodorol.
Cynllun Adnoddau Coedwig Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog (De)	Lleolir y coedwigoedd hyn o fewn Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Mae'r ardal yn 3454 hectar o faint. Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a thir fferm sy'n ffinio'r coedwigoedd. Ceir nifer o dirweddau a ffyrdd cyhoeddus pwysig, a gaiff eu cynnwys yn y Cynllun Adnoddau Coedwig. Dyma rai o amcanion allweddol y Cynllun: Cynnal y gwaith o gynhyrchu pren - Fe fydd hyn yn parhau i fod yn sbardun pwysig i'r coedwigoedd dan sylw. Bydd y cyfleoedd i gael rhywogaethau mwy amrywiol, lle y bo hynny'n briodol, yn gwella cynaliadwyedd y coedwigoedd. Er mwyn creu profiad gwell o safbwynt y coetiroedd a'r dirwedd, fe fydd coetiroedd hynafol a brodorol yn cael eu hadfer.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	• Hamdden – Ar y cyfan, mae'r coedwigoedd ar agor i weithgareddau hamdden tawel, fel cerdded a seiclo. Fe fydd y rhain yn parhau yn ystod holl weithrediadau'r fforest. Mae Canolfan Ymwelwyr Garwnant a leolwyd yng Nghoed Taf a'r rhaeadrau yng Ngwaun Hepste yn lleoedd poblogaidd ar gyfer gweithgareddau hamdden a thwristiaeth. • Cynefinoedd hollbwysig - Mae Safon Sicrwydd Coetiroedd y Deyrnas Unedig wedi'i dyfarnu i'r coedwigoedd drwy'r cynllun adnoddau. Er mwyn cyrraedd y safonau hyn a bodloni'r meini prawf, rhaid ymyrryd cyn lleied ag y bo modd er mwyn galluogi'r cynefinoedd hyn i gyfoethogi. • Systemau rheoli - Cnydau conwydd ar eu cylchdro cyntaf yw mwyafrif y coedwigoedd. Pan fo system deneuo dda wedi'i rhoi ar waith, y dull rheoli a ffefrir yw system goedwriaeth bach ei heffaith. Fe fydd hyn yn manteisio ar aildyfiant naturiol y cnydau newydd, neu danblannu efallai. Bydd system lwyrgwmpo'n cael ei defnyddio yn unol â statws y cnydau (eu teneuwch, eu haramlygiad, eu priddoedd ac ati). • Mynediad at goetiroedd llai - Nodir mynediad cyfyngedig ar gyfer rheoli'r coetiroedd yn y Cynllun hwn. Yr ardaloedd eu hunain sy'n rhaglennu, ariannu ac ymgynghori â'r awdurdodau perthnasol. Heb y mynediad hwn, byddai'r gwaith o gwmpo coed neu adfer coetiroedd brodorol yn cael ei gyfyngu.
Cynllun Adnoddau Coedwig Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog (Canolog)	Mae Cynllun Adnoddau Coedwig (Bannau Brycheiniog Canolog) yn 2335 hectar ac yn cynnwys 8 bloc o goedwig amlwg: Talybont, Coety, Taf Fechan, Gwaun y Geifr, Dyffryn Crawnon, Llanddeti, Treberfedd a Chwm Glaisfer. Fe leolir yr uned cynllunio yn gyfan gwbl o fewn Bannau Brycheiniog yn union i'r de o'r A40 yn agos i gymunedau Talybont-ar-Wysg a Llangyndir, ac i'r gogledd o'r A465 sef Ffordd y Blaenau. Mae'r amcanion rheoli wedi'u cytuno er mwyn cynnal a gwella cydnerthedd ecosystemau, a'r buddion y maent yn eu darparu. Mae'r amcanion perthnasol yn cynnwys: • Parhau i gynnal cyflenwad cynaliadwy o gynhyrchiant coed drwy gynllunio'r torri a'r dewis o rywogaethau i'w hailblannu. • Parhau i amrywio cyfansoddiad rhywogaethau'r goedwig er mwyn cynyddu'i gwytnwch yn erbyn plâu a chlefydau, gan adeiladu coedwig gydnerth ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. • Cynyddu amrywiaeth strwythurol drwy reolaeth LISS (systemau coedwigaeth effaith-isel) lle bo hynny'n briodol ac ystyried graddfa, maint ac amseriad unrhyw gwmpglirio er mwyn osgoi cwmpo clystyrau cyfagos. Dylid cadw cnydau hyn o gonwydd lle bo modd er mwyn cynnal strwythur y goedwig a'i photensial cynhyrchiol. • Cynyddu'r meysydd a nodwyd ar gyfer teneuo o fewn y cynllun teneuo 5 mlynedd er mwyn galluogi rheolaeth LISS ac adferiad Planhigfeydd ar Safleoedd Coetiroedd Hynafol (PAWS). Bydd cynyddu'r gwaith o deneuo coed nid yn unig yn lleihau'r risg o dywyllu Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol ond hefyd yn lleihau'r angen i lwyr gwmpo yn y dyfodol a chadarnhau sadrwydd celli, lle bo hynny'n bosibl, drwy drawsnewidiadau hwyr i Systemau Goedamaeth Effaith-isel. • Manteisio ar gyfleoedd i leoli coetiroedd llydanddail er mwyn cysylltu cynefinoedd gwrychoedd a gwella gwytnwch. • Defnyddio'r rhwydwaith ffyrdd a pharthau torlannol presennol er budd bioamrywiaeth drwy greu cysylltiadau â chynefinoedd agored.

Dogfen	Negeseuon/Materion Allweddol
	- Cynnal a gwella defnydd hamdden yr ardal. - Cynnal llinellau gweld agored ar gyfer golygfannau ac ar hyd llwybrau hamdden.
Lleol	
Cynllun Datblygu Lleol Amnewid Cyntaf CBSMT 2016-2031	Mae gweledigaeth ac amcanion y CDLI yn darparu cyd-destun trosfwaol ar gyfer y Cynllun sy'n dangos y modd y mae ystyriaethau economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol yn cael eu cydbwysu i gyflawni datblygiad cynaliadwy CBSMT hyd at 2031. Y weledigaeth yw cryfhau safle Merthyr Tudful fel y ganolfan ranbarthol ar gyfer Blaenau'r Cymoedd ym Mhrifddinas-Ranbarth Caerdydd, annog lefel gynaliadwy o dwf yn y boblogaeth, bod yn fan i fod yn falch ohono, ac: - yn fan lle mae pobl yn dysgu ac yn datblygu sgiliau i gyflawni eu huchelgeisiau; - yn fan lle mae pobl yn byw, yn gweithio, yn cael bywyd diogel, iach a bodlon; ac - yn fan lle mae pobl yn ymweld, yn mwynhau ac yn dychwelyd iddo.

Atodiad B

MAN CYCHWYN

RHAGAIR

Mae'r atodiad hwn yn nodi'r wybodaeth sylfaenol allweddol ar gyfer pob un o'r pynciau SEA, yn ogystal ag unrhyw dueddiadau'r dyfodol waeth sut y caiff y Strategaeth Rheoli Risg Llifogydd Lleol (LFRMS) ei rhoi ar waith. Mae hefyd yn nodi materion allweddol ar gyfer cynaliadwyedd mewn perthynas â'r LFRMS, a ddefnyddiwyd i ddatblygu fframwaith gwerthuso, y manylir arno yn y prif Adroddiad Amgylcheddol.

POBLOGAETH A CHYDRADDOLDEB

MAN CYCHWYN

Mae gan CBSMT gyfanswm poblogaeth o tua 58,900 o bobl⁹, sef 3.87% o gyfanswm poblogaeth De-ddwyrain Cymru (1,522,500 o bobl) a 1.90% o gyfanswm poblogaeth Cymru (3,105,400 o bobl). Dwysedd y boblogaeth yw 528 o bobl fesul km², sydd dros deirgwaith yn fwy na'r cyfartaledd cenedlaethol (150 o bobl fesul km²)¹⁰.

Mae'r gyfran uchaf o bobl yn CBSMT rhwng 45-64 oed¹¹, sef 26.6% o'r boblogaeth gyfan. Mae'r gyfran uchaf o bobl yng Nghymru hefyd rhwng 45-64 oed ac yn yr un modd yn cyfrif am 26.5% o'r boblogaeth gyfan. Mae canran y rhai 65 oed a throsodd (19%) hefyd yn debyg i'r cyfartaledd rhanbarthol o 19.1% a'r cyfartaledd cenedlaethol o 21.5%. Ers cyfrifiad 2011, bu cynnydd o 13.3% yn nifer y bobl 65 oed a hŷn, gostyngiad o 4.3% yn nifer y bobl sy'n 15-64 oed a chynnydd o 3.7% yn nifer y plant dan 15 oed yn CBSMT¹².

O fewn CBSMT, mae tua 51.2% o'r boblogaeth yn fenywod a 48.8% yn ddynion¹³. Mae hyn yn debyg i'r cyfartaleddau rhanbarthol a chenedlaethol (y ddau yn 51.1% yn fenywod, 48.9% yn ddynion).

Yn ôl data Cyfrifiad 2021¹⁴, mae 97.0% o boblogaeth CBSMT yn Wyn, 1.60% yn Ddu, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig (BAME), 0.87% yn grwpiau ethnig 'Cymysg/Lluosog', 0.39% yn grwpiau ethnig 'Arall', ac Mae 0.14% yn Sipsiwn, Teithwyr Gwyddelig neu Roma. Mae'r grŵp ethnig Gwyn yn CBSMT wedi gweld cynnydd yn y boblogaeth ers cyfrifiad 2021 i 99.8% o gyfanswm y boblogaeth ym mis Mawrth 2023¹⁵ sy'n sylweddol uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 81.7%.

Rhwng 2019 a 2020, roedd mudo mewnol net yn CBSMT yn 70 o bobl sy'n cyfrif am tua 0.54% o'r mudo net rhwng Cymru a'r DU (mudo mewnol net o 12,866 o bobl yng Nghymru) 16. Ar gyfer CBSMT, mae hyn tua'r un peth â'r flwyddyn flaenorol (77 o bobl) ond yn sylweddol is na 2017-2018 (160 o bobl).

⁹Llywodraeth Cymru, StatsCymru, Amcangyfrifon o'r boblogaeth yn ôl awdurdod lleol a blwyddyn. Ar gael ar:

<https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Estimates/Local-Authority/populationestimates-by-localauthority-year> (Cyrchwyd 01/11/2023)

¹⁰Llywodraeth Cymru, StatsCymru, Dwysedd y boblogaeth (unigolion fesul cilomedr sgwâr) yn ôl awdurdod lleol a blwyddyn. Ar gael yn: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Density/populationdensity-by-localauthority-year> (Cyrchwyd 01/11/2023)

¹¹Llywodraeth Cymru, StatsCymru, Dosbarthiad Oedran y boblogaeth yn ôl rhyw a blwyddyn. Ar gael ar: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Distributions/agedistributionofpopulation-by-sex-year> (cyrchwyd 01/11/2023)

¹² Office for National Statistics, How the population changed in Merthyr Tydfil: Cyfrifiad 2021. Ar gael ar <https://www.ons.gov.uk/visualisations/censuspopulationchange/W06000024/> (Accessed 01/11/2023)

¹³Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Amcangyfrifon o'r boblogaeth a chartrefi, Cymru a Lloegr: Cyfrifiad 2021. Ar gael ar: <https://cy.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/datasets/populationandhouseholdestimatesenglandandwalescensus2021> (Cyrchwyd 01/11/2023)

¹⁴Office for National Statistics, Grŵp Ethnig, Cyfrifiad 2021. Ar gael ar: https://cy.ons.gov.uk/datasets/TS021/editions/2021/versions/1?_gl=1*hiin90*_ga*MjU5Njg5NTYyLiE2ODEzNzU4NTM.*_ga_W804VY6YKS*MTcwMzY3NzUxMS40LjEuMTcwMzY3NzY0My42MC4wLjA. (Cyrchwyd 01/11/2023)

¹⁵Llywodraeth Cymru, StatsCymru, Ethnigrwydd yn ôl ardal a grŵp ethnig. Ar gael ar: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Equality-and-Diversity/Ethnicity/ethnicity-by-area-ethnicgroup> (Cyrchwyd 01/11/2023)

¹⁶Llywodraeth Cymru, StatsCymru, Mudo rhwng Cymru a gweddill y DU yn ôl awdurdod lleol, lliw a chyfnod newid. Ar gael ar: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Population-and-Migration/Migration/Internal/migrationbetweenwalesandrestofuk-by-localauthority-flow-periodofchange> (Cyrchwyd 01/11/2023)

Nid oes gan y mwyafrif o boblogaeth CBSMT unrhyw grefydd (53.2%), mae 40.1% yn Gristnogion, mae 0.5% yn Fwslimiaid, mae gan 0.4% grefydd 'arall', mae 0.2% yn Fwdhaidd, mae 0.2% yn Hindwaidd, mae 0.1% yn Sikhiaidd¹⁷. Mae hyn yn debyg i'r canrannau cenedlaethol; fodd bynnag, mae mwyafrif poblogaeth Cymru yn Gristnogion (46.2%), yna'r rhai heb unrhyw grefydd (37.2%) a Moslemaidd (6.5%).

Mae data Cyfrifiad 2021 yn dangos bod y mwyafrif o boblogaeth CBSMT yn heterorywiol (91.53%), 1.43% yn hoyw neu'n lesbiaidd, 0.76 yn ddeurywiol, 0.13% yn drawsrywiol, 0.04% yn anrhywiol a 0.01% yn cwiar sy'n debyg i'r canrannau ar draws Cymru¹⁸.

O ran hunaniaeth genedlaethol, roedd 82.8% o boblogaeth CBSMT yn ystyried eu hunain yn Gymry, sy'n amlwg yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 62.8%¹⁹.

O edrych ar Fynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (WIMD) 2019/20, roedd 78% o Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is (LSOA) 21 yn CBSMT o fewn y 50% o Ardaloedd Cynnyrch Ehangach Haen Is fwyaf difreintiedig yng Nghymru, (y ganran uchaf o LSO mwyaf difreintiedig mewn awdurdod lleol yng Nghymru) ac roedd 22% o LSOAs CBSMT o fewn y 10% mwyaf difreintiedig yng Nghymru. Dim ond un LSOA yn CBSMT oedd o fewn y 10% o'r ardaloedd lleiaf difreintiedig yng Nghymru.

Yn ôl y Cyfrifiad blaenorol (2011 - set ddata ddiweddaraf sydd ar gael), roedd 88% o boblogaeth CBSMT yn byw mewn ardaloedd a ddosbarthwyd fel 'ardaloedd trefol'. Yn aml, mae anghyfartaledd o ran amddifadedd cymdeithasol ac amlygiad i berygl llifogydd o bob ffynhonnell llifogydd. Mae'r anghydraddoldebau a geir mewn ardaloedd gwledig yn gyffredinol yn fwy nag mewn ardaloedd trefol, gan fod yr ardaloedd hyn hefyd yn llai poblog ac felly mae eu buddion economaidd yn dueddol o fod yn llai na rhai ardaloedd mwy poblog. Mae'r rhai o grwpiau incwm is hefyd yn llai tebygol o fod ag yswiriant llifogydd.

DATBLYGIAD Y MAN CYCHWYN YN Y DYFODOL HEB YR LFRMS

Mae poblogaeth CBSMT wedi aros tua'r un fath ers 2011 ac mae'n parhau i fod yr awdurdod lleol sydd â'r boblogaeth leiaf yng Nghymru. Disgwylir cynnydd yn y boblogaeth o 1.43% erbyn 2030, sy'n is na'r cynnydd a ragwelir ar draws De-ddwyrain Cymru (2.13%) ac yng Nghymru (1.62%)²². Erbyn 2042-2043, rhagwelir y bydd poblogaeth CBSMT yn cyrraedd 63,538, sef cynnydd cyffredinol o 5.24% ers 2018-2019. Dyma hefyd y cynnydd lleiaf yn y boblogaeth a ragwelir ymhlith awdurdodau lleol yng Nghymru.

¹⁷Office for National Statistics, Crefydd, Cymru a Lloegr: Cyfrifiad 2021. Ar gael ar:

https://cy.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity/religion/bulletins/religionenglandandwales/census2021?_gl=1*x8g32l*_ga*MjU5NTYyYyLjE2ODEzNzU4NTM.*_ga_W804VY6YKS*MTcwMzY3NzUxMS40LjEuMTcwMzY3ODM0MC42MC4wLjA.. (Cyrchwyd 01/11/2023)

¹⁸Office for National Statistics, Cyfeiriadedd rhywiol, Cymru a Lloegr: Cyfrifiad 2021. Ar gael ar:

https://cy.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity/sexuality/bulletins/sexualorientationenglandandwales/census2021?_gl=1*19oe_wlk*_ga*MjU5NTYyYyLjE2ODEzNzU4NTM.*_ga_W804VY6YKS*MTcwMzY3NzUxMS40LjEuMTcwMzY3ODM5Mi44LjAuMA.. (Cyrchwyd 01/11/2023)

¹⁹Llywodraeth Cymru, StatsCymru, Hunaniaeth genedlaethol yn ôl awdurdod lleol a blwyddyn. Ar gael yn:

<https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Equality-and-Diversity/National-Identity/nationalidentity-by-localauthority-year> (Cyrchwyd 01/11/2023)

²⁰Welsh Government, StatsWales, WIMD 2019. Available at: <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Community-Safety-and-Social-Inclusion/Welsh-Index-of-Multiple-Deprivation/WIMD-2019> (Accessed 01/11/2023)

²¹Lower Layer Super Output Areas (LSOA) are a geographic hierarchy designed to improve the reporting of small area statistics in England and Wales. There is a Lower Layer Super Output Area for each postcode in England and Wales.

²²Llywodraeth Cymru, StatsCymru, Amcanestyniadau o'r boblogaeth yn ôl cydrannau newid yn ôl awdurdod lleol a blwyddyn. Ar gael ar: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Projections/Local-Authority/2018-based/populationprojectioncomponentsofchange-by-localauthority-year> (Cyrchwyd 01/11/2023)

Ni ragwelir y bydd llawer o newid yn nifer y plant a phobl ifanc 0 i 15 oed rhwng 2018 a 2028, yn wahanol i'r mwyafrif o awdurdodau lleol yng Nghymru a fydd yn gweld gostyngiad²³. Rhagwelir y bydd cynnydd yn y boblogaeth oedrannus 65 oed a hŷn. Gyda mwy o boblogaeth ar draws CBSMT, mae hyn yn debygol o greu straen ychwanegol ar y system gofal iechyd.

Rhagwelir y bydd nifer y genedigaethau yn gostwng 7% tra rhagwelir y bydd nifer y marwolaethau yn cynyddu 6% rhwng 2018 a 2028. Rhagwelir y bydd mudo mewnol a rhyngwladol i mewn ac allan o CBSMT yn aros yn fras ar lefelau 2018 erbyn 2028.

Yn absenoldeb LFRMS priodol ystyrir ei bod yn debygol y byddai mwy o bobl yn cael eu hystyried fel rhai a allai fod mewn perygl o lifogydd. Dylai'r LFRMS sicrhau bod amddiffyniad ac isadeiledd digonol ar waith i amddiffyn y boblogaeth nawr ac yn y dyfodol, yn ogystal ag ystyried newidiadau demograffig, yn enwedig poblogaeth sy'n heneiddio.

MATERION A CHYFLEOEDD

Mae materion a chyfleoedd ar gyfer poblogaeth a chydaddoldeb a'r goblygiadau i'r LFRMS wedi'u nodi yn Error! Not a valid bookmark self-reference..

Tabl B- 9- Materion a Chyfleoedd o ran Poblogaeth ac Ecwiti

Materion a Chyfleoedd	Goblygiadau i'r LFRMS
Rhagwelir y bydd twf yn y boblogaeth erbyn 2030. Gyda mwy a mwy o boblogaeth sy'n heneiddio ar draws CBSMT, mae'n debygol y bydd straen ychwanegol ar wasanaethau ac isadeiledd y rhanbarth, gan gynnwys yn ystod llifogydd. Mae cyfleoedd i leihau a rheoli perygl llifogydd ar gyfer yr henoed a chymunedau gwledig. Yn aml mae anghyfartaledd o ran amddifadedd cymdeithasol ac amlygiad i berygl llifogydd o bob ffynhonnell llifogydd.	Dylai'r Strategaeth Leol anelu at leihau a rheoli perygl llifogydd. Bydd angen i ddatblygiadau gefnogi newidiadau demograffeg yn y dyfodol.

²³ Llywodraeth Cymru, Datganiad Ystadegol Cyntaf, Amcanestyniadau o'r boblogaeth yr awdurdodau lleol ar gyfer Cymru: yn seiliedig ar 2018 (diwygiedig). Ar gael yn: <https://www.gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2020-08/subnational-population-projections-2018-based-280.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

IECHYD DYNOL

MAN CYCHWYN

Rhwng 2017-2019, mae'r disgwyliad oes cyfartalog ar enedigaeth yn CBSMT yn debyg ond ychydig yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol, sef 76.8 mlynedd ar gyfer dynion ac 80.7 mlynedd ar gyfer menywod²⁴. Mae'r gyfradd marwolaethau yn 2021 (11.8 fesul 1,000 o bobl) tua'r un fath â chyfradd Cymru yn yr un flwyddyn (11.6 fesul 1,000 o bobl)²⁵.

Fel rhan o Arolwg Cenedlaethol Cymru 2021-2022, dywedwyd yn bennaf bod ymatebwyr CBSMT mewn iechyd da i dda iawn.²⁶ (gweler **Tabl B- 10**). Yng Nghyfrifiad 2021, roedd gan CBSMT y gyfran uchaf ond un o'r rhai a nododd iechyd gwael ar draws yr holl awdurdodau lleol yng Nghymru a Lloegr²⁷. Er gwaethaf hyn, gwelodd CBSMT y gostyngiad mwyaf o bobl yn adrodd iechyd gwael iawn (gostyngiad o 0.7% o 3.1% yn 2011).

Tabl B- 10- Arolwg Cenedlaethol Cymru 2020-2021 - Disgrifiad o lechyd

Disgrifiad o iechyd	Canran yr ymatebwyr (%)
Da neu Dda iawn	68
Teg	20
Drwg neu Ddrwg iawn	12

Yn yr un blynyddoedd, roedd y boblogaeth o oedolion 16 oed a throsodd a ddywedodd fod eu hiechyd yn "gyfyngol" yn 39% a oedd ychydig yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 33%, ac yn "cyfyngu llawer" oedd 22% sy'n hefyd ychydig yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 17%.

Nododd Cyfrifiad 2021 fod y gyfran uchaf o bobl anabl wedi'u crynhoi yng Nghymoedd De Cymru²⁸, gyda CBSMT â'r gyfran drydedd uchaf o bobl anabl ar draws holl awdurdodau lleol Cymru (24.2%). Fodd bynnag, roedd hyn yn ostyngiad mewn cyfran o'i gymharu â 26.9% yn 2011²⁹.

²⁴Info Base Cymru,, Disgwyliad oes. Ar gael ar: <https://www.infobasecymru.net/IAS/themes/healthandsocialcare/generalhealth/tabular?viewId=47&geoid=1&subsetId=>(Cyrchwyd 01/11/2023)

²⁵Info Base Cymru, Cyfraddau marwolaeth. Ar gael ar: <https://www.infobasecymru.net/IAS/themes/healthandsocialcare/generalhealth/tabular?viewId=31&geoid=1&subsetId=>(Cyrchwyd 01/11/2023)

²⁶Info Base Cymru, Iechyd cyffredinol, 2020-21 ymlaen (Arolwg Cenedlaethol Cymru). Ar gael yn: <https://www.infobasecymru.net/IAS/themes/healthandsocialcare/generalhealth/tabular?viewId=2623&geoid=1&subsetId=> (Cyrchwyd 01/11/2023)

²⁷Llywodraeth Cymru, Iechyd, anabledd a darpariaeth gofal di-dâl yng Nghymru (Cyfrifiad 2021). Ar gael ar: <https://www.llyw.cymru/iechyd-anabledd-darpariaeth-gofal-di-dal-yng-nghymru-cyfrifiad-2021-html>. (Cyrchwyd 01/11/2023)

²⁸Mae Cymoedd De Cymru yn cynnwys pum awdurdod lleol sef Blaenau Gwent, Castell-nedd Port Talbot, Merthyr Tudful, Rhondda Cynon Taf a Chaerffili.

²⁹Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Anabledd yng Nghymru a Lloegr, 2011. Ar gael ar: https://cy.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/healthandsocialcare/disability/datasets/disabilityinenglandandwales2011?_gl=1*406vb*_ga*MjU5Njg5NTYyLjE2ODEzNzU4NTM.*_ga_W804VY6YKS*MTcwMzY3NzUxMS40LjEuMTcwMzY3OTUwNS42MC4wLjA.(Cyrchwyd 07/11/2023)

Yn 2021-2023, dywedodd 75% o oedolion CBSMT eu bod dros bwysau neu'n ordew (BMI 25+), a oedd yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 62% ³⁰. Roedd hyn yn gynydd o 8% ers 2014-2015 ³¹. CBSMT hefyd sydd â'r ganran uchaf o blant 4-5 oed sy'n ordew ³². Cyfradd y marwolaethau oherwydd clefydau cardiofasgwlaidd a adroddwyd yn 2020 oedd 306.2 fesul 100,000 o bobl (yn ôl oed safonedig Ewropeaidd), sy'n sylweddol uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 252.0 ³³.

Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn nodi'r prif risgiau iechyd o lifogydd sy'n cynnwys boddi, anafiadau difrifol yn sgil syrthio i ddŵr sy'n llifo'n gyflym, anadlu carbon monocsid, straen a heintiau o ddod i gysylltiad â dŵr llifogydd.

Roedd canran yr oedolion yn CBSMT a nododd fod ganddynt anhwylderau meddwl rhwng 2021-2022 (13%) yn debyg ond ychydig yn fwy na chanran y blynyddoedd blaenorol (11%) ³⁴ ac ar gyfer Cymru yn yr un flwyddyn (10%) ³⁵. Mae Cofrestr Iechyd Cyhoeddus y DU yn cydnabod yr effaith y gall llifogydd ei chael ar iechyd meddwl, gan nodi nad yw effeithiau bob amser yn amlwg ar unwaith, ac y gall straen barhau ymhell ar ôl i lefelau dŵr gilio ³⁶.

Yn ôl Dadansoddiad o'r Asesiad o Anghenion Llesiant y Boblogaeth yng Nghwm Taf Morgannwg 2022, mae llesiant meddwl CBSMT yn is na chyfartaledd Cymru sy'n nodi lefel is o les, a lefelau uwch o amddifadedd. Fodd bynnag, er bod MBTBC yn is na'r cyfartaledd mae'n dangos cynnydd yn lefel llesiant o 2016/17.

Mae yna amrywiaeth o ffactorau straen eilaidd y gall llifogydd beri i unigolion. Mae'r rhain yn cynnwys diffyg mynediad at ofal iechyd, straenachoswyr neu gyflyrau newydd neu barhaus sy'n gysylltiedig ag iechyd, a diffyg mynediad at feddyginiaethau presgripsiwn. Gall ffactorau straen economaidd eilaidd megis problemau gydag iawndal, ailadeiladu cartrefi, colli gwaith a/neu incwm a cholli eiddo corfforol hefyd effeithio ar les meddwl ar ôl llifogydd.

DATBLYGIAD Y MAN CYCHWYN YN Y DYFODOL HEB YR LFRMS

Disgwylir i boblogaeth CBSMT barhau i dyfu a fydd yn golygu mwy o straen ar wasanaethau iechyd a gallai leihau iechyd cyffredinol y boblogaeth ymhellach os yw cyfleusterau gofal iechyd dan bwysau ac nad ydynt yn perfformio ar eu lefel gorau posibl. Mae'r straen hwn ar wasanaethau iechyd yn debygol o gael ei waethygu ymhellach gan y cynnydd disgwyliedig yn y rhai 65 oed a throsodd.

³⁰Info Base Cymru, Ffordd o Fyw, 2020-21 ymlaen (Arolwg Cenedlaethol Cymru). Ar gael ar:

<https://www.infobasecymru.net/IAS/themes/healthandsocialcare/generalhealth/tabular?viewId=2621&geoid=1&subsetId=> (Cyrchwyd 01/11/2023)

³¹Info Base Cymru, Ffordd o Fyw (Arolwg Iechyd Cymru). Ar gael ar:

<https://www.infobasecymru.net/IAS/themes/healthandsocialcare/generalhealth/tabular?viewId=829&geoid=1&subsetId=> (Cyrchwyd 01/11/2023)

³²Info Base Cymru, dangosyddion iechyd MALIC 2019. Ar gael ar:

<https://www.infobasecymru.net/IAS/themes/healthandsocialcare/generalhealth/tabular?viewId=2458&geoid=1&subsetId=> (Cyrchwyd 01/11/2023)

³³Info Base Cymru, Cyfradd marwolaethau wedi'u safoni yn ôl oedran. Ar gael ar:

<https://www.infobasecymru.net/IAS/themes/healthandsocialcare/generalhealth/tabular?viewId=1487&geoid=1&subsetId=> (Cyrchwyd 01/11/2023)

³⁴Info Base Cymru, Cyflyrau meddygol (Arolwg Cenedlaethol Cymru). Ar gael ar:

<https://www.infobasecymru.net/IAS/themes/healthandsocialcare/generalhealth/tabular?viewId=2293&geoid=1&subsetId=> (Cyrchwyd 01/11/2023)

³⁵Info Base Cymru, Cyflyrau meddygol, 2020-21 ymlaen (Arolwg Cenedlaethol Cymru). Ar gael ar:

<https://www.infobasecymru.net/IAS/themes/healthandsocialcare/generalhealth/tabular?viewId=2624&geoid=1&subsetId=> (Cyrchwyd 01/11/2023)

³⁶Cofrestr Iechyd Cyhoeddus y DU, Effeithiau iechyd ar lifogydd. Ar gael ar: <https://ukphr.org/health-impacts-on-flooding/> (Cyrchwyd 01/11/2023)

Er bod gan CBSMT gyfran uchel o'r rhai ag iechyd gwael o gymharu ag awdurdodau lleol eraill yng Nghymru, mae'r duedd gyffredinol dros y blynyddoedd blaenorol yn dangos bod y gyfran hon yn gostwng, sy'n awgrymu bod iechyd cyffredinol yn gwella ac y gallai barhau i wella yn y dyfodol.

Bydd newid yn yr hinsawdd yn effeithio ar y boblogaeth ac yn effeithio ar reoli llifogydd yn CBSMT yn enwedig ar gyfer cydbwysu costau a buddion amddiffyn rhag llifogydd. Yn absenoldeb LFRMS priodol ystyrir ei bod yn debygol y byddai mwy o bobl yn cael eu hystyried i fod mewn perygl o lifogydd. Gallai hyn roi straen ychwanegol ar iechyd meddwl rhai trigolion sy'n byw mewn ardaloedd sy'n dueddol o ddioddef llifogydd, o'r llifogydd ei hun, y canlyniad ac ofn llifogydd.

MATERION A CHYFLEOEDD

Mae materion a chyfleoedd ar gyfer iechyd dynol a'r goblygiadau i'r LFRMS wedi'u nodi yn **Tabl B- 11**.

Tabl B- 11- Materion a Chyfleoedd Iechyd Dynol

Materion a Chyfleoedd	Goblygiadau i'r LFRMS
Disgwylir i boblogaeth CBSMT barhau i gynyddu a allai roi straen ychwanegol ar wasanaethau ac isadeiledd. Mae prif risgiau iechyd llifogydd yn cynnwys boddi, anafiadau difrifol yn sgil syrthio i ddŵr sy'n llifo'n gyflym, anadlu carbon monocsid, straen a heintiau o gysylltiad â dŵr llifogydd. Mae yna amrywiaeth o ffactorau straen eilaidd y gall llifogydd eu peri i unigolion. Mae gwahaniaethau mawr o ran disgwyliad oes rhwng yr ardaloedd mwyaf a lleiaf difreintiedig.	Dylai'r LFRMS sicrhau bod y mesurau atal llifogydd yn bodloni gofynion ac anghenion poblogaeth y dyfodol. Mae angen i'r LFRMS gydbwysu costau a buddion amddiffynfeydd rhag llifogydd.

YR ECONOMI

MAN CYCHWYN

Rhwng 2022-2023, roedd 70.5% o'r rhai rhwng 16 a 64 oed yn CBSMT yn economaidd weithgar, gyda 66.7% mewn cyflogaeth a 3.9% yn ddi-waith³⁷. Mae'r ffigurau hyn yn gyffredinol is na'r cyfartaleddau cenedlaethol (73.6% mewn cyflogaeth a 3.4% yn ddi-waith), ac eithrio'r rhai di-waith sydd 0.5% yn uwch yn CBSMT.

Y gyfradd anweithgarwch economaidd yw'r ganran o'r boblogaeth nad ydynt yn gweithio ac nad ydynt yn chwilio am waith nac ar gael i weithio. Yn 2022-2023, adroddwyd bod cyfradd anweithgarwch economaidd CBSMT yn 29.5% sy'n llawer uwch na chyfradd Cymru (23.8%). Ar gyfer aelwydydd sydd ag o leiaf un unigolyn rhwng 16 a 64 oed, adroddwyd bod 21.2% o aelwydydd yn ddi-waith yn 2022, a oedd yn sylweddol uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol o 16.6%.

Roedd enillion wythnosol gros canolrifol gweithwyr llawn amser yn 2019 ar ei isaf ym CBSMT (£468.30) o'i gymharu â holl awdurdodau lleol eraill y De-ddwyrain³⁸. Cynyddodd hyn i £540.60 yn 2022; fodd bynnag, roedd hyn yn sylweddol is na Chymru (£603.50).

Yn 2018, roedd cyfran y boblogaeth 18-64 oed heb unrhyw gymwysterau ar ei huchaf yn CBSMT, sef 14.8% ar draws holl awdurdodau lleol Cymru. Yn 2019, roedd gan CBSMT yr ail boblogaeth uchaf o oedolion 25-64 oed heb unrhyw gymwysterau (28.2%) ymhlith awdurdodau lleol Cymru, sy'n uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol.

Mae gan CBSMT yr ail amddifadedd incwm uchaf yng Nghymru gydag 20% yn byw mewn cartrefi difreintiedig, sy'n uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol (16%). CBSMT sydd â'r ail boblogaeth uchaf o bobl mewn cartrefi gorllawn (7.70%), sy'n uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol.

Mae tua 11% o'r holl eiddo yng Nghymru ar hyn o bryd mewn perygl o lifogydd o afonydd a'r môr, ac amcangyfrifir bod llifogydd ar gyfartaledd yn achosi £200 miliwn o ddifrod y flwyddyn yng Nghymru³⁹.

Ym mis Chwefror 2020, bu i Storm Dennis achosi llifogydd mewn 225 eiddo o fewn CBSMT a oedd yn cyfrif am 8.13% o eiddo dan ddŵr yng Nghymru o ganlyniad i'r storm⁴⁰. Amcangyfrifodd Cymdeithas Yswirwyr Prydain mai £32,000 oedd yr hawliad llifogydd cyfartalog mewn cartrefi oherwydd y stormydd⁴¹.

³⁷ Nomis, Cyfrifiad swyddogol ac ystadegau'r farchnad lafur, Ystadegau'r Farchnad Lafur – Merthyr Tudful. Ar gael a: <https://www.nomisweb.co.uk/reports/lmp/la/1946157399/report.aspx?town=merthyr#tabempunemp> (Cyrchwyd 01/11/2023)

³⁸ Mae De-ddwyrain Cymru yn yr achos hwn yn cynnwys deg awdurdod lleol sef Pen-y-bont ar Ogwr, Blaenau Gwent, Caerffili, Caerdydd, Merthyr Tudful, Sir Fynwy, Casnewydd, Rhondda Cynon Taf, Torfaen a Bro Morgannwg.

³⁹ Victoria Paris, Gwasanaeth Ymchwil, Cynulliad Cenedlaethol Cymru, Materion Allweddol ar gyfer y Pedwerydd Cynulliad, A yw Cymru'n barod ar gyfer cynnydd yn lefel y môr a llifogydd? Ar gael ar: <https://senedd.cymru/media/4e0bo3aj/ki-025-english.pdf> (Cyrchwyd 07/11/2023)

⁴⁰ Cyfoeth Naturiol Cymru, Chwefror 2020 Llifogydd yng Nghymru: Crynodeb o Ddata Digwyddiadau Llifogydd. Ar gael yn: <https://cdn.cyfoethnaturiol.cymru/media/692376/february-2020-floods-in-wales-flood-event-data-summary-high-resolution-eng.pdf> (Cyrchwyd 07/11/2023)

⁴¹ Cymdeithas Yswirwyr Prydain, Yswiriant i helpu cwsmeriaid i wella gan Ciara a Dennis ar fin cyrraedd £360 miliwn. Ar gael yn: <https://www.abi.org.uk/news/news-articles/2020/03/insurance-pay-outs-to-help-customers-recover-from-storms-ciara-and-dennis-set-i-ben-360-miliwn/> (Cyrchwyd 07/11/2023)

Mewn ymateb i Stormydd Ciara a Dennis, cyhoeddodd y Prif Weinidog fod hyd at £10 miliwn yn cael ei ddarparu ar gyfer yr ymateb cychwynnol i lifogydd a achoswyd⁴². Gweinyddwyd y gronfa hon gan Busnes Cymru i gefnogi busnesau gyda chostau adfer uniongyrchol nad oedd yswiriant yn eu gwarchod, yn ogystal â helpu gyda'r gost o rentu lle arall a chadw staff.

Sicrhodd Llywodraeth Cymru hefyd fod £2.5 miliwn ar gael i fusnesau oedd yn gwella ar ôl y llifogydd. Roedd pob busnes yn gallu gwneud cais am grant o hyd at £2,500 i'w helpu i ddod yn gwbl weithredol cyn gynted â phosibl. Roedd hyn yn ychwanegol at y cymorth a ddarparwyd i awdurdodau lleol i fodloni costau rhyddhad ardrethi busnes dewisol oherwydd llifogydd am hyd at dri mis pan effeithiwyd ar nifer o safleoedd busnes mewn lleoliad cryno.

DATBLYGIAD Y MAN CYCHWYN YN Y DYFODOL HEB YR LFRMS

Dros y blynyddoedd diwethaf, mae'r gyfradd cyflogaeth wedi cynyddu, ac mae'r gyfradd anweithgarwch economaidd wedi gostwng yn CBSMT. Mae hyn yn arwydd da bod yr economi yn tyfu ac y bydd yn parhau i dyfu yn y dyfodol.

Rhagwelir y bydd y strwythur oedran newidiol yn CBSMT yn newid y gymhareb dibyniaeth. Disgwylir i nifer y bobl nad ydynt o oedran gweithio (plant ac unigolion o oedran pensiwn 65+) gynyddu a fydd yn cynyddu'r baich ar y nifer y bobl oedran gweithio (rhai rhwng 16 a 64 oed).

Gweledigaeth economaidd CBSMT ar gyfer 2020-2035 yw cefnogi twf busnesau lleol a denu busnesau newydd i fuddsoddi, sicrhau bod gan unigolion y sgiliau a'r wybodaeth i gael swydd neu ddechrau busnes, a denu mwy o ymwelwyr i hybu'r economi leol. Nod CBSMT yw cyflawni hyn drwy greu ystod ehangach o gyfleoedd gwaith, lleihau cyfran y swyddi manwerthu a lletygarwch, cynyddu nifer y swyddi mewn sectorau blaenoriaeth fel iechyd, twristiaeth ac ynni adnewyddadwy, gwella'r system addysg a hyfforddiant, a hyrwyddo'r dirwedd naturiol er mwyn denu mwy o ymwelwyr.

Rhagwelir y bydd yr iawndal economaidd blynyddol o lifogydd yng Nghymru yn cynyddu 18 gwaith erbyn 2080 o gymharu â 2004, oherwydd stormydd amlach a mwy difrifol a fydd yn deillio o newid yn yr hinsawdd.

Heb yr LFRMS mae potensial y gallai mwy o fusnesau fod mewn perygl o lifogydd ac iawndal economaidd cyffredinol a gallai'r effaith ar yr economi leol a rhanbarthol fod yn uwch heb roi mesurau ac ymyriadau newydd ar waith.

⁴²Llywodraeth Cymru, £2.5 miliwn o gymorth gan Lywodraeth Cymru i fusnesau y mae'r llifogydd wedi effeithio arnynt. Ar gael ar: <https://www.llyw.cymru/25-miliwn-lywodraeth-cymorth-busnesau-taro-llifogydd> (Cyrchwyd 07/11/2023)

MATERION A CHYFLEOEDD

Mae materion a chyfleoedd ar gyfer yr economi a'r goblygiadau i'r LFRMS wedi'u nodi yn **Tabl B- 12**.

Tabl B- 12- Materion a Chyfleoedd Economi

Materion a Chyfleoedd	Goblygiadau i'r LFRMS
Mae'r gyfradd cyflogaeth wedi cynyddu, ac mae'r gyfradd gweithgaredd economaidd wedi gostwng, gan ddangos twf economaidd. Mae pandemig COVID-19 wedi rhoi pwysau ar yr economi leol drwy roi pwysau ar ddarpariaeth gwasanaethau cyhoeddus ac atal busnesau rhag gweithredu a thrigolion rhag gweithio. Darparodd CBSMT gymorth grant i fusnesau lleol a mentrau cymdeithasol yn ystod y pandemig. Mae potensial am fwy o straen i gefnogi pobl nad ydynt o oedran gweithio wrth i boblogaeth y rhai 65 oed a hŷn gynyddu. Darparodd Llywodraeth Cymru gymorth ariannol i fusnesau lleol oedd yn gwella ar ôl y llifogydd a achoswyd gan Storm Ciara a Dennis. Mae cyfle i gefnogi'r economi sy'n tyfu a chyflawni gweledigaeth economaidd CBSMT ar gyfer 2020-2035, yn enwedig yn dilyn y pandemig, drwy amddiffyn busnesau lleol rhag llifogydd.	Dylai'r LFRMS leihau a rheoli perygl llifogydd ar fusnesau lleol. Dylai'r LFRMS helpu i gefnogi dealltwriaeth well o berygl llifogydd i berchnogion busnes.

BIOAMRYWIAETH

Nid oes unrhyw safleoedd ecolegol dynodedig cenedlaethol na rhyngwladol o fewn CBSMT, fodd bynnag, mae saith Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SSSIs). Mae SSSIs yn warchodedig iawn er mwyn diogelu ystod, ansawdd ac amrywiaeth y cynefinoedd, rhywogaethau a nodweddion daearegol ym mhob rhan o Gymru. Mae mwy na 1,000 o SSSIs yng Nghymru, sy'n gorchuddio tua 12% o arwynebedd y wlad

⁴³.

Rhennir dwy gyda Bwrdeistref Sirol Powys (Chwareli Baltig a Tyle'r-Bont a Bannau Brycheiniog). Ceir tri o fewn Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yng ngogledd CBSMT (Chwareli Abercriban, Daren Fach ac Ogofâu Nat Glais). Ceir dau arall o fewn CBSMT, ond i'r de o Barc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog (Coetiroedd Cwm Glo a Glyndyrys a Chwm Taf Fechan).

Ar hyn o bryd mae 59 o Safleoedd o Bwysigrwydd Cadwraeth Natur (SINC) wedi'u dosbarthu ledled CBSMT ac un Warchodfa Natur Leol (LNR). Mae Cynllun Datblygu Lleol CBSMT ar gyfer 2016-2031 yn cynnig pum SINC newydd⁴⁴. Y rhain yw:

- Canol Comin Merthyr;
- Coedwig Gethin;
- Coedwig Cefn;
- Coedwig St. Tudful (Dwyrain); a
- Coedwig St. Tudful (Gorllewin).

O fewn CBSMT, mae 14 o safleoedd wedi'u dewis fel safleoedd bioamrywiaeth â blaenoriaeth, sy'n golygu symudiad sylfaenol oddi wrth reoli glaswelltir yn ddwys a thuag at drefn reoli sydd â'r nod o gynyddu bioamrywiaeth. Ers i'r drefn rheoli glaswelltir newydd gael ei defnyddio, mae >200 o rywogaethau o blanhigion a >50 rhywogaeth o anifeiliaid wedi'u cofnodi.

Mae Cynllun Gweithredu Adfer Natur Merthyr Tudful (MTNRAP) yn archwilio cyflwr presennol bioamrywiaeth yn CBSMT gan ddisgrifio, yn fras, yr ystod amrywiol o gynefinoedd a rhywogaethau a ganfuwyd. Mae enghreifftiau o gynefinoedd a geir o fewn CBSMT yn cynnwys:

- Coetir brodorol;
- Ffridd ;
- Rhostir;
- porfa Rhôs ;
- Gwlyptir;
- Ardaloedd gwastraff mwynau wedi'u hail-lystyfiant yn naturiol; a
- Afonydd a nentydd.

⁴⁴ Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Merthyr Tudful; Cynllun Gweithredu Adfer Natur 2019-2024. Ar gael ar: <https://www.merthyr.gov.uk/media/5685/merthyr-tydfil-nature-recovery-action-plan-2019.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

Mae Adran 7 Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 ⁴⁵ yn rhestru organebau byw o'r pwys mwyaf at ddiben cynnal a gwella bioamrywiaeth mewn perthynas â Chymru. Mae'r canlynol yn enghreifftiau o rywogaethau a warchodir a geir o fewn CBSMT ⁴⁶:

- Dyfrgi Ewropeaidd;
- Ystlumod (Ystlum hir glust, ystlum lleiaf, Daubenton's, Ystlum pedol lleiaf, ystlum Natterer, ystlum mawr, ystlumod adain-lydan, ystlum lleiaf soprano ac ystlum barfog);
- Madfall Ddŵr Cribog;
- Llygoden y Dŵr;
- Glöyn byw Brith y Gors; a
- Cerddinen y Darren Fach.

Mae Rhywogaethau Estron Goresgynnol (INNS), plâu a phathogenau yn gallu lledaenu, gan achosi niwed i'r amgylchedd, yr economi ac iechyd dynol. Mae Deddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981⁴⁷ yn ei gwneud yn drosedd i ryddhau neu ganiatáu i unrhyw anifail, planhigyn neu ficro-organeb nad yw'n preswyllo fel arfer yn y DU (fel y rhestrir yn Atodlen 9 i'r Ddeddf) ddianc i'r gwyllt. Mae'r rhywogaethau sy'n cael yr effaith fwyaf o fewn CBSMT yn cynnwys canclwm Japan, jac y neidiwr a chimwch yr afon arwyddol.

Mae CBSMT wedi cael ei effeithio gan glwyf marwol sydyn y derw, er enghraifft, yng Nghoed Gethin a Pharc Cyfarthfa. Mae Cynllun Rheoli Iechyd Planhigion ar waith, y cytunwyd arno gyda'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (sy'n cynnwys cael gwared ar y Rhododendron wyllt, un o'r prif westeion *Phytophthora ramorum*). Yn ogystal, mae *Chalara fraxinea* wedi'i nodi o amgylch CBSMT a rhoddwyd gwybod i'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion, Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig (DEFRA).

Gall llifogydd gael effeithiau andwyol ar fioamrywiaeth gan gynnwys achosi boddi, amllder clefydau a dinistrio cynefinoedd ⁴⁸. Dangoswyd bod digwyddiadau llifogydd eithafol yn cael effaith negyddol ar ecosystemau dŵr croyw. Mae llifogydd yn cynyddu dŵr ffo sy'n cyflwyno mwy o bridd, deunydd organig a llygryddion i gyrsiau dŵr ⁴⁹. Gall yr halogiad hwn o ddŵr llifogydd effeithio ar ansawdd dŵr ac amharu ar ecosystemau, gan gynnwys cynefinoedd pysgod.

Mae mwy o ddŵr ffo ar yr wyneb hefyd yn gwaethygu erydiad yng ngwely'r afon a bydd gwaddod crog yn ymgartrefu yn y pen draw a all rwystru gwelyau a nentydd afonydd, mygu organebau dyfrol a dinistrio cynefinoedd. O ganlyniad, gall llifogydd eithafol leihau biomas planhigion a'r doreth o fertebratau ac infertebratau yn sylweddol.

⁴⁵ Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Ar gael ar: <https://www.legislation.gov.uk/anaw/2016/3/contents/enacted> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁴⁶ Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Cynllun Gweithredu Adfer Natur Merthyr Tudful 2019-2024. Ar gael ar: <https://www.merthyr.gov.uk/media/5685/merthyr-tydfil-nature-recovery-action-plan-2019.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁴⁷ Wildlife and Countryside Act 1981. Available at: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/69/contents> (Accessed 01/11/2023)

⁴⁸ National Geographic, Llawer o Effeithiau Llifogydd. Ar gael ar: <https://education.nationalgeographic.org/resource/many-effects-flooding/> (Cyrchwyd 07/11/2023)

⁴⁹ Cymdeithas Ecologol Prydain, Llifogydd yn y DU: effeithiau ecolegol a dull ecosystem. Ar gael ar: <https://www.britishecologicalsociety.org/flooding-in-the-uk-ecological-impacts-and-an-ecosystem-approach/> (Cyrchwyd 07/11/2023)

Mae llifogydd yn cynyddu'r siawns o ledaenu clefydau a gludir gan ddŵr a gall cilio dŵr llifogydd greu pyllau llonydd o ddŵr y gall anifeiliaid yfed ohonynt.

DATBLYGIAD Y MAN CYCHWYN YN Y DYFODOL HEB YR LFRMS

Mae adroddiad Sefyllfa Byd Natur 2023⁵⁰ yn dangos bod byd natur yn parhau i ddirywio ar raddfa frwydus ar draws y DU, sydd eisoes yn un o'r gwledydd sydd â'r disbyddiad mwyaf o ran byd natur yn y byd. Mae 18% (un o bob chwech) o'n rhywogaethau mewn perygl o ddiflannu yng Nghymru, gan gynnwys planhigion ac anifeiliaid fel tegeirian y fign galchog, Llygoden y Dŵr a Madfall y Tywod. Mae digonedd rhywogaethau tir a dŵr croyw ar gyfartaledd wedi gostwng 20% ledled Cymru ers 1994. O'r bron i 3,900 o rywogaethau a aseswyd, mae mwy na 2% eisoes wedi darfod yng Nghymru.

Yn 2021 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru argyfwng natur. Yr hyn y mae hyn yn ei olygu yw bod 17% o'r 3,902 o rywogaethau a astudiwyd yng Nghymru mewn perygl o ddiflannu, gyda llawer o rai eraill yn prinhaus. Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC). Yn 2015, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru Gynllun Gweithredu Adfer Natur Cymru⁵¹, a oedd yn nodi chwe amcan ar gyfer gwrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth. Defnyddiwyd yr amcanion hyn i ddatblygu'r MTNRAP a'r Cynllun S6.

Mae'r Adroddiad ar Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Gwydnwch Ecosystemau⁵² wedi'i baratoi mewn ymateb i Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016⁵³ (Adran 6, Is-adran 1) a gyflwynodd ddyletswydd well ar fioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau (dyletswydd A6) ar gyfer awdurdodau cyhoeddus wrth arfer eu swyddogaethau mewn perthynas â Chymru. Mae'r adroddiad gweithredu hwn yn nodi'r amcanion allweddol yn y fwrdeistref ar gyfer ymgorffori bioamrywiaeth drwy gydol y broses gwneud penderfyniadau.

Roedd Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 hefyd yn ei gwneud yn ddyletswydd ar CNC i gynhyrchu 'Datganiadau Ardal'. Mae CBSMT, ynghyd â Rhondda Cynon Taf, Pen-y-bont ar Ogwr, Bro Morgannwg a Chaerdydd yn rhan o ardal y Canol yn Ne Cymru. Bydd y datganiadau'n pennu blaenoriaethau penodol i bob maes a fydd, yn eu tro, yn llywio rhaglenni gwaith lleol CNC, yn cyfrannu at bolisi cenedlaethol ac yn cyfeirio ffrydiau ariannu.

Heb yr LFRMS, mae'r effeithiau negyddol presennol ar fioamrywiaeth yn debygol o barhau a disgwylir i ddigwyddiadau llifogydd gynyddu, gan arwain at golli rhywfaint o fioamrywiaeth bwysicaf y rhanbarth.

⁵⁰ Ymddiriedolaeth Natur Gogledd Cymru, Sefyllfa Byd Natur 2023. Ar gael ar: <https://www.northwaleswildlifetrust.org.uk/cy/sefyllfa-natur-2023> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁵¹ Llywodraeth Cymru, Cynllun gweithredu adfer natur. Ar gael ar: <https://www.llyw.cymru/cynllun-gweithredu-adfer-natur> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁵² Deddf Amgylchedd (Cymru) 2016 Rhan 1 – Adran 6 – Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful The Biodiversity and Resilience of Ecosystems Duty Report, 2022 [ar-lein] ar gael ar: <https://www.merthyr.gov.uk/media/8892/the-biodiversity-and-resilience-of-ecosystems-s6-duty-report.pdf>

⁵³ Deddf Amgylchedd Cymru 2016 [ar-lein] ar gael ar: <https://www.legislation.gov.uk/anaw/2016/3/contents/enacted>

MATERION A CHYFLEOEDD

Mae materion a chyfleoedd ar gyfer bioamrywiaeth a'r goblygiadau i'r LFRMS wedi'u nodi yn **Tabl B-13**.

Tabl B- 13- Materion a Chyfleoedd Bioamrywiaeth

Materion a Chyfleoedd	Goblygiadau i'r LFRMS
Mae Cymru bellach yn un o'r gwledydd sydd wedi disbyddu fwyaf o ran byd natur yn fyd-eang Bydd newid hinsawdd a llai o ansawdd dŵr yn rhoi straen ar ecosystemau daearol a dyfrol Mae angen cynyddu gwynnwch ecosystemau Gall llifogydd gael effeithiau andwyol ar fioamrywiaeth gan gynnwys achosi boddi, amlder clefydau a dinistrio cynefinoedd Dangoswyd bod digwyddiadau llifogydd eithafol yn cael effaith negyddol ar ecosystemau dŵr croyw. Mae llifogydd yn cynyddu dŵr ffo sy'n cyflwyno mwy o bridd, deunydd organig a llygryddion i gyrsiau dŵr Gall biomas planhigion a'r digonedd o fertebratau ac infertebratau gael eu lleihau'n sylweddol gan lifogydd eithafol Mae Rhywogaethau Estron Goresgynnol (INNS), plâu a phathogenau yn gallu lledaenu, gan achosi difrod i fioamrywiaeth arall. Mae gan CBSMT broblemau gyda chlwyf marwol sydyn y derw, Rhododendron wyllt, a Chalara fraxinea (gwywiad onnen).	Dylai'r LFRMS ystyried difrifoldeb yr amgylchedd presennol a gwaelodlin bioamrywiaeth pob rhan o gymdeithas a rhoi pwyslais ar wella ansawdd dŵr presennol a bioamrywiaeth yn y dyfodol yn CBSMT. Bydd angen i'r LFRMS gadw at nodau bioamrywiaeth CBSMT yn y dyfodol a lliniaru unrhyw effeithiau posibl ar gynefinoedd sy'n arwain at golli bioamrywiaeth. Dylai'r LFRMS ymgorffori atebion sy'n seiliedig ar natur a gweithio tuag at enillion net bioamrywiaeth.

TIRWEDD A THREFLUN

MAN CYCHWYN

Lleolir CBSMT ar draws dwy Ardal Cymeriad Tirwedd Genedlaethol (NLCA). Pwrpas yr Ardaloedd Cymeriad Tirwedd hyn yw helpu i wahaniaethu rhwng gwahanol ranbarthau o hunaniaeth a chymeriad tirwedd yng Nghymru.

Mae rhan ogleddol CBSMT yn dod o fewn NLCA30 Bannau Brycheiniog a'r Mynydd Du⁵⁴. Mae'r gadwyn o fynyddoedd uchaf yn ne Prydain i'w gweld yn yr ardal hon. Mae'r Bannau Brycheiniog wedi'i gwneud o Hen Dywodfaen Coch sydd wedi'i rewlifo'n drwm i ffurfio dyffrynnoedd gor-ddyfnach gyda llethrau llyfn. Mae'r dirwedd rhwng ardaloedd yr ucheldir yn cynnwys cynefinoedd rhostir garw, golygfeydd calchfaen clasurol, patrymau caeau cryf, cronfeydd dŵr a blociau o goetir conwydd gydag aneddiadau bach gwasgareddig.

Mae rhan ddeheuol CBSMT o fewn NLCA37 Cymoedd De Cymru⁵⁵. Nodweddir y safle gan lwyfandir yr ucheldir helaeth gyda dyffrynnoedd dwfn, trefol. Ceir olion helaeth o ddiwydiant trwm hefyd, yn fwyaf nodedig o gloddio am lo. Mae cymeriad trefol a diwydiannol yr ardaloedd hyn yn cyferbynnu â lleoliadau tawelach o ucheldir gyda llethrau serth, rhostiroedd agored a choedwigoedd.

Mae tomennydd glo yn etifeddiaeth o orffennol glofaol Cymru ac mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i sicrhau bod ein cymunedau'n ddiogel. Ym mis Chwefror 2020, bu i effaith newid hinsawdd gael ei weld gyda mwy o stormydd y gaeaf gyda glaw eithafol. Achosodd hyn dirlithriad mewn hen domen lo yn Nhylorstown, Rhondda Cynon Taf, gan newid wyneb y dirwedd. Mewn ymateb i dirlithriad Tylorstown, sefydlodd Llywodraethau Cymru a'r DU Dasglu Diogelwch Tomennydd Glo ar y cyd. Cafodd hwn ei sefydlu i asesu statws uniongyrchol tomennydd glo segur yng Nghymru.

Mae pedair lletem las o fewn CBSMT, mae'r rhain wedi'u lleoli rhwng Heolgerrig/Twyncarmel, Abercanaid/Pentrebach/Troedyrhiw, Troedyrhiw/Aberfan a Threlewis/Nelson. Mae lletemau glas yn cael eu dynodi gan ACLlau fel ffordd o warchod tir agored o amgylch trefi a dinasoedd.

Mae rhan ogleddol CBSMT yn rhan o Barc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Nodweddir y Parc Cenedlaethol gan rostiroedd glas, sgarpiâu wedi'u gorchuddio â grug a chopau Hen Dywodfaen Coch, ac mae'n cynnwys pedair cadwyn o fynyddoedd; y Mynyddoedd Duon, y Bannau Canolog, Fforest Fawr a'r Mynydd Du (Mynydd Du)⁵⁶. Mae'r Parc Cenedlaethol yn cynnwys amrywiaeth o

⁵⁴ Cyfoeth naturiol Cymru, National Landscape Character NLCA30 Bannau Brycheiniog & Black Mountains. Ar gael ar: <https://cdn.cyfoethnaturiol.cymru/media/682609/nlca30-brecon-beacons-and-black-mountains-description.pdf?mode=pad&rnd=131550603372330000> (Accessed 01/11/2023)

⁵⁵ Cyfoeth Naturiol Cymru – National Landscape Character NLCA37 South Wales Valleys. Ar gael ar: <https://cdn.cyfoethnaturiol.cymru/media/682625/nlca37-south-wales-valleys-description-1.pdf?mode=pad&rnd=131550626704970000> (Accessed 01/11/2023)

⁵⁶ Croeso Cymru, Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Ar gael ar: <https://www.croeso.cymru/cy> (Cyrchwyd 07/11/2023)

gynefinoedd a rhywogaethau o bwysigrwydd cenedlaethol a rhyngwladol, gydag ecosystemau naturiol deinamig sy'n darparu rôl sylfaenol yn ansawdd bywyd, iechyd a lles ⁵⁷.

Mae'r heriau presennol ar gyfer cadwraeth natur a rheoli tir yn y Parc Cenedlaethol yn cynnwys pwysau ar fiaoamrywiaeth yn sgil newid amaethyddol, datblygiad lleol, newid yn yr hinsawdd a lledaeniad rhywogaethau anffroddorol ymledol.

Mae gan bob Parc Cenedlaethol gymeriad unigryw, a rôl allweddol unrhyw Gynllun Rheoli Parc Cenedlaethol yw diffinio hanfod y lle sy'n ei wneud yn arbennig ac yn apelgar, ac yn haeddu cael ei warchod. Gelwir y rhain yn 'rhinweddau arbennig' y Parc ac maent yn ffurfio'r allwedd i'w ddynodiad. Mae'r deuddeg rhinwedd arbennig fel a ganlyn:

- Harddwch naturiol;
- Patrymau byw;
- Tirwedd garw;
- Ymdeimlad o le a hunaniaeth ddiwylliannol;
- Ymdeimlad agos o gymuned;
- Yn bleserus ac yn hygyrch;
- Ymdeimlad o ddarganfod;
- Seiniau, golygfeydd, arogleuon a chwaeth;
- Ymdeimlad o ddarganfod;
- Heddwch, llonyddwch a thywyllwch;
- Mosaig o amrywiaeth; a
- Tirwedd byw.

Mae Parc Coetir Gethin yn ne-orllewin CBSMT. Mae'n cwmpasu arwynebedd cyffredinol o 850ha ac yn darparu golygfeydd pellgyrhaeddol o Gymoedd De Cymru a Bannau Brycheiniog ⁵⁸. Mae'r coetir yn boblogaidd gydag ymwelwyr oherwydd ei natur heddychlon a thawel. Mae 21km o lwybrau cerdded o fewn y coetir sy'n darparu mynediad i gerddwyr, marchogion a beicwyr.

Y prif aneddiadau o fewn CBSMT yw Merthyr Tudful, Aberfan, Bedlinog, Ynysowen, Trelewis, Troedyrhiw, Dowlais, Treharris a Mynwent y Crynwyr. Mae atyniadau twristiaid CBSMT wedi'u canoli'n bennaf ym Merthyr Tudful, ac maent yn cynnwys Rheilffordd Fynydd Aberhonddu, Clwb Golff Merthyr Tudful, Parc a Chastell Cyfarthfa, Canolfan Hamdden a Phentref Merthyr Tudful, a Parkwood Outdoors⁵⁹.

⁵⁷ Partneriaeth Natur Lleol Bannau Brycheiniog, Dyfodol gyda Natur wrth ei wraidd. Cynllun Gweithredu Adfer Natur ar gyfer Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog 2019-2024. Ar gael ar: <https://www.beacons-npa.gov.uk/wp-content/uploads/BBNPA-Nature-Recovery-A4-ENG-WEB.pdf> (Cyrchwyd 07/11/2023)

⁵⁸ Coed Cadw, Parc Coetir Gethin. Ar gael ar: <https://www.woodlandtrust.org.uk/visiting-woods/woods/gethin-woodland-park/> (Cyrchwyd 07/11/2023)

⁵⁹ Croeso Merthy, Canfyddwr Lleoliad Croeso Merthyr. Ar gael ar: <https://www.visitmerthyr.co.uk/cy/map-page/> (cyrchwyd 07/11/2023)

DATBLYGIAD Y MAN CYCHWYN YN Y DYFODOL HEB YR LFRMS

Wrth i boblogaeth CBSMT barhau i dyfu, bydd y galw am dai yn cynyddu. Er mwyn darparu ar gyfer y boblogaeth sy'n tyfu, mae'n debygol y bydd datblygiad sylweddol yn digwydd i ddarparu nid yn unig cartrefi, ond gwasanaethau cysylltiedig sydd eu hangen megis cyfleusterau gofal iechyd ac addysg yn ogystal ag ehangu siopau ac ehangu busnes i ddarparu swyddi.

Mae gan newid hinsawdd y potensial i gael effaith ar nodweddion tirwedd. Mae'r hinsawdd sy'n newid yn debygol o gael effeithiau uniongyrchol sylweddol (e.e newid gorchudd tir) ac anuniongyrchol (e.e trwy ddylanwadu ar benderfyniadau defnydd tir) ar gymeriad tirwedd, ansawdd a hynodrwydd lleol. Digwyddiadau llifogydd a sychder, tywydd eithafol amlach, erydiad arfordirol, tanau gwyllt, clefydau sy'n effeithio ar orchudd coed a gorchudd tir sy'n newid, cynefinoedd ac ystod rhywogaethau. Yn ogystal, gall newid yn yr hinsawdd hefyd effeithio ar argaeledd cyflenwadau dŵr.

Nod Cynllun Gweithredu Adfer Natur Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yw helpu i wrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth drwy ganolbwyntio ar ddatblygu rhwydweithiau ecolegol gwydn sy'n fwy amrywiol, mewn gwell cyflwr ac wedi'u cysylltu'n well. Bydd hyn yn cael ei gyflawni trwy wella dealltwriaeth o wydnwch ecolegol o fewn y Parc Cenedlaethol, gweithio gyda phartneriaid i uno gweithredu lleol ar gyfer adferiad natur, cynyddu gwytnwch yr amgylchedd naturiol trwy warchod, adfer a chreu cynefinoedd, cyflawni camau gweithredu wedi'u targedu ar gyfer rhywogaethau a chynefinoedd allweddol, ac ymgysylltu â chynulleidfaoedd amrywiol am adferiad byd natur.

Heb yr LFRMS, efallai na fydd effeithiau llifogydd yn cael eu rheoli cystal ar draws CBSMT, gan roi'r dirwedd mewn mwy o berygl o lifogydd ac erydu. Gallai hyn arwain at ddiraddio cymeriad tirwedd a threflun CBSMT a cholli isadeiledd gwyrdd gwerthfawr.

MATERION A CHYFLEOEDD

Mae materion a chyfleoedd ar gyfer tirwedd a threflun a'r goblygiadau i'r LFRMS wedi'u nodi yn Tabl B- 14

Tabl B- 14- Materion a Chyfleoedd Tirwedd

Materion a Chyfleoedd	Goblygiadau i'r LFRMS
Gall newid yn yr hinsawdd gael effaith ar nodweddion tirwedd megis sychu cronfeydd dŵr, lleihau cyfaint y dŵr mewn afonydd a chynyddu amllder a dwyster digwyddiadau llifogydd. Bydd y twf disgwylidig yn y boblogaeth yn llywio'r angen am gartrefi a chyfleusterau ychwanegol. Mae materion rheoli tir yn y Parc Cenedlaethol yn enwedig o ran bioamrywiaeth o newid amaethyddol, datblygu lleol, newid hinsawdd a lledaeniad rhywogaethau estron goresgynnol.	Bydd angen i'r LFRMS sicrhau ei fod yn gwarchod tirwedd a threflun unigryw CBSMT, gan gynnwys yr amgylcheddau gwledig a threfol. Dylai'r LFRMS gefnogi cyfleoedd ar gyfer datrysiadau sail natur sy'n ymgorffori isadeiledd gwyrdd/glas ac a all ddarparu asedau hamdden newydd i'r gymuned.

AMGYLCHEDD HANESYDDOL

MAN CYCHWYN

Mae'r amgylchedd hanesyddol yn rhan hanfodol o hunaniaeth ddiwylliannol Cymru. Mae'n cynnwys llawer o nodweddion hanesyddol unigol a elwir yn asedau hanesyddol. Mae asedau hanesyddol yn cynnwys adeiladau hanesyddol unigol ac olion archeolegol, parciau a gerddi hanesyddol, ardaloedd cadwraeth a threfluniau, tirweddau hanesyddol a Safleoedd Treftadaeth y Byd. Mae'r holl asedau hanesyddol hyn yn cyfrannu at gymeriad unigryw holl leoedd Cymru ac at ansawdd bywyd Cymru.

Ar hyn o bryd mae tua 233 o adeiladau a strwythurau rhestredig yn CBSMT, yn amrywio o draphontydd i dai teras, a strwythurau llai fel pyst milltir neu flychau pileri ⁶⁰. Mae gan CBSMT 48 o Henebion Rhestredig (SAM). Mae Henebion Rhestredig yn strwythurau, safleoedd archeolegol neu adfeilion sydd heb fawr o ddefnydd economaidd. Mae SAMs o dan Ddeddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archeolegol 1979 ⁶¹ yn cael eu diogelu gan y gyfraith.

Yn ogystal, mae tri pharc a gardd gofrestredig: Parc Castell Cyfarthfa Gradd II*, Gardd Goffa Mynwent Aberfan Gradd II* a Chefn. Mynwent Coed Gradd II.

Ar hyn o bryd mae wyth ardal gadwraeth o fewn CBSMT. Mae ardal gadwraeth yn ardal o ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig, y mae CBSMT wedi nodi ei bod yn werth ei diogelu. Mae Adran 69 o Ddeddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 ⁶² yn rhoi'r awdurdod i CBSMT ddynodi ardaloedd o'r fath, er mwyn cadw a gwella cymeriad arbennig yr ardaloedd hyn. Mae Cynlluniau Gwerthuso a Rheoli Ardaloedd Cadwraeth (CAAMPs) yn darparu gwybodaeth fanwl am gymeriad arbennig ardaloedd cadwraeth ac yn rhoi arweiniad ar gyfer datblygu a chynnal a chadw eiddo.

Ardal Gadwraeth Stryd y Cyngor a Stryd Drefol - Dynodedig Rhagfyr 2014

Mae'r ddwy stryd hyn a gwblhawyd ym 1903 yn cynrychioli'r enghreifftiau cynharaf o dai Cyngor ym Merthyr Tudful. Maent yn elfen bwysig yn y dystiolaeth berthnasol o hanes cymdeithasol y Fwrdeistref Sirol.

Ardal Gadwraeth Cwmfelin - Dynodedig 1973

Anheddiad cyn-ddiwydiannol mewn cyflwr arbennig o dda, sydd wedi cadw llawer o'i naws wledig.

Ardal Gadwraeth Parc Cyfarthfa -Dynodedig Rhagfyr 2009

Mae Ardal Gadwraeth Parc Cyfarthfa yn cwmpasu rhan sylweddol o stori ddiwydiannol Merthyr; y teulu Crawshay, a Gwaith Haearn Cyfarthfa.

Ardal Gadwraeth Dowlais - Dynodedig 1998

⁶⁰ Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Adeiladau Rhestredig. Ar gael ar: <https://www.merthyr.gov.uk/resident/planning-and-building-control/historic-environment-conservation/buildings/?lang=cy-GB&> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁶¹ Deddf Henebion ac Ardaloedd Archeolegol 1979. Ar gael ar: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1979/46/contents> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁶² Cynllunio (Deddf Adeiladau Rhestredig a Chadwraeth) 1990. Ar gael ae: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/9/contents> (Cyrchwyd 01/11/2023)

Y gweithfeydd haearn mwyaf yn y byd a greodd rôl arwyddocaol iawn yn trefoli Merthyr Tudful.

Ardal Gadwraeth Canol Tref Merthyr Tudful - Dynodedig Mehefin 2009

Mae Ardal Gadwraeth Canol Tref Merthyr Tudful yn cynnwys y Stryd Fawr o Eglwys Santes Tudful i ben Pontmorlais. Mae canol y dref wedi cadw llawer o adeiladau masnachol, dinesig a chrefyddol mawr o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg a dechrau'r ugeinfed ganrif.

Ardal Gadwraeth Morgantown - Dynodedig Rhagfyr 2009

Datblygiad preswyl o ddechrau'r bedwaredd ganrif ar bymtheg o gridiau stryd hirsgwar diddorol gerllaw strwythurau diwydiannol prin sydd wedi goroesi.

Ardal Gadwraeth Thomastown - Dynodedig 1978

Un o'r grwpiau mwyaf o adeiladau arddull Sioraidd hwyr a Fictoraidd cynnar yng Nghymru sy'n ffurfio maestref dosbarth canol.

Ardal Gadwraeth Treharris - Dynodedig Mehefin 2009

Anheddiad wedi'i gynllunio i wasanaethu Glofa Frederick William Harris. Mae'r anheddiad o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg yn cynnwys grid strydoedd geometrig cryf, a oedd wedi'i gynnwys gan y rheilffyrdd cyfagos.

Mae Tirweddau Hanesyddol Cofrestredig yn cael eu dynodi gan Cadw oherwydd eu diddordeb hanesyddol eithriadol neu arbennig yng Nghymru. Mae dwy Dirwedd Hanesyddol Gofrestredig yn CBSMT.

Mae Tirwedd Hanesyddol Gofrestredig Merthyr Tudful wedi'i lleoli'n gyfan gwbl o fewn CBSMT, yn meddiannu'r basn naturiol ym mlaen dyffryn Taf⁶³. Mae'r safle wedi'i gyfyngu gan fryniau a chribau uchel ar bob ochr gyda datblygiad ar hyd y llawr basn. Mae wedi cynnal ei thirwedd ddiwydiannol o'r deunawfed ganrif a'r bedwaredd ganrif ar bymtheg drwy weddillion y diwydiant glo, gweithfeydd haearn mawr a ffrydiau pŵer dŵr. Nodweddir hyn gan y tramffyrdd cynnar, tomennydd, tai teras diwydiannol a thŷ'r Meistri Haearn, Castell Cyfarthfa.

Mae ochr de-ddwyreiniol CBSMT yn dod o fewn Tirwedd Hanesyddol Gofrestredig Comin Gelli-gaer⁶⁴. Mae'r safle yn ardal o weundir yr ucheldir gyda ffermydd anghysbell a thir pori caeedig wedi'i wella gydag amrywiaeth gyfoethog o safleoedd archeolegol sy'n dangos parhad hir o weithgaredd dynol yn dyddio'n ôl i'r Oes Efydd.

DATBLYGIAD Y MAN CYCHWYN YN Y DYFODOL HEB YR LFRMS

Mae CBSMT yn y broses o gynhyrchu a diweddarau eu CAAMPs, er mwyn gwella amddiffyniad holl ardaloedd cadwraeth CBSMT.

⁶³ Cadw, Full Reports of Registered Historic Landscape, Merthyr Tydfil. Ar gael ar: [https://cadwpublic-api.azurewebsites.net/reports/historiclandscape/FullReport?lang=en&id=HLW%20\(MGL\)%202](https://cadwpublic-api.azurewebsites.net/reports/historiclandscape/FullReport?lang=en&id=HLW%20(MGL)%202) (cyrchwyd 01/11/2023)

⁶⁴ Cadw, Full Reports of Registered Historic Landscape, Gelli-Gaer Common. Ar gael ar [https://cadwpublic-api.azurewebsites.net/reports/historiclandscape/FullReport?lang=en&id=HLW%20\(MGL\)%204](https://cadwpublic-api.azurewebsites.net/reports/historiclandscape/FullReport?lang=en&id=HLW%20(MGL)%204) (cyrchwyd 01/11/2023)

Cyflwynwyd Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023⁶⁵ i Lywodraeth Cymru ar 4 Gorffennaf 2022, fe'i pasiwyd ar 28 Mawrth 2023 a chafodd Gydsyniad Brenhinol ar 14 Mehefin 2023 i ddiogelu a rheoli amgylchedd hanesyddol unigryw Cymru yn effeithiol fel y gall barhau i gyfrannu er lles Cymru a'i phobl.

Mae newid yn yr hinsawdd yn fygythiad sylweddol i'r amgylchedd hanesyddol, gan gynnwys asedau treftadaeth heb eu darganfod a heb eu dynodi. Gall cynhesrwydd cynyddol annog cynnydd yn nifer y rhywogaethau planhigion ac anifeiliaid ymledol, a allai newid cymeriad tirweddau hanesyddol a rhai wedi'u dylunio drwy leihau niferoedd anifeiliaid a phlanhigion brodorol neu eu dinistrio. Gall amodau poethach a sychach hefyd gynyddu'r risg o dân yn ogystal â phridd yn crebachu, a all arwain at ymsuddiant adeiladu, dadffurfiad strwythurol a chwymp adeiladau.

Mae'n bosibl y bydd glaw mwy eithafol a lefelau uwch o lifogydd yn cynyddu'r perygl o lifogydd i adeiladau hanesyddol. Gall dirlawnder dŵr niweidio adeiladau hanesyddol a thirweddau wedi'u dylunio, yn enwedig os yw amodau dŵr llonydd yn parhau i fodoli, mae cyhoeddiad Cadw, Llifogydd ac Adeiladau Hanesyddol yng Nghymru, yn rhoi canllawiau ar sut i baratoi ar gyfer llifogydd ac yn argymhell camau i'w cymryd yn ystod ac ar ôl llifogydd i leihau difrod i amgylchedd hanesyddol adeiladau.

Yn absenoldeb yr LFRMS, mae'n debygol y bydd y risg o ddifrod o fwy a fwy o lifogydd yn arwain at golli a diraddio asedau treftadaeth lleol.

MATERION A CHYFLEOEDD

Mae materion a chyfleoedd ar gyfer yr amgylchedd hanesyddol a'r goblygiadau i'r LFRMS wedi'u nodi yn Tabl B- 15.

Tabl B- 15- Materion a Chyfleoedd Amgylchedd Hanesyddol

Materion a Chyfleoedd	Goblygiadau i'r LFRMS
Mae gan dwf a datblygiad yn y dyfodol y potensial i effeithio ar oroesiad, ffabrig, cyflwr a gosodiad asedau treftadaeth ddiwylliannol (uwchben ac o dan y ddaear). Gall cynnydd mewn glaw, digwyddiadau tywydd eithafol a llifogydd arwain at ddifrod, diraddio a/neu erydu safleoedd treftadaeth ac archeolegol na ellir ei newid.	Dylai'r LFRMS hyrwyddo rheolaeth a chynnal asedau hanesyddol a diwylliannol a gwella gwytnwch hinsawdd safleoedd diwylliannol, gan sicrhau bod nodweddion nodedig yn cael eu cynnal. Dylai'r LFRMS anelu at wella dealltwriaeth a gwerthfawrogiad o arwyddocâd asedau treftadaeth.

⁶⁵ Deddf Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023. Ar gael ar:
<https://www.legislation.gov.uk/asc/2023/3/contents/enacted> (cyrchwyd 01/11/2023)

AMGYLCHEDD DŴR

MAN CYCHWYN

Rheoliadau'r Amgylchedd Dŵr (Cyfarwydddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017⁶⁶ (y cyfeirir atynt o hyn ymlaen fel y 'Rheoliadau WFD') yw'r prif fecanwaith ar gyfer asesu a rheoli'r amgylchedd dŵr yng Nghymru, sy'n cynnwys yr holl gyrff dŵr croyw ar y wyneb (llynnoedd, nentydd, afonydd), dŵr daear, ecosystemau cysylltiedig, aberoedd a dyfroedd arfordirol allan i filltir o ddŵr isel. Maent yn trosi ac yn gweithredu safonau ansawdd dŵr o Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr 2000 yr UE ac yn gosod dyletswydd statudol ar Weinidogion Cymru i atal dirywiad a gwella pob corff dŵr i 'statws da' erbyn 2027⁶⁷.

Mae tua 95% o adnoddau dŵr Cymru yn tarddu fel dŵr wyneb naill ai o storio cronfeydd dŵr neu dyniadau o afonydd ac ychydig iawn o ddibyniaeth sydd ganddynt ar gyflenwadau dŵr daear. Gall y ddibyniaeth hon ar ddyfroedd wyneb wneud cyfnodau byr o ychydig o law yn fwy bregus wrth i lefelau afonydd newid yn gyflymach na dyfroedd daear ⁶⁸.

Mae Cymru wedi'i rhannu'n dair ardal basn afon (RBDs) ac mae gan bob un ei Chynllun Rheoli Basn Afon (RBMP) ei hun sy'n ofynnol o dan Rheoliadau'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr. Y rhain yw:

- Rhanbarth Gorllewin Cymru – yn gyfan gwbl yng Nghymru;
- Ardal Dyfrdwy – trawsffiniol â Lloegr; a
- Ardal Hafren - trawsffiniol â Lloegr (dan arweiniad Asiantaeth yr Amgylchedd).

Ar gyfer dyfroedd wyneb mae dau ddsbarthiad ar wahân ar gyfer cyrff dŵr, ecolegol a chemegol. Er mwyn i gorff dŵr fod mewn statws da yn gyffredinol rhaid i statws ecolegol a chemegol fod o leiaf yn dda. Ar gyfer dŵr daear mae dau ddsbarthiad ar wahân ar gyfer cyrff dŵr daear: statws cemegol a statws meintiol. Rhaid adrodd ar bob un yn ogystal â statws cyffredinol y corff dŵr daear. Er mwyn i gorff dŵr daear fod ar statws da yn gyffredinol, rhaid i statws cemegol a meintiol fod yn dda.

Yn 2020, roedd 40% o'r 933 o gyrff dŵr wyneb a dŵr daear ledled Cymru ar statws da neu well, gwelliant o 3% ers 2009, tra bod 36% o gyrff dŵr wyneb yn y DU mewn statws uchel neu dda ⁶⁹. I'r gwrthwyneb, roedd 9% o gyfanswm nifer y cyrff dŵr yng Nghymru ar statws gwael yn 2020. Mae dadansoddiad o statws y cyrff dŵr yng Nghymru i'w weld yn Tabl B- 16

⁶⁶ Rheoliadau'r Amgylchedd Dŵr (Cyfarwydddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017. Ar gael ar: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2017/407/contents/made> (cyrchwyd 01/11/2023)

⁶⁷ Senedd Cymru, Ansawdd Dŵr yng Nghymru, Briff Ymchwil. Ar gael ar: <https://research.senedd.wales/media/v3fl5zes/23-12-water-quality-in-wales.pdf> (Accessed 01/11/2023)

⁶⁸ Dŵr Cymru, Adnoddau Dŵr. Ar gael ar: <https://www.dwrcymru.com/cy/our-services/water/water-resources> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁶⁹ Cyfoeth Naturiol Cymru, Cynlluniau rheoli basn afon 2015-2021. Ar gael ar: <https://naturalresources.wales/evidence-and-data/research-and-reports/water-reports/river-basin-management-plans/river-basin-management-plans-published/?lang=cy#:~:text=Ar%20cyfan%20statws%20ar draws%20daearyddol,ar%20da%20neu%20gwell%20status> (Cyrchwyd 01/11/2023)

Mae dosbarthiad yn asesiad o ansawdd dyfroedd wyneb a dŵr daear a gynhelir ar adeg benodol. Mae'n cynnwys data monitro sy'n ofynnol gan yr offer dosbarthu sy'n amrywio o 3 i 6 blynedd cyn cyhoeddi. Mae'n seiliedig ar bwyntiau monitro arferol gweithredol o fewn corff dŵr sy'n seiliedig ar risg. Y dosbarthiad hwn a gwybodaeth am y pwysau a'r risgiau i ddyfroedd yw'r sail ar gyfer cynllunio pob cylchred. Ym mhob cylch o'r RBMPs, mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn casglu'r holl dystiolaeth, hanesyddol a chyfredol, ac yn cynhyrchu dosbarthiad gwaelodlin. Dangosir nifer a math y cyrff dŵr yn Tabl B- 16gan osod y man cychwyn ar gyfer y trydydd cylchred.

Mae Merthyr Tudful o fewn Ardal Hafren, a'r Afon Taf yw'r brif afon sy'n rhedeg drwyddi. Afon Taf yw un o afonydd pwysicaf Cymru. Mae'n llifo o'i tharddiad yn y Bannau Brycheiniog fel dwy afon, y Taf Fechan a'r Taf Fawr. Mae'r rhain yn uno ychydig i'r gogledd o Ferthyr Tudful, ac o'r fan honno mae'r afon yn parhau â'i thaith i Gaerdydd, gan ymuno ag Aber Afon Hafren ym Mae Caerdydd ⁷⁰. Yn ôl Arsylwi Dyfroedd Cymru, mae gan yr afon statws cymedrol yn gyffredinol ⁷¹.

Tabl B- 16- Nifer a Mathau o Gyrff Dŵr Gwaelodlin Trydydd Cylchred RBMP (2021-2027) ar gyfer rhan Cymru o Ardal Basn Afon Hafren⁷²

Math o gyrff dŵr	Nifer y cyrff dŵr			
	Naturiol	Artiffisial	Wedi'i addasu'n fawr	Cyfanswm
Afonydd	202	11	23	236
Llynnoedd	4	0	32	36
Arfordirol	0	0	0	0
Morydol	1	0	2	3
Dŵr daear	9	n/a	n/a	9
Cyfanswm	216	11	57	284

Mae canlyniadau dosbarthu diweddaraf yn dangos bod 35% o gyrff dŵr wedi cyflawni statws cyffredinol da neu well.

⁷⁰ Cyngor Cymuned Radur a Threforgan mewn partneriaeth â Chyfoeth Naturiol Cymru, Mynd i'r Afael â Llygredd Sbwriel yn Afon Taf. Ar gael ar:

https://www.radyrandmorgantown.org/uploads/1/2/3/4/123409693/taff_pollution_leaflet.pdf (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁷¹ Cyfoeth Naturiol Cymru, Oriel Fapiau Gwarchod Dyfroedd Cymru. Ar gael ar:

<https://waterwatchwales.naturalresourceswales.gov.uk/cy/> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁷² Cyfoeth Naturiol Cymru, rhan Cymru o Gynllun Rheoli Basn Afon Hafren (2021-2027) Crynodeb. Ar gael ar:

https://naturalresources.wales/media/695983/severn-rbmp-2021_2027-summary.pdf (Cyrchwyd 01/11/2023)

Un o'r rhesymau pam ei fod yn methu â chyflawni statws ecolegol da yw oherwydd bod poblogaethau pysgod yn gostwng. Mae llawer o welliannau i lwybrau pysgod wedi'u gwneud ar hyd Afon Taf a'i llednentydd yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Mae cael gwared ar y gored ym Mro Merthyr yn golygu bod y rhwystr sylweddol olaf ar yr afon i ymfudiad pysgod yn cael ei ddileu. Bydd hyn yn darparu gwell mynediad i'r rhan hon o'r afon a bydd yn helpu i hybu dychweliad eogiaid a gleisiaid i rannau uchaf Afon Taf. Bydd cael gwared ar y gored yn gwella mynediad i dros 10 cilomedr o gynefin maran o ansawdd da ar lannau Taf Fechan a Fawr i fyny'r afon o Fro Merthyr. Bydd cael gwared ar y gored yn helpu i adfer iechyd yr afon i statws ecolegol da. Mae nifer o brosiectau gwella cymunedol yn cael eu datblygu o ganlyniad i symud y gored.

Mae Ardaloedd Gwarchodedig Dŵr Yfed (DrWPAs) wedi'u dynodi i ddiogelu dŵr crai a ddefnyddir ar gyfer cyflenwad cyhoeddus. Ar hyn o bryd mae 125 DrWPA (Arwyneb) a 39 DrWPA (Dŵr Daear) yng Nghymru.

Yr amddiffyniad angenrheidiol yw cyflawni'r nod o osgoi dirywiad yn ansawdd y dŵr mewn DrWPA er mwyn lleihau lefel y driniaeth buro sydd ei hangen. Mae tri llyn i'r gogledd o Ferthyr Tudful sy'n bwydo i mewn i Afon Taf, sydd yn DrWPA a'r pwysicaf o'r rhain yw Cronfa Ddŵr Pontsticill. I'r Dwyrain a'r Gorllewin o Ferthyr Tudful mae dalgylchoedd afonydd sydd hefyd yn DrWPA.

Ystyrir mai Materion Rheoli Dŵr Arwyddocaol (SWMIs) yw'r materion pwysicaf sy'n herio defnyddiau a buddion posibl yr amgylchedd dŵr ym mhob RBD yn awr ac yn y dyfodol. Y rhain yw;

- **Addasiadau ffisegol** – newidiadau a wneir gan bobl i afonydd, llynnoedd ac aberoedd, er enghraifft amddiffynfeydd rhag llifogydd a choredau, a newidiadau i sianeli naturiol yr afon ar gyfer draenio tir a mordwyo. Mae'r addasiadau hyn yn newid lefelau llif naturiol, gallant achosi crynhoad gormodol o waddod, rhwystrau i fudo a cholli cynefinoedd.
- **Llygredd o ardaloedd gwledig** – effeithiau arferion amaethyddol gwael a rheoli tir gwledig ar yr amgylchedd dŵr (a elwir hefyd yn 'lygredd gwledig gwasgaredig'), sy'n achosi gwaddod, maetholion a phlalladdwyr.
- **Llygredd o drefi, dinasoedd a chlundiant** - dŵr glaw yn rhedeg dros arwynebau caled ac yn cludo llygryddion i ddyfroedd, cemegau o dir halogedig, a charthffosiaeth o dai wedi'u 'cam-gysylltu' â draenau dŵr wyneb yn hytrach na charthffosydd (a elwir hefyd yn 'lygredd trefol gwasgaredig').
- **Llygredd o ddŵr gwastraff** – gall dŵr gwastraff gynnwys llawer iawn o faetholion (fel ffosforws a nitradau), amonia, bacteria ysgarthol a sylweddau niweidiol eraill.
- **Llygredd o fwyngloddiau** – dŵr halogedig sy'n draenio o fwyngloddiau, y rhan fwyaf ohonynt bellach wedi'u gadael, newidiadau i lif naturiol a lefel dŵr – mae cymryd gormod o ddŵr o afonydd, camlesi, llynnoedd a dŵr daear, yn golygu bod llai o ddŵr yn llifo a gall newid lefelau dŵr effeithio cynefinoedd.
- **Effeithiau negyddol rhywogaethau estron goresgynnol** – yr effaith ar iechyd amgylchedd naturiol planhigion ac anifeiliaid o'r tu allan i'r DU a gyflwynwyd i ddyfroedd y DU.

Mae pwysau unigol eraill sy'n cael effaith sylweddol ar yr amgylchedd dŵr yn cynnwys;

- Tynnu dŵr, yn barhaol neu dros dro, o'r amgylchedd dŵr fel afonydd, llynnoedd, gwlypdiroedd, camlesi, cronfeydd dŵr neu o ddŵr daear.
- Mae cymryd gormod o ddŵr o afonydd, camlesi, llynnoedd a dŵr daear yn achosi problemau i fywyd gwyllt.

- Mae effaith tynnu dŵr ar yr amgylchedd yn dibynnu ar swm ac amseriad y tynnu a lleoliad a swm y dŵr y gellir ei ddychwelyd ar ôl iddo gael ei ddefnyddio.
- Gall cymryd gormod o ddŵr o afonydd a dŵr daear arwain at lifoedd is a lefelau dŵr is, na fydd efallai'n cynnal ecoleg iach, gan effeithio ar fywyd gwyllt a golwg afon, yn ogystal ag effeithio ar ddefnyddwyr dŵr eraill.
- Yn y tymor byr, mae'r camau presennol sy'n cael eu cymryd i adfer y broses o dynnu dŵr cynaliadwy yn lleihau'r effaith ar rai afonydd. Yn y dyfodol, mae twf a datblygiad poblogaeth yn debygol o olygu bod angen tynnu mwy o ddŵr.
- Gall hinsawdd sy'n newid effeithio ar y galw am ddŵr a'r adnoddau naturiol sy'n bresennol mewn afonydd a dŵr daear yn y dyfodol.
- Os bydd tynnu dŵr yn parhau ar gyfraddau presennol (neu gynnydd) a bod adnoddau dŵr naturiol yn mynd yn llai oherwydd newid hinsawdd, bydd effeithiau presennol tynnu dŵr ar afonydd, llynnoedd, gwlyptiroedd ac aberoedd yn cael eu chwyddo.

Mae nifer o gyrff dŵr sydd wedi'u haddasu'n helaeth (HMWB) yn CBSMT. Mae'r rhain yn gyrff dŵr sy'n cael eu diffinio fel 'corff dŵr wyneb' sydd o ganlyniad i newidiadau ffisegol gan weithgarwch dynol yn cael ei newid yn sylweddol yn ei gymeriad'. Mae'r gyrff dŵr hynny yn CBSMT yn cynnwys:

- Taf Fawr & Taf Fechan WR
- Taf cf Fawr /Fechan i cf Cynon drefol (sy'n cynnwys amddiffynfeydd rhag llifogydd)
- Morlais Bk trefol (sy'n cynnwys amddiffyn rhag llifogydd)
- Taf Bargoed Amddiffyn rhag llifogydd

Efallai y bydd rhai gyrff dŵr yn cael eu dosbarthu fel HMWB o ganlyniad i'w swyddogaeth fel ased perygl llifogydd. Gallai'r rhain ddarparu buddion cymdeithasol ac economaidd gwerthfawr y mae'n hanfodol bwysig eu diogelu, felly maent wedi'u dynodi felly o dan Erthygl 4.3 o'r WFD. Gall fod cyfleoedd o hyd i gyflwyno mesurau lliniaru yn HMWB i helpu i gyflawni Potensial Ecolegol Da.

Mae CBSMT yn byw yn Nalgylch Gweithredol Taf Elai. Mae deg Dalgylch Cyfle ledled Cymru sydd wedi'u dewis yn cynrychioli'r gyfres orau o gyfleoedd ar gyfer mynd i'r afael ag amcanion y WFD a rheolaeth gynaliadwy ehangach o adnoddau naturiol a chanlyniadau llesiant. Bydd Dalgylchoedd Cyfle yn canolbwyntio adnoddau staff ar draws swyddogaethau CNC i gefnogi partneriaid i ddarparu datrysiadau rheoli dalgylch integredig.

Nododd rhan Cymru o Gynllun Rheoli Basn Afon Hafren (2021-2027) ⁷³ fod heriau o amgylch yr amgylchedd trefol; mae ganddi isadeiledd sy'n heneiddio, effeithiau llygredd gwasgaredig trefol a pherygl llifogydd uchel. Mae hefyd yn destun pwysau sylweddol gan ddatblygiadau newydd gyda thwf sylweddol. Mae etifeddiaeth y gorffennol diwydiannol yn cyflwyno heriau sy'n effeithio ar ansawdd dŵr ond hefyd ar ffurf ffisegol yr afon, gan effeithio ar symudiad gwaddodion a mudo heigiau a physgod. Ceir her hefyd yn sgil addasiadau ffisegol newydd oherwydd pwysau datblygiadau newydd ac uwchraddio isadeiledd sy'n heneiddio. Mae hyn yn achosi newid pellach i hydromorffoleg ac yn tarfu ar brosesau naturiol.

⁷³CNC, rhan Cymru o Gynllun Rheoli Basn Afon Hafren (2021-2027), 2022 [ar-lein] ar gael ar: https://naturalresources.wales/media/695983/severn-rbmp-2021_2027-summary.pdf

O ran cyflenwad dŵr, mae galw cymedrol i isel am drwyddedau tynnu dŵr yn y dalgylchoedd hyn. Mae cyflenwad dŵr cyhoeddus yn cyfrif am 53% o fain o ddŵr a dynnir yn flynyddol. Yn ôl Strategaeth Trwyddedu Tynnu Dŵr Cymoedd y De-ddwyrain (2017), mae'r *prif bwysau ar adnoddau dŵr wedi'u canoli ar sawl cronfa cyflenwad dŵr cyhoeddus ar frig dalgylchoedd Taf, Rhymni, Rhondda, Cynon ac Ebwy, sef cynnal a chadw Bae Caerdydd. a'r tyniadau porthwr doc mawr didrwydded o ben i lawr yr afon o Afonydd Taf ac Ebwy*.

DATBLYGIAD Y MAN CYCHWYN YN Y DYFODOL HEB YR LFRMS

Nod CNC yw parhau i ddiogelu a gwella ansawdd dŵr yng Nghymru, gan gynnwys Ardaloedd Gwarchodedig a bydd yn mynd i'r afael â sawl problem ledled Cymru a fydd yn lleihau nifer yr elfennau sy'n methu mewn cyrff dŵr yn raddol a bydd yn gwella cyflwr cyffredinol cyrff dŵr dros amser. Yr amcan ledled Cymru erbyn 2027 yw gwella cyflwr cyffredinol cyrff dŵr lle bo modd, atal dirywiad a, lle mae adnoddau'n caniatáu, sicrhau y bydd hyd yn oed y cyrff dŵr hynny nad ydynt yn cyflawni statws da o dan y pwysau lleiaf posibl.

Mae Awdurdodau Lleol wedi ymrwymo i gyflwyno mesurau i wella'r amgylchedd dŵr o dan y Rhaglen o Fesurau yng Nghynlluniau Rheoli Basn Afon. Bydd rhoi'r Rhaglenni o Fesurau ar waith yn golygu dod ag arian ynghyd o wahanol ffynonellau a chydlynu gweithgareddau sefydliadau sydd â diddordeb yn y defnydd o dir a dŵr. Bydd angen i Awdurdod Lleol roi rhai mesurau ar waith drwy'r system cynllunio defnydd tir, er enghraifft, rhoi caniatâd cynllunio gydag amodau cynllunio priodol a/neu rwymedigaethau cynllunio ⁷⁴.

Gallai newid yn yr hinsawdd o bosibl gael effaith negyddol ar ansawdd a swm dŵr os yw'r rhagfynegiadau'n gywir; gall hafau poethach a sychach gynyddu nifer yr achosion o sychder a lleihau cyfaint y dŵr mewn afonydd yn ogystal â llif cychwynnol, gan wneud gwasgariad llygredd neu elifiant yn anoddach.

Gall datblygiadau newydd hefyd effeithio ar yr amgylchedd dŵr trwy golli gorlifdir, llifogydd cynyddol a galw am adnoddau dŵr. Gall fod yn heriol ateb y galw am gyflenwad dŵr dros y 25 mlynedd nesaf. Gall diffygion ddatblygu ledled Cymru erbyn 2050 oherwydd newid hinsawdd yn unig; byddai'r rhain yn cael eu gwaethygu gan dwf y boblogaeth.

⁷⁴CNC, Gwasanaethau Awdurdod Lleol wedi'u diweddarau a'r amgylchedd dŵr, Nodyn cyngor ar y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, 2017 [ar-lein] ar gael ar: <https://naturalresources.wales/media/684784/20171122-final-signed-revised-wfd-advice-nodyn-i-awdurdodau-lleol.pdf>

MATERION A CHYFLEOEDD

Mae materion a chyfleoedd ar gyfer yr amgylchedd dŵr a'r goblygiadau i'r LFRMS wedi'u nodi yn Tabl B- 17

Tabl B- 17- Materion a Chyfleoedd Amgylchedd Dŵr

Materion a Chyfleoedd	Goblygiadau i'r LFRMS
- Effeithiau newid hinsawdd ar fwy o lifogydd a sychder ar ffynonellau dŵr CBSMT. - Potensial i ddefnyddio ffynonellau dŵr daear, a allai effeithio ar dderbynyddion cyfagos sy'n dibynnu ar ddŵr daear, gan gynnwys ecosystemau daearol sy'n dibynnu ar ddŵr daear, cyrsiau dŵr, a thynnu dŵr daear sy'n bodoli eisoes. - Gallai ansawdd dŵr is gael effeithiau andwyol sylweddol ar ecosystemau dibynnod. - Mae ansawdd ffisegol a chemegol adnoddau dŵr yn agwedd bwysig ar yr amgylchedd naturiol a gall llygredd sy'n gysylltiedig â dŵr ffo o isadeiledd cludiant newydd neu bresennol effeithio'n andwyol arno, yn ogystal â newidiadau i gyrff dŵr a all effeithio ar eu hansawdd fel cynefin. - Etifeddiaeth heriau presennol a gorffennol diwydiant sy'n effeithio ar ansawdd dŵr	- Dylai'r LFRMS geisio ymgorffori strategaethau lliniaru megis systemau draenio trefol cynaliadwy (SUDs) ac isadeiledd gwyrdd (GI) er mwyn addasu i newid hinsawdd a gwrthbwysio perygl llifogydd. Gall GI hefyd leihau dŵr ffo wyneb a chael cyd-fuddiannau ansawdd dŵr. - Mae angen gwella/adfer geomorffoleg er mwyn gwella cynefinoedd a phrosesau naturiol. - Mae gan y LFRMS gyfle i fod yn niweidiol neu'n fuddiol i weithredu mesurau lliniaru'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr. - Cyfleoedd i gydweithio ar atebion yn seiliedig ar natur ar gyfer buddion ehangach, gan gynnwys perygl llifogydd.

ANSAWDD AER A NWYON Tŷ GWYDR

MAN CYCHWYN

Prif ffynhonnell llygredd aer o fewn CBSMT yw traffig ffyrdd. Ers 2017 mae Ardal Rheoli Ansawdd Aer (AQMA) wedi bod ar waith ar hyd Ffordd Twynyrodyn. Yn dilyn ymgynghoriad cyhoeddus a chymeradwyaeth y Cyngor, cymeradwyodd LIC y cynllun gweithredu i wrthdroi llif traffig ar hyd Stryd Fawr Pontmorlais a Stryd yr Eglwys fel cam gweithredu cychwynnol i fynd i'r afael â chrynodiadau o NO₂ o fewn yr AQMA ⁷⁵.

Ers 2021, mae lefelau NO₂ ym mhob safle tiwbiau tryledu, gan gynnwys y rheini yn yr AQMA, o fewn yr amcan cymedrig blynyddol ar gyfer NO₂ o 40µg/m³ ac yn parhau i fod fwy na 10% yn is na'r Amcan Ansawdd Aer Cenedlaethol (NAOQ) o 40µg/m³.

Yn 2021, amcangyfrifwyd bod 26% o allyriadau nwyon tŷ gwydr (GHG) yn y DU yn dod o'r sector cludiant, cyflenwad ynni 20%, 18% busnes a 16% preswyl, a charbon deuocsid (CO₂) oedd y nwy amlycaf o'r sectorau hyn. Yn 2021, roedd cludiant yn cyfrif am 109.5 MtCO₂e o allyriadau nwyon tŷ gwydr, sy'n cynrychioli cynnydd o 10% ers 2020, ond gostyngiad o 11% o gymharu â ffigyrau 2019 ⁷⁶. Achosodd effaith y pandemig yn 2020 i allyriadau trafndiaeth ostwng, i'w briodoli i fesurau cloi a gyflwynwyd.

Yn 2020, roedd allyriadau Cymru yn 34 MtCO₂e, sydd 39% yn is na lefelau blwyddyn sylfaen 1990 ac felly mae Cymru hefyd wedi cyflawni ei tharged interim ar gyfer 2020 o ostyngiad o 27% ⁷⁷. Fodd bynnag, nid yw Cymru ar y trywydd iawn eto i gyrraedd ei thargedau ar gyfer ail hanner y degawd hwn a thu hwnt, gan nad yw Llywodraeth Cymru wedi gwneud digon o gynnydd ar leihau allyriadau gyda'r pwerau polisi sydd ar gael.

Cyfrifwyd man cychwyn allyriadau nwyon tŷ gwydr CBSMT ar gyfer blwyddyn ariannol 2019/20, yn unol â Chanllawiau Adrodd ar y Sector Cyhoeddus yng Nghymru (a gyhoeddwyd ym mis Mai 2021). Penderfynwyd mai allyriadau nwyon tŷ gwydr CBSMT ar gyfer y cyfnod hwn oedd 32,572.80 tonnell CO₂e ⁷⁸.

⁷⁵ Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Adroddiad Cynnydd Ansawdd Aer 2022. Ar gael ar: <https://www.merthyr.gov.uk/media/8791/2022-air-quality-progress-report.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁷⁶ Yr Adran Busnes, Ynni a Strategaeth Ddiwydiannol, 2021 Allyriadau Nwyon Tŷ Gwydr y DU, Ffigurau Terfynol. Ar gael ar: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/63e131dde90e07626846bdf9/greenhouse-gas-emissions-statistical-release-2021.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁷⁷ Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, Adroddiad Cynnydd: Lleihau allyriadau yng Nghymru, Mehefin 2023. Ar gael ar: <https://www.theccc.org.uk/wp-content/uploads/2023/06/Progress-Report-Reducing-emissions-in- Wales.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁷⁸ Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Cynllun Datgarboneiddio 2023-2030. Ar gael ar: <https://www.merthyr.gov.uk/media/9155/merthyr-tydfil-county-borough-council-decarbonisation-plan-2023-2030.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

DATBLYGIAD Y MAN CYCHWYN YN Y DYFODOL HEB YR LFRMS

Mae Strategaeth Aer Glân y DU yn amlinellu cynlluniau i leihau allyriadau llygryddion a gwella ansawdd aer erbyn y flwyddyn 2030 ⁷⁹. Bydd hyn yn cynnwys lleihau amlygiad y cyhoedd i ddeunydd gronynnol, amonia, ocsidau nitrogen, sylffwr deuocsid, a chyfansoddion organig anweddol nad ydynt yn fethan. Fodd bynnag, y cynnydd o 29% mewn traffig ffyrdd rhwng 1990 a 2018 a chynnydd o 6% mewn allyriadau nwyon tŷ gwydr rhwng 1990 a 2017.

Mae disgwyl i waharddiad ar werthu cerbydau petrol a disel newydd yn y DU erbyn 2035 leihau allyriadau NO_x ymhellach. Bydd hyn yn gwella ansawdd aer, yn enwedig ar draws ardaloedd trefol, ac yn hybu gwelliannau i leihau allyriadau. Disgwylir i gerbydau trydan a hybrid ddod yn bwysig (gyda'r gwaharddiad ar werthu cerbydau hybrid yn y DU erbyn 2035).

Mae disgwyl i'r gwaharddiad ar werthu cerbydau petrol a diesel newydd ledled y DU erbyn 2035 arwain at ostyngiad mewn allyriadau o gerbydau. Bydd hyn yn gwella ansawdd aer mewn ardaloedd trefol, a fydd yn cael effaith gadarnhaol ar broblemau iechyd sy'n gysylltiedig â llygredd aer. Gan fod yr AQMA yn CBSMT yn gysylltiedig ag allyriadau cerbydau, mae'r LFRMS yn annhebygol o gael unrhyw oblygiadau ar fan cychwyn ansawdd aer ac allyriadau nwyon tŷ gwydr yn y dyfodol.

Cyflwynwyd Bil yr Amgylchedd (Ansawdd Aer a Seinweddau) (Cymru) i'r Senedd ym mis Mawrth 2023, ac mae'n rhoi mesurau ar waith sy'n cyfrannu at welliannau yn ansawdd yr amgylchedd aer yng Nghymru ac yn lleihau effeithiau llygredd aer ar iechyd pobl, bioamrywiaeth, yr amgylchedd naturiol a'n heconomi.

Disgwylir i newid yn yr hinsawdd achosi cynnydd yn amllder a difrifoldeb stormydd a thywydd garw, gan roi asedau a gwasanaethau isadeiledd MT mewn perygl cynyddol o ddifrod oherwydd llifogydd. Heb yr LFRMS, gallai atgyweirio a chynyddu isadeiledd i ymdrin â llifogydd arwain at fwy o garbon wedi'i ymgorffori.

MATERION A CHYFLEOEDD

Mae materion a chyfleoedd ar gyfer ansawdd aer a nwyon tŷ gwydr a'r goblygiadau i'r LFRMS wedi'u nodi yn Tabl B- 18.

Tabl B- 18- Materion a Chyfleoedd Ansawdd Aer a Nwyon Tŷ Gwydr

Materion a Chyfleoedd	Goblygiadau i'r LFRMS
Mae nifer y cerbydau ar y ffyrdd yn debygol o gynyddu wrth i'r boblogaeth gynyddu, gan roi ansawdd aer mewn perygl pellach o ddiraddio.	Nid yw ansawdd aer a GHG yn cael eu hystyried yn arwyddocaol i gynllunio llifogydd ar lefel strategol. Mae'n annhebygol y bydd unrhyw oblygiadau i'r LFRMS.

⁷⁹ Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig, Strategaeth Aer Glân 2019. Ar gael ar: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5c3b9debe5274a70c19d905c/clean-air-strategy-2019.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

- Gall cyfnodau o wres mwy difrifol ac aml o ganlyniad i newid hinsawdd gyfrannu at waethygu ansawdd aer.
- Bydd cynllun Llywodraeth y DU i ddod â gwerthu pob car a fan petrol a disel confensiynol newydd i ben erbyn 2030 a chymorth ar gyfer gwaith a chyfleusterau gwefru trydan yn y cartref, yn hybu'r defnydd o gerbydau hybrid a thrydan, gydag effeithiau cadarnhaol ar ansawdd aer.
- Gallai datblygu cynlluniau effeithio ar lwybrau traffig byddai angen ymgynghori â Chynlluniau Rheoli Ansawdd Aer yr Awdurdod Lleol i sicrhau nad yw newidiadau mewn llif traffig yn cynyddu materion ansawdd aer.

FFACTORAU HINSAWDD

BASELINE

MAN CYCHWYN

Yn ystod y degawd diweddaraf (2009-2018) mae'r DU ar gyfartaledd wedi bod 0.3°C yn gynhesach na chyfartaledd 1981-2010 a 0.9°C yn gynhesach na 1961-1990. Mae pob un o'r deg mlynedd gynhesaf uchaf wedi digwydd ers 2002. Yn ystod yr ychydig ddegawdau diwethaf, bu cynnydd mewn glaw cyfartalog blynyddol dros y DU, ac mae'r degawd diweddaraf wedi bod ar gyfartaledd 5% yn wlypach nag 1961-1990 ac 1% yn wlypach na 1981-2010.

Rhagwelir y bydd y newidiadau yn yr hinsawdd y mae'r DU yn eu profi eisoes yn parhau ac yn gwaethgu. Yn ail hanner y ganrif, bydd maint y newid sy'n digwydd yn dibynnu'n fawr ar ba mor llwyddiannus ydym ni o ran lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr yn fyd-eang. Yng Nghymru, disgwylir glaw dwysach, mwy o lifogydd mewn ardaloedd arfordirol isel yn ogystal â hafau poethach a sychach. Mae'r rhagamcanion hefyd yn rhagweld mwy o ddiwrnodau eithriadol o gynnes, gaeafau mwynach a gwlypach, llai o eira a rhew yn ogystal â lefelau dŵr daear is.

Rhagamcanir y bydd tymereddau blynyddol yng Nghymru yn codi rhwng tua 1.2°C a 2.2°C erbyn 2050 a rhwng 1.3°C a 4°C erbyn 2080 o gyfartaledd y man cychwyn rhwng 1981-2000, yn seiliedig ar y fethodoleg a nodir yn y tablau isod ac yn dibynnu ar liniaru nwyon tŷ gwydr rhwng nawr ac yna.

Mae risgiau sy'n gysylltiedig â thymheredd yn codi, fel digwyddiadau tywydd poeth mwy eithafol sy'n effeithio ar iechyd a lles pobl, yn debygol o ddod yn fwy cyffredin o ganlyniad i'r rhagamcanion hyn, gyda'u maint yn dibynnu ar faint o newid a brofir.

Mae tymheredd yn fetrig hinsawdd bwysig iawn. Mae llawer o raddfeydd metrig hinsawdd eraill gyda newid tymheredd, a thymheredd yn gysylltiedig ag ystod o effeithiau posibl megis straen gwres ar bobl ac angen cynyddol am oeri. Gall tymheredd eithafol gael effaith fawr ar isadeiledd, gan gynnwys cludiant.

Gall newidiadau mewn glaw ac eira hefyd gael llawer o effeithiau gan gynnwys llifogydd a sychder, a all gael effaith ar iechyd dynol, isadeiledd a chyfalaf naturiol y DU. Yn y gaeaf, disgwylir i'r glaw gynyddu tua 6% erbyn 2050 a rhwng 7% a 13% erbyn 2080 o waelodlin 1981-2000, yn dibynnu ar ymdrechion byd-eang i leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr. Rhagwelir y bydd hyn yn arwain at gynydd yn y tebygolrwydd o lifogydd mewn isadeiledd, busnesau a chartrefi. I'r gwrthwyneb, disgwylir i law'r haf ostwng tua 15% erbyn 2050 a rhwng 18% a 26% erbyn 2080. Gall cyfnodau o brinder dŵr ddod yn fwy cyffredin o dan y senarios hyn, gan arwain at oblygiadau posibl i fyd amaeth a diwydiant, er enghraifft.

Mae llifogydd yn parhau i fod yn risg hinsawdd allweddol i isadeiledd yng Nghymru gyda mwy o berygl o wlybanaeth trwm. Mae'r rhagamcanion hinsawdd diweddaraf sy'n dangos bod

⁸⁰ Met Office, UK Climate Projections: Headline Findings, August 2022. Available at: https://www.metoffice.gov.uk/binaries/content/assets/metofficegovuk/pdf/research/ukcp/ukcp18_headline_findings_v4_aug22.pdf (Accessed 01/11/2023)

gwasanaethau Isadeiledd yng Nghymru mewn perygl o lifogydd o afonydd, dŵr wyneb a dŵr daear yn ogystal â llifogydd ac erydu arfordirol.

Mae dŵr wyneb o rannau uchaf y dalgylch yn draenio i Afon Taf Fawr i'r gorllewin ac afon Taf Fechan i'r dwyrain. Mae cydlifiad y ddwy afon yng Nghefn Coed -y- cymer ac o dan y pwynt hwnnw cyfeirir at yr afon fel Afon Taf. Mae rhan de-ddwyreiniol y dalgylch yn draenio i Fargod Taf sy'n ymuno ag Afon Taf ym Mynwent y Crynwyr. Mae dwy brif gronfa ddŵr wedi'u lleoli'n rhannol o fewn CBSMT. Mae hanner dwyreiniol Cronfa Ddŵr Llwyn Onn yn gorwedd ar yr Afon Taf Fawr yng ngogledd-orllewin y dalgylch ac mae Cronfa Ddŵr Pontsticill yn cael ei bwydo gan afon Taf Fechan yn y gogledd-ddwyrain⁸¹.

Mae nifer o ddigwyddiadau llifogydd wedi amlygu, gyda hyder cynyddol, maint risgiau o'r fath a'u risgiau a'u canlyniadau rhyngweithiol, megis Storm Dennis diweddar a achosodd lifogydd difrifol a effeithiodd ar CBSMT ym mis Chwefror 2020. Mae effeithiau digwyddiadau tywydd eithafol wedi'u cofnodi'n flaenorol. Effaith y digwyddiad yn CBSMT oedd bod 232 eiddo wedi dioddef llifogydd, yn cynnwys eiddo preswyl yn bennaf a rhai eiddo masnachol. Yn ogystal, llifogydd tair prif ffordd⁸². At hynny, mae Troedyrhiw a Phentrebach yn ddau bentref bach o fewn CBSMT, sydd wedi'u lleoli i'r dwyrain o Afon Taf a'r A470. Mae'r ddau bentref yn agos at afon Taf ac ar yr un lefel daear â'r afon, a fydd wedi cyfrannu'n sylweddol at lefel y llifogydd a brofwyd.

Yn ôl CNC, mae gan CBSMT risg uchel o lifogydd o ddŵr wyneb, cyrsiau dŵr bach ac afonydd sy'n golygu bod gan CBSMT bob blwyddyn siawns o lifogydd o fwy nag 1 mewn 30 (3.3%)⁸³.

DATBLYGIAD Y MAN CYCHWYN YN Y DYFODOL HEB YR LFRMS

Mae effeithiau newid yn yr hinsawdd ar afonydd a dŵr wyneb yn y dyfodol yn risg fawr ar lefel uchel i'r holl isadeiledd ac, er gwaethaf cynnydd gydag amddiffynfeydd llifogydd, nid yw risgiau'n cael eu rheoli'n effeithiol gyda diffyg addasu a fydd yn gofyn am ymyrraeth bellach gan y Llywodraeth.

Mae llawer o ansicrwydd ynghylch newid yn yr hinsawdd oherwydd y newidynnau niferus sy'n effeithio ar ragfynegiadau hinsawdd. Mae'n anodd meintoli gydag unrhyw sicrwydd beth fydd y newidiadau tebygol ac mae niferoedd cyfartalog fel arfer yn gysylltiedig â gwallau.

Sefydlodd Deddf Newid yn yr Hinsawdd 2008 fframwaith y gallai'r DU leihau ei hallyriadau nwyon tŷ gwydr ac addasu i effeithiau newid hinsawdd. Mae Rhagamcanion Hinsawdd y DU 2018 (UKCP18) yn darparu'r set ddiweddaraf o ragamcanion hinsawdd ac offer i gael mynediad at ddata hinsawdd.

Mae'r hinsawdd yn bwysig ar gyfer rheoli adnoddau dŵr oherwydd bydd yn cynyddu cymhlethdod rheoli adnoddau dŵr trwy effeithio ar faint o ddŵr sydd ar gael a'r galw am ddŵr. Glaw yw'r brif ffynhonnell o ddŵr ychwanegol i'r system, (elifiant yw'r prif gyfrannwr arall ac ychydig bach o ddŵr daear) ac mae tymheredd yn effeithio ar faint o ddŵr sy'n gadael y system naill ai'n uniongyrchol

⁸¹ Crynodeb Cynllun Rheoli Perygl Llifogydd CBSMT. Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Rhagfyr 2015. Ar gael ar: <https://www.merthyr.gov.uk/media/1808/mtcbc-frmp-summary-english.pdf> (cyrchwyd 01/11/2023)

⁸² Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010, Adran 19 Adroddiad Ymchwiliad Llifogydd. Ar gael ar: <https://www.merthyr.gov.uk/media/6721/storm-dennis-s19.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁸³ Cyfoeth Naturiol Cymru, Mapiau Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol. Ar gael ar: <https://flood-risk-maps.naturalresources.wales/?locale=cy> (Cyrchwyd 01/11/2023)

drwy anweddiad neu'n anuniongyrchol drwy gymeriant planhigion ac anifeiliaid. Gall llifoedd is a thymheredd dŵr uwch hefyd effeithio ar ansawdd y dŵr. Gall y ffactorau hyn fod â goblygiadau sylweddol ar gyfer rheoli dŵr a'r LFRMS.

Mae rhagamcanion newid yn yr hinsawdd yn dangos cynnydd mewn digwyddiadau tywydd eithafol yng Nghymru gan gynnwys, gwres, llifogydd, eira trwm, gwyntoedd cryfion. Nid yn unig y gall y digwyddiadau hyn effeithio ar ansawdd dŵr a swm dŵr, ond mae ganddynt hefyd y potensial i effeithio ar isadeiledd dŵr a gallu Dŵr Cymru i barhau i ddarparu gwasanaeth dibynadwy i'r boblogaeth.

MATERION A CHYFLEOEDD

Mae materion a chyfleoedd ar gyfer ansawdd aer a nwyon tŷ gwydr a'r goblygiadau i'r LFRMS wedi'u nodi yn Tabl B- 19.

Tabl B- 19- Ffactorau Hinsoddol, Materion a Chyfleoedd

Materion a Chyfleoedd	Goblygiadau i'r LFRMS
- Mae'r perygl o fwy o lifogydd yn parhau i fod yn risg hinsawdd allweddol i isadeiledd yn CBSMT gyda mwy o risg o wlybaniaeth trwm a ragwelir yn y dyfodol yn ystod misoedd y gaeaf. - Bydd maint y newid hinsawdd yn y dyfodol yn cael ei effeithio'n fawr gan faint o nwyon tŷ gwydr a ollyngir. - Bydd y perygl o lifogydd yn y dyfodol yn achosi difrod sylweddol i isadeiledd. - Bydd newidiadau dyodiad yn y dyfodol yn cael effaith sylweddol ar iechyd a lles dynol a chyfalaf naturiol CBSMT.	- Mae angen i'r LFRMS warchod rhag llifogydd hinsoddol heddiw ac yn y dyfodol. - Bydd angen i'r Strategaeth gynllunio ar gyfer a gweithredu/hwyluso addasiad i newid yn yr hinsawdd, mewn perthynas â thymheredd yn codi a digwyddiadau tywydd eithafol, yn enwedig glaw trwm/llifogydd a gwres er mwyn cynyddu gwytnwch.

ASEDAU MATEROL

MAN CYCHWYN

Daeareg a Phriddoedd

Mae daeareg creigwely CBSMT yn cynnwys tywodfaen Ffuriant Cerrig Llwyd a chreigiau cleiog rhynghaenog i'r gogledd ⁸⁴. Wrth symud i'r de, mae hyn yn newid i gymysgedd o dywodfaen (Ffuriant Grutiau Llwyd a Gwelyau Llwyfandir), carreg laid (Ffuriant Carreg Laid Cwmyniscoy) a chalchfaen (Is-grŵp Oolit Abercriban, Ffuriant Calchfaen Dowlais ac Aelod Oolit Penderyn). Ffuriant Tywodfaen Twrch sy'n cynnwys tywodfaen rhyngwelyol a chlorfaen yw sylfaen yr ardal yn union i'r gogledd o dref Merthyr Tudful, tra bod y dref ei hun wedi'i gorchuddio â thywodfaen o Ffuriant Haenau Glo Isaf De Cymru. I'r de o hyn, mae daeareg y creigwely yn newid i gyfuniad o garreg laid, carreg silt a thywodfaen o Ffurfiannau Haenau Glo Isaf a Chanol De Cymru, a thywodfaen (Aelodau Hughes, Brithdir a Rhondda).

Mae mwyafrif CBSMT yn cynnwys dyddodion arwynebol clog-lai Defonaidd, gydag ardaloedd mawr o ddyddodion mawr yn y gogledd. Gellir dod o hyd i ddyddodion teras afon tywod a graean a dyddodion rhewlifol Defonaidd ar hyd Afon Taf yn y gogledd a'r de.

Lleolir CBSMT ar ochr gogleddol Maes Glo De Cymru⁸⁵. Mae cyfres o gofadeiladau pyllau agored mawr wedi cael eu hecsbloetio yn yr ardal hon. Ceir pant cyffredinol tua'r de ar draws yr ardal hon a amharir gan ddau strwythur cyferbyniol sydd fwy neu lai ar ongl sgwâr i'w gilydd. Mae'r rhain yn cynnwys ffawtiau croes ar oledf serth a phlygiadau serth tynn sy'n gysylltiedig â llinellau cyfyng o ffawtiau cyfochrog. Mae rhai pryderon ynghylch diogelwch tomennydd glo segur, gyda 59 tomen yn cael eu nodi fel y rhai mwyaf peryglus ac angen archwiliadau blynyddol.

Mae Nant Ffrwyd (RIGS) i'r gogledd o Glwydyfagwyr o fewn Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a nodir i fod o bwysigrwydd geomorffolegol .

Mae map Dosbarthiad Tir Amaethyddol rhagfynegol (ALC) yn nodi bod CBSMT yn cynnwys tir Gradd 4 a 5 ALC yn bennaf ⁸⁶. Mae defnydd tir yn nhref Merthyr Tudful a phentrefi bach eraill yn drefol, gydag ardal fawr o dir nad yw'n amaethyddol i'r de-orllewin o hwn ar hyd cefnen Mynydd Merthyr. Mae'n debygol hefyd y bydd ardaloedd bach o dir ALC Gradd 3b yn ne CBSMT ac yn annhebygol o fod y tir gorau a mwyaf amlbwrpas o fewn CBSMT.

⁸⁴ Arolwg Daearegol Prydain, Daeareg BGS 50K. Ar gael ar: <https://www.bgs.ac.uk/datasets/bgs-geology-50k-digmapgb/> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁸⁵ W. J. Barclay, K. Taylor and L. P. Thomas, Geology of the South Wales Coalfield, Part V, the country around Merthyr Tydfil. Memoir for 1:50000 geological sheet 231 (England and Wales). Available at: <https://webapps.bgs.ac.uk/memoirs/docs/B01820.html> (Accessed 01/11/2023)

⁸⁶ Map Data Cymru, Map Dosbarthiad Tir Amaethyddol a Ragfynegir (ALC) 2. Ar gael ar: https://datamap.gov.wales/layers/inspire-wg:wg_predictive_alc2 (Cyrchwyd 01/11/2023)

Yn ogystal â hyn, mae ardal fawr o fawndir yng ngogledd y fwrdeistref sirol. Mae mawndiroedd iach yn darparu ystod o fanteision pwysig; maent yn storio llawer iawn o garbon, yn darparu cynefin i fywyd gwyllt, yn lleihau perygl llifogydd a thirweddau i bobl eu mwynhau.

Coedwigaeth

Mae wyth ardal o goedwigoedd o dan berchnogaeth coedwigaeth CNC wedi'u lleoli'n rhannol neu'n gyfan gwbl o fewn CBSMT ⁸⁷, sydd yn bennaf yn cynnwys coetir conwydd a choed ifanc ⁸⁸. Mae'r Rhestr Goedwigaeth Genedlaethol hefyd yn nodi nifer o glytiau o goetir llydanddail ar draws CBSMT.

Mae gan goedwigoedd rôl bwysig nid yn unig yn y broses hon o atafaelu carbon, ond hefyd o ran darparu pren a chynhyrchion pren yn lle cynhyrchion carbon isel eraill fel concrit a dur.

Ynni

Mae CBSMT yn cyfrif am tua 1% o gyfanswm defnydd ynni blynyddol Cymru, y ganran leiaf o'r holl awdurdodau lleol a gyda dim ond 0.4TWh o ddefnydd tanwydd annomestig y flwyddyn ⁸⁹. Nwy yw'r rhan fwyaf o'r defnydd o ynni domestig ac annomestig. Mae defnydd trydan wedi gostwng dros 25% yn yr ardal ers 2005, sy'n ostyngiad tebyg i'r cyfartaledd cenedlaethol.

Pen y Cymoedd yw'r fferm wynt ar y tir fwyaf yng Nghymru a Lloegr ac mae wedi'i lleoli i'r gorllewin o CBSMT. Yn ogystal, mae cynlluniau ar gyfer fferm wynt i'r gogledd ddwyrain o Ferthyr Tudful ac i'r gogledd orllewin o Rymni wedi'u cyflwyno'n swyddogol.

Rheoli Llifogydd ac Isadeiledd

Yn 2012, mae Llywodraeth Cymru a Chyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful wedi buddsoddi £8.2 miliwn ar y cyd mewn amddiffynfeydd rhag llifogydd, ffordd fynediad newydd, pont a phont droed sy'n ailgysylltu cymunedau Bro Merthyr ac Aberfan, a chanolfan ailgylchu gwastraff newydd.

Mae rhaglenni nodedig eraill yn cynnwys:

- Gorsaf Fesur Cored Merthyr (yn cael ei hadeiladu)
- Amddiffynfeydd rhag Llifogydd Maes Parcio Stryd y Castell (Achos Busnes Amlinellol); a
- Penyard Road (gwaith ymchwilio).

Yn ogystal, cynigir amddiffyniad i lawer o'r fwrdeistref sirol rhag ceuffosydd a sianeli sy'n gysylltiedig yn bennaf â'r rhwydwaith priffyrdd.

⁸⁷ DataMap Cymru, Ffiniau Cyfreithiol Coedwig CNC. Ar gael ar: https://datamap.gov.wales/layers/inspire-nrw:NRW_FOREST_LEGAL_BOUND (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁸⁸ Cyfoeth Naturiol Cymru, Gwylwr Mapiau Rhyngweithiol. Ar gael ar: https://maps.cyfoethnaturiolcymru.gov.uk/Html5Viewer210/Index.html?configBase=https://maps.cyfoethnaturiolcymru.gov.uk/Geocortex/Essentials/REST/sites/External_Map_Browser/viewers/EMB_Address/virtualdirectory/Resources/Config/Default&locale=en-gb (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁸⁹ Llywodraeth Cymru, Defnydd Ynni yng Nghymru, Ail Argraffiad. Ar gael ar: <https://www.regen.co.uk/wp-content/uploads/Energy-Use-Wales-Report-Final.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

Gwastraff

Cynhyrchodd Cymru tua 1,498,995 tonnelli o wastraff yn 2021/22⁹⁰. Yn yr un flwyddyn, cynhyrchodd CBSMT gyfanswm o 30,762 tonnelli, sy'n cyfrif am 2% o wastraff cenedlaethol yn unig. O hyn, dim ond 2% o wastraff a anfonwyd i safleoedd tirlenwi sydd 3% yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol⁹¹.

Roedd gwastraff cartref yn cyfrif am 37% o'r holl wastraff a gasglwyd yn ystod 2021/22. Y gwastraff cartref gweddilliol blynyddol a gynhyrchir fesul unigolyn yw 187kg sy'n uwch na'r cyfartaleddau rhanbarthol (170kg) a chenedlaethol (178kg). Cafodd gyfanswm o 44% o wastraff ei aildddefnyddio/ailgylchu sydd 6% yn uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol, a chafodd 17% ei gompostio sydd 3% yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol.

Mae dau safle gwastraff yn y fwrdeistref sirol yn Aberfan a Dowlais.

Cludiant

Mae'r ffyrdd allweddol o fewn CBSMT yn cynnwys yr A470 sy'n darparu mynediad o'r gogledd a'r de, yr A4060 sy'n darparu mynediad o'r dwyrain a'r A465 sy'n darparu mynediad o'r dwyrain a'r gorllewin.

Mae Llwybr 8 Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol (NCN) Taith Taf yn llwybr beicio 55 milltir rhwng Caerdydd ac Aberhonddu sy'n teithio ar hyd cymysgedd o lwybrau glan yr afon, llwybrau rheilffordd a ffyrdd coedwig⁹². Mae'r rhan o Daith Taf sy'n mynd trwy CBSMT (Llwybr 46 ac 8 NCN) rhwng Cefn Traphont Coed i'r gogledd o Ferthyr Tudful a Chronfa Ddŵr Pontsticill ym Mannau Brycheiniog. Mae'r llwybr yn dilyn amrywiaeth o lwybrau beicio ar y ffordd ac oddi ar y ffordd i ddarparu mynediad i feicwyr o Ferthyr Tudful, drwy Barc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ac i Aberhonddu⁹³. Llwybr 477 NCN Llwybr Trevithick. Mae Llwybr 477 yn llwybr 8.7 milltir sy'n cychwyn o fewn Merthyr Tudful ac yn dilyn y llwybr a gymerwyd gan locomotif stêm Penydarren Richard Trevithick⁹⁴. Mae'r llwybr yn mynd heibio sawl safle o ddiddordeb hanesyddol, gan gynnwys Twnnel Trevithick a Thraphont Dyffryn Taf.

⁹⁰ StatsCymru, Nifer blynyddol o wastraff wedi casglu ar gyfer aildddefnyddio/ailgylchu/compostio (tonnell fetrig) gan ddefnydd a ffynhonnell. Ar gael ar: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Environment-and-Countryside/Waste-Management/Local-Authority-Municipal-Waste/annualwastereusedrecycledcomposted-by-material-source-year> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁹¹ StatsCymru, Rheolaeth o wastraff blynyddol gan ddull rheoli (tonelli). Ar gael ar: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Environment-and-Countryside/Waste-Management/Local-Authority-Municipal-Waste/annualwastemanagement-by-management-year> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁹² Sustrans, Taff Trail – Merthyr. Ar gael ar: <https://www.sustrans.org.uk/find-a-route-on-the-national-cycle-network/taff-trail-merthyr> (cyrchwyd 07/11/2023)

⁹³ Sustrans, Merthyr Tydfil i Aberhonddu. Ar gael ar: <https://www.sustrans.org.uk/find-a-route-on-the-national-cycle-network/merthyr-tydfil-to-brecon/> (cyrchwyd 07/11/2023)

⁹⁴ Visit Merthyr, The Trevithick Trail – NCN Route 477. Ar gael ar: <https://www.visitmerthyr.co.uk/things-to-do/trails/the-trevithick-trail-ncn-route-477/> (cyrchwyd 07/11/2023)

DATBLYGIAD Y MAN CYCHWYN YN Y DYFODOL HEB YR LFRMS

Mae coetiroedd yn cael eu cydnabod am yr ystod o fuddion a gwasanaethau ecosystem y maent yn eu darparu, gan gynnwys cynhyrchu pren, hybu twristiaeth, cefnogi bioamrywiaeth, gwella ansawdd aer a gwella iechyd corfforol a meddyliol. Mae strategaeth Coetiroedd i Gymru yn bwriadu plannu o leiaf 2,000ha o goetir newydd bob blwyddyn rhwng 2020 a 2030, sef cynnydd o 1,570ha o gymharu â'r degawd blaenorol ⁹⁵.

Mae Rheoliadau Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 (Diwygio Targed Allyriadau 2050) 2021 yn amlinellu targed allyriadau sero net erbyn 2050 ar gyfer Cymru ⁹⁶. Mae Llywodraeth Cymru wedi nodi polisiau a chynigion i leihau allyriadau carbon a'i helpu i gyflawni ei chyllidebau carbon statudol ⁹⁷. Mewn perthynas â choedwigaeth, mae hyn yn cynnwys cynyddu gorchudd canopi coed a chreu coetiroedd ger trefi a dinasoedd, sicrhau bod trwyddedau torri coed yn ei gwneud yn ofynnol i goed gael eu hailblannu yn yr ardal lle mae coed wedi cwmpo, a chynyddu'r gyfradd plannu flynyddol i 4,000ha y flwyddyn.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn nodi bod angen datgarboneiddio ynni yn gyflym i gyrraedd targedau carbon cenedlaethol. Mae hyn yn cynnwys yr angen am fwy o fuddsoddiad mewn cynhyrchu ynni adnewyddadwy lleol, cynhyrchu ynni adnewyddadwy o wastraff, cymell cartrefi i ddefnyddio ynni'n effeithlon drwy'r cynllun Cymorth i Brynu a gosod safonau effeithlonrwydd ynni uwch ar gyfer adeiladau newydd. Erbyn 2030, nod Llywodraeth Cymru yw cynhyrchu 70% o'r trydan a ddefnyddir o ffynonellau adnewyddadwy.

Nod Llywodraeth Cymru yw cyrraedd dim gwastraff yn y wlad erbyn 2050 ⁹⁸. Er mwyn cyflawni hyn, bydd yn ofynnol i'r wlad sicrhau gostyngiad o 33% mewn gwastraff, gostyngiad o 60% mewn gwastraff bwyd y gellir ei osgoi, gostyngiad o 92% mewn allyriadau'r sector gwastraff a chyfradd ailgylchu o 75% erbyn 2030.

Mae prif ganfyddiadau UKCP18 yn rhagamcanu hafau poethach a sychach, gaeafau cynhesach a gwlypach, cynnydd yn amllder a dwyster digwyddiadau eithafol, a chynnydd yn risg lefel y môr erbyn diwedd yr unfed ganrif ar hugain ar draws holl ardaloedd y DU. Disgwylir cynnydd sylweddol mewn

⁹⁵ Senedd Cymru, Coedwigaeth a Choetiroedd yng Nghymru, Briff Ymchwil, Gorffennaf 2021. Ar gael ar: <https://senedd.cymru/media/yvvhbee2/21-10-forestry-and-woodlands-in-wales.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁹⁶ Offerynnau Statudol Cymru, 2021 Rhif 333 (Cy. 88), Newid Hinsawdd, Cymru, Rheoliadau Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 (Diwygio Targed Allyriadau 2050) 2021. Ar gael ar: <https://www.legislation.gov.uk/ksi/2021/333/gwneud> (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁹⁷ Llywodraeth Cymru, Ffyniant i Bawb: Cymru Carbon Isel, 2019. Ar gael ar: https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-06/cynllun-cyflawni-carbon-isel-cy_0.pdf (Cyrchwyd 01/11/2023)

⁹⁸ Llywodraeth Cymru, Mwy nag Ailgylchu, Strategaeth i wneud yr economi gylchol yng Nghymru yn realiti, 2021. Ar gael ar: <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2021-03/beyond-recycling-strategy-document.pdf> (Cyrchwyd 01/11/2023)

eithafion dyddodiad fesul awr yn CBSMT ⁹⁹. Bydd hyn yn debygol o arwain at gynnydd yn y risg i'r amgylchedd adeiledig, asedau a systemau isadeiledd a gwasanaethau yn y rhanbarth, a allai achosi effeithiau ariannol, cyfreithiol ac enw da, ymhlith eraill.

Gall lefelau uwch neu law hefyd arwain at ddŵrlawn, tra gall gwres eithafol arwain at hollti a chywasgu a allai arwain at effeithiau negyddol ar dir amaethyddol a phriddoedd.

MATERION A CHYFLEOEDD

Mae materion a chyfleoedd ar gyfer deunyddiau ac asedau a'r goblygiadau i'r LFRMS wedi'u nodi yn Tabl B- 20

Tabl B- 20- Materion a Chyfleoedd Deunyddiau ac Asedau

Materion a Chyfleoedd	Goblygiadau i'r LFRMS
- Mae'r boblogaeth sy'n tyfu a'r angen cysylltiedig am ddatblygiad yn debygol o gynyddu'r defnydd o bridd a thir. - Cyfleoedd i wneud defnydd o dir a ddatblygwyd yn flaenorol (tir llwyd) a lleihau nifer yr achosion o dir diffaith. - Mae angen lleihau'r defnydd o adnoddau, gan gynnwys ynni ac asedau materol. - Bydd newid yn yr hinsawdd yn y dyfodol a chynnydd mewn dyodiad yn debygol o arwain at fwy o risg i'r amgylchedd adeiledig, ac asedau a systemau isadeiledd. - Mae ymgorffori isadeiledd gwyrdd yn gyfle i atafaelu carbon.	- Mae angen lleihau effaith bosibl llifogydd ar gludiant ac isadeiledd hollbwysig arall, ar hyn o bryd ac yn y dyfodol. - Mae hefyd angen gwarchod a gwella daeareg, geomorffoleg, adnoddau mwynol ac ansawdd priddoedd ym Merthyr Tudful. - Mae angen i'r LFRMS ddiogelu a gwella'r isadeiledd llifogydd presennol er mwyn ymestyn ei oes. - Mae potensial i atebion yn seiliedig ar natur gynnwys mynediad i'r amgylchedd yn y dyfodol a darparu llwybrau caniataol newydd.

⁹⁹Y Swyddfa Dywydd, Adroddiad Trosolwg Gwyddoniaeth UKCP18, 2019. Ar gael ar: <https://www.metoffice.gov.uk/pub/data/weather/uk/ukcp18/science-reports/UKCP18-Overview-report.pdf> (Cyrchwyd 07/11/2023)

Atodiad C

YMATEBION I'R YMGYNGHORIAD

Mae'r crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad a dderbyniwyd yn ystod y cam Cwmpasu a'r camau a gymerwyd ar gael yn **Nhabl C-1** isod.

Tabl C-1- Crynodeb o'r Ymatebion i'r Ymgynghoriad Cwmpasu

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
13/12/23	Cadw	Mae Adroddiad Cwmpasu SEA wedi'i gynhyrchu gan Gynllun Gofodol Cymru ac mae hwn wedi nodi y gallai fod effeithiau cadarnhaol a negyddol ar yr amgylchedd hanesyddol o ganlyniad i'r Strategaeth. Felly, nodir y materion a'r cyfleoedd ynghyd ag Amcan SEA a chwestiynau gwerthuso ategol y bydd angen eu hateb yn yr SEA. Rydym yn cytuno bod y rhain yn briodol.	Nodwyd – sylw cyffredinol, dim angen gweithredu.
13/12/23	Cadw	Mae Atodiad A yr adroddiad cwmpasu yn cynnwys adolygiad o gynlluniau, polisiau a strategaethau perthnasol y bydd angen eu hystyried yn yr SEA. Rydym yn nodi nad yw Tabl A-6 sy'n ymwneud â'r Amgylchedd Hanesyddol yn sôn am Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023, er y crybwyllir hyn yn Adran 5.7.9 o'r prif adroddiad cwmpasu. Felly, dylid ychwanegu'r Ddeddf hon at Dabl A-6 o Atodiad A.	Mae Tabl A-6 wedi'i ddiweddarau i gynnwys cyfeiriad at Ddeddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023
19/12/23	CNC	Gelwir Brecon Beacons National Park yn Barc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog erbyn hyn, felly mae angen diweddarau cyfeiriadau drwy gydol y ddogfen.	Mae cyfeiriadau at Brecon Beacons wedi'u diwygio drwy'r adroddiad.
19/12/23	CNC	Awgrymu y dylid dileu cyfeiriad at forfa heli gan nad yw'n berthnasol i CBSMT ac awgrymu bod ffocws ar gynefinoedd y cyfeirir atynt yn NRAP CBSMT.	Cyfeirnod wedi'i ddileu.
19/12/23	CNC	Awgrym - "Sicrhau bod adeiladau uchel yn cael eu dylunio'n dderbyniol a'u lleoli mewn mannau priodol" yn cael ei ddiwygio i "Sicrhau bod datblygiad yn cael ei ddylunio" i wneud yn fwy perthnasol.	Cyfeirnod wedi'i ddileu.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
19/12/23	CNC	Awgrymir yr ychwanegiadau canlynol at negeseuon allweddol: • ystyried materion eraill o Asesiad Isadeiledd Gwyrdd CBSMT • mae angen rhoi ystyriaeth hefyd i bwrpas Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a'i leoliad. Pwrpas y rhain yw gwarchod a gwella harddwch naturiol a mwynhad Nodweddion Arbennig y Parc, sy'n cynnwys Awyr Dywyll a Thawelwch.	Ychwanegwyd at Dabl 4-2 yn yr ER
19/12/23	CNC	Dylai'r adran hon gyfeirio at y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr – Nodyn Cyngor y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr ar gyfer Awdurdodau Lleol	Ychwanegwyd at Dabl 4-2 yn yr ER
19/12/23	CNC	Ychwanegu Hawliau Tramwy Cyhoeddus, llwybrau mynediad eraill a strwythurau cysylltiedig megis pontydd troed.	Wedi'i ymgorffori fel rhan o'r man cychwyn yn hytrach na neges allweddol o adolygiad PPP.
19/12/23	CNC	Awgrym i gynnwys gwybodaeth sylfaenol am y boblogaeth ac eiddo sydd mewn perygl o lifogydd o fewn CBSMT, ac o ba ffynhonnell llifogydd. Gan gynnwys unrhyw isadeiledd allweddol sydd mewn perygl o lifogydd (ysbytai, ysgolion, cyfleustodau ac ati), gan gynnwys ystyried mynediad.	Mae hyn wedi'i gynnwys fel rhan o'r man cychwyn ar gyfer 'Ffactorau Hinsoddol'.
19/12/23	CNC	Awgrym i gynnwys gwybodaeth sylfaenol am gynlluniau lliniaru llifogydd presennol (cynlluniau CBSMT neu bob cynllun RMA)	Mae hwn wedi'i ychwanegu at 'Asedau Materol'.
19/12/23	CNC	Mae tystiolaeth yn adroddiad lechyd Cyhoeddus Cymru ynghylch anfantais llifogydd yn cynnwys “mae'r rhai sy'n byw mewn llety rhent cymdeithasol yn fwy tebygol o fod ar incwm is ac yn llai tebygol o fod ag yswiriant llifogydd” Awgrym i ystyried man cychwyn y math o dai o fewn CBSMT i lywio amcanion o fewn SEA a LFRMS.	Mae gwybodaeth wedi'i hychwanegu at fan cychwyn Poblogaeth a chydaddoldeb. Nid yw man cychwyn wedi'i hychwanegu ar y math o dai o ystyried natur lefel uchel y cynllun hwn.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
19/12/23	CNC	Dylai'r adran gyfeirio at Asesiad a Chynllun Llesiant PSB Cwm Taf Morgannwg a chael ei llywio ganddo	Mae Asesiad a Chynllun Llesiant PSB Cwm Taf Morgannwg wedi'u hymgorffori yn y man cychwyn.
19/12/23	CNC	5.2.9 - Byddai'n fuddiol ymhelaethu ar hyn a'i gymharu ag ardaloedd sydd mewn perygl o lifogydd	Nid yw'r wybodaeth hon ar gael yn rhwydd ac oherwydd cyfyngiadau amser nid ydym wedi ymhelaethu ar y pwynt hwn.
19/12/23	CNC	5.2.10 - Pe byddai'r datganiad hwn yn cael ei gynnwys, byddai'n fuddiol cynnwys dadansoddiad o'r boblogaeth sy'n byw mewn amgylcheddau gwledig a threfol yn CBSMT. Mae heriau sylweddol o ran amddifadedd cymdeithasol ac amlygiad i berygl llifogydd mewn lleoliadau trefol hefyd, felly byddwn yn glir ynghylch heriau ym mhob lleoliad. Gallai adroddiad yn 2017 ar gyfer Sefydliad Joseph Rowntree fod yn ffynhonnell dystiolaeth berthnasol ar gyfer ffactorau sylfaenol a hinsoddol: Bod yn agored i niwed, risg ac anfantais: Adroddiad gan Sayers and Partners ar gyfer Sefydliad Joseph Rowntree: Mehefin 2017	Mae ystadegau ar boblogaethau gwledig/trefol wedi'u hychwanegu.
19/12/23	CNC	Mae angen cynnwys gwybodaeth ar gyfer hamdden, gan gynnwys mynediad i fannau gwyrdd a glas. Fel llwybrau troed pellter hir, llwybrau beicio, pysgota â gwialen ac ati. Dylai cynnwys hyn yn y man cychwyn wedyn hyrwyddo'r angen i warchod a gwella'r rhwydweithiau presennol a'u cynnwys yn y materion a'r cyfleoedd. Dylai'r adran gyfeirio a chael ei llywio gan Asesiad a Chynllun Llesiant PSB CTM	Mae llwybrau hamdden eisoes wedi'u cynnwys fel rhan o fan cychwyn y dirwedd a'r treflun. Mae Asesiad a Chynllun Llesiant PSB Cwm Taf Morgannwg wedi'u hymgorffori yn y man cychwyn.
19/12/23	CNC	Byddai'n herio'r datganiad "Er gwaethaf hyn, mae lechyd Cyhoeddus Cymru yn nodi mai rhywbeth dros dro yw trallod fel	Datganiad wedi'i ddileu.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
		arfer a dim ond lleiafrif o bobl sydd mewn perygl o fynd ymlaen i ddatblygu anhwylder meddwl", a chyfeiriad D5.3P6.2-Flooding-Eng-final.pdf (phwwhocc.co.uk) lle mae ICC yn datgan "Gall llifogydd achosi marwolaeth ac anaf, ac mae tystiolaeth gref o effeithiau hirdymor a difrifol ar iechyd meddwl a lles."	
19/12/23	CNC	Economi - Dylai'r adran gyfeirio at Asesiad a Chynllun Llesiant PSB CTM a chael eu llywio ganddo	Mae Asesiad a Chynllun Llesiant PSB CTM wedi'u hadolygu, fodd bynnag, mae llawer o'r data yn yr adroddiad hwn bellach wedi'i ddisodli gan ddata Nomis.
19/12/23	CNC	Dylid darparu ystadegau perygl llifogydd ar gyfer CBSMT hefyd (fel yr awgrymir o dan fan cychwyn 5.2 Poblogaeth a Chydraddoldeb)	Mae perygl llifogydd wedi'i ganolbwyntio yn yr adran 'ffactorau hinsawdd'.
19/12/23	CNC	Dylid cyfeirio at ddatganiad Llywodraeth Cymru o Argyfwng Natur.	Ychwanegwyd cyfeiriad at fan cychwyn y dyfodol.
19/12/23	CNC	Dylai fod pwyslais cryfach ar Ddyletswydd Adran 6 sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cyhoeddus, wrth gyflawni eu swyddogaethau, 'geisio cynnal a gwella bioamrywiaeth wrth arfer swyddogaethau mewn perthynas â Chymru, a thrwy hynny hybu cydnerthedd ecosystemau, felly'r un mor gyson ag arfer y swyddogaethau hynny'n briodol'.	Wedi'i ymgorffori yn fan cychwyn Bioamrywiaeth.
19/12/23	CNC	Mae angen ystyried Cydnerthedd Ecosystemau a fframwaith DECC - Amrywiaeth, Maint, Cyflwr a Chysylltedd ecosystemau. Cysylltedd anghenion cynefinoedd / rhwydweithiau gan gynnwys yn arbennig. Dylai roi trosolwg o'r holl gynefinoedd sy'n bresennol a chydabod pwysigrwydd cyrsiau dŵr fel isadeiledd gwyrdd.	O ystyried natur strategol y cynllun, nid yw manylion yr holl gynefinoedd unigol wedi'u cynnwys yn y man cychwyn. Rhoddwyd gwell ystyriaeth i wydnwch ecosystemau.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
19/12/23	CNC	Dylid cyfeirio at Ddatganiad Ardal De Canolog, yn arbennig y thema Adfer Cadernid Ecolegol, a phroffiliau ecosystem De Canolog.	Wedi'i ychwanegu
19/12/23	CNC	Bylchau eraill yw: - Mawndir (gweler y proffil ecosystem perthnasol a Phorth Data Mawndiroedd Cymru Porth Gwybodaeth Amgylcheddol Cymru (arcgis.com)) - Ni thrafodwyd yr effaith bosibl ar bysgod a dylid ei chynnwys. Dylid cynnwys Adran 7 Rhywogaethau o Ddeddf Amgylchedd Cymru (2016), Brithyllod Brown, Llisywen Ewropeaidd ac Eog yr Iwerydd. Mae yna nifer o ywyr deddfwriaethol y mae gofynion statudol i'w hystyried a dylid eu hamlygu yn yr AAS – SAFFA 1975, Rheoliadau Llyswennod 2009 a rhywogaethau Adran 7 Amgylchedd Cymru. Mae hyn yn ychwanegol at ofyniad y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr i sicrhau bod pob agwedd ar yr amgylchedd dŵr yn cael ei diogelu a, lle bo angen, adfer cyrff dŵr er mwyn cyrraedd statws da, ac atal dirywiad.	Mae mawndiroedd wedi'u hychwanegu o dan adran briddoedd 'Asedau Materol'. Mae goblygiadau posibl i bysgod wedi'u trafod o dan isadran y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr o'r man cychwyn 'Amgylchedd Dŵr'.
19/12/23	CNC	5.5.3 - Angen cywiro, mabwysiadodd CBSMT y CDLI ar gyfer 2016-2031 yn 2020	Diwygiwyd
19/12/23	CNC	5.5.5 - Byddai cyfeiriad da at Gynllun Gweithredu Adfer Natur Leol Merthyr hefyd yn awgrymu bod Cynllun Gweithredu Adfer Natur Parc Cenedlaethol Brycheiniog yn cael ei grybwyll a'i ystyried yn yr adran Bioamrywiaeth.	Mae hyn wedi'i gynnwys fel rhan o'r adolygiad PPP.
19/12/23	CNC	5.5.13 - Mae angen cywiro gan nad yw SoNaRR 2020 yn cynnwys monitro safleoedd dynodedig Ewropeaidd, mae hon yn ddyletswydd statudol o dan Reoliadau Gwarchod Cynefinoedd a	Wedi'i ddileu.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
		Rhywogaethau 2017 (fel y'i diwygiwyd) yng Nghymru a Lloegr, nid Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.	
19/12/23	CNC	Mae gan NRAP Cymru gynllun gweithredu diweddarach ar gyfer 2020-21	Wedi'i ddiweddarau
19/12/23	CNC	Mae Bro Morgannwg ar goll fel un o'r pum ardal Awdurdod Lleol sy'n cael eu cynnwys yn Natganiad Ardal De Canolog.	Wedi'i ychwanegu
19/12/23	CNC	5.5.16 - Awgrymwyd newid yr iaith a ddefnyddir, gan y gellir colli bioamrywiaeth, ond ni ellir 'colli' gwasanaethau ecosystem. Gellir eu lleihau yn sgil colli bioamrywiaeth a methu â bodloni anghenion dynol.	Testun wedi'i ddiwygio
19/12/23	CNC	Tabl 5-5 - Mae gwall sillafu (dylai lleihau fod yn wedi'i leihau). Mae angen gwneud y materion a'r cyfleoedd yn llawer mwy penodol a pherthnasol i'r LFRMS a dylent gyfeirio at ddyletswydd bioamrywiaeth S6. Mae risgiau a achosir gan faint y dŵr ar goll o'r rhan Materion a Chyfleoedd (er y cyfeirir at hynny'n gynharach yn y ddogfen) Mae cyfleoedd i ystyried datrysiadau yn seiliedig ar natur ar gyfer buddion FRM ac i wella cysylltedd cynefinoedd a rhwydweithiau.	Mae'r gwall sillafu wedi'i ddiwygio. Mae Tabl 5-5 wedi'i ddiweddarau i fod yn fwy penodol ac yn cynnwys risgiau maint dŵr ac atebion yn seiliedig ar natur.
19/12/23	CNC	Tirwedd - Ar hyn o bryd mae'r rhan hon yn lefel uchel. Cyfeiriwch at LANDMAP - man cychwyn tirwedd Cymru (pob haen) am ragor o fanylion am gymeriad y dirwedd a materion ac argymhellion rheoli.	Ychwanegwyd manylion ychwanegol lle bo'n briodol. Fodd bynnag, bydd yr adran hon yn parhau i fod yn lefel uchel.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
19/12/23	CNC	5.6.3 - Adeiladu ar hanes mwyngloddio glo yn yr ardal a chynnwys cyfeiriad at domennydd glo segur mewn data cychwynnol ar gyfer CBSMT: Diogelwch tomen glo	Ychwanegwyd gwybodaeth ychwanegol am domennydd glo a'u diogelwch.
19/12/23	CNC	5.6.12 - Cyfeiriwch at LANDMAP, Tirwedd a Hinsawdd sy'n Newid ar gyfer goblygiadau newid hinsawdd ar dirwedd.	Ychwanegwyd manylion ychwanegol at yr isadran sylfaenol yn y dyfodol.
19/12/23	CNC	Cyfeiriwch at Ddyfodol y Bannau, cynllun rheoli Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ar gyfer materion allweddol a chyfleoedd ar gyfer Nodweddion Arbennig y Parc.	Mae materion allweddol a rhinweddau arbennig wedi'u hymgorffori yn y man cychwyn.
19/12/23	CNC	Awgrymwyd y dylai'r materion, cyfleoedd a goblygiadau a restrir fod fel a ganlyn: • defnyddio LANDMAP ac adroddiadau eraill a nodwyd i roi gwybod am faterion a chyfleoedd tirwedd eraill • ystyried bod cyfle ychwanegol pwysig ar gyfer tirwedd yn yr ardal hon yn ymwneud ag adfer natur ar raddfa tirwedd i wella cydnerthedd ecosystemau, fel y nodir yn Natganiad Ardal y De Canolog a phroffiliau ecosystemau • cyfeirio at faterion a chyfleoedd sy'n codi o'r Asesiad Isadeiledd Gwyrdd Awdurdod Lleol, Strategaeth Mannau Agored CBSMT 2016 ac adroddiad Ardal Tirwedd Arbennig CBSMT.	Mae materion a chyfleoedd wedi'u diweddu'n unol â hynny yn unol â gwybodaeth ychwanegol.
19/12/23	CNC	5.7.6 - Adeiladu ar hanes mwyngloddio glo yn yr ardal a chynnwys cyfeiriad at domennydd glo segur mewn data gwaelodlin ar gyfer CBSMT: Diogelwch tomen glo	Mae diogelwch tomennydd glo wedi'i gynnwys yn yr adran tirwedd a threflun.
19/12/23	CNC	Tabl 5-7 - Ychwanegu ystyriaethau o Gynllun Addasu'r Sector: yr Amgylchedd Hanesyddol a Newid Hinsawdd (llyw.cymru)	Wedi'i gynnwys fel rhan o'r adolygiad PPP

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
19/12/23	CNC	Mae'r pwyslais presennol ar faterion Cymru gyfan, a byddai'n fuddiol canolbwyntio ar faterion ansawdd dŵr a maint dŵr ar gyfer CBSMT. - Nid oes sôn am Ddalgylchoedd Cyfle – dyma ffocws i'r RBMP presennol – mae Taf (ac Elái) yn ddalgylchoedd ffocws. I gael trosolwg o Ddalgylch Cyfle Taf ac Elái, cyfeiriwch at ran Cymru o grynoded RBMP 21-27 Hafren. (tudalen 50) - Mae gan Awdurdodau Lleol ddyletswydd statudol i gyflawni amcanion y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr a chyfrannu at gyflawni Statws / Potensial Ecolegol Da (GES/P). Mae'n rhaid i bob prosiect sy'n cael ei wneud yn yr amgylchedd afonol, aberol neu arfordirol gael asesiad cydymffurfio â'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr. Dylid ystyried a chyfeirio at hwn, cyfeiriwch at Nodyn Cyngor WFD ar gyfer Awdurdodau Lleol	Prin yw'r data penodol i CBSMT ac felly mae'n cymryd agwedd fwy rhanbarthol/cenedlaethol. Ychwanegwyd dalgylchoedd cyfle. Mae mwy o bwyslais wedi'i ychwanegu at y ddyletswydd statudol sydd gan Awdurdodau Lleol i gyflawni'r Gyfarwydddeb, gan gynnwys cyfeiriad at y nodyn cyngor.
19/12/23	CNC	Y prif reswm dros beidio â chyflawni statws da yw addasiad ffisegol (waeth a yw hyn yn naturiol neu HWMB). Nid yw addasiadau ffisegol yn ymwneud â llwybr pysgod yn unig ond maent yn elfen graidd o swyddogaeth cyrsiau dŵr ochr yn ochr ag ansawdd a swm dŵr. Wrth gynnal, ac yn y rhan fwyaf o achosion yng nghyrrff dŵr CBSMT mae angen gwella/adfer geomorffoleg er mwyn gwella cynefinoedd a phrosesau naturiol. Heb adfer geomorffoleg ni all cynefinoedd pysgod ac infertebratau gael eu cynnal na'u cyflwyno neu gallant arwain at fwy o erydiad a dyddodiad a all effeithio ar lifogydd ac ansawdd dŵr. Nid yw hyn yn cael ei ystyried ar unrhyw adeg yn yr AAS. Ceir crynoded yn y RBMP ar Addasiadau Ffisegol a Morffoleg.	Mae addasiadau ffisegol wedi'u hychwanegu at y man cychwyn a 'materion a chyfleoedd allweddol.
19/12/23	CNC	Nid yw HMWB CBSMT wedi cael eu crybwyll: o Taf Fawr a Thaf Fechan WR	Mae cyrff dŵr sydd wedi'u haddasu'n sylweddol wedi'u cynnwys fel rhan o'r man cychwyn.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
		o Taf cf Fawr /Fechan i cf Cynon drefol (sy'n cynnwys amddiffyn rhag llifogydd) o Morlais Bk trefol (sy'n cynnwys amddiffyn rhag llifogydd) o Taf Bargod amddiffynfeydd rhag llifogydd (ysgol llifogydd ALI)	
19/12/23	CNC	Efallai y bydd rhai cyrff dŵr yn cael eu dosbarthu fel HMWB o ganlyniad i'w swyddogaeth fel ased perygl llifogydd. Gallai'r rhain ddarparu buddion cymdeithasol ac economaidd gwerthfawr y mae'n hanfodol bwysig eu diogelu, felly maent wedi'u dynodi felly o dan Erthygl 4.3 o'r WFD. Gall fod cyfleoedd o hyd i gyflwyno mesurau lliniaru yn HMWB i helpu i gyflawni Potensial Ecolegol Da. Lle mae mesurau FRMP yn cael eu darparu mewn HMWB, rhaid chwilio am gyfleoedd i gyflwyno mesurau lliniaru a nodwyd ar gyfer HMWB.	Wedi'i ychwanegu at y man cychwyn
19/12/23	CNC	Cyfeiriwch at Arsylwi Dyfroedd Cymru i archwilio'r manylion a'r Rhesymau dros Fethiant (RNAGs) yn y cyrff dŵr yn CBSMT er mwyn asesu'r effaith bosibl.	Oherwydd natur lefel uchel yr SEA, nid yw'r rhesymau dros fethiant cyrff dŵr unigol wedi'u cynnwys. Barnwyd bod trosolwg mwy cyffredinol sy'n ymgorffori'r materion allweddol yn fwy priodol.
19/12/23	CNC	Cyfeiriwch at Ardal Strategaeth Trwyddedu Tynnu Dŵr Cymoedd y De-ddwyrain i ychwanegu gwybodaeth ychwanegol ar gyfer gwybodaeth sylfaenol, materion a chyfleoedd yn ymwneud â faint o ddŵr.	Mae gwybodaeth ychwanegol o Strategaeth Trwyddedu Tynnu Dŵr Cymoedd y De-ddwyrain wedi'i hychwanegu at y man cychwyn.
19/12/23	CNC	Awgrymu mwy o bwyslais ar y diffyg dŵr sydd ar gael, yn enwedig yn gysylltiedig â risgiau newid hinsawdd a'r tebygolrwydd cynyddol o sychder a thywydd sych hir yn y dyfodol.	Ymgorffori effeithiau newid hinsawdd ac argaeledd dŵr.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
		Mae problemau argaeledd dŵr yn nalgylchoedd CBSMT. Caiff y rhain eu hysgogi gan dyniadau trwyddedig presennol ac effaith cronfeydd dŵr yn y dalgylchoedd blaenddw, gan effeithio ar lif afonydd. Nid yw dŵr ar gael bellach ar gyfer trwydded ddifäol; felly, ni fydd tyniadau defnyddiol newydd yn cael eu cyhoeddi yn y dalgylchoedd hyn. Ar gyfer trwyddedau difäol presennol, ni chyhoeddir amrywiad i gynyddu'r swm tynnu dŵr. Ymdrinnir â cheisiadau at ddibenion annarfodadwy fesul achos. Mae'r dalgylchoedd afonydd hyn yn y Rhaglen Adfer Dalgylchoedd Cynaliadwy (WFD). Rydym yn gweithio gyda deiliaid trwyddedau yn y dalgylchoedd hyn i fynd i'r afael â materion llif a nodwyd.	
19/12/23	CNC	Cyfeiriwch at y Proffil Ecosystem Dŵr Croyw i ychwanegu gwybodaeth ychwanegol am wybodaeth sylfaenol, materion a chyfleoedd.	Mae'r effeithiau ar ecosystemau dŵr croyw wedi'u cynnwys yn yr adran 'bioamrywiaeth'.
19/12/23	CNC	5.8.11 Gwall sillafu (Merthyr Tudful) Awgrymwyd y dylai'r manylion a roddir fod yn rhai sy'n bwysig i CBSMT, e.e, Cronfa Ddŵr Pontsticill.	Gwall sillafu wedi'i ddiwygio Cronfeydd dŵr wedi'u hychwanegu.
19/12/23	CNC	Mae gan LFRMS gyfle i fod yn niweidiol neu'n fuddiol i weithredu mesurau lliniaru'r Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr. Mae gweithgareddau FRM yn cyfrannu at fethiannau WFD oherwydd addasiadau ffisegol felly dylai fod problem/cyfle i'r LFRMS wneud ymdrechion i fynd i'r afael â hyn. Dylid rhestru cyfleoedd i gydweithio ar atebion sy'n seiliedig ar natur ar gyfer buddion ehangach, gan gynnwys perygl llifogydd, fel cyfle.	Cyfleoedd wedi'u hychwanegu
19/12/23	CNC	Byddai angen i unrhyw gynlluniau lliniaru llifogydd a allai effeithio ar lwybrau traffig ymgynghori â Chynlluniau Rheoli Ansawdd Aer	Mae Bil yr Amgylchedd (Ansawdd Aer a Seinweddau) (Cymru) wedi'i ychwanegu.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
		yr Awdurdod Lleol i sicrhau nad yw newidiadau mewn llif traffig yn cynyddu materion ansawdd aer. Mae'r adroddiad yn cydnabod y duedd bresennol mewn cerbydau trydan a ddylai hefyd gyfrannu at lai o allyriadau NOx yn y cymunedau. Mae hefyd yn bwysig nodi bod rheolaethau deddfwriaethol yn cael eu cyflwyno gan Lywodraeth Cymru drwy Fil yr Amgylchedd (Ansawdd Aer a Seinweddau) a fydd yn cyflwyno targedau ansawdd aer newydd yng Nghymru. Cyfeiriwch at Gynllun Aer Glân Cymru (llyw.cymru), sy'n cyfeirio at ystyriaethau ar gyfer pobl ac iechyd, gan gynnwys grwpiau poblogaeth yn yr ardaloedd 'mwyaf' difreintiedig sydd mewn mwy o berygl.	Mae Cynllun Aer Glân Cymru wedi'i ymgorffori yn yr adolygiad PPP.
19/12/23	CNC	Nid yw atafaelu carbon wedi'i ystyried na'i gyfeirio ato fel mater neu gyfle.	Wedi'i gynnwys o dan isadran 'coedwigaeth' Asedau Materol
19/12/23	CNC	Nodwch (fel y gwnaed yn ddiweddarach yn 5.11.14.), er y bydd lefelau dyodiad cyffredinol yn gostwng dros fisoedd yr haf, y bydd glaw dwys iawn o hyd, a gallai fod yn fwy dylanwadol yn dilyn sychder.	Nodwyd – dim angen newid
19/12/23	CNC	Cynnwys risg o dirlithriadau a thomennydd glo, cyfeiriwch at lechyd Cyhoeddus Cymru – Newid yn yr Hinsawdd – Asesiad o'r Effaith ar lechyd. Cynnwys risg o danau gwyllt, cyfeiriwch at lechyd Cyhoeddus Cymru – Newid yn yr Hinsawdd – Asesiad o'r Effaith ar lechyd.	Wedi'i gynnwys o dan yr adran 'tirwedd a threflun'
19/12/23	CNC	Nid yw rhai meysydd isadeiledd allweddol wedi'u cynnwys ar hyn o bryd:	Symud peth gwybodaeth o adrannau eraill i Asedau Materol.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
		• Isadeiledd cludiant, gan gynnwys priffyrdd, isadeiledd cludiant cyhoeddus a theithio cynaliadwy. • Isadeiledd ynni • Cyfleustodau • Rheoli Gwastraff • Asedau Perygl Llifogydd CBSMT (gan gynnwys cynlluniau lliniaru) • Tai (cyfeiriwch at Amnewid Lleol Merthyr Tudful Cynllun Datblygu 2016 – 2031). Cyfeiriwch hefyd at God ymarfer CIRIA ar gyfer eiddo gwrthsefyll llifogydd (C790), gan gynnwys y CoP ar gyfer PFR: canllawiau i gynllunwyr awdurdodau lleol (C790d)	Darperir gwybodaeth ychwanegol.
19/12/23	CNC	Adeiladu ar hanes cloddio glo yn yr ardal a chynnwys cyfeiriad at domennydd glo segur mewn data cychwynnol ar gyfer CBSMT	Ychwanegwyd man cychwyn ychwanegol ar ddiogelwch tomen glo.
19/12/23	CNC	Ychwanegu Hawliau Tramwy Cyhoeddus, llwybrau mynediad a strwythurau cysylltiedig at faterion a chyfleoedd	Mae hyn wedi'i symud o'r pwnc 'tirwedd a threflun' a'i ymgorffori yn y man cychwyn ar gyfer asedau materol.
19/12/23	CNC	AAS1: Awgrym i newid i “Cynyddu dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o berygl llifogydd er mwyn bodloni'r newidiadau demograffig presennol ac yn y dyfodol a diogelu a gwella iechyd dynol, ansawdd bywyd a lles.” Mae adroddiad y Groes Goch Brydeinig 'Every time it rains' yn archwilio profiadau a chanfyddiadau pobl o lifogydd yn y DU. Mae'n nodi canfyddiadau allweddol ynghylch ymwybyddiaeth isel o berygl llifogydd ymhlith y rhai sy'n byw mewn ardaloedd sydd	Mae amcan SEA1 wedi'i ddiwygio i ' AAS1: Cynyddu a gwella amddiffyniad rhag llifogydd yn ogystal ag ymwybyddiaeth a dealltwriaeth i gwrdd â'r newidiadau demograffig presennol ac yn y dyfodol a diogelu a gwella iechyd dynol, ansawdd bywyd a lles'.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
		mewn perygl o ddioddef, ac yn agored iawn i rwystrau eraill (cymdeithasol, economaidd) i barodrwydd. Nodir blaenoriaethau ar gyfer gweithredu hefyd.	
19/12/23	CNC	AAS2: Awgrym i newid i "Cynyddu dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o berygl llifogydd, a chynyddu gwydnwch busnesau lleol a'r economi leol"	Mae amcanion SEA2 wedi'u diwygio i <i>'Cynyddu dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth o berygl llifogydd, a chynyddu gwydnwch busnesau lleol a'r economi leol'</i>
19/12/23	CNC	SEA3: Dylid nodi dyletswyddau Adran 6 yma, dylai fod yn Fudd Net i Fioamrywiaeth, yn hytrach nag Enillion Net Bioamrywiaeth. Ar hyn o bryd mae'r ffocws ar safleoedd a rhywogaethau a warchodir, mae angen iddo ganolbwyntio ar warchod a gwella nodweddion Cydnerthedd Ecosystemau. Gellir monitro effeithiau ar Wydnwch Ecosystemau drwy effeithiau ar ei 4 nodwedd fesuradwy – Amrywiaeth, Maint, Cyflwr a Chysylltedd ecosystemau. Dylid hefyd ystyried rhywogaethau anffrodorol ymledol ac iechyd planhigion wrth gefnogi cwestiynau gwerthuso.	Mae amcan SEA3 wedi'i ddiwygio fel a ganlyn <i>'Gwarchod, gwella a darparu gwytnwch i gynefinoedd, rhywogaethau a rhwydweithiau ecolegol gwerthfawr sy'n cyfrannu at ymarferoldeb ecosystemau, gan gyfrannu at fudd net mewn bioamrywiaeth'.</i> Mae cwestiynau ychwanegol yn cynnwys: Chwilio am gyfleoedd er budd net i fioamrywiaeth? Yn arwain at y cynnydd posibl mewn rhywogaethau anffrodorol ymledol? Cynyddu gwytnwch i gynefinoedd, rhywogaethau a rhwydweithiau ecolegol gwerthfawr
19/12/23	CNC	SEA4: Dileu cyfeiriad at NI a'i ddisodli gyda CBSMTs Ychwanegu at yr amcan 'a Nodweddion Arbennig a gosodiad PCBB'. Dylid cynnwys amcan ynghylch mabwysiadu dull gweithredu ar draws y dalgylch ac atebion ystyriol yn seiliedig ar natur.	Mae cwestiynau ychwanegol yn cynnwys: Parchu, cynnal a chryfhau Nodweddion Arbennig a gosodiad Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog? Gwella ansawdd, maint a hygyrchedd mannau gwyrdd?

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
		Dileu 'Morlun' o'r cwestiynau gwerthuso ategol, a chynnwys yr hyn a awgrymir: - Gwella ansawdd, maint a hygyrchedd mannau gwyrdd - Gwella Awyr Dywyll a Thawelwch	Gwella Awyr Dywyll a Thawelwch? Morlun wedi'i dynnu. Cyfeiriad at NI wedi'i ddileu.
19/12/23	CNC	AAS6: Awgrymwyd y dylid ystyried materion maint y dŵr hefyd yn yr amcan, gan ystyried y tebygolrwydd cynyddol o sychder a thywydd sych hir yn y dyfodol. Mae angen mwy o eglurder ynghylch cydymffurfiaeth â'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, gan fod cydymffurfiaeth yn isafswm cyfreithiol, felly dylid anelu at wella statws cyrff dŵr o dan y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr.	Mae cwestiynau gwerthuso wedi'u diwygio i: Gwella statws WFD cyrff dŵr? Effaith maint ac argaeledd dŵr? Cynyddu nifer y cyrff dŵr sydd wedi'u haddasu'n helaeth?
19/12/23	CNC	SEA7 ac AAS9: Mae'r ddau amcan ar gyfer isadeiledd – yn awgrymu y dylid eu huno, neu y dylent fod yn fwy gwahanol. Cynnwys Hawliau Tramwy Cyhoeddus a strwythurau yn SEA9.	Mae SEA9 yn aros yr un fath. Mae SEA7 wedi'i ddiwygio i'r canlynol ' <i>Sicrhau bod CBSMT yn gallu gwrthsefyll effeithiau newid hinsawdd a bod datblygiad yn cefnogi dylunio carbon isel sy'n defnyddio ynni'n effeithlon</i> '. Mae hawliau tramwy cyhoeddus wedi'u hychwanegu at y cwestiwn arfarnu ar gyfer SEA9 -
19/12/23	CNC	AAS8: Nid oes unrhyw gwestiynau gwerthuso ategol ar gyfer SEA8, ac mae'r amcan yn ymddangos yn rhy eang. Awgrymir y dylid dileu a chanolbwyntio ar SEA1 ac SEA2, oni bai bod amcan penodol.	Mae cwestiynau gwerthuso ategol wedi'u cynnwys: Cefnogi'r defnydd o ddeunyddiau cynaliadwy? Lleihau faint o wastraff? Gwneud defnydd o'r isadeiledd presennol? A fydd yn osgoi difrod i safleoedd o bwysigrwydd daearegol?

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
			Gwarchod tir amaethyddol? Diogelu a gwella hawliau tramwy cyhoeddus? Diogelu a gwella'r rhwydwaith cludiant? Diogelu a gwella isadeiledd hanfodol? A fydd yn diogelu, cynnal a gwella iechyd a swyddogaeth priddoedd gan gynnwys adnoddau mawndir? Parchu rôl priddoedd wrth storio carbon? Mae SEA8 wedi aros.
19/12/23	CNC	AAS10: Awgrym i ystyried storfeydd carbon yn y pridd.	Gweler y cwestiynau arfarnu ychwanegol a restrir uchod.
19/12/23	CNC	A fydddech cystal ag egluro'r amserlenni yn y camau nesaf ar gyfer yr Adroddiad Amgylcheddol? Fel y disgwyliid, byddai adborth o'r ymgynghoriad ar Adroddiad Cwmpasu SEA yn helpu i ddatblygu'r adroddiad.	Mae adran camau nesaf yr Adroddiad Amgylcheddol yn rhoi rhagor o fanylion. Mae'r sylwadau a dderbyniwyd ar yr Adroddiad Cwmpasu wedi'u hymgorffori yn yr asesiad AAS fel y manylir yn y tabl hwn.
19/12/23	CNC	Mae Deddf NERC bellach yn cael ei disodli gan Ddyletswydd Adran 6 Deddf Amgylchedd Cymru	Mae hwn wedi'i ddileu.
19/12/23	CNC	Dylai hyn hefyd gynnwys cyfeiriad at Adran 7 rhywogaethau a chynefinoedd hollbwysig	Mae hyn wedi'i ychwanegu.
19/12/23	CNC	Croesewir y cyfeiriad at y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, er y dylid cyfeirio at reoliadau 2017 fel y'u gwneir yn 5.8.1 - Rheoliadau'r Amgylchedd Dŵr (Cyfarwydddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017	Mae hwn wedi'i ddiwygio.

Dyddiad	Ymgynghorai	Sylw	Sut yr aed i'r afael â hyn?
19/12/23	CNC	Cyfeiriad anghywir at Strategaeth Genedlaethol Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol ar gyfer Lloegr, yn hytrach nag ar gyfer Cymru.	Mae hwn wedi'i ddiwygio.
19/12/23	CNC	Mae CNC wedi gwneud nifer o awgrymiadau ar gyfer cynnwys dogfennau ychwanegol yn yr adolygiad PPP.	Lle bo'n briodol, mae dogfennau wedi'u hychwanegu at yr adolygiad PPP.

Atodiad D

ASESIAD O FESURAU

Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

STRATEGAETH RHEOLI PERYGL LLIFOGYDD LLEOL

Atodiad D - Asesu Amcanion a Mesurau

Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

STRATEGAETH RHEOLI PERYGL LLIFOGYDD LLEOL

Atodiad D - Asesu Amcanion a Mesurau

MATH O DDOGFEN (FERSIWN) CYHOEDDUS

PROSIECT NA. 700113899

EIN CYFEIRNOD NAC OES. 001

DYDDIAD: TACHWEDD 2023

Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful

STRATEGAETH RHEOLI PERYGL LLIFOGYDD LLEOL

Atodiad D - Asesu Amcanion a Mesurau

WSP

1 Capital Quarter
Tyndall Street
Cardiff
CF10 4BZ

Ffôn: +44 2920 769 200

WSP.com

Rheoli Ansawdd

Mater/diwygiad	Rhifyn cyntaf	Diwygiad 1	Diwygiad 2	Diwygiad 3
Sylwadau	Drafft ar gyfer CBSMT	Rownd Derfynol ar gyfer Ymgynghori	Diweddariadau ar ôl yr ymgynghoriad	
Dyddiad	Tachwedd 2023	Rhagfyr 2023	Mawrth 2024	
Paratowyd gan	Sarah Utting Keri Sheppard	Keri Sheppard	Keri Sheppard	
Llofnod				
Gwirio gan	Rachel Drabble	Rachel Drabble	Rachel Drabble	
Llofnod				
Awdurdodwyd gan	Katie Dean	Katie Dean	Katie Dean	
Llofnod				
Rhif y prosiect	70113899	70113899	70113899	
Rhif yr adroddiad	001	002	003	

Cynnwys

1	CYFLWYNIAD	1
2	ASESU MESURAU	2

CYNNWYS

1 CYFLWYNIAD	1
2 ASESU MESURAU	2
2.1 GWEITHIO GYDA'R AWDURDOD CYNLLUNIO LLEOL (LPA).	2
2.2 CORFF CYMERADWYO SUDS (SAB)	3
2.3 RHAGDYBIO, RHYBUDD A HYSBYSU.	4
2.4 MONITRO LLIFOGYDD	5
2.5 GWELLA EIN DEALLTWRIAETH O BERYGL LLIFOGYDD.	6
2.6 DEFNYDDIO AROLYGU A MODELU I GYNYDDU EIN DEALLTWRIAETH O BERYGL LLIFOGYDD.	7
2.7 GWELLA EIN GWYBODAETH A'N GWYBODAETH AM BERYGLON LLIFOGYDD DŴR DAEAR	8
2.8 LLIFOGYDD HANESYDDOL	9
2.9 GWELLA YMWHYBYDDIAETH LLIFOGYDD AC ADDYSG	10
2.10 HYSBYSU AM GYFRIFOLDEBAU PERYGL LLIFOGYDD	11
2.11 GWEITHIO MEWN PARTNERIAETH	12
2.12 CYNLLUN YMATEB LLIFOGYDD	13
2.13 PARHAU I GEFNOGI GWYTNWCH EIN CYMUNEDAU	14
2.14 YMATEB AC ADFERIAD LLIFOGYDD CYFANNOL	15
2.15 YMCHWILIO I DDIGWYDDIADAU LLIFOGYDD	16
2.16 COFNODI DIGWYDDIADAU LLIFOGYDD	17
2.17 RHEOLI LLIFOGYDD NATURIOL (NFM)	18
2.18 MWYNAU	19
2.19 PERYGL LLIFOGYDD A NEWID HINSAWDD	20
2.20 CYNLLUNIAU RHEOLI PERYGL LLIFOGYDD	21
2.21 COFRESTR ASED AU PERYGL LLIFOGYDD A CHOFNOD	22
2.22 CYNNAL A CHADW ASED AU LLIFOGYDD	23

Cyflwyniad

- 1.1.1 Mae'r atodiad hwn yn nodi canfyddiadau manwl yr asesiad o amcanion a mesurau LFRMS.
- 1.1.2 Defnyddiwyd dull matrices ar gyfer yr asesiad sydd wedi defnyddio'r meini prawf arwyddocâd a nodwyd yn Tabl 1-1 isod. Perfformiad amcanion a mesurau LFRMS yn erbyn pob SEA a Tabl 2-11dangos crynodeb o effeithiau sylweddol yn seiliedig ar bob amcan a mesur AAA.
- 1.1.3 Mae'r asesiad o'r LFRMS wedi ystyried y canlynol:

 - Arwyddocâd effaith gyffredinol (negyddol, cadarnhaol, ansicr, potensial ar gyfer effaith negyddol a chadarnhaol neu ddibwys);
 - Maint yr effeithiau (uchel, canolig, isel);
 - Natur yr effaith (uniongyrchol, anuniongyrchol);
 - Maint gofodol (lleol, rhanbarthol, cenedlaethol);
 - Gwrthdroi effaith:
 - Gwrthdroadwy: Gall y derbynnydd ddychwelyd i gyflwr gwaelodlin heb ymyrraeth sylweddol;
 - Anghildroadwy: Byddai angen ymyrraeth sylweddol ar y derbynnydd i ddychwelyd i gyflwr gwaelodlin;
 - Sefydlogrwydd (parhaol, dros dro); a
 - Hyd (tymor byr, canolig neu hir) – Tymor byr: 1-2 flynedd, Tymor canolig: 5-6 blynedd (hyd at ddiwedd cyfnod y cynllun) Tymor hir: 6-10 mlynedd (y tu hwnt i gyfnod y cynllun).

Tabl 1-1 - Arwyddocâd Effaith

Effaith Arwyddocâd	Allwedd
Potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol sylweddol	++
Potensial ar gyfer mân effeithiau cadarnhaol	+
Potensial ar gyfer mân effeithiau negyddol	-
Potensial ar gyfer effeithiau negyddol sylweddol	--
Effeithiau ansicr – Gwybodaeth ansicr neu annigonol i benderfynu ar yr arfarniad ar hyn o bryd	?
Potensial ar gyfer effeithiau cadarnhaol a negyddol	+/-
Negyddol / No effect	0
Maint Uchel (H) - Colled neu newid mawr tebygol i'r derbynnydd dan sylw. Rhagwelir y bydd yr effeithiau'n barhaol ac yn anghildroadwy. Canolig (M) - Colli / newid / gwella yn rhannol i un neu fwy o elfennau/nodweddion / nodweddion allweddol y derbynnydd dan sylw. Rhagwelir y bydd yr effeithiau yn dymor canolig ond yn aml yn gildroadwy. Isel (L) - Colled fach / newid / gwelliant i un neu fwy o elfennau/nodweddion / nodweddion allweddol y derbynnydd dan sylw. Yn aml, rhagwelir y bydd yr effeithiau'n gildroadwy ac yn y tymor byr.	H / M / L
Natur yr effaith (uniongyrchol / anuniongyrchol).	D / I
Maint Gofodol (lleol – bwrdeistref gyfan / rhanbarthol – De Cymru / cenedlaethol - Cymru)	L / R / N
Gwrthdroi effaith (gwrthdroadwy / anghildroadwy)	R / I
Parhaol (Parhaol / Dros Dro)	P / T
Hyd (tymor byr / canolig / hir).	ST / MT / LT

2 Asesu Mesurau

2.1 Gweithio gyda'r Awdurdod Cynllunio Lleol (LPA).

Cyflwynir yr asesiad o amcan LFRMS i barhau i weithio gyda'r Awdurdod Cynllunio Lleol i ddatblygu polisi cynllunio cadarn sy'n ymwneud â pherygl llifogydd a draenio yn Tabl 2-1.

Tabl 2-1 - Awdurdod Cynllunio Lleol

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadw yedd	Sefydlogrwyd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	L	Fi	L	R	T	MT	Bydd cydweithio ag ACLlau yn gynnar i sicrhau bod perygl llifogydd yn cael ei ystyried yn llawn wrth y prif gynllunio neu o bosibl yn gynharach, yn sicrhau bod datblygiad yn cael ei gyfeirio i ffwrdd o ardaloedd lle mae perygl llifogydd uchel. Bydd hyn yn helpu i sicrhau bod trigolion datblygiadau newydd yn cael cynnig mwy o ddiogelwch rhag llifogydd. Gall cydweithredu gwell arwain at ddatblygiadau a allai gynnig gwell amddiffyniad i'r gymuned leol, gan leihau lefelau straen a phryder.
SEA2: Economi	+	L	Fi	L	R	T	MT	Bydd cydweithio ag ACLlau yn gynnar i sicrhau bod perygl llifogydd yn cael ei ystyried yn llawn wrth y prif gynllunio neu o bosibl yn gynharach, yn sicrhau bod datblygiad yn cael ei gyfeirio i ffwrdd o ardaloedd lle mae perygl llifogydd uchel. Bydd hyn yn helpu i sicrhau y bydd busnesau sy'n cael eu cynnwys fel rhan o ddatblygiadau newydd yn cael cynnig mwy o ddiogelwch rhag llifogydd.
SEA3: Bioamrywiaeth	+	L	D	R	R	P	LT	Gallai gwell cydweithredu ag ACLlau arwain at fwy o feddwl cydgysylltiedig mewn camau cynllunio cynnar a allai arwain at integreiddio seilwaith gwyrdd ac elw net bioamrywiaeth yn well. Yn ogystal, bydd integreiddio SuDS arfaethedig yn helpu i sicrhau gwell amddiffyniad rhag llifogydd ar gyfer cynefinoedd ac yn cyfrannu at elw net bioamrywiaeth.
SEA4: Tirwedd a Treflun	+	L	D	L	R	P	LT	Gallai gwell cydweithredu ag ACLlau arwain at fwy o feddwl cydgysylltiedig mewn camau cynllunio cynnar a allai arwain at integreiddio seilwaith gwyrdd a thirlunio yn well. Yn ogystal, bydd integreiddio SuDS arfaethedig yn helpu i sicrhau gwell amddiffyniad rhag llifogydd ar gyfer y trefluniau.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	L	R	T	MT	Bydd sicrhau bod llifogydd yn cael eu hystyried yn gynharach yn y broses gynllunio ac yn integreiddio SuDS, yn helpu i leihau'r risg a'r bregusrwydd o boblogaethau newydd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	L	Fi	L	R	T	MT	Bydd sicrhau bod llifogydd yn cael eu hystyried yn gynharach yn y broses gynllunio yn helpu i leihau'r risg a'r bregusrwydd o seilwaith newydd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaidd Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Gellid cysylltu'r mesur hwn hefyd â'r Cynllun Datblygu Lleol i sicrhau bod perygl llifogydd yn ystyriaeth allweddol ar lefel y cynllun strategol yn ogystal â'i integreiddio yn y meini prawf dewis safleoedd.							

2.2 Corff Cymeradwyo SuDS (SAB)

Cyflwynir yr asesiad o'r amcan LFRMS i'r SAB gymeradwyo, mabwysiadu a chynnal systemau draenio cynaliadwy yn Tabl 2-2.

Tabl 2-2 - Asesiad Amcan Corff Cymeradwyo SuDS

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwyedd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	M	Fi	L	Fi	P	LT	Bydd ymgorffori SuDS mewn datblygiadau yn y dyfodol yn cael effeithiau cadarnhaol ar iechyd a lles y poblogaethau presennol a'r dyfodol oherwydd eu helfennau naturiol, gan wella cyfleoedd ar gyfer hamdden a mynediad at fannau gwyrdd. Yn ogystal, bydd egwyddorion SuDS yn lleihau'r perygl o lifogydd i'r rhain; Felly, darparu amddiffyniad rhag llifogydd a lleihau straen a phryder sy'n gysylltiedig â llifogydd.
SEA2: Economi	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Bydd ymgorffori SuDS mewn datblygiadau yn y dyfodol yn cael effeithiau cadarnhaol ar fusnesau lleol a'r economi gan y bydd yn lleihau'r perygl o lifogydd i fusnesau lleol os yw'n ymgorffori yn yr ardaloedd cyfagos, ac felly'n darparu amddiffyniad rhag difrod posibl llifogydd. Gallai'r mesur hwn hefyd gyfrannu at gynyddu atyniad cyffredinol yr ardal.
SEA3: Bioamrywiaeth	+	M	D	L	Fi	P	LT	Rhagwelir effeithiau cadarnhaol pe bai SuDS wedi'i ddylunio'n dda yn cael ei ymgorffori mewn datblygiadau yn y dyfodol gan y byddent yn annog ac yn gwella'r bioamrywiaeth yn yr amgylchedd adeiledig ac yn cyfrannu at ymarferoldeb ecosystem.
SEA4: Tirwedd a Treflun	?							Bydd ymgorffori SuDS i ddatblygiadau yn y dyfodol yn helpu i leihau effeithiau llifogydd ar y treflun a'r dirwedd leol. Gallai rhai elfennau o SuDS ychwanegu at ddylunio, cynnal a chryfhau cymeriad lleol a'r amgylchfyd cyhoeddus trwy gyfoethogi gwerth esthetig a hamdden datblygiad. Fodd bynnag, os caiff ei ddylunio'n wael, mae siawns y gallant dynnu oddi wrth y treflun a'r lleoliad tirwedd. Gan nad yw dyluniad a lleoliad y SuDS yn hysbys eto, mae effeithiau ansicr wedi'u nodi.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	?							Gallai'r mesur hwn arwain at nifer o SDCau newydd a allai, os ydynt wedi'u cynllunio'n wael, arwain at ddirywiad yr amgylchedd hanesyddol a cholli asedau treftadaeth posibl. Mae potensial i SuDS ddarparu amddiffyniad i asedau treftadaeth. Mae effeithiau ansicr wedi'u nodi gan y bydd yn deillio o ddylunio a lleoliad unigol ar lefel y cynllun.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	+	M	D	L	Fi	P	LT	Byddai darparu SuDS yn cael effeithiau cadarnhaol ar ansawdd y dŵr ger datblygiadau yn y dyfodol trwy leihau gwaddod a halogion o ddŵr ffo ger aneddiadau. Byddai hyn yn rhoi manteision pellach i ansawdd dŵr cyrff dŵr i lawr yr afon.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Gall gweithredu SuDS ger datblygiadau yn y dyfodol helpu i leihau a lliniaru effeithiau newid yn yr hinsawdd trwy helpu i leihau perygl llifogydd. Mae SuDS hefyd yn dal dŵr sy'n ychwanegu at oeri trwy anweddiad. Yn ogystal, gall y planhigion a'r llystyfiant sy'n rhan o ddyluniad SuDS amsugno carbon deuocsid a thrwy hynny leihau carbon atmosfferig a lleihau tymheredd yr atmosffer o'i amgylch.
SEA8: Perygl Llifogydd	++	H	Fi	L	Fi	P	LT	Ystyrir bod defnyddio SuDS yn ddull effeithiol a naturiol o atal llifogydd wrth iddynt gasglu, gwanhau ac arafu llif dŵr wyneb, gan leihau'r pwysau ar systemau draenio yn ystod cyfnodau o law uchel a lleihau effeithiau llifogydd. Byddai hyn yn cael effaith sylweddol, gadarnhaol ar leihau'r bregusrwydd i lifogydd yn y dyfodol.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Bydd ymgorffori SuDS mewn datblygiadau yn y dyfodol yn cael effeithiau cadarnhaol ar seilwaith critigol trwy leihau llifogydd a darparu rhywfaint o amddiffyniad i'r iawndal posibl a achosir gan lifogydd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	?							Gall ymgorffori SuDS helpu i wella rheolaeth ansawdd pridd trwy leihau colli pridd a maetholion. Fodd bynnag, nid yw'n glir a fydd y SDCau 'gwledig' yn cael eu cynnwys fel rhan o'r mesur hwn, neu a fydd yn berthnasol i ddatblygiadau newydd yn unig.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Mae potensial ar gyfer effeithiau cronnus cadarnhaol o weithredu mwy o SDCau drwy'r Tabl cymeradwyo a allai arwain at effeithiau cadarnhaol ar SEA1, SEA2, SEA3, SEA6 a SEA8. Fodd bynnag, os yw wedi'i ddylunio'n wael, mae potensial ar gyfer effeithiau andwyol ar SEA4 a SEA5.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	SEA4/5/10: Dylai mesurau gynnwys canllawiau Cymdeithas Ymchwil a Gwybodaeth y Diwydiant Adeiladu (CIRIA) ar ddyluniad SuDS i sicrhau dyluniad o ansawdd uchel a fydd yn lleihau'r effeithiau ar y dirwedd a'r trefwedd a'r amgylchedd hanesyddol.							
Argymhellion	Argymhellir bod y mesur yn cynnwys yswiriant o 'ddylunio o ansawdd uchel' i sicrhau bod SuDS wedi'i ymgorffori'n dda yn yr amgylchedd naturiol a hanesyddol ac nad ydynt yn tynnu oddi ar y gosodiadau hyn. Dylai'r mesur hwn hefyd ei gwneud yn glir a yw hefyd yn cynnwys SuDS gwledig gan fod eu rheolaeth ychydig yn wahanol.							

2.3 Rhagdybio, Rhybudd a Hysbysu.

Cyflwynir yr asesiad o amcan LFRMS i barhau i weithio gyda chefnogwyr a chydweithwyr i ddarparu rhybuddion cynnar a gwybodaeth am lifogydd dŵr wyneb yn Tabl 2-3.

Tabl 2-3 - Rhybuddion ac asesiad gwrthrychol Rhagolygol.

Amcan SEA	Arwyddcâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	L	D	R	R	P	LT	Bydd y gefnogaeth barhaus gan CBSMT tuag at ddarparwyr systemau rhybuddio llifogydd yn cael mân effeithiau cadarnhaol ar ddemograffeg presennol ac yn y dyfodol trwy ddarparu rhybuddion cyhoeddus parhaus a gwybodaeth am argyfyngau llifogydd. Mae cyfathrebu trwy'r cyfryngau cymdeithasol yn gallu cyrraedd nifer ehangach o bobl mewn ardaloedd risg uchel a lleihau effeithiau negyddol posibl i'r cymunedau hyn a achosir gan lifogydd. Mae gan hyn hefyd y potensial i ddarparu effeithiau cadarnhaol ar raddfa ranbarthol trwy gyfathrebu trwy'r cyfryngau cymdeithasol, gan rybuddio siroedd cyfagos am ddigwyddiadau llifogydd yn y fwrdeistref. Fodd bynnag, dylid nodi y gallai'r dull cyfathrebu hwn eithrio rhai grwpiau, yn enwedig grwpiau hŷn neu'r grwpiau incwm is hynny nad oes ganddynt fynediad at ffonau clyfar neu'r rhyngwrwd. Bydd defnyddio dulliau cyfathrebu traddodiadol yn darparu cynhwysedd mewn gohebiaeth, a fydd o fudd i holl aelodau'r gymuned.
SEA2: Economi	+	L	D	R	R	P	LT	Bydd y gefnogaeth barhaus gan CBSMT tuag at ddarparwyr systemau rhybuddio llifogydd yn cael mân effeithiau cadarnhaol ar fusnesau presennol trwy ddarparu rhybuddion cyhoeddus parhaus a gwybodaeth am argyfyngau llifogydd. Mae cyfathrebu trwy'r cyfryngau cymdeithasol yn gallu cyrraedd nifer ehangach o bobl mewn ardaloedd risg uchel a fyddai'n helpu i rybuddio eraill a lleihau effeithiau negyddol posibl i fusnesau a achosir gan lifogydd. Mae perchnogion busnes yn debygol o elwa o rybuddion uwch trwy gael amser i baratoi a gweithredu mesurau amddiffynnol a allai helpu i leihau iawndal. Mae gan hyn hefyd y potensial i ddarparu effeithiau cadarnhaol ar raddfa ranbarthol trwy gyfathrebu trwy'r cyfryngau cymdeithasol, gan rybuddio siroedd cyfagos am ddigwyddiadau llifogydd yn y fwrdeistref.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	D	R	R	P	LT	Bydd y gefnogaeth barhaus gan CBSMT tuag at ddarparwyr systemau rhybuddio llifogydd yn cael mân effeithiau cadarnhaol ar ddemograffeg heddiw ac yn y dyfodol trwy ddarparu rhybuddion cyhoeddus parhaus a gwybodaeth am argyfyngau llifogydd. Mae cyfathrebu trwy'r cyfryngau cymdeithasol yn gallu cyrraedd nifer ehangach o bobl mewn ardaloedd risg uchel a lleihau effeithiau negyddol posibl i'r cymunedau hyn a achosir gan lifogydd. Mae gan hyn hefyd y potensial i ddarparu effeithiau cadarnhaol ar raddfa ranbarthol trwy gyfathrebu trwy'r cyfryngau cymdeithasol, gan rybuddio siroedd cyfagos am ddigwyddiadau llifogydd yn y fwrdeistref. Fodd bynnag, dylid nodi y gallai'r dull cyfathrebu hwn eithrio rhai grwpiau, yn enwedig grwpiau hŷn neu'r grwpiau incwm is hynny nad oes ganddynt fynediad at ffonau clyfar neu'r rhyngwrwd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	SEA1: Dylai'r mesur hwn hefyd gynnwys dulliau cyfathrebu eraill i sicrhau bod pob aelod o'r gymuned yn cael gwybod mewn modd amserol.							
Argymhellion	Dylai'r mesur hwn hefyd ystyried manylu ar fesurau cyfathrebu eraill y gellir eu defnyddio i gyrraedd yr aelodau hynny o'r gymuned nad oes ganddynt fynediad at gyfryngau cymdeithasol o bosibl.							

2.4 Monitro llifogydd

Cyflwynir yr asesiad o'r amcan LFRMS i wella ac ehangu'r system fonitro i gynnwys cymeriant risg uchel eraill yn Tabl 2-4.

Tabl 2-4 - Asesiad Amcan Monitro Llifogydd

Amcan SEA	Arwyddôd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	M	Fi	R	R	P	LT	Bydd darparu system fonitro well yn cael effeithiau cadarnhaol ar y demograffeg presennol ac yn y dyfodol ac yn helpu i leihau'r effeithiau negyddol posibl ar bobl agored i niwed trwy fonitro risg llifogydd mewn amser real. Byddai hyn yn rhoi gwell sylwadau ar lefelau dŵr mewn ardaloedd risg uchel ac felly'n galluogi gwell ymatebion i unrhyw rwystrau cwlfer, gan leihau'r perygl o lifogydd yn y cymunedau hyn. Gallai diweddariadau lefel dŵr amser real hefyd alluogi cymunedau i gael eu rhybuddio'n gynt pe bai llifogydd, gan ddarparu mwy o ddiogelwch i ansawdd bywyd a lles pobl.
SEA2: Economi	+	M	Fi	R	R	P	LT	Bydd darparu gwell system fonitro yn cael effeithiau cadarnhaol ar fusnesau lleol a'r economi ac yn helpu i leihau'r effeithiau negyddol posibl ar seilwaith busnes allweddol gan leihau difrod economaidd trwy ddarparu monitro risg llifogydd mewn amser real. Byddai hyn yn rhoi gwell sylwadau ar lefelau dŵr mewn ardaloedd risg uchel ac felly'n galluogi gwell ymatebion i unrhyw rwystrau cwlfer, gan leihau'r perygl o lifogydd yn y cymunedau hyn. Gallai diweddariadau lefel dŵr amser real hefyd alluogi perchnogion busnes i gael eu rhybuddio'n gynt pe bai llifogydd, gan ddarparu mwy o ddiogelwch i fusnesau presennol.
SEA3: Bioamrywiaeth	?							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	?							Mae gan gynnwys caledwedd newydd mewn gorsafoedd monitro y potensial i effeithio'n andwyol ar y treflun a'r lleoliad tirwedd. Nid yw'n glir ynghylch dyluniad gorsafoedd monitro a pha mor eang fyddai gwaith, felly nodwyd effeithiau ansicr.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	?							Mae gan gynnwys caledwedd newydd mewn gorsafoedd monitro y potensial i effeithio'n andwyol ar osod asedau treftadaeth. Nid yw'n glir ynghylch dyluniad gorsafoedd monitro a pha mor eang fyddai gwaith, felly nodwyd effeithiau ansicr.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	+	M	D	L	Fi	P	LT	Gall rhwystrau i geuffosydd leihau ailwefru dŵr daear a gallant arwain at broblemau dŵr llonydd. Gall monitro ceuffosydd yn well helpu i ganfod y materion hyn yn gynharach, gan leihau'r effeithiau posibl ar ansawdd dŵr daear.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	+	M	D	L	Fi	P	LT	Mae monitro ceuffosydd yn well yn debygol o leihau'r risg o lifogydd dŵr wyneb. O gofio bod cylffosydd yn aml yn gysylltiedig â ffyrdd, ystyrir y bydd hyn yn helpu i leihau lefelau llifogydd ar y rhwydwaith priffyrdd. Mae rhywfaint o ansicrwydd ynghylch y defnydd o ddylunio ynni-ffeithlon, fodd bynnag, mae uwchraddio'r seilwaith presennol yn debygol o leihau lefelau carbon corfforedig.
SEA8: Perygl Llifogydd	++	H	D	L	Fi	P	LT	Rhagwelir effeithiau cadarnhaol sylweddol gan y bydd gwell systemau monitro gyda data amser real yn caniatáu rhybuddion uwch o lifogydd posibl, gan leihau'r risg o lifogydd yn sylweddol.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	L	Fi	L	R	P	LT	Rhagwelir rhai mân effeithiau cadarnhaol o ganlyniad anuniongyrchol i'r system fonitro well a allai ddarparu rhybudd uwch i ddigwyddiadau llifogydd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	SEA4/5: Dylai uwchraddio i orsafoedd monitro gael eu cynllunio'n dda a/neu sgrinio yn dda i sicrhau eu bod yn cael yr effeithiau lleiaf posibl ar y treflun, y dirwedd a'r amgylchedd hanesyddol cyfagos.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.5 Gwella ein dealltwriaeth o berygl llifogydd.

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS ar gyfer deall perygl llifogydd yn **Tabl 2-5 – Deall Asesiad Mesur Perygl Llifogydd5**.

Tabl 2-5 – Deall Asesiad Mesur Perygl Llifogydd

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwyedd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA2: Economi	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Rhagwelir effeithiau cadarnhaol ar fusnesau lleol a'r economi wrth i ardaloedd o fwy o berygl llifogydd gael eu nodi'n well, gan ganiatáu ar gyfer gwell mecanweithiau llifogydd a gellir gweithredu ymatebion llifogydd, gan helpu i ddiogelu busnesau lleol a'r economi drwy leihau'r risg o lifogydd.
SEA3: Bioamrywiaeth	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Rhagwelir rhai mân effeithiau cadarnhaol gan y gall gwell dealltwriaeth o bwysau ecolegol mewn dalgylchoedd risg llifogydd uchel alluogi gwell mecanweithiau i amddiffyn cynefinoedd a bioamrywiaeth.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	+	L	Fi	L	R	P	LT	Rhagwelir rhai mân effeithiau cadarnhaol wrth i ddealltwriaeth o bwysau ansawdd dŵr mewn dalgylchoedd risg llifogydd uchel gynyddu. Gall hyn wella rheoli perygl llifogydd ac felly ansawdd dŵr yn y fwrdeistref.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	D	L	Fi	P	LT	Bydd dealltwriaeth o'r perygl llifogydd presennol drwy ddadansoddi dalgylch a modelu yn helpu i leihau'r perygl o lifogydd ac felly nifer y bobl sy'n agored i lifogydd. Bydd gwell dealltwriaeth o fecanweithiau llifogydd yn caniatáu gwell ymateb llifogydd
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	L	D	L	Fi	P	LT	Bydd dealltwriaeth o'r perygl llifogydd presennol drwy ddadansoddi dalgylch a modelu yn helpu i leihau'r perygl o lifogydd ac felly'n rhoi gwell dealltwriaeth o'r seilwaith allweddol posibl a allai fod mewn perygl o lifogydd. Gallai hyn arwain at well amddiffyniad trafndiaeth a seilwaith critigol.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.6 Defnyddio arolygu a modelu i gynyddu ein dealltwriaeth o berygl llifogydd.

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS i ddefnyddio data arolwg a thechnegau modelu i ddeall ein perygl llifogydd yn well yn Tabl 2-6 – Modelu llifogydd ac arolygon.

Tabl 2-6 – Modelu llifogydd ac arolygon

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA2: Economi	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	+	L	Fi	L	R	P	LT	Rhagwelir y bydd modelu defnydd ar gyfer datblygiadau yn y dyfodol yn cael effeithiau cadarnhaol ar effeithiau newid yn yr hinsawdd a lleihau bregusrwydd seilwaith yn erbyn perygl llifogydd yn y dyfodol.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Byddai defnyddio modelu ar ddatblygiadau'r dyfodol yn sicrhau bod cynlluniau'n cael eu datblygu mewn ardaloedd lle mae llai o risg o lifogydd, gan leihau'r bregusrwydd i lifogydd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Byddai'r defnydd o fodelu ar ddatblygiadau'r dyfodol yn sicrhau bod seilwaith datblygiadau a ddatblygwyd yn y dyfodol mewn ardaloedd lle mae llai o berygl o lifogydd, ac felly'n darparu rhywfaint o fân amddiffyniad rhag llifogydd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.7 Gwella ein gwybodaeth a'n gwybodaeth am beryglon llifogydd dŵr daear

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS i wella ein gwybodaeth a'n gwybodaeth am beryglon llifogydd dŵr daear yn **Nhabl 2-7**.

Tabl 2-7 – Asesiad Mesur Dŵr Daear

Amcan SEA	Arwyddcâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroad wyedd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Rhagwelir mân effeithiau cadarnhaol gan y bydd gwell dealltwriaeth o lifogydd dŵr daear yn gwella ymwybyddiaeth a rheolaeth, gan ychwanegu felly at ddiogelu iechyd a lles pobl. Byddai hyn o fudd i ddatblygiadau newydd yn y dyfodol drwy osgoi dyrannu cartrefi newydd sy'n cael eu hadeiladu mewn ardaloedd perygl llifogydd dŵr daear. Bydd gwell dealltwriaeth o rôl llifogydd dŵr daear mewn tirlithriadau yn helpu i sicrhau mwy o ddiogelwch rhag llifogydd ar gyfer datblygiadau presennol ac yn y dyfodol.
SEA2: Economi	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Rhagwelir mân effeithiau cadarnhaol gan y bydd gwell dealltwriaeth o lifogydd dŵr daear yn gwella ymwybyddiaeth a rheolaeth, gan ychwanegu felly at ddiogelu iechyd a lles pobl. Byddai hyn o fudd i ddatblygiadau newydd yn y dyfodol drwy osgoi dyrannu cyfateiladau busnes newydd sy'n cael eu hadeiladu mewn ardaloedd perygl llifogydd dŵr daear. Bydd gwell dealltwriaeth o rôl llifogydd dŵr daear mewn tirlithriadau yn helpu i sicrhau mwy o ddiogelwch rhag llifogydd i fusnesau presennol ac yn y dyfodol.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Gallai mân effeithiau cadarnhaol godi wrth i well dealltwriaeth o lifogydd dŵr daear barhau. Gallai datblygu gwybodaeth bellach am sut mae mwynloddio a dŵr daear yn rhyngweithio â'i gilydd hefyd helpu i wella ansawdd dŵr daear. Gall gwybodaeth bellach hefyd arwain at ddealltwriaeth o sut mae llygryddion yn cael eu defnyddio mewn llifogydd dŵr daear, a thrwy hynny fod â'r potensial i wella ansawdd dŵr daear.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Rhagwelir mân effeithiau cadarnhaol wrth i well dealltwriaeth o lifogydd dŵr daear barhau, byddai nifer y bobl sydd mewn perygl o lifogydd a'r risg o ddemograffeg yn y dyfodol, yn cael ei leihau, yn enwedig mewn ardaloedd datblygu newydd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.8 Llifogydd hanesyddol

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS i ddefnyddio data llifogydd hanesyddol i gefnogi nodi cynlluniau lliniaru llifogydd a gwella ein dealltwriaeth o berygl llifogydd yn Nhabl 2-8.

Tabl 2-8 – Asesiad o'r Mesur Llifogydd Hanesyddol

Amcan SEA	Arwyddcâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthroadw yedd	Sefydlogrwyd d	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	L	Fi	L	Fi	P	MT	Bydd data llifogydd hanesyddol mwy cyflawn yn caniatáu i CBSMTC benderfynu ar faint a mecanweithiau posibl ac achos llifogydd. Bydd gwell partneriaeth rhwng y gwasanaethau brys a CBSMTC hefyd yn sicrhau lefelau gwell o ddiogelwch i breswylwyr yn ystod digwyddiadau llifogydd.
SEA2: Economi	+	L	Fi	L	Fi	P	MT	Bydd data llifogydd hanesyddol mwy cyflawn yn caniatáu i CBSMTC benderfynu ar faint a mecanweithiau posibl ac achos llifogydd. Gallai hyn helpu i sicrhau bod perchnogion busnes yn fwy gwybodus am y perygl posibl o lifogydd yn ei achosi. Gall parodrwydd gwell hefyd helpu i leihau'r gost gyffredinol a'r baich ariannol sy'n achosi llifogydd i'r economi leol.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	L	Fi	P	MT	Drwy ddatblygu cynlluniau lliniaru llifogydd, gall CBSMTC nodi ardaloedd sy'n agored i lifogydd a helpu i leihau nifer y bobl sy'n agored i effeithiau llifogydd. Bydd data llifogydd hanesyddol mwy cyflawn yn caniatáu i CBSMTC benderfynu ar faint a mecanweithiau posibl ac achos llifogydd
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	L	Fi	L	Fi	P	MT	Trwy ddatblygu cynlluniau lliniaru llifogydd, gall CBSMTC nodi ardaloedd sy'n agored i lifogydd a helpu i ddiogelu seilwaith hanfodol rhag y difrod llifogydd posibl. Bydd data llifogydd hanesyddol mwy cyflawn yn caniatáu i CBSMTC benderfynu ar faint a mecanweithiau posibl ac achos llifogydd
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.9 Gwella ymwybyddiaeth llifogydd ac addysg

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS i wella ymwybyddiaeth llifogydd ac addysg yn Tabl 2-9 - Gwella ymwybyddiaeth llifogydd ac addysg.

Tabl 2-9 - Gwella ymwybyddiaeth llifogydd ac addysg

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Mae cynyddu ymwybyddiaeth llifogydd ac ymgysylltu â'r gymuned yn debygol o gael effeithiau bach, cadarnhaol ar iechyd a lles demograffeg heddiw ac yn y dyfodol, trwy gael eu paratoi'n well pe bai llifogydd. Yn ogystal, bydd darparu technegau cyfathrebu lluosog yn helpu i sicrhau bod pob grŵp yn y gymuned yn cael gwybod.
SEA2: Economi	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Mae cynyddu ymwybyddiaeth rhag llifogydd ac ymgysylltu â'r gymuned yn debygol o gael effeithiau bach, cadarnhaol ar fusnesau lleol a'r economi leol yn y fwrdeistref, trwy gael eu paratoi'n well pe bai llifogydd.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Gall lefelau uwch o ymwybyddiaeth ac addysg helpu i leihau'r bregusrwydd cyffredinol i lifogydd a sicrhau bod y gymuned wedi'i pharatoi'n well.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Gallai'r mesur hwn hefyd gynnwys gweithdai gloywi i sicrhau bod y gymuned yn parhau i fod yn wybodus ac nad ydynt yn dod yn hunanfodlon ar y risgiau. Byddai hyn hefyd yn dal unrhyw bobl newydd sy'n symud i'r Fwrdeistref Sirol.							

2.10 Hysbysu am gyfrifoldebau perygl llifogydd

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS i barhau i ymgysylltu, hysbysu a chyfleu cyfrifoldebau perygl llifogydd yn Nhabl 2-10.

Tabl 2-10 – Asesiad Mesur cyfrifoldebau perygl llifogydd

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA2: Economi	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	D	L	R	T	MT	Bydd ymgysylltu â pherchnogion torlannol yn helpu i leihau'r perygl o lifogydd mewn ardaloedd risg uchel ac felly'n lleihau nifer y bobl sydd mewn perygl.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	L	D	L	R	T	MT	Bydd y LFRMS yn parhau i ymgysylltu â pherchnogion glannau torlannol asedau risg uchel a byddant yn ailasesu adnabod y perchnogion hyn yn dilyn ymarferion asesu risg asedau a gynhaliwyd fel rhan o'r datblygiad strategaeth hon. Gall perchnogion torlannol gynnwys perchnogion seilwaith allweddol (megis priffyrdd), y gallai gwell asesiad risg asedau helpu i sicrhau lefel uwch o ddiogelwch.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.11 Gweithio mewn partneriaeth

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS i barhau i weithio mewn partneriaeth Tabl 2-11.

Tabl 2-11 – Asesiad Mesur gweithio mewn partneriaeth

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA2: Economi	+	L	Fi	R	R	T	MT	Gallai meddwl mwy cydgysylltiedig ag RMAs eraill yn ogystal â CNC, DCWW a Llywodraeth Cymru, arwain at brosiectau mwy arloesol. Gallai'r rhain helpu i leihau'r colledion economaidd o lifogydd ar draws y rhanbarth a chyflwyno cyfleoedd gwaith posibl.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	+	H	D	N	R/I	P / T	ST/LT	Bydd gwell cydweithredu yn sicrhau y bydd yn helpu i sicrhau y bydd seilwaith yn fwy gwydn i effeithiau newid hinsawdd.
SEA8: Perygl Llifogydd	++	H	D	N	R/I	P / T	ST/LT	Bydd gweithio mewn partneriaeth ag ACau eraill, CNC, DCWW a Llywodraeth Cymru, yn helpu i sicrhau y bydd gwell rhannu gwybodaeth am lifogydd ac yn darparu cyfleoedd i gyflawni prosiectau arloesol cydgysylltiedig, a allai fod o fudd i fwy o bobl y tu hwnt i CBSMT. Bydd y Prif Gynllun Llifogydd Strategol hefyd yn darparu strategaeth rheoli risg llifogydd hirdymor gyfannol, ar gyfer dalgylch Afon Taf.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	H	D	N	R/I	P / T	ST/LT	Bydd cydweithredu gwell yn sicrhau y bydd mwy o ddiogelwch ar gyfer seilwaith trafnidiaeth a beirniadol.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Gall cydweithredu gwell rhwng RMAs sicrhau bod datblygiad yn fwy cydgysylltiedig ac y gallai leihau'r effeithiau cronnus trawsffiniol rhwng RMAs a lleihau effeithiau datblygiadau ansensitif posibl ar ei gilydd.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.12 Cynllun ymateb llifogydd

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS ar gyfer y cynllun perygl llifogydd yn Tabl 2.

Tabl 2-12 – Asesiad Mesur cynllun risg llifogydd

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwyedd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Rhagwelir rhai mân effeithiau cadarnhaol ar gyfer iechyd a lles demograffeg y dyfodol yn y fwrdeistref wrth i ymatebion i lifogydd gael eu gwella a chyfathrebu effeithiol â phartneriaid ymateb i lifogydd CBSMT yn cael eu cynnal. Bydd hyn yn helpu i leihau'r difrod a achosir gan lifogydd.
SEA2: Economi	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Rhagwelir rhai mân effeithiau cadarnhaol i fusnesau lleol a'r economi leol yn y fwrdeistref wrth i ymatebion i lifogydd gael eu gwella a chyfathrebu effeithiol â phartneriaid ymateb i lifogydd CBSMT. Bydd hyn yn helpu i leihau'r difrod a achosir gan lifogydd.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	D	L	R	T	MT	Gall lefelau uwch o ymwybyddiaeth ac addysg helpu i leihau'r bregusrwydd cyffredinol i lifogydd a sicrhau bod y gymuned wedi'i pharatoi'n well.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.13 Parhau i gefnogi gwytnwch ein cymunedau

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS i barhau i gefnogi gwytnwch cymunedol yn Tabl 213.

Tabl 2-13 Asesiad Mesur Cydnerthedd Cymunedol

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	L	Fi	L	Fi	P	MT	Rhagwelir mân effeithiau cadarnhaol ar gyfer iechyd a lles pobl drwy weithredu cynlluniau cymunedol ac unigol, yn enwedig mewn ardaloedd lle nad yw amddiffynfeydd rhag llifogydd yn bosibl. Yn ogystal, bydd mwy o raglenni ymwybyddiaeth yn helpu i adeiladu gwytnwch cymunedol ac o bosibl yn lleihau'r perygl o lifogydd gan y bydd pobl yn fwy parod pe bai llifogydd.
SEA2: Economi	+	L	Fi	L	Fi	P	MT	Rhagwelir mân effeithiau cadarnhaol ar fusnesau lleol a'r economi leol drwy weithredu cynlluniau cymunedol ac unigol, yn enwedig mewn ardaloedd lle nad yw amddiffynfeydd rhag llifogydd yn bosibl. Yn ogystal, bydd mwy o raglenni ymwybyddiaeth yn helpu i adeiladu gwytnwch cymunedol ac o bosibl yn lleihau'r perygl o lifogydd gan y bydd perchnogion busnes yn fwy parod pe bai llifogydd.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+							Rhagwelir mân effeithiau cadarnhaol drwy weithredu cynlluniau llifogydd cymunedol ac unigol, yn enwedig mewn ardaloedd lle nad yw amddiffynfeydd rhag llifogydd yn bosibl ac felly gyda mwy o fregusrwydd. Yn ogystal, bydd mwy o raglenni ymwybyddiaeth yn helpu i adeiladu gwytnwch cymunedol ac o bosibl yn lleihau'r risg a'r bregusrwydd i lifogydd gan y bydd pobl yn fwy parod pe bai llifogydd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.14 Ymateb ac adferiad Llifogydd Cyfannol

Mae'r asesiad o'r mesur LFRMS yn gwella ein hymateb a'n hadferiad llifogydd cyfannol yn cael ei gyflwyno yn Tabl 2.

Tabl 2-14 – Ymateb Llifogydd Cyfannol ac Asesiad Mesur Rec

Amcan SEA	Arwyddcâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadw yedd	Sefydlogrwyd _d	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	++	L	D	L	R	T	MT	Rhagwelir effeithiau cadarnhaol ar iechyd a lles demograffeg y dyfodol yn y fwrdeistref trwy ddarparu cymorth cyntaf seicolegol i bobl yn ystod llifogydd difrifol. Bydd hyn yn helpu i leihau lefelau straen a phryder a achosir gan lifogydd yn ogystal â darparu cymorth ychwanegol yn dilyn digwyddiadau llifogydd.
SEA2: Economi	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau croninol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.15 Ymchwilio i ddigwyddiadau llifogydd

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS i ymchwilio i ddigwyddiadau llifogydd yn Nhabl 2-15.

Tabl 2-15 – Ymchwilio i Fesur digwyddiadau llifogydd Asesu Mesur

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA2: Economi	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	L	Fi	P	SAIN	Rhagwelir rhai mân effeithiau cadarnhaol gan y bydd gwell dealltwriaeth o'r perygl o lifogydd yn CBSMTC yn helpu i leihau'r perygl o lifogydd a nifer y bobl sy'n agored i berygl llifogydd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.16 Cofnodi digwyddiadau llifogydd

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS i gofnodi graddfa a ffynhonnell llifogydd yn Tabl 216.

Tabl 2-16 – Cofnodi Asesiad Mesur Digwyddiadau Llifogydd

Amcan SEA	Arwyddcâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	L	Fi	L	Fi	P	MT	Rhagwelir rhai mân effeithiau cadarnhaol gan y bydd gwell dealltwriaeth o berygl llifogydd yn amddiffyn iechyd a lles demograffeg bregus yn well yn y dyfodol. Bydd y mesur hwn yn helpu i gynyddu gallu i gyfeirio cyllid i gymunedau risg uchel.
SEA2: Economi	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	L	Fi	P	MT	Rhagwelir rhai mân effeithiau cadarnhaol gan y bydd gwell dealltwriaeth o berygl llifogydd yn helpu i leihau bregusrwydd perygl llifogydd yn y dyfodol.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.17 Rheoli Llifogydd Naturiol (NFM)

Cyflwynir yr asesiad o fesur LFRMS Rheoli Llifogydd Naturiol yn Tabl 2-17 – Asesiad o'r Mesur Rheoli Llifogydd Naturiol.

Tabl 2-17 – Asesiad o'r Mesur Rheoli Llifogydd Naturiol

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Rhagwelir y bydd rhai mân effeithiau cadarnhaol ar iechyd a lles demograffeg yn y dyfodol yn CBSMT, gan y bydd darparu Rheoli Llifogydd Naturiol (NFM) yn helpu i leihau'r perygl o lifogydd dŵr wyneb. Gall NFM hefyd gyflwyno cyfleoedd ar gyfer ardaloedd newydd o seilwaith gwyrdd a mannau gwyrdd a allai fod â manteision ychwanegol i iechyd y gymuned leol.
SEA2: Economi	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA3: Bioamrywiaeth	++	L	Fi	L	Fi	P	LT	Bydd gweithredu cynlluniau NFM yn darparu manteision lluosog i ymarferoldeb ecosystemau a gallai gyflwyno cyfleoedd ar gyfer ennill net bioamrywiaeth trwy weithio gyda phartneriaid CBSMT.
SEA4: Tirwedd a Treflun	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Bydd darparu cynlluniau NFM mewn ardaloedd trefol a gwledig yn darparu rhywfaint o ddiogelwch i drefluniau a thirweddau MTCBC trwy helpu i leihau perygl llifogydd arwyneb. Mae NFM yn debygol o gael ei dderbyn yn ehangach gan y gymuned a gellir eu hymgorffori yn well yn y dirwedd naturiol yn ogystal â'r lleoliad trefol. Mae gan y mesurau hyn botensial felly i wella'r treflun a'r lleoliad tirwedd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	?							Gallai'r mesur hwn arwain at nifer o NFM newydd, os ydynt wedi'u cynllunio'n wael, arwain at ddirywiad yn yr amgylchedd hanesyddol a cholli asedau treftadaeth posibl. Gallai hefyd arwain at golli asedau anhysbys/claddedig. Mae effeithiau ansicr wedi'u nodi gan y bydd yn deillio o ddylunio lefel cynllun unigol.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Gall ymgorffori NFM helpu i wella ansawdd dŵr o'i gymharu ag atebion peirianeg anoddach. Mae llawer o'r mecanweithiau y mae mesurau NFM yn helpu i leihau llifogydd hefyd yn gweithio i adfer prosesau gwaddod naturiol a gwella ansawdd dŵr. Gall y rhain helpu i ddynwared prosesau rheoleiddio naturiol a all helpu i gynnal a gwella ansawdd dŵr.
SEA7: Cadernid Hinsawdd ac effeithlonrwydd ynni	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Mae'r defnydd o NFM yn debygol o helpu i leihau lefelau adeiladu a charbon gweithredol corfforedig o'i gymharu ag opsiynau peirianeg anoddach. Bydd yr amddiffyniad rhag llifogydd a gynigir gan y mesurau hyn hefyd yn helpu i sicrhau y bydd seilwaith yn gallu gwrthsefyll effeithiau newid hinsawdd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	M	D	R	Fi	P	LT	Rhagwelir effeithiau cadarnhaol wrth leihau'r risg a'r bregusrwydd i lifogydd trwy ddarparu cynlluniau NFM.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	M	D	R	Fi	P	LT	Rhagwelir effeithiau cadarnhaol wrth leihau'r risg a'r bregusrwydd llifogydd ar seilwaith critigol trwy ddarparu cynlluniau NFM.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	++	M	D	R	Fi	P	LT	Drwy ymgorffori NFM mewn prosiectau rheoli tir a arweinir gan reoli tir a gweithio gyda phartneriaid cyflenwi CBSMT, mae'n debygol y bydd gostyngiad mewn perygl llifogydd yn helpu i wella a chynnal adnoddau pridd yn MTCBC. Gallai arwain at help i wella ac adfer tir o ansawdd gwael a lleihau unrhyw risg niweidiol i safleoedd geoamrywiaeth pwysig.
Effeithiau Cronnus / Synergaidd Posibl	Mae potensial ar gyfer effeithiau cronnus cadarnhaol o gyflenwi NFM lluosog trwy ychwanegu mannau gwyrdd, gwelliannau ecolegol a chynefinoedd.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	SEA1: Dylai NFM gyflwyno cyfleoedd ar gyfer ardaloedd newydd o seilwaith gwyrdd a mannau gwyrdd y gall y gymuned leol gael mynediad atynt.							
Argymhellion	Gallai'r mesur gynnwys manylion pellach ar y mathau o NFMs arfaethedig.							

2.18 Mwynau

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS o echdynnu mwynau yn Tabl 2-17 – Asesiad o'r Mesur Rheoli Llifogydd Naturiol.

Tabl 2-18 – Asesiad Mesur Echdynnu Mwynau

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA2: Economi	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	+	L	Fi	R	R	T	MT	Gall mwyngloddio gael effeithiau andwyol ar ansawdd dŵr daear. Gall y gwaith cydgysylltiedig arfaethedig rhwng rheoli tomenni glo a lleihau perygl llifogydd, hefyd helpu i gynyddu dealltwriaeth o ansawdd dŵr a gallai wella ansawdd dŵr.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	R	R	T	MT	Gallai gwell dealltwriaeth rhwng perygl llifogydd a mwyngloddio helpu i leihau bregusrwydd cyffredinol llifogydd o'r ffynhonnell hon.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Nid oes unrhyw argymhellion wedi'u nodi.							

2.19 Perygl Llifogydd a Newid Hinsawdd

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS o berygl llifogydd a newid yn yr hinsawdd yn Tabl 2-17 – Asesiad o'r Mesur Rheoli Llifogydd Naturiol.

Tabl2-19 – Asesiad Mesur Perygl Llifogydd a Newid Hinsawdd

Amcan SEA	Arwyddcâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+/-	L	D / I	L	R/I	P	LT	Nodir effeithiau cadarnhaol trwy fwy o amddiffynfeydd rhag llifogydd yn ogystal â gweithdai newid yn yr hinsawdd ac ymwybyddiaeth risg llifogydd i gymunedau. Fodd bynnag, os na ellir cynyddu amddiffynfeydd rhag llifogydd mwyach a bod angen adleoli i reoli effeithiau newid hinsawdd yn y dyfodol, efallai y bydd effeithiau negyddol ar iechyd a lles y boblogaeth.
SEA2: Economi	+/-	L	D / I	L	R/I	P	LT	Nodir effeithiau cadarnhaol trwy fwy o amddiffynfeydd llifogydd yn ogystal â gweithdai newid yn yr hinsawdd ac ymwybyddiaeth risg llifogydd i gymunedau, gan gynnwys perchnogion busnes. Fodd bynnag, os na ellir cynyddu amddiffynfeydd llifogydd mwyach a bod angen adleoli i reoli effeithiau newid hinsawdd yn y dyfodol, efallai y bydd effeithiau negyddol ar fusnesau lleol a'r economi leol.
SEA3: Bioamrywiaeth	+							Bydd ymgorffori cynlluniau NFM fel rhan o'r broses o gyflawni'r mesur hwn yn darparu manteision lluosog i ymarferoldeb ecosystemau a gallai gyflwyno cyfleoedd ar gyfer elw net bioamrywiaeth.
SEA4: Tirwedd a Treflun	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Gallai ymgorffori cynlluniau NFM fel rhan o'r gwaith o gyflawni'r mesur hwn ddarparu rhywfaint o ddiogelwch i drefluniau a thirweddau MTCBC trwy helpu i leihau perygl llifogydd arwyneb. Mae NFM yn debygol o gael ei dderbyn yn ehangach gan y gymuned a gellir eu hymgorffori yn well yn y dirwedd naturiol yn ogystal â'r lleoliad trefol. Mae gan y mesurau hyn botensial felly, i wella'r treflun a'r lleoliad tirwedd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	?							Gallai ymgorffori cynlluniau NFM fel rhan o'r broses o gyflawni'r mesur hwn arwain at nifer o NFM newydd, ac os caiff ei ddylunio'n wael, gallai arwain at ddirywiad yr amgylchedd hanesyddol a cholli asedau treftadaeth posibl. Gallai hefyd arwain at golli asedau anhysbys/claddedig. Mae effeithiau ansicr wedi'u nodi gan y bydd yn deillio o ddylunio lefel cynllun unigol.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	+	L	Fi	L	Fi	P	LT	Gallai ymgorffori cynlluniau NFM fel rhan o'r broses o gyflawni'r mesur hwn helpu i wella ansawdd dŵr o'i gymharu ag atebion peirianeg anoddach. Mae llawer o'r mecanweithiau y mae mesurau NFM yn helpu i leihau llifogydd hefyd yn gweithio i adfer prosesau gwaddod naturiol a gwella ansawdd dŵr. Gall y rhain helpu i ddynwared prosesau rheoleiddio naturiol a all helpu i gynnal a gwella ansawdd dŵr.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	+	L	Fi	L	R	T	MT	Bydd gwell dealltwriaeth o effeithiau newid yn yr hinsawdd yn helpu i ddarparu gwell gwytnwch seilwaith i effeithiau llifogydd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	L	R	T	MT	Rhagwelir effeithiau bach, cadarnhaol trwy weithdai perygl llifogydd a hinsawdd a allai leihau bregusrwydd perygl llifogydd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	L	Fi	L	R	T	MT	Bydd gwell dealltwriaeth o effeithiau newid yn yr hinsawdd yn helpu i ddarparu gwell gwytnwch seilwaith i effeithiau llifogydd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	+	M	D	R	Fi	P	LT	Gallai ymgorffori cynlluniau NFM fel rhan o'r gwaith o gyflawni'r mesur hwn helpu i wella a chynnal adnoddau pridd mewn tir o ansawdd gwael a'i wella.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Argymhellir bod elfen 'adleoli' y mesurau yn cael ei manylu ymhellach gan nad yw'n gwbl glir ai dyma'r gymuned gyfan a/neu'n berthnasol i ddatblygiadau presennol neu arfaethedig.							

2.20 Cynlluniau Rheoli Perygl Llifogydd

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS o gynlluniau rheoli perygl llifogydd yn Tabl 2-17 – Asesiad o'r Mesur Rheoli Llifogydd Naturiol.

Tabl 2-20 – Mesur cynlluniau rheoli perygl llifogydd Asesu

Amcan SEA	Arwyddcâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	H	D	L	Fi	P	LT	Rhagwelir y bydd rhai mân effeithiau cadarnhaol ar iechyd a lles poblogaeth y dyfodol yn CBSMT, gan y bydd darparu cynlluniau rheoli llifogydd yn helpu i leihau'r perygl o lifogydd o bob ffynhonnell. Yn dibynnu ar faint y cynllun, gallai fod potensial ar gyfer effeithiau andwyol yn ystod y gwaith adeiladu er enghraifft, o golli amwynder a swm a dirgryniad.
SEA2: Economi	+	H	D	R	Fi	P	LT	Rhagwelir y bydd rhai mân-effeithiau, cadarnhaol ar fusnesau presennol ac arfaethedig yn CBSMT, gan y bydd darparu cynlluniau rheoli llifogydd yn helpu i leihau'r perygl o lifogydd o bob ffynhonnell. Bydd lleihau'r risg o'r llifogydd hefyd yn helpu i leihau'r golled ariannol o lifogydd, gan fod o fudd i'r economi ehangach. Yn dibynnu ar faint y cynllun, gallai fod potensial ar gyfer effeithiau andwyol yn ystod y gwaith adeiladu.
SEA3: Bioamrywiaeth	?							Mae effeithiau ansicr yn cael eu nodi. Nid yw'n glir sut y bydd y cynlluniau rheoli perygl llifogydd arfaethedig yn helpu i ddiogelu a gwella ecosystemau ac enillion net bioamrywiaeth yn MTCBC. Gallai cynlluniau arwain at golli cynefinoedd a rhywogaethau gwerthfawr. Fodd bynnag, mae'r mesur yn nodi bod ganddo'r potensial i ddiogelu ardaloedd sy'n bwysig i natur fel safleoedd dynodedig. Bydd yr effeithiau yn dibynnu i raddau helaeth ar weithredu.
SEA4: Tirwedd a Treflun	?							Mae potensial y gallai datrysiadau peirianeg caled effeithio'n andwyol ar y treflun a'r lleoliad tirwedd. Gallai hyn fod dros dro yn ystod y gwaith adeiladu ond gall hefyd gael effeithiau amwynder gweledol tymor hwy os caiff ei ddylunio'n ansensitif. Bydd yr effeithiau yn dibynnu i raddau helaeth ar weithredu.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	?							Ar hyn o bryd, nid yw'n glir beth allai'r mesurau ei olygu. Mae potensial y gallai datrysiadau peirianeg caled effeithio'n andwyol ar leoliad asedau treftadaeth (gan gynnwys archaeoleg guddiedig anhysbys). Fodd bynnag, mae'r mesur yn nodi bod ganddo'r potensial i amddiffyn ardaloedd sy'n bwysig i ddiwylliant fel henebion cofrestredig. Bydd yr effeithiau yn dibynnu i raddau helaeth ar weithredu.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	?							Mae potensial ar gyfer datrysiadau peirianyddol caled i wella ansawdd arwyneb a dŵr daear, drwy'r gostyngiad cyffredinol mewn llifogydd. Fodd bynnag, gall rhai mesurau fel ceuffosydd a pheilio hefyd gael effeithiau niweidiol ar ansawdd dŵr daear. Bydd yr effeithiau'n dibynnu ar y cynlluniau sy'n dod ymlaen.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	?							Mae datrysiadau peirianyddol anoddach yn debygol o fod â lefelau uchel o garbon corfforedig. Nid yw'r defnydd o ddylunio ynni-effeithlon, gan gynnwys y defnydd o ynni adnewyddadwy, yn hysbys ar hyn o bryd.
SEA8: Perygl Llifogydd	++	H	D	R	Fi	P	LT	Rhagwelir effeithiau cadarnhaol o ddatblygu cynlluniau rheoli perygl llifogydd i helpu i leihau'r risg a'r bregusrwydd i lifogydd.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	++	H	D	R	Fi	P	LT	Rhagwelir effeithiau cadarnhaol o ddatblygu cynlluniau rheoli perygl llifogydd i helpu i leihau risg a bregusrwydd seilwaith critigol i lifogydd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	?							Nid yw maint y cynlluniau a'r tir posibl sydd ei angen yn hysbys ac felly gallai olygu colli tir amaethyddol gwerthfawr a safleoedd daearegol pwysig.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	SEA3: Dylai cynlluniau ymgorffori'r gofynion ar gyfer elw net bioamrywiaeth. SEA4/5: Dylai cynlluniau gael eu cynllunio'n dda a/neu eu sgrinio'n dda i sicrhau eu bod yn cael yr effeithiau lleiaf posibl ar y treflun, y dirwedd a'r amgylchedd hanesyddol cyfagos. SEA5: Dylai mesurau gynnwys canllawiau Cymdeithas Ymchwil a Gwybodaeth y Diwydiant Adeiladu (CIRIA) ar ddylunio SuDS i sicrhau dyluniad o ansawdd uchel a fydd yn lleihau'r effeithiau ar yr amgylchedd hanesyddol. SEA7: Dylai cynlluniau gynnwys mesurau dylunio cynaliadwy i leihau lefelau cyffredinol o garbon corfforedig. SEA10: Dylai cynlluniau osgoi colli tir amaethyddol gwerthfawr a safleoedd daearegol pwysig.							
Argymhellion	Argymhellir bod y Strategaeth yn cynnwys y rhaglen ddangosol o gynlluniau rheoli perygl llifogydd. Gallai'r mesur hefyd amlinellu meini prawf o ran pryd y byddai datrysiadau peirianeg galed yn cael eu hystyried e.e. ar ôl ystyried pob datrysiad NFM, gwerth / pwysigrwydd yr ased sy'n gofyn am ddiogelu ac ati.							

2.21 Cofrestr Asedau Perygl Llifogydd a Chofnod

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS o'r Gofrestr Asedau a Chofnod Perygl Llifogydd yn Tabl 2-17 – Asesiad o'r Mesur Rheoli Llifogydd Naturiol.

Tabl 2-21 – Cofrestr asedau risg llifogydd ac Asesiad Mesur cofnod

Amcan SEA	Arwyddocâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadwydd	Sefydlogrwydd	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA2: Economi	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	L	Fi	P	MT	Rhagwelir rhai mân effeithiau cadarnhaol gan y bydd gwell dealltwriaeth o berygl llifogydd yn helpu i leihau bregusrwydd perygl llifogydd yn y dyfodol.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronno.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Dim							

2.22 Cynnal a chadw asedau llifogydd

Cyflwynir yr asesiad o'r mesur LFRMS o gynnal a chadw asedau llifogydd yn Tabl 2-17 – Asesiad o'r Mesur Rheoli Llifogydd Naturiol.

Tabl 2-22 – Asesiad Mesur Cynnal a Chadw Asedau Llifogydd

Amcan SEA	Arwyddcâd	Maint	Natur Effaith	Maint gofodol	Gwrthdroadw yedd	Sefydlogrwyd d	Hyd	Disgrifiad o'r Effeithiau Posibl
SEA1: Poblogaeth, Cydraddoldeb ac Iechyd Dynol	+	L	Fi	L	R	T	MT	Rhagwelir effeithiau bach, cadarnhaol o gynnal a chadw asedau llifogydd, trwy leihau'r risg o lifogydd i'r boblogaeth bresennol ac yn y dyfodol, a fyddai'n cael effeithiau anuniongyrchol, cadarnhaol ar eu hiechyd a'u lles. Nod y mesur hefyd yw gwella budd amwynder asedau a gynhelir yn dda, a allai gynnwys buddion cymunedol ychwanegol.
SEA2: Economi	+	L	Fi	L	R	T	MT	Rhagwelir effeithiau bach, cadarnhaol o gynnal a chadw asedau llifogydd, drwy leihau'r risg o lifogydd ac felly darparu rhywfaint o fân ddiogelwch i fusnesau lleol a pherchnogion busnes. Yn ogystal, gallai gwell gwaith cynnal a chadw helpu i leihau'r golled ariannol o lifogydd, gan fod o fudd i'r economi ehangach.
SEA3: Bioamrywiaeth	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA4: Tirwedd a Treflun	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA5: Environmnet Hanesyddol	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA6: Amgylchedd Dŵr	0							Dim effeithiau a nodwyd.
SEA7: Cadernid Hinsawdd	+	L	Fi	L	R	T	MT	Gallai gwell gwaith cynnal a chadw asedau sicrhau bod hyd oes asedau yn cael ei gynyddu, gan leihau'r angen am amnewid. Gallent hefyd gynyddu effeithlonrwydd cyffredinol y mesur. Gallai hyn ddileu'r angen am atebion costus a charbon dwys.
SEA8: Perygl Llifogydd	+	L	Fi	L	R	T	MT	Drwy gynnal asedau llifogydd yn rheolaidd, mae'r bregusrwydd a'r perygl o lifogydd yn cael eu lleihau.
SEA9: Trafnidiaeth a Seilwaith	+	L	Fi	L	R	T	MT	Gallai cynnal asedau yn well sicrhau bod seilwaith critigol yn cael ei ddiogelu a'i gynnal yn well, yn enwedig gan fod y mesur hwn yn cynnwys systemau draenio priffyrdd.
SEA10: Daeareg a Phriddoedd	0							Dim effeithiau a nodwyd.
Effeithiau Cronnus / Synergaid Posibl	Ni nodwyd unrhyw effeithiau cronrol.							
Mesurau Lliniaru a Gwella	Dim mesurau lliniaru na gwella wedi'u nodi.							
Argymhellion	Argymhellir bod y mesur yn rhoi rhagor o fanylion am yr hyn a olygir gan 'Gwell budd amwynder asedau a gynhelir yn dda'.							

1 Capital Quarter
Tyndall Street
Cardiff
CF10 4BZ

wsp.com

1 Cwrt y Ddinas
Stryd Tyndall Street
Caerdydd
CF10 4BZ

wsp.com